

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

9

1890

Δ

135

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1890

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1891

594
9
Καίρια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΔΑΜΙΡΑΔΗ, Κ. 'Ανάγλυφον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (πίναξ 3)	19
ΔΡΑΓΟΥΜΗ Σ. Ν. 'Επιγραφικὰ φροντίσματα.	155
KERN, O. Θεοὶ ἱατῆρες ἐπὶ ἀγγείου ἐκ Βοιωτίας (πίν. 7 καὶ δύο ζιγκογραφήματα)	131
KLEIN, W. Περὶ δύο ἀγγείων τοῦ 'Επικτητείου κύκλου ἐν 'Ελλάδι εὐρεθέντων (πίν. 2 καὶ ἐν ζιγκογράφημα)	9
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ, ΣΤ. Α. 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Αθηνῶν	105
— 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Αθηνῶν (μετὰ ζιγκογραφήματος)	141
— 'Επιγραφαὶ 'Αθηνῶν	222
LOLLING, H. G. (καὶ ΦΙΛΙΟΥ, Δ.) Μεγαρικά	55
— 'Επιγραφαὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ὑπερτελεάτου Ἀπόλλωνος (μετὰ ζιγκογραφήματος)	65
ΜΥΛΩΝΑ, Κ. Δ. 'Αναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς (πίναξ 1 καὶ ἕτερος παρένθετος). . . .	1
ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ, ΙΩ. 'Επιγραφὴ τῆς νήσου Ληψίας	221
ΣΒΟΡΩΝΟΥ, Ι. Ν. 'Αρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα (πίναξ 8)	159
ΣΚΙΑ, ΑΝΔΡ. 'Επιγραφικὰ μελετήματα	173
ΦΙΛΙΟΥ, Δ. (καὶ LOLLING H. G.) Μεγαρικά.	55
— 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Ελευσίνος	69
— 'Αρχαιολογικαὶ εἰδήσεις.	103
— 'Επιγραφαὶ ἐξ 'Ελευσίνος (μετὰ ζιγκογραφήματος)	117
— Γλυπτὰ ἔργα ἐξ 'Ελευσίνος (πίν. 10, 11, 12 καὶ 13 μετὰ παρενθέτου πίνακος καὶ ζιγκογραφήματος)	207
WILHELM, ADOLPH. Ψηφίσματα ἐξ Ἐρετρίας	195
ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ περὶ Λάκωνακος ἐκ Πατρῶν (πίναξ 9)	224

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον ἐξ Ἀττικῆς.
—	2	Κύλιξ Παμφαίου καὶ Παροφίς Ἑρμοκράτους.
—	3	Ἀνάγλυφον γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.
—	4	Λεῖψανα ἀρχαίων κτισμάτων παρὰ τὰ Μέγαρα.
—	5	Λεῖψανα ἀρχαίων κτισμάτων παρὰ τὰ Μέγαρα.
—	6	Εὐρήματα τῆς παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφῆς.
—	7	Ἀγγεῖον ἐκ Βοιωτίας.
—	8	Ἀρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα.
—	9	Λάρναξ ἐκ Πατρῶν.
—	10	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	11	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	12	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
—	13	Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσίνος.
Σελ.	8	Παρένθετος πίναξ διπλῶν παραστάσεων.
—	11	Γραφὴ κύλικος.
—	31	Χάλκινα σκεύη.
—	43	Θραῦσμα ἀγγείου πηλίνου.
—	65	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.
—	129	Πανομοιότυπον γραμμάτων.
—	133	Σχεδιάσμα ἀγγείου πηλίνου.
—	138	Σχεδιάσμα προτομῆς πηλίνης.
—	142	Πανομοιότυπον γραμμάτων.
—	207	Παρένθετος πίναξ ἀγαλμάτων ἐφῆβων.
—	218	Σχεδιάσμα κνήμης μαρμαρίνης.

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ¹

(Πίναξ 4)

Τὸ ἐν τῷ 1^ῳ πίνακι ἀπεικονιζόμενον ἔκτυπον ἀνάγλυφον παριστᾷ δύο ὁμοιομόρφους Ἀθηναῖς τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου τῆς θεᾶς ταύτης ἰσταμένης κατ' ἐνώπιον. Ἡ θεὰ εἶνε ἐνδεδυμένη ποδῆρην χιτῶνα στενούμενον πρὸς τὰ κάτω καὶ οἰοῖται συμπεφυκότα τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῆς σκέλεσιν· ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐξήρτηται ἐπίβλημά τι ἀπολήγον εἰς ὄξυ μετὰ πτυχῶν συμμετρικῶν. Τῇ μὲν δεξιᾷ κρατεῖ ἡ θεὰ δόρυ², τῇ δὲ ἀριστερᾷ προβάλλεται ἀσπίδα στρογγύλην ἐφ' ἧς Γοργόνειον ἀνάγλυπτον. Ἐκτὸς τῆς ἀσπίδος φέρει ἡ θεὰ καὶ αἰγίδα, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἀντὶ θυσάνων ἐξαπλούμεναι κεφαλαὶ ὄφρων. Ἡ κεφαλὴ τῆς θεᾶς καλύπτεται ὑπὸ κόρυθος· ἡ κόμη αὐτῆς εἶνε διεσκευασμένη κατὰ συνθήκην καὶ ἐπιτεθειμένη ὥσπερ φενάκη, προσέτι δὲ εἶνε ἐξεργασμένη παντελῶς λεῖα (glatt), ὥστε οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ἤτό ποτε κεχρωματισμένη³. Τὰ ὦτα ἀφ' ὧν ἐξήρτηνται ἐνώτια ἔχουσι σχεδὸν τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, οὐκ ὄντα τεθειμένα πολὺ ὑψηλὰ κατὰ τὴν συνθήκην τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης· τὸ μέτωπον εἶνε ὑψηλόν πως καὶ ὄρθιον, τὰ μικρὸν ἐξέχοντα ὄμματα ἔχουσι τὴν κλίσιν εὐθείαν πρὸς τὴν ῥίνα, σύμμετρον οὖσαν καὶ ἔχουσαν τὰ πτερύγια ἡρέμα δεδηλωμένα· τὰ χεῖλη εἶνε παχέα μᾶλλον· αἱ παρειαὶ ἀπαλαὶ καὶ ἤττον εὐτραφεῖς καὶ σαρκώδεις, τὸ πρόσωπον ὠσειδὲς

μᾶλλον δὲ μετὰ μικρᾶς τινος ἀποστρογγυλώσεως, ἔχει τὴν ἔκφρασιν γλυκεῖαν μετὰ τινος ὑπολανθανούσης σοβαρότητος, ἐλλείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ τυπικὸν ἐκείνο μειδίημα¹.

Παραβάλλοντες τὴν Ἀθηναῖν ταύτην πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ αἰτωμάτος τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ βλέπομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν στάσιν, τὴν ἀναβολὴν καὶ τὸν ὅπλισμόν εἶνε καθόλου εἰπεῖν παρεμφερῆς ἐκείνῃ, διαφέρει δὲ τῆς Αἰγιναίας κατὰ τὸν σχηματισμόν καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου· ὁ τεχνίτης ἐνταῦθα ἀποφεύγων τὴν κατὰ συνθήκην ἐργασίαν τῆς παλαιότερας τέχνης προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον του ψυχικὴν τινα ἔκφρασιν· ἀναγκαίως λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναγάγωμεν τὸ ἀνάγλυφον εἰς χρόνους νεωτέρους ὀλίγον τῶν τῆς Αἰγιναίας Ἀθηναῖς, περὶ τοὺς χρόνους δηλ. τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος μεσοῦντος.

Τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου ἀνήκει εἰς τοὺς λεγόμενους γαῖσκους παρέμοιον τῷ τῆς Κυβέλης, τῷ ὑπ' ἀριθ. 6 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμενῳ· εἶχε δὲ τὸ αἰτωμάτιον αὐτοῦ πρόσθετον, ὡς δεικνύουσιν αἱ δύο στρογγύλαι ὀπαὶ αἱ ἐπὶ τῆς ἄνω ὀριζοντείου αὐτοῦ πλευρᾶς εἰς ἃς ἐγομφοῦτο· τὴν πλευρὰν ταύτην ἀπεικονίσσαμεν ἐπὶ τούτῳ κεχωρισμένην ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ πρώτου πίνακος. Εὐρέθη δὲ τὸ μνημεῖον ἐν ἀγρῷ οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν κειμένῳ καθ' ἃ ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ πωλήσας αὐτὸ ἀρχαιοπώλης εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν κατοχὴν διατελεῖ νῦν. Τοσαῦτα περὶ τῆς ἐργασίας, τῶν χρόνων, τοῦ σχήματος καὶ τῆς προελεύσεως τοῦ μνημείου· μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ κύριον ζήτημα ἡμῶν, τὴν ἐξήγησιν τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς Ἀθηναῖς.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι διπλαῖ παραστάσεις τῆς θεᾶς ἀπαντῶσι καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς τέχνης οἷον·

1) *Δύο ἀντικείμενα ἀλλήλαις καὶ ἐπὶ βράχου*

¹ Ἡ ἔκφρασις, ἡ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ παρατηρουμένη, δὲν ἀπεδόθη δυστυχῶς ἐν τῷ ἀπεικονίσματι πλήρης.

¹ Ὁ λίθος εἶνε πεντελῆσιος ὕψ. 0,48, πλάτ. 0,51, πάχ. 0,06 Γ.Μ., ἔχει δὲ σχῆμα ναῖσκου μετὰ τριῶν παραστάδων. Ἀποτετριμμέναι εἶνε ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖς κατὰ τὴν ῥίνα, ἀποκεκρουσμένοι δὲ ἐν μέρει τὸ κάτω ὀριζόντιον περιθώριον μετὰ τῶν ἄκρων ποδῶν τῶν δύο θεῶν.

² Τὸ δόρυ ἐκατέρως τῶν θεῶν εἶνε συμφυῆς ταῖς παραστάσιν, ἐφ' ὧν ὁ τεχνίτης πρὸς εὐκολίαν του, ἴσως δὲ καὶ δι' οἰκονομίαν χώρου παρέστησεν αὐτὸ διὰ βραδύσεως ἐγγραχθεῖσης καὶ ἐπὶ τῶν δύο παραστάδων, τῆς μεσαίας τῆς χωρίζουσας τὰς δύο θεᾶς, καὶ τῆς ἐν δεξιᾷ ἄκρας παραστάδος.

³ Ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἤτο ποτε κεχρωματισμένον φαίνεται καὶ ἀπὸ ἀμυδρά τινα ἔχνη χρωματισμοῦ σωζόμενα ἐπὶ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ μέρη τινὰ ἐξεργασμένα ἀτελέστερον ὑπὸ τοῦ γλύπτου οἷον· τὸ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος Γοργόνειον καὶ τὸ ἐπὶ τῶν παραστάδων δόρυ. Τὰς μερικὰς βεβαίως ταύτας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀτελείας ὁ τεχνίτης ἐμελλε νὰ διορθώσῃ διὰ χρωμάτων.

καθήμεται Ἀθηναῖ ἐπὶ πώματος Τυρρηνικοῦ κατόπτρου (δρα ἀριθ. 1 παρενθ. πίνακος)¹. Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ τῆς θεᾶς εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν ὅπλισμόν, ὅφρις δὲ μόνον συνεσπειραμένος ἐφ' οὗ ἐπιθέτει τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ καθημένη Ἀθηναῖ παρέχει ἴσως μικρὸν καὶ ἀνεπαίσθητον γνώρισμα ἐξ οὗ διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς καθημένης.

2) Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ τρωϊκοῦ Παλλὰδιου ἐπὶ πίνακος ἐξ ὁπτῆς γῆς² (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 2), ἐν ᾧ βλέπομεν δύο Παλλὰδια καθ' ὅλα ὅμοια κρατούμενα ὑπὸ δύο ἡρώων, ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ κυνὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐμβάδας εἰς τοὺς πόδας φέρων, εἶνε ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ δὲ ἀγένειος νεανίσκος καὶ ἀσχεπὴς τὴν κεφαλὴν, ὁ Διομήδης.

3) Δύο Ἀθηναῖ ἐπὶ ἀγγείου τινὸς (παρενθ. πίν. ἀριθ. 3)³ συνοδεύονται τὸν ἀποθεωθέντα Ἡρακλέα εἰς τὴν πρὸς Δία πορείαν του. Καὶ ἐπὶ τῆς ἀγγειογραφίας ταύτης ἀμφότεραι αἱ Ἀθηναῖ εἶνε ὁμοιώταται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τε τὴν ἀναβολὴν καὶ τὴν στάσιν καὶ τὸν ὅπλισμόν, διακριτικὸν δὲ γνώρισμα ἔχει μόνον ἢ πρὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν ἰσταμένη Ἀθηναῖ, τὸν παρ' αὐτῇ κριόν.

4) Δύο Ἀθηναῖ πρὸ τροπαίου ἰστάμεναι ἐπὶ τινος δακτυλιοῦ (παρενθ. πίν. ἀριθ. 4)⁴ ὁμοιώταται καθ' ὅλα πρὸς ἀλλήλας.

5) Διπλῇ Ἀθηναῖ ἐπὶ ἀρχαῖκοῦ ἀγγείου ἐφ' οὗ παρίσταται ἡ θεὰ μαχόμενη κατὰ τῶν Γιγάντων (παρενθ. πίνακ. ἀριθ. 5)⁵. Διαφορὰ τις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηναῶν ὡς πρὸς τὴν κόρυθα. Οὐ μόνον δὲ ἡ Ἀθηναῖ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι θεοὶ ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς μνημείοις τῆς τέχνης διπλοὶ οἶον.

6) Ὁ Ζεὺς ἐνθρόνος ἐπὶ ἐγγεγλυμμένου λίθου τοῦ Βερολινείου Μουσείου⁶. Ἀμφότεροι οἱ Δίες εἶνε ὅμοιοι κατὰ πάντα.

7) Ὁ Ἑρμῆς ἐπὶ Τυρρηνικῆς στάμνου⁷. Ὁ εἰς

τῶν Ἑρμῶν εἶνε γενειοφόρος, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πέτασον ἀπτέρυγον, ἔχει τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ μικρὸν κηρύκειον καὶ εἶνε ἐνδεδυμένος χιτῶνα χειριδωτόν· ὁ δὲ ἕτερος εἶνε ἀγένειος, φέρει χλαμύδα, ἔχει πτερὰ ἐπὶ τοῦ πετάσου καὶ τῶν ὑποδημάτων καὶ κρατεῖ κηρύκειον μέγα. Ὁ πρῶτος τούτων ἐξηγήθη ὡς χθόνιος, ὁ δὲ δεύτερος ὡς ἐπιχθόνιος Ἑρμῆς. (Gerhard αὐτόθι).

8) Ἡ Κυβέλη¹. Ἀμφότεραι αἱ θεαὶ εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιαι, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων (παρενθ. πίν. ἀριθ. 6) κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχει τὸν λέοντα ἐπὶ τῶν γονάτων, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ εἰς τὰ πλάγια.

Καὶ ἄλλα πλείονα παραδείγματα ἐδυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν διπλῶν παραστάσεων, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τὰ ἀναγραφέντα ἀρκοῦσιν, ἵνα πιστώσῃ τὰς διπλᾶς παραστάσεις τῶν θεῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης. Τῶν διπλῶν τούτων παραστάσεων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλαι μὲν εἶνε ὅμοιαι καθ' ὅλα πρὸς ἀλλήλας, ἄλλαι δὲ καὶ διαφέρουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔχουσαι ἰδιαίτερόν τι σύμβολον ἢ διακριτικὸν σημεῖον οἶον· ἐν μὲν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 2, 4, 6 ἀναγραφείσαις οὐδεμία διαφορὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν, ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1, 3, 5, 7, 8 παρατηροῦνται σύμβολά τινα ἢ γνωρίσματα δι' ὧν διακρίνεται ἡ μία ἀπὸ τῆς ἄλλης μορφῆς οἶον· ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 ὁ συνεσπειραμένος ὅφρις, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 3 ὁ κριός, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 5 ἡ διάφορος κόρυς, ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 7 ἡ ἐνδυμασία, ὁ πτερωτὸς πέτασος, τὰ πτερωτὰ ὑποδήματα, τὸ ἀγένειον πρόσωπον καὶ τὸ μέγα κηρύκειον· τέλος δὲ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 8 ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ὁ παρὰ τὸ πλευρὸν λέων. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου δὲ ἀναγλύφου διαφορὰ τις παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν δύο Ἀθηναῶν κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια, ὧν τὸ μὲν ἐν εἶνε μεγαλείτερον καὶ ἔχει τὴν γλῶσσαν προεκτεινομένην ἔξω τοῦ στόματος μέχρι τοῦ πηγουνίου, διὰ τοῦτο δὲ ἔχει καὶ τὴν ἔκφρασιν βλοσυρωτέραν, τὸ δὲ ἕτερον εἶνε

¹ Gerhard, Etr. Sp. III, 241.

² Arch. Zeitung. 4, σελ. 203, πίν. 37.

³ Arch. Zeit. 4, σελ. 303 καὶ Programm zum Berliner Winckelmannsfest 1848, σελ. 9.

⁴ Tölken, Verz. Ant. Vertieft Geschnittenen Steinen II, 2, ἀριθ. 335.

⁵ Élit. Céram. I, σελ. 296, πίν. 90. Πρὸλ. καὶ Gerhard A. V. I, σελ. 28 σημ. 40.

⁶ Tölken ἐνθ. ἀνωτέρω III, 95. Πρὸλ. καὶ Gerhard. Prodr. 129, 32. Lenormant. N.G. Mythol. VIII, 4, σελ. 47. Ἀθην. XI, 46, 473. B.

⁷ Gerhard. A. V. III. πίν. 240. Arch. Zeitung. 4, σελ. 351.

¹ Le Bas Mon. fig. πίν. 44. Πρὸλ. καὶ Friedrichs-Wolters Berlins Bausteine. ἀριθ. 1333. Arch. Zeit. 1880, πίν. 2, 1. Sybels Katalog. d. Sculpt. zu Athen, ἀριθ. 3049, 4381, 6139. Foucart, associations religieuses σελ. 100. I. Benndorf. Reisen in Lykien I, σελ. 16. Stephani Parerg. Arch. XXII (Mélanges) σελ. 30 Ἀρχ. Δελτίον 1888, σελ. 38.

μικρότερον, ἔχει κεκλεισμένον τὸ στόμα καὶ τὴν ἔκφρασιν ἡμερωτέραν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων βλέπομεν ὅτι αἱ διπλαῖ μορφαὶ οὐ μόνον τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν εἶνε συνήθεις ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης, καὶ ὅτι αἱ μορφαὶ αὗται ἄλλοτε μὲν εἶνε ὅμοιαι ἀλλήλαις, ἄλλοτε δὲ καὶ διαφέρουσι κατὰ τι. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τῶν διπλῶν αὐτῶν παραστάσεων; Εἶνε ἄρα γε συμμετρικός; Ὅτι ὑπάρχουσι μνημεῖα τῆς τέχνης ἐν οἷς αἱ διπλαῖ μορφαὶ ἐτέθησαν χάριν συμμετρικῆς διακοσμήσεως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· τοιαῦται εἶνε μορφαί τινες ἐν ταῖς γωνίαις Ῥωμαϊκῶν σαρκοφάγων οἷον· δύο Νίκαι ἢ δύο Ὠραι¹ ἢ δύο θυρσοφόροι ἱερεῖς τοῦ Βάχχου κρατοῦντες τῇ μιᾷ μὲν χειρὶ θύρσον, τῇ ἐτέρᾳ δὲ τύμπανον καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον². Λόγον συμμετρικῆς διακοσμήσεως ἔχουσι προσέτι μορφαί τινες ἐπὶ Τυρρηνικῶν κατόπτρων οἷον· αἱ τῶν δύο Διοσκούρων καὶ αἱ τῆς διπλῆς τύχης³. Ἀλλ' αἱ διπλαῖ αὗται μορφαὶ αἱ χάριν συμμετρικῆς διακοσμήσεως ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης τιθέμεναι δὲν παριστάνουσι μορφὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου· κατ' ἀκολουθίαν ὁ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμήσεως δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἡμετέραν διπλὴν Ἀθηνᾶν καθὼς καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλλα μνημεῖα ἐφ' ὧν παριστάνονται διπλαῖ μορφαὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ζητηθῇ περὶ τούτων ἀλλαγῶν ἢ αἰτία τῆς διπλῆς παραστάσεως. Ἡ αἰτία αὕτη νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐν τῇ διπλῇ τῆς θεᾶς ιδιότητι ἀποδεικνυομένη καὶ ἐκ τῆς λατρείας αὐτῆς· οὕτως ἔχομεν Ἀθηνᾶν Πολιάδα καὶ Ἀθηνᾶν Παρθένον λατρευομένας ἐν δυοὶ πλησίον ἀλλήλων κειμένοις ναοῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθηνᾶν Πολιάδα καὶ Ἀθηνᾶν Σθενιάδα ἐν Τροίᾳ⁴, Ἀθηνᾶν Ἀλέαν καὶ Ἀθηνᾶν Ἰππίαν ἐν Τεγέᾳ⁵, δύο ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Θήβαις⁶, δύο ἀγάλματα αὐτῆς ἐν Αἰγίῳ⁷.

¹ Welcker Zeitschrift σελ. 87 καὶ ἑ.

² Millin Gal. Myth. πίν. 64, ἀριθ. 242.

³ Ὁρα Gerhard. Etr. Sp. I, 42-54. Πρὸς καὶ ὅσα περὶ τούτου ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ 1883 σελ. 252 καὶ ἑξ.

⁴ Πaus. 2, 30, 6.

⁵ Πaus. 8, 47, 1.

⁶ Σοφ. O. T. 20.

⁷ Πaus. 7, 23, 7.

Καὶ αἱ μετὰ διπλῆς δὲ κεφαλῆς ἀπαντῶσαι γλαυκὲς οὐ μόνον ἐπὶ ἀττικῶν νομισμάτων¹, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Βοιωτικῶν² καὶ ἐπὶ πλείστων Ἀσιατικῶν οἷον τῆς Μιλητυποπόλεως³ καὶ τοῦ Σιγείου⁴ ἀναφέρονται εἰς τὴν διπλὴν τῆς θεᾶς ιδιότητα⁵. προσέτι δὲ καὶ τὰ διπλαῖ σύμβολα, τὰ ὅποια φέρει τὸ διίπετες τρωικὸν Παλλάδιον, τῇ μὲν δεξιᾷ ἔχον δόρυ διηρημένον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἡλακάτην⁶ εἶνε καὶ ταῦτα τεκμήριον σαφὲς τῆς διπλῆς ιδιότητος· ἡ διπλὴ αὕτη ιδιότης ἀποδεικνυομένη οὐ μόνον ἐκ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λατρείας ἀπαντᾷ οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς οἷον· εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τὸν Ἑρμῆν, τῶν ὁποίων ὁ Πausanias⁷ μνημονεύει δύο ὅμοια ἀγάλματα ἐν Κορίνθῳ ἀναφερόμενα εἰς δύο ιδιότητας τῶν θεῶν τούτων⁸. προσέτι εἰς τὸν Ἡρακλέα, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Σικυωνιοὶ ἰδρυσαν διπλοῦς ναοὺς ἕνεκα τῆς διπλῆς αὐτοῦ ιδιότητος ὡς ἀθανάτου Ὀλυμπίου καὶ ὡς ἥρωος⁹. Ἀλλὰ τεκμήρια τῆς διπλῆς τῶν θεῶν φύσεως ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἔχομεν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Τυνδαρίδας, τὰς δύο Ὠρας καὶ τὰς δύο Χάριτας¹⁰ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον μῦθον, τὰς δύο ἀδελφὰς Νεμέσεις¹¹, τὴν Οὐρανίαν, Ἀφροδίτην καὶ τὴν Πάνδημον¹², τὰς διπλαῖς μορφὰς τοῦ Διονύσου, τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἀρτέμιδος¹³.

Ἡ διπλὴ τῶν θεῶν ιδιότης ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ ἐκ ταύτης αἱ διπλαῖ ἐν τῇ τέχνῃ παραστάσεις φαί-

¹ Mionnet. S. III, 566, ἀριθ. 218.

² Mionnet. S. III, 508, ἀριθ. 42.

³ Mionnet II, 569, ἀριθ. 352.

⁴ Mionnet II, 671 ἀριθ. 262. N. Gal. Mythol. XVI, 7, 8.

⁵ Ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ δύο κεχωρισμέναι γλαυκὲς ἀντικείμεναι ἀλλήλαις Mionnet II, 115, ἀριθ. 39.

⁶ Ἀπολλ. III, 12, 3, 2.

⁷ II, 2, 8.

⁸ Περὶ Ἑρμοῦ χθονίου καὶ ἐπιχθονίου πρὸς καὶ ἀνωτέρω σελ. 3, ἀριθ. 7.

⁹ Ἡροδ. Βιβλ. 2, 44, 21. Πρὸς καὶ Πaus. Βιβλ. 2, 10, 1. Ὁμ. Ὀδ. λ. 601 καὶ ἑξ. Ὁ Πλούταρχος ἐπίσης ἀναφέρει δύο βωμοὺς τοῦ Ἡρακλέους, τῶν ὁποίων ὁ εἶς δὲν ἦτο προσετός εἰς τὰς γυναῖκας (Πλούταρχ. Ζητήμ. Ῥωμαϊκά, 60).

¹⁰ Πaus. 9, 35, 1. Τὰς δύο Χάριτας καὶ δύο Ὠρας εὐρίσκουμεν καὶ εἰς τὸν ὑπὸ Βαθυκλέους ποιηθέντα τοῦ Ἀμυκλαίου θρόνον, ὃν «ἀνείχον ἔμπροσθεν κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁπίσω Χαρῖτες τε δύο καὶ Ὠραι δύο (Πaus. 3, 18, 7).

¹¹ Πaus. 7, 5, 3. Πρὸς καὶ Eckhel. D. N. V. II, σελ. 548 καὶ II, 497.

¹² Πρὸς Πaus. 1, 19, 2, 6, 25, 1 καὶ Gerhard über. Venusidole in Berl. Akad. Abhand. 1843 σελ. 318 καὶ ἑξ. = Gesam. Akad. Abhand. Band. I, σελ. 261 καὶ ἑξ.

¹³ Gerhard. Prodrom. 129 καὶ ἑξ.

νεται ὅτι ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκ τῆς διπλῆς φύσεως τῶν θεῶν (Dualismus) τῆς ἀνατολικῆς μυθολογίας. Αἱ ιδιότητες ὅμως αὗται συγχωνευθεῖσαι κατὰ μικρὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ κατήντησαν δυσδιάκριτοι¹. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ παραστάσεις ἄλλοτε μὲν ἀπαντῶσι διαφέρονσαι πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὅμοιαι, ὡς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι παραδείγμασι εἶδομεν.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἔπεται ἀναγκαιῶς, ὅτι καὶ ἡ διπλῆ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου τῆς Ἀθηνᾶς παράστασις ἀναφέρεται εἰς δύο τῆς θεᾶς ιδιότητας. Ποῖαι ὅμως εἶνε αἱ ιδιότητες αὗται, τοῦτο δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ὀρισθῇ, διότι καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ ἀναβολὴ ἀμφοτέρων τῶν μορφῶν τῆς θεᾶς εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιαι, διαφέρουσιν δὲ πῶς, ὡς παρατηρήσαμεν ἄνωτέρω, κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων Γοργόνεια. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν Γοργονείων ἴσως ἐδυνάμεθα εἰς μὲν τὴν ἔχουσαν τὸ μεγαλείτερον καὶ βλοσυρώτερον Γοργόνειον Ἀθηνᾶν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν *πολεμικὴν* τῆς θεᾶς ιδιότητα, εἰς δὲ τὴν μετὰ τοῦ μικροτέρου καὶ ἡμερωτέρου Γοργονείου τὴν *εἰρηρικὴν* Ἀθηνᾶν. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ὅσον εἶνε ἐπιτυχὴς διὰ τὴν πολεμικὴν Ἀθηνᾶν, τοσοῦτον ἀκατάλληλος φαίνεται διὰ τὴν *εἰρηρικὴν*, διότι ἀσυμβίβαστον εἶνε Ἀθηνᾶ ἐν πλήρει πολεμικῇ στολῇ νὰ ἐκληφθῇ ὡς εἰρηρικὴ τοῦτο μὲν εἶνε ἀληθές, ἀλλ' οὐδόλως πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὡς ἄνωτέρω παρατηρήσαμεν, ὅτι ἡ διπλῆ ιδιότης τῶν θεῶν συνεχωνεῖται σὺν τῷ χρόνῳ τοσοῦτον, ὥστε κατήντησε δυσδιάκριτος, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ τέχνῃ αἱ διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἄλλοτε μὲν νὰ ὦσι διάφοροι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πρὸς ἀλλήλας, ἄλλοτε δὲ ὁμοιότατοι. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ μὲν ἀναγλύφῳ ὅπωςδὴποτε παρατηρεῖται διαφορὰ τις ἐν τοῖς Γοργονείοις², ὑπάρχουσιν ὅμως

παραδείγματα, ἐν οἷς οὐδεμία ὑφίσταται διαφορὰ μετὰ τῶν διπλῶν παραστάσεων ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ¹, ὅμως δὲ ἐκατέρω τούτων καίπερ καθ' ὅλα ὅμοια τῇ ἐτέρᾳ ἀναφέρεται εἰς διάφορον τοῦ παριστανομένου θεοῦ ιδιότητα· ὁ δὲ λόγος τῆς συμμετρικῆς διακοσμήσεως, δι' οὗ ἤθελέ τις ἴσως ἀποπειραθῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διπλοῦν τῶν παραστάσεων τούτων δὲν ἀρμόζει, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄνωτέρω εἵπομεν, εἰς διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς διπλῆς παραστάσεως τῆς θεᾶς, ὑπολείπεται ἔτι ἡμῖν νὰ αἰτιολογήσωμεν τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἄρθρου τεθὲν «*ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον*». Τὸ ναιδιόσχημον τοῦ μνημείου σχῆμα, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι ἀρχῇθεν εἶχε ἀπαντῶν συνηθέστατα εἰς νεκρικὰ μνημεῖα, μάλιστα δὲ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεώς του — ἀνεκρινώθη μοι παρὰ τοῦ πωλητοῦ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εὐρέθη ἐπὶ τάφου — ἤθελεν ἴσως δώτῃ ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῇ τὸ μνημεῖον νεκρικόν· εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην οὐδὲν θὰ ἀντέκειτο, ἂν ἄλλη τις ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ μνημείου παράστασις· ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς οὕσα θεὰ αἰθέριος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς· ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ τεθῇ ἐπὶ νεκρικοῦ μνημείου ἡ Ἀθηνᾶ· γνωστὸν ἄλλως εἶνε, ὅτι οὔτε ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τέχνης εὐρεται παράστασις τις οὔτε ἐν τοῖς ποιηταῖς ἡ συγγραφεῦσι χωρίον τι, σχετιζόντα τὴν Ἀθηνᾶν πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς· μόνος δὲ ὁ Στράβων κάμνων λόγον περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς² τοῦ ἰδρυθέντος ἐν Κορωνείᾳ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Ἀρνης Βοιωτῶν λέγει, ὅτι ἐκεῖ «*συγκαθίδρυσται τῇ Ἀθηνᾷ ὁ Αἰδης κατὰ τινα, ὡς φασι, μυστικὴν αἰτίαν*». Τὸ χωρίον ὅμως τοῦτο ἐξ οὗ φαίνεται πῶς ἡ Ἀθηνᾶ σχετιζομένη πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς καὶ τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μυθολογικὰς θεωρίας περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀθηνᾶς συνδυαζομένης τῷ Αἰδῇ δὲν φαίνεται ὕγιως ἔχον· κεῖται δὲ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ Αἰδης διορθωτέον εἰς Ἀρης κατὰ τὴν ἐπιτυχιστάτην τοῦ

¹ Περὶ διπλῆς τῶν θεῶν ιδιότητος πρβλ. καὶ Gerhard. ἐν Program. der Berliner Winckelmannsfest. 1848, σελ. 6 καὶ ἐξ. καὶ über die Gott. d. Etrusk. σελ. 192 = Gesam. Akad. Abhandl. I, σελ. 301 καὶ ἐξ. πρὸς δὲ τούτοις Lenormant et de Witte. ἐν Élé. Céram. I, σελ. 298.

² Ἐλαχίστη διαφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 5 τοῦ παρενθέτου πίνακος Ἀθηνᾶς. Ἀμφότεραι αἱ Ἀθηνᾶι, μάλιστα δὲ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 εἶνε ἐν πολεμικῇ στολῇ, μόνον δὲ ἐκ τοῦ συνεσπειραμένου ὄψεως, ἐφ' οὗ ἐπιτίθεται τὴν δεξιὰν αὐτῆς ἢ ἐν δεξιᾷ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 Ἀθηνῶν τοῦ παρενθέτου πίνακος ἐξηγήθη ὡς *εἰρηρικὴ* Ἀθηνᾶ (Ger-

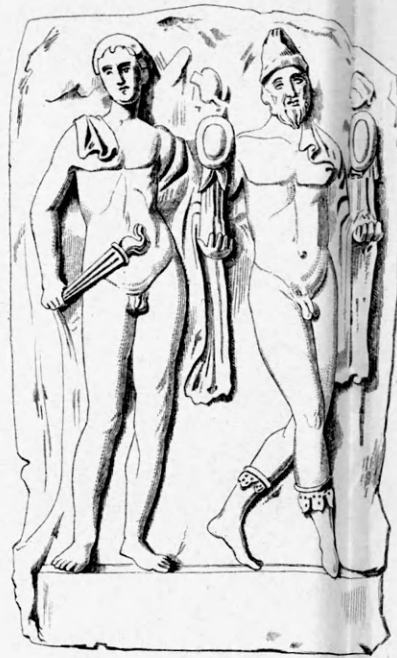
hard, Zwei Minerven σελ. 6), ὡς ἐργάνη δὲ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ χρυσοῦ ἢ μία τῶν ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ αὐτοῦ πίνακος (Gerhard. αὐτόθι σελ. 9).

¹ Τοιαῦται ὁμοιοῦνται πρὸς ἀλλήλας διπλαῖ παραστάσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ εἶνε μετὰ τῶν ἄλλων αἱ μνημονευθεῖσαι ἐν σελίδι 3 ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 4 τοῦ παρενθέτου πίνακος ἀπεικονιζόμεναι.

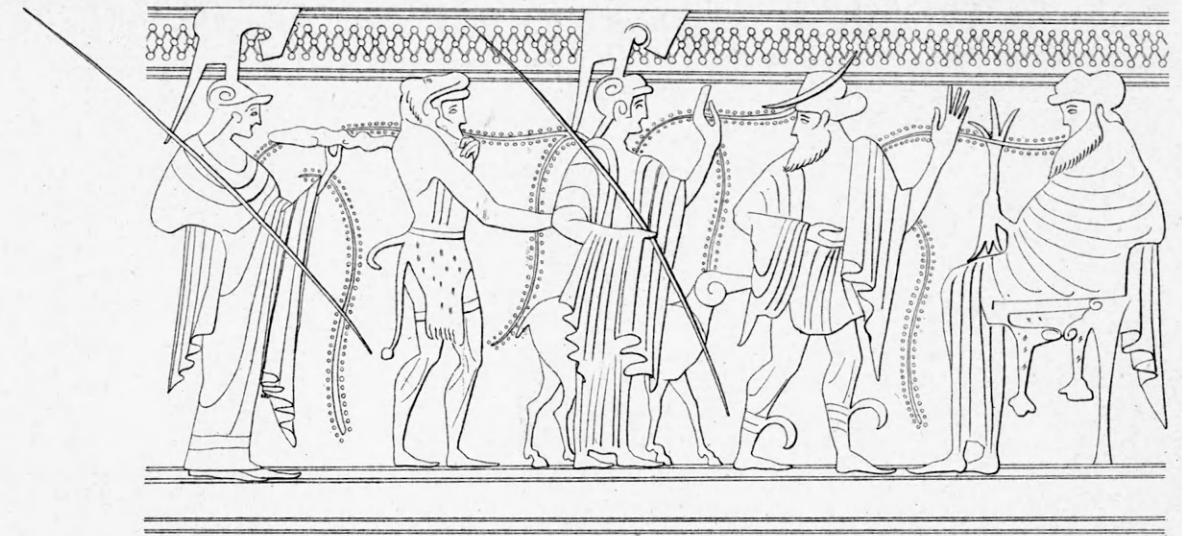
² Βιβλ. 9, σελ. 411.

1.

2.

3.

4.

6.

5.

Foucart διόρθωσιν, ἣν ἔκαμεν ὀρμηθεὶς ἐξ ἐπιγραφῆς τινος τῆς Κορωνεΐας¹.

Ἐκ τῶν εἰρημένων πείθεται ἕκαστος ὅτι ἡ ἐπιγραφή μὲν τοῦ ἡμετέρου ἄρθρου « ἀναθηματικὸν

ἀνάγλυφον » ὀρθῶς ἔχει, ἄτοπον δ' ὅλως καὶ σφαλερὸν θὰ ᾔτο νὰ ἐκλάβωμεν τὸ μνημεῖον νεκρικόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Μαΐου 1890.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΑΓΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΕΙΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ

(Πίναξ 2)

Ἡ ἐν τῷ 2^ῳ πίνακι (ὑπ' ἀρ. 1) ἀπεικονισθεῖσα ἐρυθρόμορφος κύλιξ τοῦ Παμφαίου εὐρέθη ἐν Καρδίτῃ (Ἀκραϊρία) τῆς Βοιωτίας καὶ εἶναι νῦν κτήμα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας (ἀρ. καταλ. ἀγγείων 3557). Ὡς εἰκοστὴ ἐνάτη δὲ εἰς τὴν σειρὰν τῶν μέχρι τοῦδε εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γνωστῶν ἀγγείων τοῦ ἀγγειογράφου τούτου προστιθεμένη εἶναι καὶ τὸ μόνον τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐπὶ ἐλληνικῆς εὐρέθῃ γῆς, ἂν ἐξαίρεσωμεν τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν εὐρεθὲν θραῦσμα, ὅπερ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Π Α Μ . . . μετὰ πιθανότητος μόνον, πιθανότητος ὅμως ἀληθῶς μεγίστης, δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου².

Πρὸς νέας ὅμως ἐρεῦνας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας (Styl) τοῦ Παμφαίου σχεδὸν δὲν παρέχει ἀφορμὴν ἡ κύλιξ τοῦ αὐτοῦ³. Γραφὰς δὲν φέρει ἢ μίαν μόνην τὴν ἐν τῷ πυθμένι μορφήν καὶ ταύτην κατὰ τινα συχὰ ἀπαντῶντα ἐν παρχαλαγαῖς τύπον τῆς τοῦ Ἐπικτήτου τέχνης, νέον τινα δηλ. ἐμβαπτίζοντα τὰς χεῖρας εἰς λεκάνην νιψίματος. Περὶ ἔργον φαίνεται μοι ὅτι ἡ λεκάνη οὐχὶ ὡς συνή-

θως ἐπὶ κιονίσκου, ἀλλ' ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ τοῦ νιπτομένου ἐπερείδεται. Ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις ἐν Βρυξέλλαις εὕρισκομένη κύλιξ⁴ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΤΛΕΣΟΝ ΚΑΛΟΣ φέρουσα δεικνύει ὡσαύτως τὸν αὐτὸν τῆς τοποθετήσεως τῆς λεκάνης τρόπον, ὅστις ἀναμφιβόλως τὴν χρῆσιν αὐτῆς εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν ἀπειργάζετο, ὅπερ μᾶς ὑποδῆλοι ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ παλαιστρᾷ συνέβαινε. Τὰ ἐπ' αὐτῆς ὀρώμενα λοιπὰ γράμματα οὐδὲν παρέχουσι σαφὲς νόημα· καὶ μᾶς ἐνθυμίζουσι μὲν βεβαίως τὸ ῥῆμα προσαγορεύω, ὅπερ εὐρηται ἐπὶ ὁμοίου ἀγγείου ὑπὸ Gerhard δημοσιευθέντος (Α. V. IV 272, 5)⁵· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν λέξιν δὲν δύναται τις ἀδιάστως νὰ προσπορισθῇ, παρὰ δὲ τῷ Παμφαίῳ μάλιστα συνήθεις εἶναι αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ μηδὲνα νοῦν ἔχουσαι.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σχεδιασμοῦ τῆς μορφῆς οὐδὲν τὸ ἐπαινετικὸν ἔχομεν νὰ εἰπώμεν. Ἐν τῷ διαγράμματι τῶν καθ' ἕκαστον τοῦ σώματος ἡ μορφή εἶναι ἴσως κατὰ τι βελτίων ἢ ἐν ἄλλοις τοῦ

¹ Foucart ἐν Bull. Corr. Hell. Τόμ. 9, σελ. 433.

² E. Reisch. Zeitschrift für öst. Gymnasialwesen 1887 σ. 647. Καὶ ἑτέρα κύλιξ τοῦ Παμφαίου, τριακοστὴ τὸν ἀριθμὸν, ἐγένετο γνωστὴ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Alfred Körte ἐν Bonner Studien σελ. 198 κ. ἑξ.

³ Εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου, ὃν ἐν Meistersignaturen² σ. 89 κ. ἑξ. παρέθηκεν, προσθετέον ὅτι τὸ ὑπ' ἀρ. 8 ἀγγεῖον τὸ πολὺ πολὺ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τῆς ἰδίας αὐτοῦ τέχνης προϊὸν καθ' ὃν τρόπον ἐθεωρήθη τοιοῦτο καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 20. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν μετὰ τοῦ P. I. Meier (Arch. Zeitung 1884 σ. 240) ὅτι ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὁ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν πούς τῆς κύλικος εἶναι καὶ ἰδικὸς τῆς, βέβαιον ὅμως ὅτι αἱ ἔξωθεν γραφαὶ εἶναι κατὰ τὸν τοῦ Ἐπικτήτου τρόπον πεποιημέναι.

⁴ Ἡ κύλιξ αὕτη λύει ἡμῖν τὸ αἰνίγμα, ὅπερ ἡ ἐν μέρει μόνον ἀναγνωστικὴ ἐπιγραφή τῆς ἐν Νεαπόλει κύλικος (ἀρ. 5627 τοῦ καταλόγου τοῦ Heydemann) παρέχεται. Τῆς ἐν τῷ πυθμένι τῆς μορφῆς μετὰ τῆς γύρωθεν ἄνω ἐπιγραφῆς ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ Arthur Schneider ἀπεικασμα (Röm. Mittheilungen 1889 σ. 164) καὶ συμφωνῶν τῷ Heydemann δέχεται ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Τλήσωρος τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεάρχου. Ὅτι ἡ κύλιξ αὕτη ὁμοία καθ' ὅλοκληρίαν πρὸς τὴν ἐν Βρυξέλλαις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ἔργα τὰ φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Τλήσωρος (τοῦ υἱοῦ τοῦ Νεάρχου) εἶναι βέβαιον. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν τὸ ὄνομα Τλήσων ἀναφέρεται εἰς τὸν εἰκονιζόμενον νεανίαν, ὃ τι δὲ πρὸ τοῦ ῥήματος ἐποίησεν φέρεται ὡσεὶ γεγραμμένον εἶναι ἀπλὴ παιδιὰ καὶ οὐχὶ ἀδελπότημα. Ὁ ποιήσας τὴν κύλικα ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἀγγειογράφος ὅστις ὅπως αὐτὸς ᾔθελε καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπογράψαι τὸ ἔργον του δὲν ἐσκόπει βεβαίως νὰ ὀνομάσῃ ἑαυτὸν.

αὐτοῦ ἀγγειογράφου ἔργοις· ἀλλὰ τὸ περίγραμμα αὐτῆς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κύλικι ἐπὶ τοσοῦτο τυπικὸν καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀσύμφωνον ὡς συνήθως.

Τέσσαρες ἦσαν ἡμῖν μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἐρυθρόμορφοι κύλικες τοῦ ἡμετέρου ἀγγειογράφου αἱ

ὕπ' ἀρ. 21-24 τοῦ ἑμοῦ καταλόγου αἱ φέρουσαι ἀπλῶς μίαν καὶ μόνην ἐν τῷ πυθμένι γραφήν. Τοῦτων ἀξία ἰδίᾳ σημειώσεως εἶναι μόνον ἡ ὑπ' ἀρ. 22, ἣν καὶ ἀπεικονίζω ἐνταῦθα ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Wernicke περιγραφέν σχεδιογράφημα τὸ ἐν τῷ

Μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἀποκείμενον, διότι ἡ ἐν λόγῳ περιγραφή, ἣτις οὐδὲν παρέχει ἡμῖν σαφὲς νόημα περὶ τῶν ἀπεικονιζομένων, ἐξ αὐτῆς τῆς εἰκόνης διορθοῦται. Καὶ τῷ ὄντι βλέποντες αὐτὴν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ σκεθῶμεν μετὰ τοῦ Wernicke τίνος ἔνεκα ὁ εἰκονιζόμενος ὑπερβαίνει τὸ τεῖχος καθὼς ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀντικειμένου, οὗ ἄπτεται διὰ τῆς δεξιᾶς, μόλις πλέον δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν. Ἡ εἰκὼν μᾶς ἐνθυμίζει τὰ πολυάριθμα ἐκεῖνα ἐξ ὁπτῆς γῆς ἀνάγλυφα, ἐφ' ὧν εἰκονίζονται τρυγηταὶ σάτυροι, οἵτινες κρίκου τινὸς στερρῶς ἐχόμενοι στρέφονται κυκλικῶς¹. Ἐκεῖ βεβαίως εἰκονίζονται οὗτοι ἀνὰ δύο, οἵτινες περὶ τὸν κρίκον στρεφόμενοι πηδῶσιν, ἀλλὰ

¹ Welcker, Alte Denkmäler II Th. σ. 113 πίν. VI, 10.

καὶ τὸ τί ὁ εἷς μόνον τῆς εἰκόνης μᾶς πράττει δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν. Ἀνελκύει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρίκου ὅπως μετὰ μείζονος ὀρμῆς ἐπὶ τὰς σταφυλὰς πηδῆσῃ, ἀπλοῦν δὲ βλέμμα μᾶς διδάσκει ὅτι τὸ τεῖχος τοῦ Wernicke οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μέγας κάδος. Διαγνωσθέντος δ' ἐνταῦθα τοῦ ὀρθοῦ, καὶ ἐπὶ ἄλλων τινῶν συγγενῶν παραστάσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε ὡς εἰκόνες τοῦ ἐν βαλχνεῖοις βίου ἡρμηνεύοντο, νέον ἐπιχύνεται φῶς. Περὶ τριῶν τούτων, αἵτινες νῦν πολὺ εὐκολώτερον δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν, ἕκαστα λόγον ἐν τῷ περὶ Εὐφρονίου ἔργῳ μου (B² ἐκδ. σ. 312 ἀρ. 11-13). Ὁ κρίκος εἶναι ἀληθῶς ὅλως ἴδιον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, ἀλλὰ τοῦτο τοῦλάχιστον μᾶς διδάσκουσιν αἱ μνημονευθεῖσαι παραστάσεις ὅτι δηλ. ὁ Παμφαῖος

δὲν ἐφεῦρεν αὐτὸς τὸν τύπον τοῦτον, ἀλλὰ κοινὸν ἀγαθὸν ὄντα τῶν περὶ τὸν Ἐπικτήτον τεχνιτῶν μετεχειρίσθη ἐπίσης παραλαβὼν αὐτὸν ὡς καὶ τὸν τοῦ ἡμετέρου πίνακος ἐκ τῶν ἐν ζωγραῖ κινήσει εἰκονιζομένων ἐκείνων μορφῶν, ἃς ἡ ἀνάγκη τῆς πληρώσεως καὶ τῆς περιφερείας τῆς κύλικος διὰ γραφῶν εἶχε γεννήσει.

Ἡ δευτέρα τοῦ ἡμετέρου πίνακος (ὑπ' ἀρ. 2) εἰκὼν παριστᾷ θραῦσμά τι εὐρεθὲν ἐν Ἀκροπόλει ἐρυθρομόρφου παροψίδος, ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἐστεμμένος νεανίας τοὺς διπλοὺς αὐλῶν αὐλοῦς. Πέριξ ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή *Ἐρμοκράτης ἔγραψεν*. Τό τε σχῆμα καὶ ἡ παράστασις μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ οὗτος ὁ τεχνίτης εἰς τὴν χορείαν τῶν περὶ τὸν Ἐπικτήτον τεχνιτῶν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῇ. Ὁ τύπος τοῦ μουσικοῦ εὐρηται, κατὰ πάσας τὰς δυνατάς παραλλαγάς του, ἐπὶ τῶν κυλίκων τούτων τῶν τεχνιτῶν καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ αἱ τοῦ ἡμετέρου ὡσαύτως τεμαχίου ἰδία τεχνικαὶ ἐκεῖναι ἰδιορρυθμίαι (λ. χ. ἡ τῆς κόμης περιγραφή διὰ κυματοειδοῦς γραμμῆς καὶ ἡ τοῦ ὀρθοῦ χρώματος, καίπερ μετὰ τινος νῦν φειδοῦς γενομένη, χρῆσις)¹ αἰτινες μᾶς ἐνθυμίζουσιν ἔτι τὸ στάδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μελανομόρφου εἰς τὴν ἐρυθρόμορφον ἀγγειογραφίαν. Σαφέστερον δ' ἔτι χαρακτηρίζει τὸν ἡμέτερον τεχνίτην ὡς ὁπαδὸν τοῦ Ἐπικτήτου αὐτὸ τῆς παροψίδος τὸ σχῆμα, ὅπερ γνωστὸν εἶναι ὅτι εἰς τὰς παροψίδας τούτου μάλιστα τοῦ ἀγγειογράφου (τοῦ Ἐπικτήτου δηλαδὴ) προσιδιάζει.

Ὡς παροψίδων ζωγράφοι ἀναφέρονται ἐν τῷ μνημονευθέντι ἔργῳ μου πρὸς τῷ Ἐπικτήτῳ (ἀρ. 14-23) ὁ Εὐθυμίδης (1) ὁ Σικανὸς (1) ὁ Ἰσχύλος (2) καὶ ὁ Καχρυλίων (2) ὧν οἱ μὲν πρῶτοι δύο τῷ ῥήματι *ἔγραψεν* (*ἔγραφε*), ὡς καὶ ὁ Ἐρμοκράτης, χρώνται ὑπογράφοντες, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῷ ῥήματι *ἐποίησεν*. Ὁ Καχρυλίων ὅμως ἐξ ἀβλεψίας συγκατελέγη εἰς τοὺς ἀγγειογράφους τοὺς καὶ παροψίδας γράψαντας, διότι τὸ ἀγγεῖον, ἐξ οὗ ἡ πλάνη προήλθεν, δὲν εἶναι παροψίς, ἀλλὰ κύλικος θραῦσμα ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς λαβὼν τοῦτο τὸ σχῆμα². Τοιοῦτό τι πάθημα ἡδυνάτο τις νὰ ὑπο-

θέσῃ ὅτι ἔχει πάθει καὶ ἡ καθ' ὅλα ὁμοία παροψίς, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχύλου φέρουσα. Ἀλλὰ ταύτην προασπίζει κατὰ τοιαύτης τινὸς ὑπονοίας ἡ τοῦ Furtwängler παρατήρησις¹ (ἦν καὶ νεωτέρα τις τοῦ ἀγγείου ἐξέτασις ἐκύρωσε) ὅτι κατὰ τὸ χεῖλος ὑπὸ τὸ νεώτερον ἐπίχρισμα σφύζεται ἔτι τὸ ἀρχαῖον μέλαν γάνωμα. Καὶ ὅμως φαίνεται μοι πιθανώτατον ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἢ ἐξ ἀρχῆς ἦτο κύλιξ (παραβλήθητω ὁ ἀρ. 17 τοῦ καταλόγου τῶν ἀγγείων τοῦ Ἰσχύλου) ἢ τοῦλάχιστον ἔμελλε νὰ ἦναι, καὶ ὅτι μόνον παράδοξος βλάβη ἔδωκεν αὐτῇ τὸ νῦν σχῆμά της. Τοῦτ' αὐτὸ δ' ἰσχύει λεγόμενον καὶ περὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν *Λάχης καλὸς* (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2314) περὶ οὗ ὁ Furtwängler παρατηρεῖ ὅτι «ἀν τὸ ἀρχαῖον γάνωμα δὲν ἐσφύζετο κατὰ τὸ χεῖλος ἡδυνάτο τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ὅλον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ πυθμὴν κύλικος γύρωθεν περικοπίσεως». Δὲν βλέπω δὲ τὸν λόγον διατί τάχα νὰ μὴ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις εἰς τὸν αὐτὸν κατέφυγον τρόπον τοῦ νὰ σφύσῃ τὴν ἐν τῷ πυθμένι γραφὴν βλαβερίσης τινὸς κύλικος.

Ἐκ τῶν λοιπῶν παροψίδων ὅμως δυνάμεθα καὶ τὴν τοῦ Σικανοῦ νὰ ἐξαίρεσωμεν. Τὸ ὄνομα παροψίς ἀρμόζει καὶ τούτῳ τῷ ἀγγεῖῳ ὅσον καὶ τῷ φέροντι κίβδηλον τὸ ὄνομα τοῦ Δούριδος (ὅπερ πιθανῶς ἐπίσης τοῦ Σικανοῦ νὰ ἦναι ἔργον) ἢ ὅσον τῷ τοῦ Σωσίου (Berl. Vasensammlung ἀρ. 2315). Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τούτων ἄτινα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ παχεῖα πλίνθος ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς ἐδράζομένη, μαρτυρεῖ σαφῶς τὸν ἀρχιτεκτονικὸν σκοπὸν τοῦ υποβάθρου καὶ δὲν δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ μετὰ τῶν παροψίδων ἐκείνων, ὧν σκοπὸς ἦτο μόνον νὰ παράσχῃ τὸν ἀναγκαῖον χώρον διὰ τὴν ἐν τῷ πυθμένι εἰκόνα καὶ ταύτην γύρωθεν ὡς ἐν πλαισίῳ νὰ περιλάβωσιν. Ὅτι δὲ τὸ σταθερῶς ἀπαντῶν ἐπὶ τῶν παροψίδων τούτου τοῦ εἶδους *ἔγραψεν* δὲν εἶναι τυχαῖον ἀπέδειξα ἤδη ἀλλαχοῦ.

Ἀλλὰ μᾶλλον καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Εὐθυμίδου παροψίδος, πῆς διὰ τοῦ ἐκ τετραγωνιδίων καὶ πρὸς ἄθρακα ζατρίκιου ὁμοιάζοντος κοσμήματός της κα-

γενόμενος κατάλογος (τῆς 30 Ἀπριλίου 1883), ὃν εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοι κάμῃ γνωστὸν ὁ Fröhner, μνημονεύει τοῦτο τὸ ἀγγεῖον ὑπὸ τὸν ἀρ. 87 ἥδη ὁρθῶς ὡς «fond de coupe brisée arrondit artificiellement».

¹ Berliner Vasensammlung ἀρ. 2100.

¹ Ἐπὶ τοῦ στεφάνου λ. χ. καὶ κατὰ τὸ ἔσω τοῦ χείλους ἄκρον· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ γράμματα διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐφαίρονται.

² Ὁ χάριν τῆς πωλήσεως τῆς συλλογῆς τοῦ Raoul-Rochette

πως ἀπομεμονωμένης, συγγενεύει ταῖς τοῦ Ἐπικτήτου ἢ τοῦ Ἑρμοκράτους παροψίδας, ἡδύνατό τις μάλιστα νὰ διίσχυρισθῇ σχεδὸν ὅτι κατ' οὐδὲν ἄλλο τούτων διαφέρει ἢ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ γράφαντος αὐτὴν τεχνίτου καὶ κατὰ τὴν κατὰ τὸ χεῖλος ὁπὴν (ἥς ὁμοίαν ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὑπάρξασαν καὶ κατὰ τὸ ἀπολεσθὲν μέρος) διὰ δὲ τούτων τῶν ὁπῶν δηλοῦται σαφῶς ὁ σκοπὸς αὐτῆς ὡς ἀναθήματος.

Ἡ πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν κατασκευὴ παροψίδων δὲν εἶναι σπανία ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων. Παράδειγμα αἱ ἐκ Ρόδου καὶ Κορίνθου ἀρχαῖαι παροψίδες, ἡ δὲ εὗρεσις παμπληθῶν θραυσμάτων ἐν τῇ τῶν Ἀθηνῶν Ἀκροπόλει ἡδύνατο καὶ μόνη νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ χρῆσις ὁμοίων παροψίδων δὲν εἶχεν ὅλως ἐκλείψει καὶ αἱ ἐπὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν γραφαὶ προσεπικυροῦσι τὸ πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν βεβαίως καὶ ἡ στενὴ σχέσις αὐτῶν (τῶν πινακίων) πρὸς τὴν κυρίως τέχνην ἥτις ἐπὶ τέλους καὶ δι' αὐτῆς τῆς γλώσσης (πίνακες ὠνομάσθησαν καὶ αὐταὶ αἱ μεγάλαι γραφαὶ) ἐξεδηλώθη.

Ἦθελα ἀπομακρυνθῇ πολὺ τοῦ κυρίου μου θέματος, τῆς ἐρμηνείας δηλ. τοῦ ἀπεικονισθέντος τεμαχίου ἂν ἐπεχείρουν νὰ διεξέλθω ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τοῦ σχήματος τούτου τῶν ἀγγείων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ῥοδίων μέχρι τῶν ποικίλας γραφὰς φερόντων ἰταλικῶν καὶ ἱκανὸν νομίζω νὰ ῥίψωμεν μόνον βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀττικῶν παραδειγμάτων. Καταλέγω λοιπὸν ἐνταῦθα, ἄνευ ὅμως ἀξιώσεως πλήρους καταλόγου, κατὰ πρῶτον τὰς μελανομόρφους παροψίδας (πρὸς Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder σ. 21).

1) Συλλογὴ Βερολίνου ἀρ. 1810 ἐξ Ἀταλάντης. Οὐδεμία γραφὴ καὶ μόνον κόσμημα.

2) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen 1882 πίν. 4. Τρεῖς ὁμόκεντροι κοσμηματικοὶ κύκλοι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐσωτέρου αὐτῶν Διόνυσος καὶ Ἀριάδνη (;).

3) Συλ. Βερολίνου ἐκ Μαραθῶνος. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen 3. ἀ. πίν. 3. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου εἰκονίζονται καθήμενοι ὁ Διόνυσος καὶ ἡ Ἀριάδνη.

4) Συλ. Leyden. Ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς Ath. Mittheilungen 3. ἀ. πίν. 4. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου ἄγων μεταξὺ δύο πολεμιστῶν περὶ τοῦ πτώματος τρίτου.

5) Ἄλλοτε ποτε παρὰ τῷ Fauvel. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Stackelberg, Die Gräber der Hellenen, πίν. 15. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοσμηματικοῦ κύκλου κοράσιον παρὰ φρέαρ.

6) Συλ. Ἀθηνῶν (Collignon ἀρ. 231). Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Heydemann, Gr. Vas. VI, 4 καὶ Wiener Vorlegeblätter II, 61 καὶ Παγκαβῆ, Hommage κτλ. Ἀχιλλέως ἐξοπλισμός. Κόσμημα ἐν τῷ διὰ χορδῆς ἀποκεχωρισμένῳ τμήματι τοῦ κύκλου.

7) Ἐν Ἀθήναις. Ἀπεικονίσθη ὑπὸ Benndorf, Gr. u. sic. Vasenbilder πίν. 8, 2. Κένταυρος.

8) Ἄλλοτε ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Blaydes. Ἀπεικονίσθη Arch. Zeitung 1847 πίν. 2. Ἑρμῆς φρονεύων τὸν Ἄργον.

9) Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἀρ. 698 = B 631 (κατὰ τὴν νέαν ἀρίθμησιν). Διόνυσος καθήμενος.

10) Βρετταν. Μουσεῖον B 632. Ὀπλισμένος καὶ μανδυσφόρος πολεμιστὴς σαλπίζει.

11) Βρετταν. Μουσεῖον B 633. Ἀπεικονίσθη. Micali, Storia κτλ. πίν. C, 4. Τοξότης σαλπίζων.

12) Μουσεῖον Βερολίνου ἀρ. 2099. Ὀπλίτης μετὰ δόρατος εἰς ἔξοδον.

Δὲν ἀνήκουσιν ἐνταῦθα π. γ. αἱ παρὰ Micali, Storia κτλ. CI 7-11 ἀπεικονισθεῖσαι παροψίδες αἱ τὰς ἐτρουσκικὰς ἐπιγραφὰς φέρουσαι, αἵτινες φαίνονται συγγενεῦσαι πρὸς τὰς γνωστὰς ἐκεῖνας τὰς φερούσας τὰς λατινικὰς ἐπιγραφὰς.

Τὰ ὑπ' ἀρ. 1-6 διακρίνονται τῶν λοιπῶν διὰ τῆς ποτὲ μὲν πλουσιωτέρας ποτὲ δ' ἀπλουστερας διακοσμῆσεως, ἥς τὰ ἄλλα παντάπασιν στεροῦνται. Εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. 1-2 μάλιστα αὕτη εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα. Τὸ ὑπ' ἀρ. 6 χρησιμεύει ὡς σύνδεσμος τῶν νεωτέρων πρὸς τὰ ἀρχαιότερα. Ἐχει μὲν ὡσαύτως τμήμα τι τοῦ κύκλου ἀποκεχωρισμένον διὰ χορδῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν διακόσμησιν κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ τμήμα. Τὰ ὑπ' ἀρ. 7-12 φέρουσιν ἤδη Ἐπικτητεῖους τύπους, διὰ δὲ τούτου καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν καὶ ἀκόμη καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῆς διατάξεως τῶν εἰκονιζομένων μαρτυροῦσιν ὅτι εἶναι σύγχρονα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐρυθρομόρφων. Ἐπίσης μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἐρυθρομόρφων παροψίδων μοὶ εἶναι γνωστός. Εἰς τὰ μνημονευθέντα ἤδη δέκα παρὰ εἰκόματα τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τὸ τοῦ Εὐθυμίδου δύναμαι νῦν ἐκτὸς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω νὰ καταλέξω ἐνταῦθα καὶ τέσσαρα ἔτι ἄλλα μόνον,

τὸ τῆς Συλλογῆς ἄλλοτε τοῦ Blaydes, τὸ εἰκονίζον δύο ἀθλητὰς φέροντας τὰ ὀνόματα +ΣΕΝΟΦΘΟΝ καὶ ΔΟΡΟΘΕΟΣ¹, δεύτερον τὸ γνωστὸν τοῦ Ross θραῦσμα, τρίτον τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ashmole ἐν Ὁξφόρδῃ, τὸ εἰκονίζον Πέρσην ἱππέα καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΜΙΛΤΙΑΔΕΣ ΚΑΛΟΣ, ὅπερ καὶ ἐλπίζω νὰ ἐκδώσω μετ' εἰκόνης ὁσονούπω, καὶ τέταρτον τὸ ἐν τῇ ἐν Βρυξέλλαις Συλλογῇ van Branteghem ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἀνὴρ γενειῶν στηριζόμενος ἐπὶ βακτηρίᾳ καὶ κρατῶν τῇ μὲν ἀριστερᾷ λύραν τῇ δὲ δεξιᾷ ἄνθος· ἐπὶ τοῦ τοίχου Συβήνη. Τοῦ τρόπου τοῦ Ἱέρωνος. Ὅτι δὲ τὰ δύο πρῶτα στενῶς συγγενεύουσι πρὸς τὴν Ἐπικτήτειον τέχνην οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον μόλις διστάζω νὰ ποδώσω εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνίτας².

Ὅχι μόνον λοιπὸν καταλεκτέος εἶναι ὁ νέος τεχνίτης Ἑρμοκράτης εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην, ἀλλὰ καὶ ἕξοχος μεταξὺ τῶν ὑποληπτέων. Διότι ἔσονται μικρὰν καὶ ἂν παρέχῃ ἀφορμὴν νὰ κρίνωμεν αὐτὸν ὡς τεχνίτην ἀσφαλῶς τὸ ἡμέτερον θραῦσμα, τὸ ὅτι ὁμῶς τῷ ῥήματι ἔγραψεν χρῆται καὶ τὸ ὅτι ἀκόμη παροψίδας ἔγραψεν, αἵτινες, ὡς φαίνεται, μόνον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἐργαστηρίου ἐγράφοντο καὶ αἵτινες καὶ ὡς παραδείγματα αὐτοῦ ἐχρησίμευον, μᾶς πείθουσι, μᾶς ἀναγκάζουσι μάλιστα νὰ κατατάξωμεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Ἐπικτήτην σειράν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα τεμάχιον δικαιούται μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνασκαφὰς εὐρεθέντων νὰ καταλάβῃ ἰδιαζόντως τιμητικὴν θέσιν.

Ὑπὸ πολλῶν ἤδη καὶ πολλάκις ἐρρήθη ὅτι τῶν ἐν τῇ ἐπιχώσει τῆς Ἀκροπόλεως τῇ μετὰ τὰ Περσικά γενομένη εὐρεθέντων παμπληθῶν θραυσμάτων

τῶν ἀγγείων πολλὰ τινὰ καὶ καλὰ εἰσὶν ἰδίως τὰ εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐπικτήτην τεχνίτας ἀναφερόμενα. Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα, προλαμβάνων τοὺς μέλλοντας νὰ γράψωσι περὶ τῶν ἐν ταῖς τελευταίαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως εὐρημάτων, νὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν ὑπὸ χρονολογικὴν ἔποψιν. Ἀπλῶς μόνον νὰ δηλώσω θέλω καὶ ἐγὼ διαρρήδην ὅτι ὄντως ἡ περὶ τὸν Ἐπικτήτην τέχνη ἐν τούτοις εἶναι ἡ κρατούσα, διότι ἐν αὐτοῖς εὐρηται ὄντως ἅπας ὁ πλοῦτος τῶν τύπων αὐτῶν. Ὡς μοὶ ἐπιτραπῇ δὲ μόνον, μὴ σκοποῦντι, ὡς ἐρρήθη νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν κατὰ τάξιν ἀπαρίθμησιν τῶν εἰς τὴν τοῦ Ἐπικτήτου τέχνην ἀναγομένων παραδειγμάτων, νὰ μνημονεύσω δύο μικρῶν θραυσμάτων, ἀφοῦ φρονῶ ὅτι τούτων τὰς ἐπιγραφὰς μετὰ βεβαιότητος δύναμαι νὰ συμπληρώσω. Τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶναι λείψανον τοῦ γραφῆς φέροντος γύρωθεν κοίλου κύλικος ἐρυθρομόρφου μετὰ τεμαχίου τοῦ ποδὸς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς Ε Μ Μ ἥτις, οἰκοθεν ἐννοεῖται, *Μέμνων καλὸς* πρέπει νὰ συμπληρωθῇ, τὸ δὲ ἕτερον εἶναι ἐπίσης θραῦσμα τοῦ κοίλου ἐρυθρομόρφου κύλικος σφῶζον εἰσέτι τὰ λείψανα μορφῆς Ἀθηνᾶς λαμπρῶς διαγεγραμμένης καὶ παρ' αὐτὴν τὸ ἐπὶ τῶν ὠτων ἀνθέμιον ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φέρον καθέτως τὴν ἐπιγραφὴν ΕΝ ΠΡΑΧΣΙ(ας), ὄνομα, ὅπερ κατὰ τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ὡς τεχνίτου ὄνομα πρέπει νὰ ἐκληθῇ.

Καταλεκτέος λοιπὸν καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Ἑρμοκράτους τοῦ Ὀρειβήλου, τοῦ Μύσωνος, τοῦ Αἰσχίνου, τοῦ Σωφίλου καὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὴν γνώσιν ταῖς ἐν Ἀκροπόλει τελευταίαις ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ὀφείλομεν.

Ἐν Πράγᾳ κατὰ Ὀκτώβριον 1889.

W. KLEIN

¹ Πρὸς. Arch. Zeitung 1846 σ. 296.

² Δύο παροψίδων θραύσματα μετ' ἐξαιρέτου τῶν μορφῶν διὰ μελανοῦ χρώματος περιγράμματος (Umrisszeichnung) ἐν μὲν τῇ ἐτέρᾳ ἐπὶ τοῦ στιλπνοῦ ἐρυθροῦ ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἐδάφους τῆς

ἐδημοσίευσεν ὁ Studniczka ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (1886 πίν. 8 ἀρ. 4 καὶ 5). Τὸ ὅτι δὲ καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 4 παροψίδος ἐπίσης εἶναι θραῦσμα ἐσημείωσα ἐν τῷ σημειωματαρίῳ μου ὅταν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον πέρυσιν εἶδον.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ¹

(Πίναξ 3)

Πρό τινων ἐτῶν μεταβάς εἰς τὴν νῆσον Νάξον χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, εὑρον ἐντὸς ναϊδίου ἡρημωμένου (ἐρημοκκλησίας) κειμένου κατὰ τὴν θέσιν Σαγκρὶ τοῦ δήμου Βίβλου, πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου, ἀνάγλυφον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 2 πίνακι δείκνυται.

Τὸ ἀνάγλυφον εἶνε ἐκ μαρμάρου Ναξιακοῦ χονδροκόκκου ὅπερ ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ πλαστικῇ ἐν Νάξῳ καὶ ἐπὶ τῶν παλαιστάτων χρόνων ὡς δεικνύουσιν ἡμῖν ἀρχαῖά τινα ἐκ Νάξου ἔργα τοῦ 7^{ου} καὶ 6^{ου} πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος εὐρεθέντα ἐν Δήλῳ καὶ Νάξῳ.

Ἡ στήλη ἐφ' ἧς τὸ ἀνάγλυφον εἶνε λελωθὴμένη τὸ ἄνω μέρος καὶ ἔχει ὕψος μὲν 1,40 πλάτος δὲ 0,85 τοῦ μέτρου. Φέρει δὲ ἡ πλάξ παραστάσεις δύο, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ κάτω μέρος ἱκανῶς διατηρουμένη εἰκονίζει τὴν ἐν τῇ φάτνῃ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφίῳ 7^ῳ τάδε «καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐσπαρ-
« γάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ
« διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι ». Εἶνε δὲ ἡ φάτνη ἐκ πλίνθων λίθου κατεσκευασμένη ἐν σχήματι κλίνης, τὸ δὲ βρέφος, ἐπιμελῶς ἐσπαργανωμένον τὸ σῶμα ἅπαν καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου, κεῖται ἐν αὐτῇ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχον ἀνεωγμένους. Ἄνωθεν δὲ τῆς φάτνης μετὰ τέχνης προοπτικῆς εἰσὶν ἀναγεγλυμμένα εἰς βάθος τὰ ἐν τῇ φάτνῃ ζῶα, ὁ ὄνος καὶ ὁ βοῦς, ὧν τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σώματος δὲν παρεστάθῃ πλαστικῶς κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου διὰ τῶν κορμῶν τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς φάτνης παραστα-

θέντων δύο πελωρίων δένδρων¹. ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραστάσεως εἶνε συνήθης καὶ ἐν τῇ ἀρχαῖκῇ τέχνῃ· οὕτω, λόγου χάριν, ἐν τῷ δυτικῷ αὐτώματι τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς τῶν Κενταύρων εἰς εἰκονίζεται τὸ ἔμπροσθεν μέρος μόνον τὸ ὁρώμενον ἔχων.

Ἄν δὲ τὰ ἐκατέρωθεν τῆς φάτνης δένδρα (ὧν τὸ μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ ὁρώντος εἶνε ὡς νομίζω δρύς, πίτυς δὲ τὸ πρὸς ἀριστεράν) ἔχουσι συμβολικὴν τινα σημασίαν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, παρατηρῶ δὲ μόνον ὅτι ἐπὶ ἀναγλύφῳ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης χρόνων Ῥωμαϊκῶν εἰκονίζονται ἐνίοτε ὅμοια δένδρα, ὡς καὶ ἐπὶ σαρκοφάγων.

Ἄνωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ὑπάρχει τμήμα ἐτέρας παραστάσεως ἐν βαθυτέρῳ τοῦ λίθου ἐδάφει, σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀνὴρ δὴλα δὴ ποδῆρες ἱμάτιον περιβεβλημένος, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τοῦ σφζομένου μέρους τοῦ σώματος αὐτοῦ, βαλίνων παντὶ τῷ πέλματι τῶν ποδῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, χωρεῖ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι, ἔπεται δὲ αὐτῷ ζῶον πιθανῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐλαυνόμενον, οὗ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν σφζόμενα δεικνύουσιν ἡμῖν ἐναργῶς τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι διεύθυνσιν αὐτοῦ· ἐπομένως οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι ἡ ἄνωθεν παράστασις εἰκονίζει ἕτερον γεγονός τοῦ βρεφικοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, δὴλα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου μαρτυρίαν λέγοντος ἐν κεφ. 2 ἐδαφ. 13^ῳ τάδε· «ὡς δὲ ἀπῆλθον οἱ μάγοι ἐνεφα-
« νίσθη ἄγγελος Κυρίου τῷ Ἰωσήφ κατ' ὄναρ καὶ
« λέγει αὐτῷ. Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ
« τὴν μητέρα καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον μένων ἐκεῖ
« ἕως ἂν εἴπω· ὁ γὰρ Ἡρώδης ζητεῖ τὸ παιδίον ἵνα

¹ [Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐν καθαρῷ γεγραμμένον καὶ φέρον τὴν υπογραφήν τοῦ Συγγραφέως ἐστάλη εἰς τὴν Σύνταξιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος πρὸς δημοσίευσιν μετὰ τὸν ἐν Βερολίνῳ θάνατόν του ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κ. Μ. Δαμιράλη].

¹ [Τὸ πρὸς δεξιᾷ τῷ ὁρῶντι ζῶον λείπει διὰ τῆς γλώσσης τὸ βρέφος].

« ἀπολέσῃ αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παι-
« δίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς ἀναχωρήσας
« εἰς Αἴγυπτον ».

Ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τὸ ἔργον τοῦτο ὑπέθεσα
ὅτι εἶνε ἔργον χρόνων μεταγενεστέρων καὶ δὴ φραγ-
κικῶν, παρατηρήσας ὅμως τὸ ἀρχαιοπρεπὲς τῆς
ἐργασίας αὐτοῦ μετ' ἐπιστάσεως ἐπείσθην ὅτι εἶνε
ἔργον τῶν πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων. Ἡ πα-
ράστασις δὲ αὕτη δὲν εἶνε σπανία ἐν τῇ Χριστια-
νικῇ τέχνῃ. Ἐν Ῥώμῃ¹ ἐν Arles τῆς Γαλλίας² καὶ
ἐν Μεδιολάνοις ὑπάρχουσι σαρκοφάγοι τοῦ γ' καὶ δ'
αἰῶνος ἐν αἷς εἰκονίζεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ
κατὰ τρόπον ὅμως διάφορον, διότι ἐκεῖ καὶ οἱ μάγοι
εἰκονίζονται ὁδῶν προσφέροντες τῷ Χριστῷ καὶ ἡ
Παναγία.

Ἐκ τούτων τῶν ἔργων καὶ ἄλλων ὑστερωτέρων

χρόνων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ τέχνη ἡ πλαστική, εἰ
καὶ παρήκμασε σὺν τῇ παρακμῇ τῶν ἐθνῶν τῶν
Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς κατὰ
τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀλλὰ τροποποιουμένη ἐξ ἀρ-
χῆς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας ἥτις τὸν
μὲν Χριστὸν παρέστησεν ὡς καλὸν ποιμένα κατὰ
τὸν τύπον τοῦ κριοφόρου Ἑρμοῦ, τὴν δὲ συμβολι-
κὴν τοῦ Καιροῦ παράστασιν ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ
τῷ ἐν Βενετίᾳ βλέπομεν, καὶ νέας ιδέας καὶ παρα-
στάσεις ἐξευρίσκουσα ἐξηκολούθησε βιοῦσα μέχρι
τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως ὅτε ἡ τέχνη παρὰ-
δειγμα ἔχουσα τὴν ἀρχαίαν τέχνην κυρίως δὲ τὴν
Ῥωμαϊκὴν ἤρξατο νὰ δημιουργῇ κατὰ τὸν τύπον
αὐτῆς.

¹ Ἐν Βερολίῳ τῇ 14 Δεκεμβρίου 1888.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ

(Πίν. 4, 5 καὶ 6)

« Ἰοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ
εἰσι τάφοι καὶ αὐλητοῦ Σαμίου Τηλεφάνους· ποιῇ-
σαι δὲ τὸν τάφον Κλεοπάτρην τὴν Φιλίππου τοῦ
Ἀμύντου λέγουσι· καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως μνημὰ
ἔστι, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς γῶμα γῆς, ὕστερον δὲ τοῦ
Θεοῦ χρήσαντος ἐκοσμήθη λίθῳ κογχίτῃ· μόνος δὲ
Ἑλλήνων Μεγαρεῦσιν ὁ κογχίτης οὗτός ἐστι καὶ
σφίσι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποιήται πολλὰ ἐξ αὐτοῦ·
ἔστι δὲ ἄγαν λευκὸς καὶ ἄλλου λίθου μαλακώτε-
ρος· κόγχαι δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντὸς ἔνευσιν οἱ·
αὐτὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν ὁ λίθος· τὴν δὲ ὀνομαζο-
μένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τόδε, Σκίρων, ἡνίκα
Μεγαρεῦσιν ἐπολεμάρχει, πρῶτος, ὡς λέγουσιν,
ἐποίησεν ἀνδράσιν ὀδεύειν εὐζώνοις· Ἀδριανὸς δὲ
[ὁ] βασιλεὺς καὶ οὕτως, ὡς καὶ ἦν ἄρματα ἐναντία
ἐλαύνηται, κατέστησεν εὐρυχωρῇ τε καὶ ἐπιτη-
δείαν εἶναι ».

« Λόγοι δὲ εἰσιν ἐς τὰς πέτρας, αἱ κατὰ τὸ στε-

νὸν τῆς ὁδοῦ μάλιστα ἀνέχουσιν, ἐς μὲν τὴν Μο-
λουρίδα ὡς ἀπὸ ταύτης αὐτὴν ἐς θάλασσαν Ἰνώ
ρεῖναι, Μελικέρτην ἔχουσα τῶν παίδων τὸν νεώτε-
ρον· τὸν γὰρ δὴ πρεσβύτερον αὐτῶν Λέαρχον ἀπέ-
κτεινεν ὁ πατήρ· λέγεται μὲν δὴ καὶ μανέντα δρᾶ-
σαι ταῦτα Ἀθάμντα, λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐς τὴν
Ἰνὴν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας χρῆσαιτο ἀκρατεῖ
τῷ θυμῷ, τὸν συμβᾶντα Ὀρχομενίοις λιμὸν καὶ
τὸν δοκοῦντα Φρίξου θάνατον αἰσθόμενος οὗ τὸ θεῖον
αἷτιον οὐ γενέσθαι, βουλευσάμενος δὲ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν
Ἰνὴν μητρὶν οὖσαν· τότε δὲ φεύγουσα ἐς θάλασ-
σαν αὐτὴν καὶ τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς Μο-
λουρίδος ἀφήσιν· ἐξενεχθέντος δὲ ἐς τὸν Κορινθίων
Ἰσθμὸν ὑπὸ Δελφίνος, ὡς λέγεται, τοῦ παιδὸς τι-
μαὶ καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ δέδονται, μετονομα-
σθέντι Παλαίμονι, καὶ τῶν Ἰσθμίων ἐπ' αὐτῷ τὸν
ἀγῶνα ἄγουσι· τὴν μὲν δὴ Μολουρίδα πέτραν Λευ-
κοθέας καὶ Παλαίμονος ἱερὰν ἤγηντο· τὰς δὲ μετὰ
ταύτην νομίζουσιν ἐναγεῖς, ὅτι παροικῶν σφίσι ὁ
Σκίρων, ὅποσους τῶν ξένων ἐπετύγχανεν, ἤφει

¹ Bottari, Roma Sotterranea III, πίν. 195.

² P. Rphaeli Carruzi, dell' arte Christianica IV, πίν. 310.

σφᾶς ἐς τὴν θάλασσαν· χελώνη δὲ ὑπενήχετο ταῖς πέτραις τοὺς ἐσβληθέντας ἀρπάζειν· εἰσι δὲ αἱ θαλάσσιαι πλὴν μεγέθους καὶ ποδῶν, ὅμοιαι ταῖς χειρσαίαις, πόδας δὲ ἰσοκίτας ἔχουσι ταῖς φώκαις· τούτων περιήλθεν ἡ δίκη Σκίρωνα ἀφελθέντα ἐς θάλασσαν τὴν αὐτὴν ὑπὸ Θησέως· ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ Διὸς ἐστὶν Ἀφεισίου καλουμένου ναός· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ συμβάντος ποτὲ τοῖς Ἑλλησιν αὐχμοῦ θύσαντος Αἰακοῦ κατὰ δὴ τι λόγιον τῷ Πανελληνίῳ Διὶ ἐν Αἰγίνῃ... κομίσαντα δὲ ἀφείναι καὶ διὰ τοῦτο Ἀφείσιον καλεῖσθαι τὸν Δία· ἐνταῦθα καὶ Ἀφροδίτης ἄγαλμα καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι καὶ Πανός. Προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω μνημὰ ἐστὶ Εὐρυσθέως, φεύγοντα δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδης μάχην ἐνταῦθα ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Ἰολάου λέγουσιν· ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ καταβᾶσιν Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐστι Λατφίου καὶ μετ' αὐτὸ Μεγαρεῦσιν ὄροι πρὸς τὴν Κορινθίαν, ἔνθα Ὑλλων τὸν Ἡρακλέους μονομαχεῖσθαι πρὸς τὸν Ἀρκάδα Ἐγεμὸν λέγουσιν».

Οὕτω περιγράφει ὁ Πausanias τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης (1, 44, 6-10), ἐπὶ δὲ τούτων τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτοῦ στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἔγραψε τὴν ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἀρχ. Ἐφ. 1887, σελ. 201 κ. ἐξ.) δημοσιευθεῖσαν ἀξιόλογον αὐτοῦ πραγματείαν, ἥτις καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν ἐν Μεγάροις ἀνασκαφῶν, περὶ ὧν κυρίως ὁ λόγος ἐνταῦθα.

Πρὶν ὅμως εἰς τὸ κύριον τοῦτο τοῦ λόγου μου θέμα εἰσελθῶ, ἐπιτραπήτω μοι μίαν ἰδίως νὰ προτάξω παρατήρησιν. Ἐγεννήθη μοι δηλ. ἅμα ἀναγνόντι τὸ ἄρθρον τοῦ φίλου συναδέλφου ἡ ἀπορία, τίνι τρόπῳ εἰς τὸ ἀξιόπιστον καὶ τὸ ἀκριβὲς καὶ εὐμέθοδον τῆς περιηγήσεως καὶ περιγραφῆς τοῦ Παυσανίου στηριζόμενος ὁ κ. Lolling ἀνεζήτησε κατ' ἐκείνην τὴν ὁδόν, τὸν νῦν καλούμενον Τουρκοδόρομον¹, τὰ λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περιγραφομένων μνημείων, ἀφοῦ αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μὲν Ἀδριάνειος ἀμαξιτός² (ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη

ὁδὸς ἀξία τοῦ ὀνόματος) τὴν αὐτὴν εἶχε φορὰν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐγγύτατα τῶν Μεγάρων, εἴαν καὶ αἱ δύο νεώτεροι, ἢ τε ἀμαξιτός δηλ. καὶ ἡ σιδηρᾶ ὁδός, ὁ δὲ Τουρκοδόρομος, καὶ ἂν ὄντως ὑπῆρχε καὶ τὸ πάλαι, ἦν καὶ τότε ὅ,τι καὶ νῦν ἀτραπὸς μᾶλλον, ἥς δύνανται νὰ κάμωσι χρῆσιν μόνον εὐσταλεῖς ὁδοιπόροι τὴν πορείαν αὐτῶν θέλοντες κατὰ τι νὰ συντομεύσωσιν ἀποφεύγοντες τὴν μακρὰν καμπύλην γραμμὴν, ἣν ἡ ἀμαξιτός διαγράφει κατὰ τοὺς πρόποδας καὶ τῶν ταπεινοτέρων ὑψωμάτων καὶ παρ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν θάλασσαν κεχαρ χαμμένη οὔσα. Ἄν ὁ Πausanias περιγράφων τὰ τῆς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἀγούσης θεωρήματα οὐχὶ τὴν ἐν κοινῇ χρήσει τότε τοῦλάχιστον οὔσαν, καθ' οὗς δηλ. αὐτὸς περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα χρόνους, Ἀδριάνειον ὁδὸν εἶχεν ἐν νῷ, ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀρχαιοτέραν καὶ μὴ συνήθη, ἱκανῶς δ' ἐκείνης ἀποκλίνουσιν κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν διάστημα, καὶ ταύτης περιγράφων (ἐξ αὐτοψίας ἢ μὴ δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μένῃ ἀνεξέταστον) τὰ σωζόμενα μνημεῖα οὐδὲ νύξιν τοῦ πρᾶγματος δίδει διὰ τῶν λόγων τοῦ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ, ὑποθέτων, ὡς φαίνεται, αὐτοὺς σφόδρα μηχανικούς, οὐχὶ ἐπαίνων, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ φόγου ἄξιος ἦτο¹. Ἡ λοιπὴν, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling ἀνακαλυφθέντα ἐρείπια κατὰ τὸν Τουρκοδόρομον καὶ πέραν ἔτι αὐτοῦ (ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαγράμματος τοῦ συναρθέντος εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ πολυμαθοῦς συναδέλφου συνεπέραντον ὅτι τὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ἐρείπια μακρὰν ἔκειντο τοῦ Τουρκοδόρου) εἶναι τῷ ὄντι λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον

σελ. 206, ὁ στρογγύλος Πύργος, οὗ λείψανα ἱκανὰ σφύζονται καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὴν κυρίαν καμπὴν τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ, εἴκοσι μὲν ὅμως ὥρας μακρὰν καὶ πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως τῶν Μεγάρων. Ἐμοὶ ὅμως τὰ τοῦ Πύργου τούτου ἐρείπια φαίνονται μαρτυροῦντα χρόνους οἰκοδομῆς πολὺ ἀρχαιοτέρους, δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον τοῦ νὰ ὑποτεθῇ οὗτος κτισθεὶς ἐπὶ Ἀδριανού· ἐπεὶ δὲ ὅμως πάντως πρὸς ὑπεράσπισιν ὁδοῦ τινος ἐκείθεν διερχομένης εἶχε κτισθῇ, συμπεραίνω ὅτι δίκαιον ἔχει ὁ Vischer (Erinn. u. Eindrücke aus Griechenland σελ. 226, σημ.) φρονῶν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπῆρχεν ἀμαξιτός κατὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ταύτης δὲ χάριν εἶχε κτισθῇ καὶ ὁ Πύργος εἰμὴ κατὰ τὸν ὄρον, κατὰ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα πιθανῶς κατὰ τὴν γνώμην μου.

¹ Καὶ ὅμως συνειθίζει νὰ κάμῃ λόγον ὅταν τῆς συνήθους ὁδοῦ ἐκτρεπόμενος ἄλλην τινὰ πορεύεται. Παραβληθῆτωσαν π. χ. τὰ χωρία 8, 13, 4, 8, 23, 2.

¹ Οὕτω καὶ ὅχι Τουρκοδόρομον καλεῖται ὑπὸ τῶν Μεγαρέων σήμερον ἡ ἀτραπὸς καὶ ἦν ὄντως ἡ συνήθης ὁδός ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον· ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη δυσβατέστερα, ἀλλὰ καὶ συντομωτέρα, ἀνὰ μέσον τῶν ὑψωμάτων τῆς Γερανείας, ἣν οἱ Τάταροι ταχυδρόμοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐξ Ἰωαννίνων ἐπορεύοντο, οἱ τὰς ἐπισήμους διαταγὰς εἰς Πελοπόννησον κομίζοντες.

² Χάριν μάλιστα ταύτης εἶχε κτισθῇ πιθανῶς, λέγει ὁ Lolling ἔ. ἀ.

ἄγρουσαν μνημονευομένων μνημείων, καὶ τότε ὁ περὶ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τοσοῦτον εὐφημος λόγος ἐκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς ἀπτήρικτος, ἢ οὐδεμίαν εἶχον ταῦτα σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα θεωρήματα καὶ τότε στηριζόμενός τις ἀληθῶς εἰς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια κατὰ τὴν Ἀδριάνειον ὁδὸν καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν Τουρκόδρομον ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα. Ταῦτ' ἔχων ἐν νῷ καὶ τὸ τοῦ κ. Lolling ἄρθρον ἐν χερσὶν ἐπεσκέσθη τὸς περὶ ὧν ὁ λόγος τόπους, ἡ δὲ τούτων ἀπλὴ αὐτοψία καὶ ἡ ἄνευ διὰ σκαφῆς τινος βασιμωτέρα ἔρευνα δὲν ἦσαν βεβαίως ἱκαναὶ νὰ λύσωσι τὴν ἀπορίαν μου ἐκείνην. Δισταγμοὶ ἠδύναντο περὶ πάντων νὰ γεννηθῶσι· τὰ ἐρείπια λ. χ. τοῦ ὑποθεθέντος τάφου τοῦ Τηλεφάνους ἠδύναντο καὶ ἀπλῆς ἐπαύλεως λείψανα νὰ ᾧσι καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐφαίνετο ἐπικυροῦν τὸ λείψανον ἐκεῖνο τοῦ ἐλαιοτριβείου τὸ καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ὁρατὸν ὄν, καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τοῦ ἄλλου κτίσματος τὰ ἐρείπια τοῦ ὀπισθεν τῶν Κουρμουλῶν ὡσαύτως ἐπαύλεως ἢ ἀγροτικοῦ τινος οἴκου λείψανα ἠδύναντο νὰ ὑποθεθῶσι, ὁ ἕτερος¹ τῶν Κουρμουλῶν, καίπερ ὄντως σφόδρα κωνοειδὲς καὶ αὐτὸ τοῦτο τυμβωειδὲς ἔχων σχῆμα ἠδύναντο ἐπίσης ὡς ὁ παρακείμενος αὐτῷ φυσικὸς νὰ ἦναι γήλοφος καὶ τὰ ἐν τῇ θέσει τῇ νῦν καλουμένη «στὰ μάρμαρα» ἐρείπια οὐχὶ ναοῦ, ἀλλ' ἄλλου τινὸς κτίσματος ἀπομεινάρια· ἀλλὰ καὶ τὸ τί πράγματι ἦσαν μόνον ἢ σκαπάνη ἠδύναντο νὰ δεῖξῃ καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ τοῦ γράψαντος τὸ περὶ αὐτῶν ἄρθρον εὐχὴ περὶ διὰ σκαφῆς περαιτέρω ἐρεύνης τῶν ἐν λόγῳ λειψάνων (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 216) ἐφάνη μοι εὐλογωτάτη. Ἐπρότεινα λοιπὸν ταύτην εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας καὶ τῆς προτάσεώς μου δεκτῆς γενομένης ἡρξάμην τοῦ ἔργου (ἡ ἐποπτεία αὐτοῦ ἀνετέθη, ὡς εἰκός, εἰς ἐμὲ αὐτὸν) κατὰ Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους

καὶ ἐντὸς διμηνίας ἔφερον αὐτὸ εἰς πέρας· τὰ δὲ ἐξαχόμενα τῶν ἐκεῖ ἐρευνῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Καὶ πρῶτον, ὡς εἰκός, διέταξα τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κουρμουλοῦ, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν κατὰ τὸ μέσον που τοῦ ὕψους τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἑτέροις δὲ δύο ὀλίγον τι χαμηλότερον κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν· ἀλλ' ἤρκεσε καὶ τῆς μιᾶς μόνης ταύτης ἡμέρας ἡ δοκιμὴ ἵνα ἐπιρρώσῃ ἐν ἐμοὶ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι καὶ οὗτος ὁ λοφίσκος ὕψωμα γῆς φυσικὸν ἦν· οἴκοθεν ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἤρκεσθην εἰς ταύτην καὶ μόνην τὴν δοκιμήν· ἀνέσκαψα αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν τοῦ πλευρᾶν καὶ κατὰ τὴν βᾶσιν καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ἀκόμῃ¹, ἕως οὗ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐπέσθην πλέον ἀδιστακτικῶς ὅτι ὄντως ὁ λόφος ἦν γρωσκὸς καὶ ἀνήγγειλα τοῦτο ἕκτοτε τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας. Ἐνῷ δὲ τινες τῶν σκαφεῶν περὶ τοῦτον τὸν λόφον εἰργάζοντο, ἄλλοι ἀνέσκαπτον συγχρόνως καὶ τινα μικρότερον παρακείμενον αὐτῷ, ἕτεροι δὲ τινες καὶ τὸν πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κείμενον τὸν τὸ σχῆμα στρογγύλον ἢ μάλλον ἐλλειψοειδὲς ἔχοντα, ἡ δὲ ἔρευνα καὶ τούτων εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἤγαγε συμπέρασμα, ὅτι δηλ. πάντες φυσικὰ ἦσαν τῆς γῆς ὑψώματα εἰ καί, τὸ ὁμολογῶ, γεωλογικὰ τινα φαινόμενα μοὶ ἦσαν ἀκατάληπτα· λ. χ. δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξηγήσω τὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μεγάλου Κουρμουλοῦ ὑπάρχοντα καὶ στρώμα πάχους, ἤτοι βάρους, 2,00 Γ. Μ. ἀποτελοῦντα στρογγύλα χαλίκια ἐξ ἀσβεστολίθου, ἐνῷ τὸ κύριον σῶμα τοῦ λόφου ἐκ μαλακῆς τινος συνίστατο ὕλης πρὸς τὴν κοινῶς *kimulian* λεγομένην ὁμοίας², καθὼς ἐπίσης δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὴν κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ παρακειμένου ἐλλειψοειδοῦς λοφίσκου βραχοειδῆ³ ἐπιφάνειαν, ἐνῷ

¹ Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἐκεῖ ἔσκαψα οὕτω, ὥστε καὶ νῦν ὁ λόφος σφίζει τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ σχῆμα.

² Τὴν αὐτὴν γεωλογικὴν σύστασιν ἔχουσιν, ὡς κατόπιν ἐκ συμπτώσεως ἠδυνήθην νὰ μάθω, καὶ οἱ λόφοι ἀμφοτέρων τῶν Ἀκροπόλεων τῶν Μεγάρων.

³ Αὕτη, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἵνα νομίσῃ αὐτὸν ὁ Lolling (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 208) ὡς καὶ ὁλοκληρίαν ἐκ βράχου συνιστάμενον, ὅπερ ὅμως ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ ὁρθὸν συμπέρασμα ὅτι ὁ λοφίσκος ἐκεῖνος ἦν φυσικὸν ὕψωμα γῆς. Τοιαύτη τις γεωλογικὴ τοῦ ἐδάφους σύστασις εἶναι συνηθιστὴ ἐν τοῖς περίεξ τῶν Μεγάρων ὑψώματι καὶ δύναται εὐκόλως ν' ἀπατήσῃ καὶ τὸν προσεκτικώτερον ἐνίοτε παρατηρητὴν δυνάμενον νὰ ἐκλάβῃ τὴν βραχοειδῆ ταύτην ἐπιφάνειαν καὶ ὡς τεῖχος λείψανα, ὅταν τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ ὑψώματος εἶναι καταφανὲς κατὰ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς ἐκείνης ὕλης σύστασίν του.

¹ Οὕτω, κατ' ἀρσενικὸν δηλ. γένος, καλοῦσι τοὺς δύο ἐκείνους λοφίσκους οἱ νῦν Μεγαρεῖς καὶ ὄχι Κουρμουλαιοί· τὸ ὅτι δὲ ἐν συμβολαῖς ἐκμισθώσεως φέρονται κατὰ θηλυκὸν γένος ἀναγεγραμμένοι (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ. σελ. 207, σημ. 1) προήλθεν ἐξ ἀμαρτήματος τοῦ συμβολαιογράφου ξένου ἴσως ὄντος ἢ καὶ ἐξ ἀγνοίας αὐτῶν τῶν συμβαλλομένων ἀθανοφώνων ὄντων ἐκ τοῦ ἐγγύς χωρίου Μάζι· γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀθανοφῶννοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος συνηθέστατα μεταλλάσσουν τὰ γένη ἐλληνιστὶ ὁμιλοῦντες. Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ λατινικὸν *tumulus* (=τύμβος) ἃς κρίνωσιν ἄλλοι· ἐν Θεσσαλίᾳ, ὡς ἤκουσα, καλοῦσι τοὺς τοιοῦτους λοφίσκους *Τούμπαις*.

καὶ τοῦτου τὸ κύριον σῶμα ἐκ τῆς αὐτῆς μαλακωτέρας ὕλης ἀπετελεῖτο. Τὸ πρᾶγμα εἶχε τὴν καλῶσύνην νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ κατόπιν ὁ καθηγητῆς κ. Lepsius ἐπισκεφθεὶς τοὺς τόπους κατὰ παράκλησιν τοῦ κ. Lolling τὴν δὲ περὶ τοῦτου ἔγγραφον σημείωσίν του, ἣν ἐπὶ ποδός, οὕτως εἰπεῖν, γράψας ἐνεχείρισέ μοι χορηγήσας μοι συγχρόνως καὶ τὴν ἄδειαν νὰ κάμω αὐτῆς, οἷαν ἂν νομίσω ὠφέλιμον, χρῆσιν, παραθέτω ὧδε ὁλόκληρον. «Die konisch geformten Hügel eine halbe Stunde südwestlich der Stadt Megara gelegen sind nicht künstlich von Menschenhand aufgeschüttet, sondern sie sind sowohl nach ihrem Inhalt als nach ihrer Form natürlicher Entstehung. Sie bestehen zum grösseren Theil aus einem fetten graubraunen Thon (von tertiärem Alten) dessen Schichten in den aufgedigten Stellen in ihrer natürlichen Lagerung in den Hügeln zu sehen sind; auf diesem Thone lagern jüngere Conglomerate aus Kalkgeröllen zusammengesetzt, welche zum Theil lose aufgehäuft nur mit Sand und Lehm verbunden sind, zum anderen Theil aber durch ein Kalkcement zu einem festen Kalkconglomerat verwachsen sind.

Die konische Form dieser Hügel ist allein durch Erosion, das heisst, durch die abfliessenden und einschneidenden kleinen Wasseradern bei Regengüssen entstanden; man sieht rings um die Hügel die Wasserrinnen (kleine ρεύματα) in denen das Regenwasser abläuft. Diese Form ist allerdings eine ungewöhnlich regelmässig konische und erklärt sich nur aus der Uebereinander-Lagerung der beiden verschiedenartigen Materialien: das harte Kalkconglomerat widersteht der Erosion länger als der unterliegende Thon und beschützte diesen vor stärkeren Abwaschung.

Es kommt hinzu dass in dem Gebiet rings um die vier¹ einzelnen konischen Hügel die tertiären Schichten fast ganzfortgewachsen sind, so dass diese Hügel umgeben sind von den Felsmassen und den Bergen der grauen Kreidekalksteine; daher der

¹ Ὑπάρχει τῶ ὄντι βορειοανατολικά τῶν τριῶν ἄλλων καὶ τέταρτος λοφίσκος, ὅστις μακρόθεν ἐπίσης τὸ αὐτὸ δεικνύει σχῆμα· ἀλλὰ τοῦτου μάλιστα ἡ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξέτασις κατὰ τὴν πρώτην μου ἐκείνην ἐπίσκεψιν τῶν τόπων μ' ἐστήριξεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν μου ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ὑψώματα ἦσαν φυσικά. Ἐν τούτῳ δηλ. ὅχι μόνον ἡ ἐκ κιμωλίας αὐτοῦ σύστασις καὶ ἄνευ σκαφῆς εἶναι καταφανής, ἀλλὰ καὶ ἡ σύνδεσις αὐτοῦ πρὸς τὸ περίεξ βραχώδες ἔδαφος σαφές, εἰ καὶ εἰς τὸν μὴ γεωλόγον ἀσαφὴς μένει πάντοτε ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐκεῖ.

auffallende Gegensatz der braunen weichen Erde der konischen Hügel und der Kalkfelsen des umliegenden Gebietes. Ohne nähere Untersuchung und von weitem gesehen würde wohl Jedermann (auch ein Geologe) zuerst diese konischen Hügel bei Megara für künstlich aufgeschüttete Tumuli halten. Daher ist es auch sehr wahrscheinlich, dass die alten Griechen diese Hügel als vorgeschichtliche Grabhügel, wie es deren in Griechenland so viele giebt, angesehen und betrachtet haben».

Εἰς ταῦτα οὐδὲν ἔχω, ὡς εἰκός, νὰ παρατηρήσω εἰμὴ μόνον ὅτι αὐλακας εἰς καταπορὰν τῶν ὑδάτων βλέπει τις ἰδίως κατὰ τὴν βορείαν τοῦ λοφίσκου πλευρὰν καὶ μίαν οὕτω βαθεῖαν (καὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἴσως χειρὸς πλατυθεῖσαν) ὥστε καὶ νὰ παραβλάπτηται πὺς ἐκεῖ τὸ ἄλλως κανονικὸν σχῆμα τοῦ λόφου. Ἄν δέ, ὡς καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Lepsius φαίνεται φρονῶν, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον αὐτὸν ὡς τύμβον προϊστορικῶν χρόνων ἀμφιδόλλω ἐγὼ δὲ οὕς κατωτέρω θὰ μνημονεύσω λόγους.

Τούτων δὲ γενομένων ἡ προσοχή μου ἐστράφη, ὡς εἰκός, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ὑποτιθεμένου τάφου τοῦ Τηλεφάνους. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν ἐβράδυνεν ἡ σκαπάνη νὰ καταδείξῃ ὅτι ἄλλου τινος κτίσματος, πιθανώτατα ἀγροτικῆς ἐπαύλεως, εἶχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λείψανα. Τὸ ἔργον ὅμως ἐδῶ διήρκεσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, καὶ περ πολὺ πλειόνων σκαφέων ἐργασθέντων, διότι ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐρευνηθῶσι τὰ ἐρείπια διὰ τελείας σκαφῆς ἵνα δυνηθῶμεν κατόπιν καὶ διάγραμμα αὐτῶν ἀπλοῦν νὰ ἐκπονήσωμεν· οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ἔχει τῶ ὄντι ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Καβερὰου ἐκπονηθὲν διάγραμμα, εἰς κατανόησιν τοῦ ὁποίου ἀνάγκη νὰ προσθέσω ἐγὼ τὰ ἐξῆς (Πίν. 4, ἀριθ. 1).

Ὁ κ. Lolling διέκρινε κυρίως τοὺς τοίχους, οὓς ἐπίτηδες ὁ τὸ σχέδιον ἐκπονήσας διὰ μελανωτέρας ἔγραψε γραμμῆς (α-β-γ-δ) καὶ συγχρόνως ἀμυδρῶς καὶ τὴν ἐξωτάτην γραμμὴν (B-X) ἥτις καὶ νῦν (μετὰ τὴν σκαφὴν) σαφῶς δὲν διακρίνεται. Κατὰ ταύτην ὁ τοῖχος ἐπ' αὐτοῦ ὄντως τοῦ εἰς τὴν ἐπιφανείαν βράχου στηριζόμενος εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἔκπαλαι καταστραφῇ. Τὸ κύριον ὅμως τοῦ οἰκοδομήματος μέρος καὶ οἰκνεὶ τὸν πυρῆνα, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ ἀπετέλει ἀναντιρρήτως τὸ τετράπλευ-

ρον α-β-γ-δ διηρημένον εἰς τέσσαρα δωμάτια, (1, 2, 3, 4) ὧν οἱ τοῖχοι γύρωθεν (πλὴν τῶν μεσαίων δηλ.) ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ὀγκωδῶν πολυγωνίων λίθων ὠκοδομημένοι. Τοῦ τοίχου α-β, ἤτοι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου τούτου οἰκοδομήματος, τοῦ παρέχοντος ἀληθῶς ὄψιν τόσον ἀρχαϊκὴν ἐξεπόνησε καὶ ὁ κ. Καθεράου ἀπλοῦν σκαρίφημα (Πίν. 4, ἀριθ. 2), ἀμρότεροι δέ, ἐγώ τε δηλ. καὶ ὁ εἰρημένος ἀρχιτέκτων, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν ἐν τοῖς λίθοις αὐτοῦ ἢ ἐν ἐτέρῳ τινὶ λίθῳ τῶν λοιπῶν τοίχων τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Lolling μνημονευόμενον περιθώριον. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου δὲν δυσκολεύομαι ἐγὼ νὰ δεχθῶ ὅτι τῷ ὄντι τὸ κτίσμα δὲν εἶναι τόσον πολὺ ἀρχαῖον ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται καὶ κάλλιστα δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς τὸν 5^{ον} ἢ τὸν 4^{ον} ἔτι π. Χ. αἰῶνα. Ἐν Ἐλευσίνι (ἵνα παραλείψω τὰ ἀλλαχοῦ παρατηρηθέντα) εὔρον ἐγὼ αὐτὸς ἰδιωτικὰ κτίσματα ὅμοιον ἔχοντα ἐν πολλοῖς τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν τοίχων τῶν· ἐν τινὶ δὲ τῶν λίθων τοιοῦτου τινος τοίχου ἀνέγνων τάδε τὰ γράμματα ΕΡΟ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Μεγάρῳις ὡς καὶ ἐν Ἐλευσίνι ὁ φαιὸς ἀσβεστόλιθος εἶναι ἐπίσης σκληρὸς καὶ δυσκολώτατα τέμνεται κανονικῶς, τοῦτο δὲ πιθανῶς εἶναι ὁ λόγος ὁ ἀναγκάσας τοὺς πάλαι κατοίκους αὐτῶν νὰ τέμνωσι καὶ μεταχειρίζονται αὐτὸν ὡς καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι· διότι ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ πίνακι (4, ἀριθ. 2) οἱ λίθοι εἶναι μὲν πολυγώνιοι, ἀλλ' ὅχι καὶ τοιοῦτοι, οἷοι λ. χ. τοῦ ἐν Μυκῆναις καὶ ἀλλαχοῦ πολυγωνίου τείχους. Ὅποια δὲ τις ἦν ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν τεσσάρων τούτων δωματίων ἀρχικῶς δὲν φαίνεται νῦν. Κατὰ τὸ δωμάτιον 3 φαίνονται νῦν δύο ἀνοίγματα θυρῶν· ἀλλὰ θύρα ἦν κυρίως ἀρχικῶς μόνον τὸ διὰ τοῦ γράμματος ε σημειωθὲν ἀνοίγμα, ἐν ᾧ σφύζεται καὶ νῦν ἔτι ὁ οὐδός· ἡ σημειωθείσα διὰ τοῦ γράμματος Α θύρα ἥς σφύζονται αἱ δύο παραστάδες εὐρέθη καὶ εἶναι καὶ νῦν πεφραγμένη διὰ προσθέτου τοιχαρίου, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον τοῦ δωματίου 4 ὑπῆρχε ποτε ἀνοίγμα θύρας, διότι ὁ νῦν ἐκεῖ τοίχος (Ο) δὲν εἶναι βεβαίως σύγχρονος τῶν ἄλλων· ἂν δὲ ὑπῆρχόν ποτε θυρῶν ἀνοίγματα καὶ κατὰ τοὺς τοίχους θ η καὶ κ λ ἄδηλον νῦν. Ὅτι δὲ πλεῖσται ὅσαι μεταβολαὶ καὶ προσθήκαι ἐγένοντο

ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις εἰς τὸ ἀρχικῶς κύριον οἰκοδόμημα δῆλον καὶ ἐξ ἀπλοῦ βλέμματος ἐπὶ τοῦ διαγράμματος· ὅχι μόνον οἱ ἐντὸς αὐτοῦ τοῖχοι, οἱ ἀραιότερον σκιασθέντες, φαίνονται τοιούτων τινῶν προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν ὄντες προϊόντα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ περὶ δωμάτια (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) ὧν οἱ τοῖχοι κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν τῶν σημερινῶν οἰκιῶν κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς· ἐκτισμένοι εἶναι δηλ. διὰ κοινῶν λιθαρίων πηλῶ πρὸς ἀλληλα συνδεομένων καὶ μόνον κατὰ τὰς γωνίας ἔχουσιν ὀγκωδεστέρους τινὰς λίθους, οἰονεὶ ἀγκωνάρια, ὡς σήμερον οὔτοι καλοῦνται. Τῶν δὲ δωματίων 9 καὶ 11 καὶ ἀσθέστου δεικνύουσι σαφῆ ἔχνη, ἥς ἡ χρῆσις ὡς μέσου συνδετικού τῶν λίθων, ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ ἐξῆς χρόνων, ὅσον ἐγὼ οἶδα, εἶναι γνωστή. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ παράδοξον νὰ προστεθῇσαν δωμάτια τινα καὶ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους εἰς τὸ προὔπαρχον οἰκοδόμημα, τούναντίον πολὺ πιθανὸν μάλιστα εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, καὶ περ ἀπολέσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν πολιτικὴν τῶν αὐτονομίαν, ἀπῆλυσαν ὅμως εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε μακρᾶς εἰρήνης καὶ ὕλικῆς εὐημερίας οὐ τῆς τυχούσης· φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ ἄλλα ὅμοια δωμάτια πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρχον, ἀλλ' ἐκεῖ οὔτε ἠδυνάμην οὔτε ἀναγκαῖον ἔκρινα νὰ σκάψω, ἴσως δὲ τοίχων ὁμοίου τινος δωματίου λείψανα εἶναι καὶ τὰ ἔχνη τὰ διὰ στιγμῶν ἐν τῷ διαγράμματι σημειωθέντα. Ἄν δὲ τότε ὡσαύτως ἢ πρότερον ἤδη κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους εἶχον προστεθῇ καὶ τὰ ἄλλα δωμάτια (5, 6, 7, 8, 10), περὶ ὧν ἔκαμα λόγον ἀνωτέρω, ἄδηλον. Οἱ τοῖχοι αὐτῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας παρ' ἐμοῦ ἐξετασθέντες ἀσθέστον δὲν ἔδειξαν, τὰ δὲ ἐν τῷ δωματίῳ 10 δύο ἐκεῖνα πρᾶγματα τὰ εἰς θλίψιν ἐλαιῶν καὶ ἀπόσταξιν τοῦ ἐλαίου χρησιμεύοντα τίνων χρόνων δύνανται νὰ ᾤσι προϊόντα ἄγνωσ¹. Εἰς τί δὲ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ τὸ ἐλλει-

¹ Τούτων τὸ ἕτερον (ν) τὸ καὶ μὴ ὁρατὸν πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, ἀποκείμενον δὲ νῦν ἐν τῷ μαγαζεῖον ἐν Μεγάρῳις, ἐνθα καὶ τινες ἄλλαι φυλάσσονται ἀρχαιότητες, μεταχειρίζονται, ὡς μετέδοκον, καὶ νῦν ἔτι ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους στείγηται καλοῦντες αὐτό. Τοῦ ἐτέρου (μ, ὅπερ καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ἦν ὁρατὸν ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα) ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν Μεγάρῳις παραδείγματα. Ὁγκώδης δηλ. σπονδυλοειδὴς λίθος εἶναι ἔσθωθεν λελαξευμένος μέχρι τινος ὠριμένου βάθους (0,30-0,50) ἔχων ὅμως κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ κυλιν-

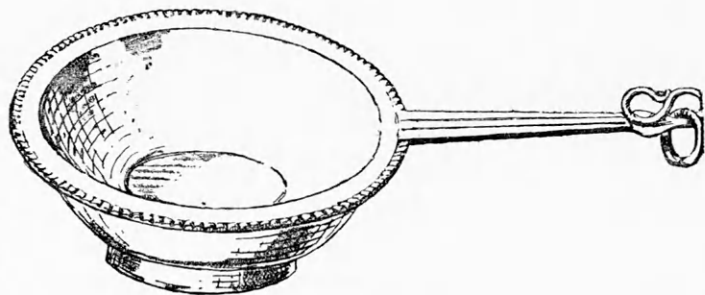
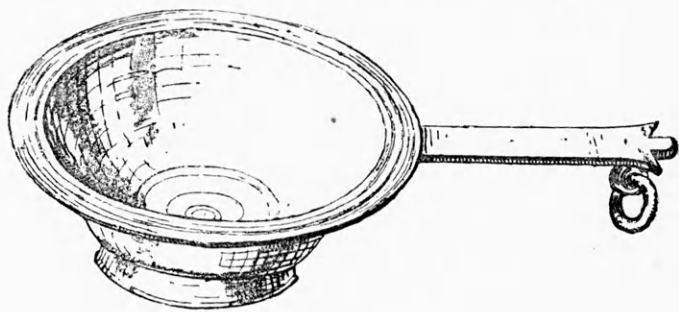
φοειδές εκείνο κτίσμα τὸ πρὸς βορρᾶν (X-ψ) καὶ ἂν ὄντως ἀρχαίου τοίχου λείψανα εἶναι τὰ νῦν ἐκεῖ ὁρώμενα καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς λιθάρια ἢ νεωτε-
ρικοῦ τινος μανδρίου ἔχνη, δὲν μοι εἶναι σαφές.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ λείψανα τοῦ οἰκοδομήματος, ἔπερ ἀναντιρρήτως ἀγροτική τις ἔπαυλις ἢ οἶκος ἦτο, ἔπαυλις ἐπὶ μακρὸν ὑπάρξασα, ἐπὶ αἰῶνας ἴσως ὅλους· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ εὐρήματα, καθ' ἑαυτὰ ὅλως ἄσημα, μνείας ἄξια εἶναι ἐνταῦθα κυρίως διὰ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν σημασίαν. Καὶ πρῶτον ἂς ρηθῇ ὅτι οὐχὶ εἰς μέγα βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος (0,80 περίπου) εὐρέθησαν κατὰ τὸ δωμά-
τιον 2 μάλιστα ὀψιανοῦ λίθου θραύσματα, ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸ δωμάτιον 1 τεμάχια ἀγγείου ἐκ πάνυ κοινοῦ πηλοῦ, διατρήτου δὲ δίκην κοσκίνου¹. Πάντα ὁμῶς τὰ λοιπὰ ἐκεῖ εὐρήματα ἀνάγονται εἰς τοὺς Ρωμαϊκοὺς ἢ τοὺς μετὰ τούτους χρόνους·

δροειδῆ ὄγκον ὕψους (0,30 - 50) καὶ ἀναλόγου περιφερείας, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτοῦ φέροντα ὀπὴν 0,5 - 0,10 βάθους καὶ ὕψους πλάτους, ἥτοι διαμέτρου. Ἐπὶ τῆς ὀπῆς ταύτης ἐνεγομφοῦτο ξύλινος πάσσαλος, ἐπὶ δὲ τούτου ἕτερος πάσσαλος ἐγκρασίως καὶ διαμπερὴς φερόμενος ἐνεγομφοῦτο εἰς τὴν κατὰ τὸ μέσον ὀπὴν ἑτέρου ἡμισφαιρικοῦ (σπονδυλοειδοῦς) λίθου (διαμ. 0,50 περίπου) ὅστις καὶ ἐστρέφετο διὰ τῆς χειρὸς περὶ τὸ λάξευμα τοῦ μεγάλου σπονδυλοειδοῦς λίθου θλίβων τὰς ἐλαίας. Ὁ ἡμισφαιρικός οὗτος λίθος εἶχεν ἐνίοτε, ὡς φαίνεται, καὶ ρομβοειδῆ τινα λαξεύματα, ὅπως μὴ διολισθαίνωσι αἱ ὑπ' αὐτοῦ θλι-
θόμεναι ἐλαίαι. Τοῦλάχιστον τοιοῦτος ἦν ὁ λίθος ὃν ἐνταῦθα ἀνεῦ-
ρον κατὰ τὸν μεσότηρον τοῦ δωματίου 10 καὶ 11 κατὰ τὴν θέσιν ἣν διὰ τοῦ γράμματος Δ ἐσημείωσα, ἔνθα ὁ ἐν λόγῳ μεσότηχος ἦν κατε-
στραμμένος, ὁ δὲ ἡμισφαιρικός λίθος, ὡς μοι ἐφάνη, κατὰ τύχην ἐκεῖ ἐρριμμένος. Καὶ σήμερον τὰ ἐλαιοτριβεύα μας κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν εἶναι κατασκευασμένα, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέροντα τοῦ ἄνω περιγρα-
φέντος, ὅτι ὁ σπονδυλοειδὴς λίθος τῶν εἶναι ἔσθλην ὅλος λελαξευμένος καὶ ἀπλὴν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ φέρων ὀπὴν, ἐν ἣ ἐγγομφοῦται ἰσχυρὰ δοκός, ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς δοκοῦ διαπερᾶ ἐγκρασίως ἑτέρα δοκὸς ἥτις πάλιν ἐγγομφοῦται κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῆς ἄκρον εἰς ἕτερον ἐπίσης σπον-
δυλοειδῆ λίθον τὸν καὶ θλίβοντα τὰς ἐλαίας, στρεφόμενον δὲ ὑπὸ ἔκπου καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς διὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ μέγεθος καὶ βάρος. Ἀλλὰ τοιαῦτα τινά, οἷα καὶ τὰ σημερινά, ὑπῆρχον ἴσως καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐν χρήσει, ἐκεῖνα δὲ τὰ μικρότερα, τὰ ἐν τῇ ἄνω περιγρα-
φείσῃ ἐπαύλει εὐρεθέντα, πιθανῶς νὰ ἦσαν πρόχειρά τινά μόνον ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐν χρήσει.

¹ Διάφορον εἶναι βέβαια τὸ ἐν Τίρυνθι εὐρεθὲν (Schliemann Ti-
rynthe σελ. 108, σχῆμα 26). Πρὸς τοῦτο ὅμως τὸ τιρυνθιακὸν ἀγ-
γεῖον ὁμοίᾳζε λεκανοειδές τι μαρμαρίνον σκεῦος, οὗ εὐρομεν ἡμεῖς ἐν
Μεγάρῳ κατὰ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀφειοῦ Διός, περὶ οὗ ὁ λόγος κατω-
τέρω, πολλὰ τεμάχια. Τὸ πάχος αὐτοῦ εἶναι 0,025 περίπου, αἱ δὲ
ἐπ' αὐτοῦ κοιλότητες μόλις 0,002 διαμέτρου καὶ βάθους. Ἐφ' αὐτῷ
ὑποκάτω καὶ πῶδα τετράγωνον πάχους ἥτοι ὕψους 0,04, μήκους δὲ
καὶ πλάτους 0,09· πυρὸς ἔχνη κατὰ τὴν ὑποκάτω ἐπιφάνειαν δὲν φέ-
ρει· τούναντίον δὲ εἰς ἐκ πυρὸς μαυρισμένα φαίνονται τεμάχια τοῦ τινά
κατὰ τὴν ἄνω, τὴν τὰς κοιλότητας ἔχουσαν, ἐπιφάνειαν. Τὸ τιρυνθια-
κὸν πηλινον σκεῦος ἡδύνατο νὰ χρησιμεύῃ ὡς τηγάνιον, ὡς καὶ ὁ συγ-
γραφεὺς λέγει, ἀλλὰ τὸ μαγαρικὸν μαρμαρίνον ὃν εἰς τί ἄρα γε ἐχρη-
σίμευεν; Διαμέτρου πρέπει νὰ ἦτο τοῦλάχιστον 0,50 Γ. Μ.

σωληνοειδῆ τινά λ. χ. ἀγγεῖα τῶν συνηθεστάτων, λύχνοι τινες κοινότατοι, εἰδωλίου πηλίνου (γυναι-
κὸς;) θραύσμα, κύλικος ἀπλῆς ὁ πούς μετὰ μέ-
ρους τοῦ πυθμένος, ἐφ' οὗ ἡ σφραγὶς ΚΑΛ, σκύ-
φου τινὸς ὁμοίου τὸ σχῆμα τοῖς γνωστοῖς βοιωτι-
κοῖς (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, πίν. 5, Δδ) θραύσματα, ἐφ' ὧν ἀνάγλυπτοι παραστάσεις¹ καὶ τέλος, ἵνα
ἄλλα τινὰ ὅλως ἀνάξια λόγου παραλείπω, δύο μάλ-
ιστα χάλκινα σκεύη (ὕψ. 0,08, διαμ. 0,20) τὰ καὶ
ἀπεικονιζόμενα ἐνταῦθα, εὐρεθέντα δὲ κατὰ τὸ δω-

μάτιον 3 εἰς ὅχι μέγα βάθος· μετὰ τῶν δύο τούτων
χάλκινων σκευῶν εὐρέθη καὶ ἀντλὸν (=κουβάς)
χάλκινον τοιοῦτον τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν,
οἷα καὶ τὰ σήμερον ἐν χρήσει παρ' ἡμῶν, ἐν Ἡπείρῳ
μάλιστα, εἰς ἀντλησιν ὕδατος ἀπὸ τῶν λίαν βαθέων
φρεάτων μας. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ δωμάτιον (3) εὐ-
ρέθη καὶ κιονίσκος μαρμαρίνος 2,00 Γ. Μ. ὕψους
καὶ διαμέτρου κατὰ τὴν βάσιν 0,25 περίπου ἀρ-
ράβδωτος δὲ καὶ ὅλως κοινὸς τὸν τρόπον τῆς ποιή-
σεως καὶ κιονόκρανον προσέτι εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν
κίονα πιθανῶς ἀνῆκον, ἐπίσης δὲ χρόνους μαρτυ-
ροῦν οὐ τοὺς καλλίστους τῆς τέχνης.

¹ Μόλις διέκρινα εἰς τινά τῶν θραυσμάτων τούτων δύο ἄνδρας ἐπι-
τιθεμένους διὰ δοράτων ἐναντίον κάπρου, ἄνωθεν δὲ τοῦ κάπρου ὑπάρ-
χει πτηνόν· πτέρυξ (:) τις φαίνεται καὶ πρὸς τὰριστερὰ τοῦ ἑτέρου
τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ ὅλον τῆς παραστάσεως δὲν μοι εἶναι σαφές.

Καὶ τοιοῦτον μὲν κατὰ τὰ λείψανα αὐτοῦ τὸ πρὸ τῶν Κουρμουλῶν καὶ παρὰ τὸν Τουρκόδρομον οἰκοδόμημα. Ὁμοίου δὲ κτίσματος λείψανα φαίνονται ὄντα καὶ τὰ ὀπισθεν τῶν Κουρμουλῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν 3-4 λεπτῶν τῆς ὥρας, ἀπ' αὐτῶν ἐρείπια, ἅτινα ὡσαύτως διὰ μετρίας τινὸς σκαφῆς ἠρεύνθησα. Ἐπαυλὶς ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἀγροτικός τις οἶκος ἱστατό ποτε καὶ ἐνταῦθα, ἐν τινι τῶν δωματίων τοῦ ἔχων ὡσαύτως καὶ τὸ χειροκίνητον ἐλαιοτριβεῖόν του, οὗ τὰ λείψανα ἦσαν, ὡς ἤδη καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερον, καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ὁρατά. Ἄν καὶ ἄλλοι ὅμοιοι ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι ἦσαν ἐκτισμένοι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος (περὶ τοὺς Κουρμουλούς καὶ τὰ πέριξ βουνά) δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετό μοι ὅχι ἀπίθανον. Τοίχων λείψανα ὁμοίων τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς ἀπῆντησα πολλαχού, ἀλλ' ἀναμφιβόλως τούτων πολλοὶ ἦσαν ἢ ἀπλᾶ ἀναλήματα (ὅπως μὴ μετὰ τῶν ὁμβρίμων ὑδάτων συμπαρασύρεται καὶ τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν) ἢ μειζόνων τινῶν περιβάλλον¹ λείψανα πρὸς τινα χρήσιν βεβαίως ὀρισμένων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἰκίσκων ἐρείπια. Τοιαῦτα ἀπῆντησα ὅμως εἰς τὴν κορυφὴν περίπου τῆς ράχews τοῦ βουνοῦ τῆς δεξιᾶ τοῦ εἰς Κόρινθον διὰ τοῦ Τουρκοδρόμου πορευομένου καὶ παραθέτω καὶ τούτων ἀπλοῦν διάγραμμα (Πίν. 5, ἀριθ. 1) κατὰ τὰς ἰδικὰς μου καταμετρήσεις ὑπὸ τοῦ κ. Καβεράου ἐκπονηθέν. Τοῦτο δὲ ἰδίως παρατήρησα εἰς τινα τῶν τοίχων τοῦ (Α) ὅτι ἐνῶ εἶναι ἐκ σχετικῶς ὀγκωδῶν ἀκανονίστων λίθων ἐκτισμένος, εἶχεν οὐ μόνον εἰς τὰς ἀρμογὰς², ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοὺς λίθους αὐτοὺς (ἐπίτηδες μετεκίνησά τινες αὐτῶν) ἀσβεστοαμμονοκονίας στρώμα πρὸς σύνδεσμον, ὡς ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἐφάνη τὸ πρᾶγμα, τῶν λίθων. Ἐδῶ δέ, ἥτοι εἰς τὰ σκεπάζοντα τὰ ἐρείπια αὐτοῦ χῶματα ἀνεῦρον τὴν ἐν τῷ πίνακι 6 ὑπ' ἀριθ. 1 ἀπεικονισθεῖσαν κεφαλὴν (ὕψ. 0.07) καὶ πρὸς ταύτη πηλίνων τινῶν εἰδωλίων θραύσματα οὐχὶ πολὺ κακῆς τέχνης, δύο κοινούς λύχνους καὶ μικρότατον θραῦσμα μελανομόρφου ἀγγείου. Ἡ δὲ ἐξέτασις τῶν ἐνταῦθα βου-

νῶν μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπηλαίου κειμένου εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν κατωφέρειαν τῆς ράχews τοῦ βουνοῦ, ἐνθα τὰνωτέρω περιγραφέντα λείψανα, εἰς τὴν κορυφὴν δὲ μικρᾶς τινος χαράδρας ἐκείθεν κατερχομένης καὶ ἀποληγούσης εἰς τὸν μικρὸν χεῖμαρρον τὸν δυτικομεσημβρινῶς τῶν Κουρμουλῶν ρέοντα, κάμπτοντα δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης ἐπαύλεως διερχόμενον¹. Εἰς τοῦτο εἰσέρχεται τις διὰ στενῆς ὁπῆς, κατέρχεται δὲ νῦν πρὸς τὰ κάτω διὰ κεκλιμένου ἐπιπέδου ἀποτελεσθέντος ἐκ λίθων, ὧν φαίνεται γέμον τὸ σπήλαιον· μετὰ δὲ τὴν εἰς 12-15 Γ. Μ. κατὰβασιν βλέπει ὁ εἰσελθὼν (ὑπὸ τὸ φῶς λυχνίας ἢ κηρίου ἐννοεῖται) καὶ ἄλλας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κοιλότητας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρυχώρους, ἃς πάσας λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσω δὲν κατώρθωσα. Ὅτι τὸ σπήλαιον ἐχρησίμευεν, ἴσως δὲ καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύει, ὡς ἄσυλον εἰς ἀνθρώπους ἐν κακοκαιρίᾳ εἶναι πιθανώτατον· ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχαιότητι φαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἦν ἄλλη, ἐχρησίμευε δηλ. πιθανῶς ὡς τόπος λατρείας τοῦ Πανὸς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ θεοτήτων, ὡς εἰκάσω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρημάτων. Ἐγὼ αὐτὸς συνέλεξα ἐν τοῖς χώμασί του ἀγγείων θραύσματα, τὴν ὀπλὴν ἵππου ἐκ πηλοῦ πεποιημένην καὶ τινας λύχνους, παρὰ δὲ χωρικοῦ ἡγόρασα ὡς ἐκείθεν προερχόμενας (καὶ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ὁ πωλητὴς ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν) τρεῖς κεφαλὰς (πηλίνας) ἀνδρὸς κερασφόρου ὧν καὶ ἀπεικόνισα τὴν μίαν κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος (Πίν. 6, ἀριθ. 2)². ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθη σαφῶς νὰ διακρίνω καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ σπηλαίῳ τῆς τοῦ ἀνθρώπου χειρὸς τὴν ἐπίδρασιν, ἴσως διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνω ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἴσως ἀκόμη διότι καὶ καθαρισμοῦ τινος εἶχεν ἀνάγκην τὸ ὄλον σπήλαιον. Τὸν δὲ καθαρισμὸν δὲν ἐπεχείρησα, τὴν δαπάνην ἰδίως φοβηθεῖς³.

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐδῶ ἐγίνοντο σκαφεῖς τινες ὑπὸ

¹ Τοιοῦτου τινὸς πολὺ μεγάλου περιβάλλον (μήκους 100 Γ. Μ., πλάτους 50 περίπου) ἐρείπια εἶδον ἐν τῇ κορυφῇ τῆς ράχews τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ διὰ τοῦ Τουρκοδρόμου εἰς Κόρινθον πορευομένου.

² Ἀσβεστος εἰς τὰς ἀρμογὰς τῶν λίθων παρετηρήθη ἤδη, ὡς γνωστόν, καὶ εἰς παναρχαίους τάφους (πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1888, σελ. 121, 1 καὶ 1889, σελ. 139).

¹ Ἄνευ ὁδηγοῦ δύσκολον εἶναι νὰ εὕρη τις τὸ σπήλαιον, εἰ καὶ πρὸ τῆς ὁπῆς του νῦν οὐδὲν ἐπιπροσθεῖ ἀποκοπείσης τῆς ἀποφρασσούσης αὐτὴν κομμαριᾶς. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένη κοίτη τοῦ χεῖμαρρου εἶναι αὕτη ἐκείνη, ἣν καὶ ὁ κ. Lolling ἀναφέρει (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 209).

² Ὁμοιάζει κατὰ τι ἡ κεφαλὴ πρὸς τὴν τοῦ Ἀχελώου (πρβλ. Collection Sabouroff Τόμ. 1. Πίν. 27 καὶ τὸ εἰς αὐτὸν κείμενον).

³ Σταλακτίται ὑπάρχουσιν καὶ ἐν αὐτῷ πολλοί.

τὴν ἐπιτήρησιν νοήμονος καὶ ἐμπίστου ἐπιστάτου ἡρέυνησαν καὶ τὰ ἐρείπια τὰ κατὰ τὸ *Δάμι τοῦ Μο-
χλίου* (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 211) ἡ δὲ ἔρευνα ἐνταῦθα οὐδὲν ἤνεγκεν εἰς φῶς τὸ νεώτερον. Ἐντὸς τοῦ πυργοειδοῦς κτίσματος μοι εἶπον ὅτι ἄλλοτε ὁ ἀποθανὼν πρῶν δήμαρχος Μεγαρέων Γκίκας (διά-
σημος τυμβωρύχος) εἶχε δῆθεν ἀνεύρει τάφους. Ἐγὼ οὐδὲν παρετήρησα τὸ μαρτυροῦν τὴν ὑπαρ-
ξίν ποτε ἐκεῖ τάφων. Τέλος ἀπήλθομεν εἰς τὰ *μάρ-
μαρα* καὶ ἐκεῖ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἡμέρας ἐργασθέντες ὁμολογουμένως ὑπὴρξαμεν εὐτυχέστεροι ἢ εἰς τὰς λοιπὰς ἡμῶν σκαφικὰς ἐρεῦνας. Παραθέτων δὲ καὶ τῶν ἐκεῖ ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων διάγραμμα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος ἐκπονηθὲν (Πίν. 4, ἀριθ. 3) ἀγάγκη νὰ προσθέσω εἰς ἐξήγησιν αὐτοῦ τὰ ἀκό-
λουθα.

Τοῦ ἔργου ἐπελήφθημεν, ὡς εἰκός, καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν φαινομένων ὀλίγων λειψάνων τοίχων τοῦ κτίσματος ἐκείνου (Α), ὅπερ ὁ Lolling ὡς τὸν ναὸν ὑπέθεσε¹· ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ διὰ σκαφῆς ἔρευνα εὐ-
θὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν ὅτι τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα παντὸς ἄλλου κτίσματος ἢ ναοῦ ἡδύνατο νὰ ὦσι λείψανα. Οἱ τοίχοί του περὶ ἀνασκαφέντες ἐδείχθησαν συνι-
στάμενοι ἐξ ἐπαλλήλων δόμων πωρίνων πλίνθων παρὰ μῆκος μόνον τεθειμένων (ἡ κυρίως θεμελίω-
σις καὶ τούτων κατὰ τὴν βορείαν μάλιστα πλευρὰν εἶναι ἐκ μικρῶν λίθων πηλῷ συνδεδεμένων ἐκτι-
σμένη) καὶ πλάτος ἐχόντων μόλις 0,60 Γ. Μ., κατὰ δὲ τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ οὐδεμία παρετηρήθη στρώσις ἢ στρώσεως ἔχνη οἰαδήποτε· εὐρέθησαν μόνον οἱ δύο βόθροι (α, β) ἐνὸς κυβικοῦ μέτρου περίπου ἕκαστος, πλήρεις δὲ τέφρας, ἐν ᾗ ὅμως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θραῦσμα ὁστοῦ δὲν παρετηρήθη, καὶ κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευ-
ρὰν ἀνὰ δύο πώριναι πλίνθοι ἐν εἶδει ἀνακλίντρων ἢ καθισμάτων, περὶ ὧν μακρότερος λόγος, γενήσε-
ται κατωτέρω· ταῦτα μ' ἐνέβαλον μὲν εἰς μικράν τινα ἀδημονίαν, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ κινητὰ εὐρήματα, τὸ πολὺ μάλιστα πλῆθος τῶν ὀστράκων, ἐστήριξε καὶ ἐμὲ εἰς τὴν γνώμην ὅτι ἱεροῦ τινος λείψανα ἐκρύπτοντο ἐνταῦθα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ σκαφή

¹ Δὲν ἐφαίνοντο τῷ ὄντι πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, σκεπασμένα καὶ ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῶν φυέντων σχίνων, εἰμὴ τόσα μόνον ἔχνη, ὥστε μετὰ δυσκολίας ἀληθῶς καὶ τὸ ὅλον σχῆμα τοῦ κτίσματος νὰ γίνηται δῆ-
λον· ἀλλὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἡδύνατο τις νὰ ἴδῃ ὅτι τὸ πάχος τῶν φαινομέ-
νων τοίχων ἦτο μικρόν.

ἐξηκολούθησε καὶ ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν οὕτως εἰς φῶς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐκείνων κτισμάτων τὰ ἐρείπια, ἃ βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι σημειούμενα. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς δωμάτια (1, 2, 3, 4, 5, 6) ἦσαν ὡς τὰ ὀλίγα περισφθέντα λείψανά των δεικνύουσι, ἐκ μικρῶν πετρῶν πηλῷ συνδε-
δεμένων ἐκτισμένα καὶ τοιαῦτα ἐν γένει τὴν θέαν, ὥστε πᾶς τις ἡδύνατο νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ καὶ ὡς νεω-
τερικῶν κτισμάτων ἀπομεινάρια. Φαίνεται δὲ ὅτι κάποτε καὶ συνέβησαν ἀληθῶς ἐν τούτοις καὶ μετα-
βολαί τινες ἐν ὑστερωτέροις (Βυζαντινοῖς;) χρόνοις καὶ ἐντεῦθεν νῦν δυσδιάκριτα εἶναι τὰ ἀνοίγματα τῶν πυλίδων, δι' ὧν ταῦτα συνεκινῶνται πρὸς ἄλ-
ληλα· κατὰ τὸ γράμμα Α λ. γ. τοῦ δωματίου 5 φαίνεται ὅτι ἡτό ποτε πυλὶς (δύο ὄρθιαι πώριναι πλίνθοι ἐκεῖ δίκην παραστάδων τοῦτο ὑποδηλοῦσι) ἀλλὰ νῦν τὸ πρᾶγμα εἶναι δυσδιάκριτον· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ τοίχου γ-δ ὁ σκοπὸς δὲν μοι εἶναι σαφὴς καθὼς ἐπίσης δυσνόητοι μοι εἶναι καὶ οἱ τοίχοι ε-ζ-η καὶ θ-ι-κ καὶ αἱ κατὰ τούτους οἰοῦναι βάσεις ξ-λ-μ· κατὰ τὴν γωνίαν ν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχέ τις βόθρος, ἀλλὰ πρὸς ποῖον ἀκριβῶς σκο-
πὸν ἀγνοῶ· ὁ βόθρος εὐρέθῃ πεπληρωμένος τέφρας μόνον· κατὰ δὲ τὴν θέσιν οἱ ἴσως ὑπῆρχέ τις ἐστία· τὸ ἔδαφος ἐκ μικρῶν ὀπτῶν πλίνθων συνιστάμενον φέρει καὶ νῦν ἔτι πυρὸς ἔχνη. Ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Στοᾶς, ἥτις ὑπῆρχέ ποτε ἐνταῦθα, ὡς τὰ σφῆζό-
μενα λείψανα μαρτυροῦσι, πολὺ σαφὴ δὲν εἶναι ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει των· καθ' ὅλην τὴν γραμ-
μὴν σ-ρ ἔχνη τοίχου δὲν ὑπάρχουσι· ἡ βάσις τ, ἥτις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἦν βάσις κίονος, εὐρέθῃ καὶ ἀφῆθη εἰς τὴν θέσιν ὅπου καὶ σημειοῦται, πι-
θανώτατα ὅμως ἐξέπεσεν ἐκεῖ ἐκ τῆς παρακειμένης βάσεως· ἡ βάσις υ ἐπίσης πιθανώτατα κίονος βάσις ἦν, ἀλλ' ἂν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐχρησίμευε καὶ ἡ βάσις φ μοι εἶναι ἄδηλον. Ἀγνωστος μένει ἡμῖν σήμερον καὶ ὁ τρόπος τῆς συγκοινωνίας τῶν δύο σπουδαιοτέρων ὄντως δωματίων τοῦ ὅλου οἰκοδο-
μήματος τῶν σημειωθέντων διὰ τῶν ἀριθμῶν 7 καὶ 8 ἕνεκα τῆς κακίστης διατηρήσεως τῶν τοί-
χων τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς· πιθανώτατα ὅμως ὅτι ἐκάτερον συνεκινῶναι πρὸς τὴν Στοᾶν διὰ πυλίδος ἀνοιγομένης κατὰ τὸ μέσον τοῦ τοί-
χου τῆς μεσημβρινῆς των πλευρᾶς, οἶκοθεν δ' ἐν-
νοεῖται ὅτι τὸ κατώφλιον Ψ ἐκεῖ που εὐρεθὲν, ἔνθα

καὶ σημειοῦται, δὲν εἶναι εἰς τὴν ἀρχικὴν τοῦ θέσιν. Ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν των καὶ καλῶς διατηρούμεναι εἶναι αἱ ἔσθωθεν καὶ γύρωθεν καθ' ὅλας των τὰς πλευρὰς σχεδὸν σφῶζόμεναι πώριναι πλίνθοι αἱ δίκην ἀνακλίντρων πεποιημέναι. Τὸ μῆκος τῶν πωρίνων τούτων πλίνθων εἶναι περίπου 1,80-1,90 Γ. Μ. (ἢ κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ δωματίου 7 ἔχει μῆκος ὑπὲρ τὰ δύο Γ. Μ., ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ διαγράμματι), τὸ ὕψος αὐτῶν 0,30-0,35 καὶ τὸ πλάτος 0,70-80· ἐδράζονται δὲ πᾶσαι ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ μέσον αἱ πλίνθοι ἔχουσι μικράν τινα κοίλανσιν κατὰ δὲ τὸ ἄκρον των τὸ κατὰ τὰς βραχείας των πλευρὰς προεξοχὴν, ἥτοι κύρτωσιν τινα, μὴ πανταχοῦ σφῶζομένην νῦν, ὕψους 0,03-0,04, πλάτους δὲ 0,20 περίπου. Οἱ ἐργάται μου ἄμα τῇ εὐρέσει των ὠνόμασαν αὐτὰ *καναπέδες*, ὁ δὲ κ. Wolters ἐξηγεῖ τὴν γνώμην ὅτι τὰ δωματία ἐχρησίμευον εἰς κοινὴν ἐστίασιν ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ Ρωμαϊκὰ *trikalina* καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἐκείνων διαφέροντα ὅτι μεσαίαν εἶχον τὴν μακροτέραν πλευράν, ἐνῶ, ὡς γνωστόν, ἡ βραχυτέρα ἦν ἡ μεσαία ἐν τοῖς Ρωμ. *triklinois*· ἡ γνώμη εἶναι πιθανωτάτη, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἑτέραν, ὡς νομίζω, ὅτι αὐτὰ ταῦτα καὶ ὡς κοιτῶνες ἐχρησίμευον, αἱ δὲ πώριναι πλίνθοι, οἱ *καναπέδες* τῶν ἐργατῶν μου, ἦσαν καὶ κλίναι καί, οὕτως εἰπεῖν, *canapés-lits*. Τὸ μῆκος των ὅχι μόνον διὰ μετρίου τοῦ ἀνάστημα, ἀλλὰ καὶ δι' ὑψηλοῦς ἀνθρώπους εἶναι ἀρκετόν, μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ὑψηλὰ προσκεφάλαια ἐπαυξάνουσιν ἐπισθητικῶς τὸ μῆκος τῆς κλίνης. Τοιοῦτον δὲ ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο δωματίον (Α), ὁ περιέθεον ὁμοίαι πώριναι πλίνθοι, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ βέθροι οὐδόλως παράδοξον νὰ ἐχρησίμευον ὡς ἐστίαι καὶ ἐδῶ μᾶλλον νὰ ἐγίνετο ἡ ἐστίασις ἐν καιρῷ χειμῶνος τοῦλάχιστον. Εἰς τὸ δωματίον 9 ἀνέβαινε τις ἐκ τῆς Στοᾶς διὰ μικρᾶς κλίμακος, ἐν δὲ τούτῳ μάλιστα πολλὰ εὐρέθησαν κεκαυμένα χρώματα. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτοῦ ὑπάρχει (σφῶζεται σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν καὶ μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἐπεχώσθη καὶ πάλιν ὑπ' ἐμοῦ ἀσφαλείας χάριν) ἀβαθὴς κυκλικὴ κοιλότης, ἥς τὸ ἐδαφος εἶναι ἐπεστρωμένον δι' ὀπτῶν πλίνθων, ἐκ δὲ ταύτης ἀγωγὸς ἐπίσης ἐξ ὀπτῶν πλίνθων αποτελούμενος φέρει εἰς βόθρον 0,10 περίπου βάθους, κατὰ

δὲ τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς μέρος ἵδρυται φαύουσα τὴν περιφέρειάν της τετράγωνος πλίνθος ὕψους 0,50. Ἐχρησίμευον πάντα ταῦτα εἰς θυσίας, ὡς φαίνεται, καὶ ἦσαν οὐδὲν ἄλλο τὰ περιγραφέντα ἢ βωμοῦ τινος λείψανα. Ὁμοίου τινὸς βωμοῦ, ὡς φαίνεται, λείψανα εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ παρακειμένῳ δωματίῳ 10¹ ὀρθία πλίνθος² εἰς ὕψος ὑπὲρ τὸ ἐδαφος 0,50 περίπου καὶ ὁ παρ' αὐτὴν βόθρος 0,13 βάθους.

Εἰς τὸ μέγα δωματίον 11 θὰ εἰσῆρχετο τις βεβαίως διὰ πύλης κατὰ τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευράν ὑπαρχούσης ποτέ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα νῦν εἶναι ὅχι σαφές, διότι πρὸ πάντων οὗτος ὁ τοῖχος αὐτοῦ (ὁ μεσημβρινός), ἐκτισμένος, ὡς φαίνεται, διὰ μικρῶν λίθων ἐλάχιστα σφῶζεται. Τούναντίον ἐκ πλίνθων πωρίνων παρὰ μῆκος τεθειμένων ἦσαν, ὡς φαίνεται, καθ' ὅλον τὸ ὕψος των ἐκτισμένοι οἱ τοῖχοι τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, οἵτινες καὶ σφῶνται ὄντως εἰς μεγαλειτέρον ὕψος πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λοιπῶν τοίχων τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Παράδοξος εἶναι ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας τοῦ τοίχου τῆς βορείας τοῦ πλευρᾶς· ἡ βάσις αὐτοῦ εἰς ὕψος 0,80 περίπου εἶναι ἐκτισμένη διὰ μικρῶν λίθων, ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἐπιτεθειμένοι δύο δόμοι πωρίνων πλίνθων *παρὰ μῆκος*, ἐπὶ τούτων πάλιν τοῖχος ἐκ μικρῶν πετρῶν εἰς ὕψος 0,70-0,80 καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπέκειντο πάλιν πώριναι πλίνθοι· ἀλλὰ κατὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν τοῦ καὶ ἡ βάσις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐκ μικρῶν μόνον πετρῶν, ἀλλ' ἀνάμικτος καὶ ἐκ πωρίνων πλίνθων ἐκτισμένη. Πιθανῶς ὁ τοῖχος νὰ ἔλαβέ ποτε ἀνάγκην ἐπισκευῆς καὶ ἐπεσκευάσθη καὶ ἐντεῦθεν ὁ παράδοξος τρόπος τῆς οἰκοδομίας του· ὅτι δὲ αὐτὸς μάλιστα καὶ εὐκολώτερον παντὸς ἄλλου ἡδύνατο νὰ καταπέσῃ δῆλον παντὶ τῷ ἐξ αὐτοφίας γινώσκοντι τοὺς τόπους. Καὶ τῷ ὄντι τὴν πλευράν αὐτοῦ τὴν πρὸς δυσμὰς προήσπιζε κατὰ τῶν ἐκ τῶν ἄνωθεν καταφερομένων ὑδάτων ὁ τοῖχος Β-Γ-Δ ὅστις πρὸς τοῦτον ἀναντιρρήτως τὸν σκοπὸν εἶχεν οἰκοδομηθῆ καὶ ὅστις ἀληθῶς προήσπιζε κατὰ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου καὶ τοὺς πρὸς βορρᾶν τοίχους τῶν δωματίων

¹ Εἰς τοῦτο εἰσῆρχετο τις διὰ τῆς σημειουμένης ἐν τῷ διαγράμματι πύλης.

² Ὑπὸ ταύτην τὴν ὀρατὴν ὡς ὑπερκειμένην τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει καὶ ἄλλη καθ' ὅλον τὴν τὸ ὕψος εἰς τὸ στερεὸν ἐδαφος ἐμπεπηγμένη.

7, 8, 9. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα μάλιστα, ὁ κίνδυνος ἦτο, ὡς φαίνεται, μεγαλείτερος, ἢ πλευρὰ αὐτοῦ Β-Δ δὲν εἶναι ὁλόκληρος ὡς ἡ Β-Γ ἐκ μικρῶν λίθων πηλῷ συνδεδεμένων ἐκτισμένη, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ ἀποστήματα ἔχει καὶ μεγάλας πωρίνας πλίνθους καθέτους ἐντετοιχισμένας, τρόπος οἰκοδομίας, ὃν εἰς ἓν μόνον ἔχω παρατηρήσει οἰκοδόμημα, ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας τῆς παρὰ τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν ἐν Ἐλευσίνι¹. Τὰς πωρίνας δὲ ταύτας πλίνθους ἰδὼν καὶ ὁ κ. Lolling ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὁρατὰς καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς εὐλόγως εἶχεν ἐκλάβει ὡς λείψανα τοῦ Περιβόλου τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου ἃς παρατηρήσω καὶ τοῦτο ἀκόμη ὅτι ὄντως ὁλόκληρον τὸ σύμπλεγμα τῶν περιγραφέντων κτισμάτων ἐδράζεται ἐπὶ μικρᾷ τινος κατωφερείας τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους καὶ τοῦτο ἦν πιθανῶς ὁ λόγος, δι' ὃν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ δωματίου Α, καὶ δεύτερα ἐκ μικρῶν λίθων, ἐξωτερικώτερα, οὕτως εἰπεῖν, θεμέλια παρατηροῦνται, ὃ δὲ τοῖχος Ε-Ζ εἶχε πιθανῶς κατασκευασθῇ ὡς ἀνάλημμα πρὸς ὕψωσιν τοῦ ἐκεῖ ἐδάφους. Διατὶ δὲ τοῦτον ἐξέλεξαν τὸν τόπον οἱ ἐκλέξαντες εἰς ἱδρυσιν τοῦ ἱεροῦ, ἐνῷ ὀλίγον μακρύτερα πρὸς ἀνατολὰς ἡδύναντο νὰ εὗρωσιν ἐπιπεδωτέρον ἔδαφος ἄνευ βλάβης τῆς ἐπὶ τὴν θάλασσαν θέας καὶ τοῦ ὄντως λαμπροῦ ἐν γένει ὀρίζοντος δὲν μοι εἶναι σαφές· ἴσως τὸ ὑπὲρνεμον καὶ πῶς τῆς νῦν θέσεως ἡνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν, ὁ βορειοδυτικὸς δὲ μάλιστα ἄνεμος ὀχληρότατος ὄντως θὰ ἦναι ἐνταῦθα ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὸν περὶ τοῦ δωματίου 11 λόγον, ἀνάγκη ν' ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι πλὴν τῶν λειψάνων τῶν τοίχων του κατὰ μέσον που αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἐμπεπηγμένοι καὶ ὅς πλάκες, βάσεις οἰονεῖ κίωνων, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς καὶ τινες λίθοι καθέτως ἐμπεπηγμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔχοντες, οἱ πλεῖστοι τοῦλάχιστον, καὶ τινα ἀρχιτεκτονικὴν ἐπεξεργασίαν (Profilierung)· κατὰ πόν κ. Dörpfeld οὐδόλως ἀπίθανον ἐπὶ τούτων τῶν λίθων νὰ ἐπέκειντο ἄλλοι πλατεῖς ὡς καθίσματα (banes) χρησιμεύοντες. Περιέργον ὅμως ὅτι μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ τοίχου κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν

¹ Ὁ τρόπος ὁμοῦς ἦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ πάλαι λίαν συνήθης, ὡς ὁ κ. Dörpfeld μετέμνησε· εὐρηται λ. γ. καὶ ἐν Βαλανιδέτσα ὡς

γωνίαν τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπεστρωμένον διὰ μικρῶν λιθαρίων ἀποτελούντων οἰονεῖ λιθόστρωτον, τοιαύτη δὲ τις ἐπίστρωσις φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τοίχων τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας.

Καὶ ὅτι μὲν τὰ περιγραφέντα ἐρείπια μόνον ἱεροῦ τινος ἡδύναντο νὰ ᾧσι λείψανα μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αὐτὰ ταῦτα (ὃ εἰπὼν ὅτι ὁμοιάζουσι πρὸς ἐρείπια μοναστηρίου εἶπέ τι βεβαίως ὅχι ἄστοχον)¹, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρήματα, περὶ ὧν κατωτέρω, ἀλλὰ καὶ τὸ κτίσμα Η, οὗ ἡ σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἐρείπια (ἔχνη αὐτοῦ ἐφαίνοντο ἀμυδρὰ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς) καὶ αἱ τρεῖς ἐκείναι βάσεις Θ καὶ τὸ κυκλικὸν κτίσμα Κ καὶ τέλος αἱ κοιλόητες ἐκεῖναι, Μ, αἱ καὶ πρὸ τῆς σκαφῆς ὡσαύτως ὁραταὶ ἐν μέρει, ἐπὶ πωρίνων πλίνθων συνεχῇ σειρὰν ἀποτελουσῶν εἰς τοῦτο μᾶς φέρουσι τὸ συμπέρασμα. Διότι εἰς τί ἄλλο ἀληθῶς ἡδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν αὗται ἢ εἰς ἱδρυσιν ἀναθημάτων, τί δ' ἄλλο ἡδύναντο νὰ ᾧσι τὰ μνημονευθέντα κτίσματα (Η, Θ, Κ) ἢ βωμοὶ καὶ βάσεις εἰς ἱδρυσιν ὡσαύτως ἀναθημάτων;² Ἀλλὰ ποῦ τότε ἦν ὁ ναός; Ἱερὸν ἄνευ ναοῦ εἶναι τι ἀκατάληπτον.

Πρὸς βορρᾶν τῆς δεξαμενῆς (Ν)³ ἐφαίνοντο δύο πώρινοι πλίνθοι καὶ ἐφαίνοντο ὡσεὶ κατὰ χώραν κείμεναι· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ σκάψωσι καὶ ἐκεῖ, ἢ δὲ σκαπάνη δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρῃ

κατόπιν καὶ ἐξ ἰδίας αὐτοψίας ἔγνων τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν Πειραιεὶ ἀκόμη ἐπὶ τοῦ λοφίσκου, ἔνθα νῦν τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὸ 1854-55 ἀποθανόντων Γάλλων καὶ Ἀγγλῶν στρατιωτῶν, αἱ σφζόμεναι ἐκεῖναι ὄρθαι· πώρινοι πλίνθοι τοιοῦτων τοίχων πιθανώτατα, ὡς ὁ Brückner φρονεῖ, εἶναι λείψανα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Θριάσιον πεδῖον φαίνονται ὑπάρχοντα ὁμοίων τοίχων λείψανα.

¹ Ὁ Ἰ. Ρίξος Ῥαγκαζῆς ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ (Τόμ. Β', σελ. 320) λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφροδίτου ὑπάρχει μοναστήριον· νὰ εἶχε ἰδῇ ἄρα γε ἐκεῖνος, κατὰ τὸ 1850 γράφων, τὰ ἐδῶ λείψανα καὶ νὰ τὰ ἐξέλαβεν ὡς μοναστήριον; Δυστυχῶς ἡ ὅλη ἄλλη τοῦ ἀνδρός περιγραφή τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν τόπων εἶναι σφόδρα ἀσαφής (πρβλ. ἔ. ἀ. καὶ σελ. 319)· μοναστήριον δὲ ἐκεῖ που κείμενον ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

² Ἀδελφον μοι εἶναι πρὸς τίνα σκοπὸν εἶχε κτισθῇ ὁ τοῖχος Π-Ρ. ἀσαφὴ δὲ καὶ ὅχι εὐνόητα τὰ λείψανα κτισμάτων τινος κατὰ τὸ Ε· ἄλλων κτισμάτων ἔχνη πρὸς μεσημβρίαν δὲν ἐφάνησαν.

³ Καὶ ταύτην ἐκαθάρισα καὶ ὅσον ἡδυνήθην, ἀλλ' οὐδὲν εὗρον ἐν αὐτῇ τὸ ἄξιον λόγου πλὴν θραύσματος πωρίνης τριγλύφου· λέγω δὲ καὶ ὅσον ἡδυνήθην, διότι ἐντελής αὐτῆς καθαρισμὸς ἦν ἀδύνατος, διότι τὰ τοιχώματα αὐτῆς, καὶ περ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης, ἦσαν πολυλαχοῦ βεβλαμμένα καὶ ἠπεῖλουν καταδύθισιν, ὡς ἐπείσθην ἰδίως ὁμασι καταβάς· ἦν δὲ πεπληρωμένη κατὰ μὲν τὰ ἀνωτέρα αὐτῆς μέρη λίθων, κατωτέρω δὲ χώματος, οὗ στρώμα ἱκανῶς παχὺ (1,50 Γ. Μ.) καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ κύκλου τῆς ἐκτενόμενον ἦν κεκαυμένον.

εις φῶς τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀναντιρρήτως *Ναῖσκος* ἦτο πρόστυλος. Σφίζονται νῦν αὐτοῦ τρεῖς δόμοι τῶν θεμελίων του· ὁ κατώτατος φορητὸν ἔχων τὰς πωρίνας του πλίνθους τεθειμένας καὶ δύο ἕτεροι ἐπ' αὐτοῦ, ὧν αἱ πλίνθοι παρὰ μῆκος εἶναι τεθειμέναι, σφίζεται δὲ καὶ τὸ λιθόστρωτον αὐτοῦ καὶ πιθανώτατα ἦν ὁ *Ναῖσκος* ὁλόλιθος (massif), ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο εἰμὴ ἐλάχιστον μέρος καὶ εἰς ἐλάχιστον βάθος (1,50) νὰ ἐπιστρωθῇ διὰ πλίνθων. Τῶν κυρίως τοίχων του, τῶν ὑπὲρ τὸ λιθόστρωτον ἐδαφός του ὑφουμένων, οὐδὲν σφίζεται, τῶν παραστάδων του ὅμως εἶναι ἴσως λείψανα δύο λίθοι ἐκεῖ εὐρεθέντες καὶ παραστάδος σχῆμα ἔχοντες· τῶν δὲ κιόνων του (ἦσαν δὲ πιθανώτατα καὶ οὗτοι ἐκ πώρου πεποιημένοι) οὐδὲν σφίζεται, καθὼς καὶ τοῦ στυλοβάτου του, πλὴν τῶν τόρμων τῶν λίθων του. Τοῦ δὲ λοιποῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου μόνον τῶν τριγλύφων του (ἐκ πώρου ὡσαύτως πεποιημένων) ἀνεύρομέν τινα θραύσματα, ὧν καὶ ἀπεικονίσσαμεν τὸ κάλλιστα σφζόμενον (πίν. 4). Εὐρήματα ἐνταῦθα δὲν ἦνεγκεν ἡ σκαπάνη εἰς φῶς ἢ ἐλάχιστα καὶ μικροῦ ἢ οὐδενὸς λόγου ἄξια, κατὰ τὴν βορείαν ὅμως τοῦ *Ναῖσκου* πλευρὰν ἐξεχώσθη τάφος χριστιανικῶν ἀναμφιβόλως χρόνων (Τ')· οὐδὲν ἐνεῖχε κτερίσμα, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ ὅσα ἦσαν μετακεκινημένα· τὸ κράνιον πρηνὲς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σωρόν· ὁ τάφος εἶχε φαίνεται καὶ ἄλλοτε ἀνοιχθῇ καὶ ἐξετασθῇ παρὰ τυμβωρύχων¹ καὶ τοῦτο ἐμαρτυρεῖτο καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν καλυπτόντων αὐτὸν λίθων. Τούτων ἐσφίζοντο θραύσματα μόνον καὶ ταῦτα ὅχι ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει τεθειμένα, ἐν δ' αὐτῶν ἦν τεμάχιον τριγλύφου μαρτυροῦν σαφῶς τὴν χριστιανικὴν τοῦ τάφου καταγωγὴν· ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ πώριναι πλίνθοι αἱ τοὺς τοίχους τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλευρῶν ἀποτελοῦσαι ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων ἐφαίνοντο ληθβεῖσαι. Τὸ ὅτι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ ἔθεντό ποτε καὶ ἐνταῦθα τὸν πόδα μαρτυρεῖται ἐκ τε τῆς ἀνω μνημονευθείσης μετασκευῆς τινων τῶν οἰκημάτων τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐκ τῆς εὐρέσεως ἀκόμη λύχων πηλίνων τὸ τοῦ σταυροῦ φερόντων ἔμβλημα. Ἡ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν μὲν τοῦ *Ναῖσκου* εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν, πρὸς μεσημβρίαν δὲ καὶ

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ μέχρι τῶν κτισμάτων, ἃ ἀνωτέρω περιέγραψα, οὐδενὸς ἑτέρου οἰκοδομήματος ἦνεγκεν εἰς φῶς τὰ ἔχνη.

Καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερὸν κατὰ τὰ σφζόμενα ἐδάφη τῆς κατασκευῆς του. Ὁμοίον περίπου θὰ ἦτο τὸ τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐν Φωκίδι, ὅπερ ὁ Πausanias (10, 34, 7) διὰ τῶν δε περιγράφει τῶν λέξεων. « Ἐλατείας δὲ ὅσον σταδίου εἰκοσιν ἀφίστηκεν Ἀθηνᾶς ἐπὶ κλησιν Κραναίας ἱερὸν, ἡ δὲ ὁδὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἀναιστέρεα ὡς ἀνιᾶν τε μὴδὲν καὶ λεληθέναι μᾶλλον αὐτῆς τὸ ἀναιστέρες· λόφος δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῷ πέρατι τὰ πλείω μὲν ἀπότομος, οὐ μέντοι ἄγαν ἢ μεγέθους ἔχων ἐστὶν ἢ ὕψους· ἐπὶ τούτῳ τῷ λόφῳ τὸ ἱερὸν πεποιήται, καὶ στοαὶ τέ εἰσι καὶ οἰκῆσεις διὰ τῶν στοῶν, ἔνθα οἰκοῦσιν οἷς τὴν Θεὸν θεραπεύειν καθέστηκεν, καὶ ἄλλοις καὶ μάλιστα τῷ ἱερωμένῳ ». Ἀλλὰ τούτου μόλις δυστυχῶς ἐσφώθησαν τοῦ *Ναοῦ* τοῦ ὀλίγα λείψανα, τῶν δὲ ἐν αὐτῷ οἰκήσεων καὶ τῶν δι' αὐτῶν στοῶν ἐξέλιπεν πᾶν ἔχνη σχεδὸν κατὰ τὸν τοὺς τόπους ἀνασκάψαντα ἐταῖρον τῆς ἐν ἐνταῦθα Γαλ. Σχολῆς κ. P. Paris¹. Τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας λοιπὸν Ἀρχ. Ἐταιρίας ἀποκαλυφθὲν παρὰ τὰ Μέγαρα εἶναι καὶ τούτου ἕνεκα πολλοῦ λόγου ἄξιον, διότι δηλ. εἶναι καὶ τὸ μόνον μέχρι τοῦδε γνωστὸν καὶ ἱκανῶς πῶς σφζόμενον τοιουτότροπον ἱερὸν. Ἀλλ' εἰς τίνα τῶν ἀθανάτων ἦν ἄρα γε ἀφιερωμένον; Εἰς τὸ ἐρώτημα θάποκριθῶμεν ἀσφαλέςτερον, ἀφοῦ πρῶτον ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖ εὐρεθέντα πράγματα, περὶ ὧν καὶ ἔρχομαι νὰ εἶπω τὰ δέοντα.

Γλυπτὰ δὲν εὑρομεν ἢ πάνυ ὀλίγα καὶ ταῦτα, ὡς εἰκός, ἐν ὅχι καλῇ καταστάσει πάντα δὲ σχεδὸν κατὰ τὸ κτίσμα Η. Τούτων, καὶ περ ἡκρωτηριασμένα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (Πίν. 6, ἀριθ. 3), ἀξιολογώτερα εἶναι δύο θραύσματα (ὑψ. 0.14 πλ. 0.13) προσαρμόζοντα κεφαλῆς², ἔπειτα δὲ

¹ Πρὸλ. Bull. de Cor. Hellén. 1887, pl. I, σελ. 39-63.

² Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι πολὺ ἐπιμελής, ἀλλ' ἡ τοῦ μετώπου κατασκευὴ καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ πολὺ βάθος ἐλκύουσιν ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς κεφαλῆς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ, ὁ δὲ κ. Wolters ἰδὼν αὐτὴν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνεῖῳ μὲ ὑπέμνησε τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Cräf (Römische Mittheil. 1889, σελ. 189) ἐν ᾧ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ ὡς τῆς τέχνης τοῦ Σκόπα ἴδια ἐξαίρονται. Ἔργα τοῦ Σκόπα ἠδύνατο νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐν Μεγάρῳ, ἀλλὰ βεβαίως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θραῦσμα, ἂν ἔχῃ τι Σκόπειον δὲν δύναται νὰ ᾖ καὶ

¹ Ὅχι ὅμως καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγα μόνον ἔτη τῶν νῦν ἀπέχουσιν ὡς ἐδείκνυν αἱ βαθυτάτας τὰς ρίζας ἐν αὐτῷ ἐμπήξαντες σχῆνοι.

οἱ γλουτοὶ νεανικοῦ ἀγάλματος οὐκ εὐκαταφρο-
νήτου τέχνης καὶ δύο χειρῶν θραύσματα, ὧν ἡ
ἐτέρα πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀνήκεν ἔργον, εἰς
δὲ καὶ οἱ γλουτοί. Εἰς τὸ αὐτὸ ἡδύνατο ἐπίσης
νάνηκη ἀγαλμα καὶ ποδὸς τμήμα, ἀλλ' ἡ ἐργα-
σία αὐτοῦ ἐφάνη μοι οὐχὶ ἡ αὐτῇ ἀναγλύφου δέ
τινος θραῦσμα ἐν ᾧ διακρίνω σαφῶς μὲν τὸν πόδα
ἀνθρωπίνης μορφῆς, οὐχὶ δ' εὐδιακρίτως καὶ δύο
ἄλλων μηρῶν μετὰ τῶν ποδῶν μέρος, καθὼς ἐπί-
σης καὶ τμήματος κορμοῦ γυναικείου ἀγαλμα-
τίου μνημονεύω ἀπλῶς χάριν ἀκριθείας· ἄλλως τὰ
εὐρήματα ταῦτα οὐδενὸς εἰσι λόγου ἄξια, πάντα
δὲ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα φαίνονται μοι ἐκ πεν-
τελικοῦ λίθου πεποιημένα. Ἄξια λόγου τινος ἀναν-
τιρρήτως εἶναι καὶ αἱ πλάκες αἱ τοὺς ἀναγλύπτους
φέρουσαι γρύπας (Πίν. 6, ἀριθ. 4) ἐξ ἀσβεστολί-
θου¹, ὡς φαίνεται, πεποιημέναι οὖσαι καὶ κατὰ τὸ
αὐτὸ κτίσμα Η εὐρεθεῖσαι· ἀλλὰ καὶ τί ἄρα γε
ἐκόσμου; διότι, ὡς εἰκάζω κάπου ἦσαν ἐπιτεθει-
μένοι ὡς ζωφόρος· βάθρον τι ἢ ἄλλον τινα βωμὸν
μικρότερον; Περὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ τρόπου
τῆς ἐργασίας τοῦ γρυπὸς σχεδὸν οὐδὲν ἔχω νὰ παρα-
τηρήσω· ἀρκεῖ ἡ εἰκὼν ἵνα παράσχη τῷ ἀναγνώστῃ
ἀρκετὰ σαφῆ ἔννοιαν τοῦ πράγματος· νὰ σημειώσω
μόνον θέλω ὅτι καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡ εἰς μέγα πλῆ-
θος εὑρεσις γρυπῶν ἐσχετίσθη παρὰ τινων πρὸς τὴν
τοῦ Διὸς λατρείαν, ἀλλ' ὁ Furtwängler φαίνεται
μὴ ἀποδεχόμενος τὸ πρᾶγμα, ὡς πρὸς τοὺς ἀρ-
χαιοτέρους τοῦλάχιστον χρόνους· σημειοῖ ὅμως ὁ
ἴδιος ὅτι κατόπιν ὑπῆρξέ τις σχέσις καὶ τούτου τοῦ
ζώου πρὸς τὸν πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τού-
του ἕνεκα ὁ Διὸς υἱὸς ἤδη καλεῖ τοὺς γρυπας «Ζη-
νὸς ἀκραγεῖς κύνας»². Ἀλλὰ καὶ περιστερεᾶς (;)
πολὺ ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένης εὐρέθη
ἡ κεφαλὴ ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου.

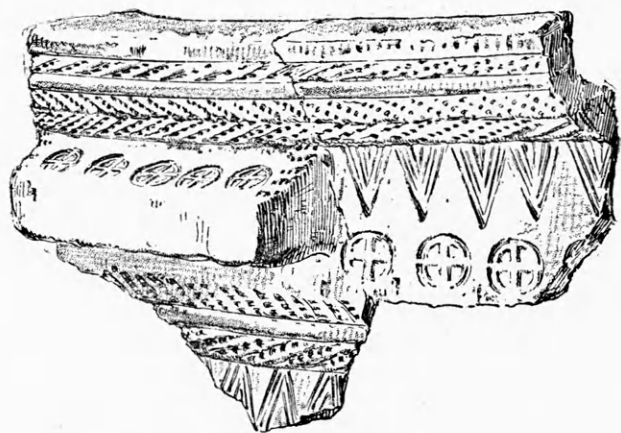
Εἰδωλίων πηλίνων εὐρέθησαν ἐπίσης θραύσματα,

τοῦ μεγάλου τεχνίτου ἴδιον προϊόν, ἀλλ' ἀντίγραφον ὑπ' ἄλλου ἐν ὑστε-
ρωτέροις χρόνοις ποιηθέν.

¹ Καὶ ἄλλης τινος ὁμοίας πλακὸς εὑρομεν θραῦσμα ἐνῶ μάλιστα οἱ
πόδες τοῦ γρυπὸς διακρίνονται κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν ἀναγεγλυμ-
μένου, βλέποντος δηλ. πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ θεατοῦ καὶ οἰοῖται τὸ pendant
τοῦ ἀπεικονισθέντος ὄντος· καὶ τρίτης δὲ θραῦσμα ὑπάρχει ἐν τοῖς εὐ-
ρήμασι, ἀλλ' ἐν αὐτῷ οὐδὲν διακρίνεται τῆς γλυφῆς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ,
ἱκανῶς ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι πλείονες ἦσαν αἱ πλάκες καὶ ἐντεῦθεν ἡ
ὑπόθεσίς μου ἡ ἐν τῷ κειμένῳ φαίνεται μοι πιθανή. Ἡ ἀπεικονισθεῖσα
ἔχει ὕψ. 0.16, πλ. 0.23, πᾶχ. 0.04.

² Die Bronzefunde aus Olympia, σελ. 66-67.

ἀλλὰ ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια μακροτέρου
λόγου· μνείας ἄξιον εἶναι μᾶλλον ἔπου ἢ βοδὸς πη-
λίνου τὸ σωματίον ἐξ ἐκείνων, ἃ πλείσθ' ὅσα καὶ ἐν
Ἐλευσίνι καὶ ἐν Μυκῆναις καὶ ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν
Ὀλυμπίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ εὐρέθησαν. Περίεργοι δὲ
εἶναι τρεῖς λαβαί (;) ἀγγείων μικραὶ προσωπιδο-
φόροι¹. Ἀλλὰ καὶ λεοντοειδοῦς τινος ζώου ὁ πούς
εὐρέθη καὶ χοίρου τὸ ρύγχος καὶ λεοντοκεφαλῆς
ὕδρορροῆς θραῦσμα καὶ ἀχροκεράμου, ἐκ πηλοῦ
πάντα ταῦτα πεποιημένα. Πλείονα δέ, ὡς εἰκός, καὶ
τινα λόγου ἄξια ἦσαν τὰ εὐρεθέντα ὄστρακα², τὰ
πλείστα κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ
γράμματος Ω εἰς βάθος, ἐνίοτε, μέχρι τοῦ στερεοῦ
ἐδάφους, ὀλίγα δὲ τινα εἰς τὰ καλύπτοντα τὰ διάφορα
οἰκήματα χώματα, μάλιστα κατὰ τὴν ἐπίχλωσιν
τῶν δωματίων Α καὶ 11· κατὰ τὸ κτίσμα Η εὐρέ-
θησαν ἐλάχιστα, περίξ δὲ τοῦ Ναοῦ δύο ἢ τρία,
ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημείωσα, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν
ἀσημοτάτων· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ χώματα τῆς δεξα-
μενῆς ἀγγείων θραύσματα δὲν εὐρέθησαν. Καὶ πρῶ-
τον μνημονευτέα εἶναι βεβαίως θραύσματά τινα πί-
θων μεγάλων ὧν καὶ ἀπεικονίσασμεν ἐν (ὕψ. 0.11, πλ.
0.17) ἐνταῦθα· ὁ πηλὸς αὐτῶν εἶναι ἡ λευκὸς πρὸς

τὸ ὠχρὸν ἀποκλίνων ἢ ὑπέρυθρος, παχὺς (0,010-

¹ Ἀπεικονίσθη μία τούτων ἐπίτηδες κατὰ τὸ πραγματικὸν μέγεθος
(Πίν. 6, ἀριθ. 5).

² Καὶ λύχων, ἐννοεῖται, ἀρχαίων (πρβλ. ἀν. σελ. 32) θραύσματα
ἢ καὶ ἀκεραῖά τινα παραδείγματα καὶ ἀρτοποιῆ καὶ κωνοειδῆ διάτρητα
ἀντικείμενα τῶν συνηθεστάτων καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς σχεδὸν ἀνασκαφῆς ἐλ-
λειπόντων εὑρομένων τινα. Εἰς τὰ ἐδῶ δὲ χώματα εὑρομεν καὶ τοῦ ἄνω
μνημονευθέντος (σελ. 31, σημ. 1) μαρμαρίνου λεκανοειδοῦς σκεύους
τὰ θραύσματα καὶ πρὸς τούτοις καὶ πέλεκυν ἢ σφῦραν ὑποπρασίνου
(βασάλτου;) λίθου ἢ καὶ ἀπλὴν ἀκόνην, διότι περὶ τοῦ πράγματος δὲν
ἔχω ὠρισμένην γνώμην.

0,020 ἐνίοτε) καὶ ὄχι, ἐννοεῖται, πολὺ καθαρὸς, ἡ δὲ διακόσμησις τῶν διὰ τῶν ἐντύπων ἐκείνων γραμμικῶν ἢ γεωμετρικῶν σχημάτων ἀπλῆ, ἀπκντῶσα ἴσως καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις ἀγγείοις ἐν διαφόροις εὐρεθεῖσι τόποις¹. Τοῦ ἰδίως Μυκηναϊκοῦ τρόπου ὄστρακα δὲν εὐρέθησαν, ἐκτὸς ἂν εἰς τοῦτον ἀναχθῇ μικρὸν θραῦσμα φιαλοειδοῦς ἀγγείου, οὗ ὅμως ἡ διακόσμησις δι' ὁμοκέντρων κύκλων καθόσον σφίζεται, δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου ἡδύνατο νὰ ᾔῃαι τὸ ἀγγεῖον προϊόν, οὗ ὡσαύτως ὄστρακα δὲν εὐρέθησαν. Πολλὰ καὶ καλὰ εἶναι τῶν τοῦ Κορινθιακοῦ λεγομένου ρυθμοῦ ἀγγείων τὰ εὐρεθέντα θραύσματα, ἐφ' ὧν πολλάκις καὶ εἰκόνες ζώων (λεόντων ὡς τὸ πολὺ) καὶ πτηνῶν καὶ σειρήνων καὶ σφιγγῶν σφίζονται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνθρώπων μορφαί· ἱκανὰ δ' ὡσαύτως εἶναι καὶ τὰ μελανόμορφα, ἐφ' ὧν ἐπίσης παραστάσεις διαφοροὶ εὐρηγνται, καὶ τέλος ἱκανὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν θραυσμάτων καὶ τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων καὶ ἴσως ἐξ αὐτῶν συμπληρωθῇ ποτε κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦλάχιστον καὶ τι ἀγγεῖον. *Ἐνεπίγραμμα* ὅμως ἀγγείων θραύσματα δὲν εὕρομεν ἄλλα ἢ τὰ ἀπεικονισθέντα (Πίν. 6, 6 καὶ 7) καὶ πόδα τινα πρὸς τούτοις κύλικος, ἐφ' ἧς ἡ σφραγὶς ΒΗC. Καὶ τῆς μὲν λεκάνης μάτην ἀνεζήτησα καὶ τὰ λοιπὰ θραύσματα, σκάψας ἐφ' ἱκανὸν τὸν τόπον πέραξ τῆς θέσεως Ω (ὅπου καὶ τὰ ἀπεικονισθέντα εὐρέθησαν) δι' εὐνοήτους λόγους· ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων δηλ. γραμμάτων² εὐλόγως εἰκάζεται ὅτι ἦν αὕτη

¹ Ἀπαράλλακτον δὲν εὕρον ἐγὼ αὐτὴν οὔτε ἐν τισι τεμαχίοις ὁμοίων πύλων ἐν Ἀκροπόλει εὐρεθέντων, οὔτε ἐν τοῖς τεμαχίοις τῶν πύλων τῶν ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ τῶν ἐκ Κρήτης. Ἐπίσης διάφοροι εἶναι καὶ τῶν πύλων ἐκείνων ἡ διακόσμησις, ὧν εὐρέθησαν τεμάχια ἐν Τίρυνθι (Schliemann Tirynthe, σελ. 63-64, σχ. 8-9).

² Πέντε εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σφζόμενον αὐτῆς μέρος (μήκος 0,50) τεμάχια, ἄλλα τὸ τελευταῖον πρὸς τὰ δεξιὰ ἀκρίτως δὲν προσαρμόζει, συναπεικονισθῇ ὅμως μὲ τὰ ἄλλα, διότι παρ' ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀπεικονισάντος αὐτὰ κ. Gilliéron ἐνομίσθη ὡς ἐκεῖ ἀνήκον· ἀναγινώσκονται δὲ νῦν ἐπ' αὐτῶν τάδε τὰ γράμματα·

... VKΛΕΔΑΣΚΑΙΜΗΕΙΛΟ ...

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὄνομα εὐκόλως δύναται νὰ συμπληρωθῇ εἰς Ε]ύ-κλειδης ἢ Θρα]υκλειδης· ἄλλα τοῦ δευτέρου ἢ ἀνάγνωσις δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ εὐκόλος. Τὸ Η μετὰ συμφώνου εἰς τὴν δύναμιν τοῦ δασέος πνεύματος εὐρηται ὡς γνωστὸν καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (Bul. de Corr. Hell. σελ. 3 καὶ ἐξῆς) καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ λῆξει μέγας ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν (Δελτ. Ἀρχ. 1888, σελ. 93)· κατὰ ταῦτα λοιπὸν θὰ ἡδυνάμεθα ἴσως καὶ ἐνταῦθα νὰ ἀναγινώσωμεν ΜΗΕΙΛΟ[N]=Μεῖλω[ν]=δηλ. Μῖλω[ν]· ἄλλα θὰ ἦτο παράδοξος τότε ἡ χρῆσις τῆς ΕΙ ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Ι καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ἔνθα ἡ ΕΙ διὰ τοῦ ἀπλοῦ Ε σημειοῦται Εὐκλείδης=Εὐκλειδης. Θραῦσμά τι

ἀνάθημα· ἂν λοιπὸν ὁλόκληρος ἐσφίζετο καὶ ἐπ' αὐτῆς πλήρης ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιγραφή, πιθανώτατα ἐκ ταύτης καὶ μόνης θὰ εἴχομεν τὸ ζητούμενον. Κρῖμα δὲ ὅτι καὶ τοῦ ποδὸς τῆς κύλικος, (μήκους 0,06), ἐφ' οὗ νῦν ἀναγινώσκονται, κολοβὰ δυστυχῶς, τὰ ἐγχαράκτα γράμματα ΦΕΞ ἢ ΦΕΣ¹, ἕτερον θραῦσμα δὲν εὐρέθη· τίς οἶδεν, ἂν ὁλόκληρος τοῦλάχιστον ὁ ποὺς ἐσφίζετο, ἂν δὲν ἀνεγινώσκετο καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ καὶ νῦν ὑποδηλούμενον ὄνομα ΑΦΕΞΙΟΥ ἢ ΑΦΕΞΙΩΙ καὶ ἂν δὲν εἴχομεν οὕτω τραυὴν τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀφείσιου Διὸς ὄντως ἐρείπια ἦνεγκεν εἰς φῶς ἡ σκαπάνη. Ἀλλ' ἂν δεχθῶμεν ὅτι πράγματι ἡ κολοβὴ αὕτη ἐπιγραφή ΦΕΞ μόνον εἰς Ἀφείσιου ἢ Ἀφείσιω δύναται νὰ συμπληρωθῇ καὶ ὅτι καὶ οἱ γρύπες, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος, τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου μνημονευομένην σχέσιν τοῦ ζώου πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς ὑποδηλοῦσι (ἡ ἔνστασις, ἣν ἤθελέ τις προσβάλει, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἀφιερωμένῳ καὶ εἰς ἄλλην θεότητα ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ὑπάρχη καὶ βωμὸς τοῦ Διὸς καὶ εἰς τοῦτον νὰ νῆκωσιν οἱ γρύπες καὶ τὸ ἐν λόγῳ ἀγγεῖον δὲν μοι φαίνεται ἰσχυρά), ἂν, λέγω, δεχθῶμεν ὅτι ταῦτα ὄντως οὕτως ἔχουσι καὶ ἡ σκαπάνη ἀληθῶς τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀφείσιου Διὸς ἦνεγκεν εἰς φῶς εἰς τὰ Μίρμαρα, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ συμβιβάσωμεν τὴν γνώμην ταύτην πρὸς τὰ τοῦ Παυσανίου λόγια; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅσον ἐκ

ἐτέρας λεκάνης ἐπίσης ἐνεπιγράφου κρίνω ἀνάξιον μακροτέρου λόγου ἐνταῦθα. Ἐνεπιγράφους δὲ λίθους δὲν εὕρομεν ἢ δύο μόνον (κατὰ τὴν ἐπίχρυσιν τοῦ δοματίου 11) θραῦσμα βαλριδίου τινὸς ἴσως ἐκ πεντελικῶν μαρμάρου (μήκος 0,10, πλάτος 0,07 καθόσον σφίζονται, ὕψος ὁλόκληρον σφζόμενον 0,08) ἐφ' οὗ ἀναγινώσκεται ἡ ἀρχὴ τῶν δύο καὶ μόνον ποτὲ ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένων στίχων

E

AM

καὶ δύο ἕτερα θραύσματα πλακὸς ἀσβεστολίθου προσαρμόζοντα (μήκος 0,35, πλάτος 0,26, καθόσον σφίζονται, πάχος ὁλόκληρον σφζόμενον 0,06) ἐφ' ὧν ἀναγινώσκεται ἡ ἀρχὴ τοῦ μόνου καὶ ἐπ' αὐτῶν ποτὲ ἐπιγεγραμμένου στίχου

H B P O

Ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς εἰς Ἡρωος ἢ Ἡρωῖ εἶναι πιθανή, ἀλλ' ἐκ ταύτης καὶ μόνης νὰ θελήσῃ τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐναντία πρὸς τὰ ἐν τῷ κειμένῳ συμπεράσματα περὶ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἱεροῦ φαίνεται μοι τολμηρόν.

¹ Ἐν τῇ συντόμῳ καὶ ἀφοριστικῇ οὕτως εἰπεῖν ἐξαγγελίᾳ τῶν πορισμάτων τῶν ἐν Μεγάρῳ ἀνασκαφῶν τῇ καταχωρισμένῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1889 δὲν ἐμνημόνευσαν τοῦτο τοῦ ἀγγείου διότι κακῶς εἶχα ἀναγνώσει τότε τὸ πρῶτον αὐτοῦ γράμμα ὡς L καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον, διότι ὡς φαίνεται, καὶ ὁ χαρακτὴς αὐτὸς τοιοῦτόν τι εἶχε γράψῃ κατ' ἀρχῆς καὶ κατόπιν ἐπανορθῶν τὸ λάθος τοῦ ἔγραψε Φ.

πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσυμβίβαστον· ἀλλ' ἂς μὴ διακόψωμεν τὴν ἀφήγησιν τῶν πεπραγμένων καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπανερχόμεθα εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα.

Πρὸς βορρᾶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 5-6 λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀφοῦ διέλθῃ τις μικράν τινα χαράδραν βλέπει ἐπὶ ὁροπεδίου οὐχὶ μεγάλης ἐκτάσεως λείψανα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀρχαίων κτισμάτων¹ καὶ παρ' αὐτὰ δεξαμενὴν ἐν τῷ βράχῳ ἐπίσης λελαξευμένην, μεῖζονα ὅμως τῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ κάλλιον διατηρουμένην, μαρτύρια ταῦτα ὅτι τὸ μέρος καὶ πάλαι δὲν ἦτο ἀκατοίκητον· ἂν ὅμως ἐχρησίμευον καὶ ταῦτα ὡς ἐξάρτημα τοῦ ἱεροῦ ἢ τὰ ὁρώμενα εἶναι μᾶλλον λείψανα κώμης τινὸς τῶν Μεγαρικῶν ἐπέχω νάποφανθῶ γνώμην, παρατηρῶν τοῦτο μόνον ὅτι τὰ ἐρείπια δὲν μοι ἐφάνησαν πολλά, τούτων δὲ ἐν ἰδίῳς εἴλκυσε τὴν προσοχὴν μου καὶ παρήγγειλα τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων πρὸ πάντων λίθων καὶ τῶν καλυπτόντων αὐτὸ ὑπὸ τοὺς λίθους ὀλίγων χωμάτων. Τούτου δὲ γενομένου ἐδείχθη τὸ κτίσμα ὅσον ἐν τῷ διαγράμματι εἰκονίζεται (Πίν. 5, ἀριθ. 2). Αἱ τέσσαρες αὐτοῦ πλευραὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ βράχος αὐτὸς εἰς σχῆμα τοίχου λαξευθεῖς², κατὰ δὲ τὴν μεσημβρινοδυτικὴν γωνίαν ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἐν τῷ βραχῶδεϊ ἐδάφει λελαξευμέναι βαθμίδες καὶ κατὰ τὴν θέσιν τὴν σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ γράμματος α ὑψοῦται καὶ νῦν ἔτι ἐπὶ βάσεως³ ἐδραζομένη πωρίνη πλίνθος δίκην στήλης ὕψους 2,30 Γ. Μ., ἥτοι ὑψηλοτέρα τῶν πλευρῶν τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος κατὰ 0,30 Γ. Μ. περίπου· ἀντιστοίχου στήλης κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος δὲν εὐρέθησαν ἔχνη, καίπερ ἀνασκαπέντος ὅλου τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ κτίσματος εἰς τὸ προσῆκον βάθος· ἀλλ' ἴσως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁμοία στήλη ἴστατό ποτε καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τὸ κτίσμα ἀναντιρρήτως ἔχει τινὰ πρὸς τάφον ὁμοιότητα καὶ κατὰ τὴν γνώμην

μου μόνον τάφος ἦ, ὡς ὁρθότερον καλοῦσι καὶ νῦν οἱ Μεγαρεῖς τοὺς τοιοῦτους τάφους, ταφεῖον ἦτο· ἀλλὰ καὶ τίνων χρόνων ἀδήλων. Οὐδὲν εὐρέθη ἐν αὐτῷ οὔτε κτερίσμα, οὔτε ἄλλο οἰονόηποτε ἀντικείμενον, πιθανώτατα διότι ὁ τάφος εἶχε προανοιχθῇ καὶ ἐρευνηθῇ ἔκπαλαι. Τάφοι ὅμως τοιοῦτοι ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐν τῇ Μεγαριδίδι περὶ ἐνὸς δ' αὐτῶν ἔρχομαι νὰ κάμω εὐθὺς κατωτέρω λόγον.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἔννοια ὅτι ὁ Παυσανίας περιγράφων τὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κόρινθον θεωρήματα εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὴν Ἀδριάνειον ὁδόν, αὕτη δὲ εἶχε τὴν αὐτὴν περίπου, οἶαν καὶ αἱ νεώτεραι ὁδοί, ἢ τε σιδηρᾶ καὶ ἡ ἀμαξιτός, φορὰν μὲ ἠνάγκασαν νὰ διατρέξω πολλάκις τὸ ἀπὸ Μεγάρων μέχρι τῆς θαλάσσης διάστημα ἐπισκοπῶν καὶ ἐξετάζων τὰ διάφορα ἐκεῖ ὑψώματα καὶ τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν σημερινῶν ὁδῶν προηνεωγμένους τάφους ὑπὸ τῶν νῦν κατοίκων τῶν Μεγάρων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἢ νὰ εὕρω λείψανα μεγαλειτέρου τινὸς τῶν συνήθων ταφεῖου ἢ καὶ τύμβου τινὸς νάνακαλύψω που τὰ ἔχνη. Ἐνταῦθα λοιπὸν κατὰ τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Κουρκοῦρι ἡ θεὰ τάφου τινὸς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου ἐφείλκυσε μάλιστα τὴν προσοχὴν μου· ὁ τάφος εἶχε προανοιχθῇ παρὰ τινος χωρικοῦ ἐξ Εἰδυλλίας κατοίκου νῦν Μεγάρων καὶ πάλιν ἐν μέρει ἐπιχωσθῇ· παρήγγειλα λοιπὸν τοὺς σκαφεῖς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸν καὶ αὖθις ἐντελῶς, νὰ σκάψωσι δὲ καὶ τὸ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ μέρος, ὁπότεν, ὡς εἶκαζον, ἐγίνετο εἰς αὐτὸν ἡ κατὰβάσις· ὁ καθαρισμὸς ἐγένετο καὶ ὁ τάφος πρόκειται νῦν εἰς τὰ ὅμματα πάντων καθ' ὅλον του τὸ σχῆμα πλὴν ἐννοεῖται τῆς στέγης του, ἥτις κατὰ τὸν ἀνοίξαντα αὐτὸν τὸ πρῶτον τυμβωρύχον ἦν θολωτή· ὁ τάφος ἐλαξεύθη ἐπὶ τοῦ βραχῶδους ἐδάφους, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο ἀληθὲς βράχος, ἀλλ' ἐκ τῶν βραχῶδων ἐκείνων στρωμάτων τῶν ἐκ τῶν Kalk-Rollen συμπηχθέντων κατ' ἀκολουθίαν ὅχι πολὺ στερεόν, ἠναγκάσθησαν οἱ λαξεύσαντες αὐτὸν νὰ ἐπιρρώσωσι τὰς πλευράς του κτίσαντες, ὅπου ἦτο ἀνάγκη τοίχους ἐκ πωρίνων πλίνθων καὶ τούτους ὕστερον ἐπήλειψαν διὰ χρίσματος, ἀπλοῦ ὅμως καὶ ἄνευ γραφῶν· ἔθηκαν δὲ ἐν αὐτῷ καὶ δύο, ὡς φαίνεται, λάρνακας, ὧν μόνον ἡ ἐτέρα νῦν

¹ Πρβλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 212.

² Τὸ ἔδαφος εἶναι καὶ ἐδῶ ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ δηλ. *xmilia* ὑποκάτω εἰς βάθος 2,00 Γ. Μ. ὑπὸ τὸ σημερινόν ἔδαφος, ἐπάνω δὲ βράχια παραχθέντα ἀναμφιβόλως ὡς ἀνωτέρω (σελ. 27) ὁ κ. Lepsius λέγει.

³ Ἡ βάσις ἔχει μῆκος 0,85, πᾶχος, ἥτοι ὕψος, 0,30 καὶ πλάτος ὅσον καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς τετράγωνος στήλη, ἥτοι 0,50 περίπου. Τὸ ὅλον λοιπὸν ὕψος τῆς στήλης μετὰ τῆς βάσεως εἶναι 2,30 ἐνῶ ὁ ὑψηλότερος τοίχος ἔχει ὕψος μόλις 2,00 Γ. Μ., δὲν κείται δέ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῷ διαγράμματι, ἡ στήλη κατὰ τὸ μέσον τοῦ πλάτους τοῦ κτίσματος.

σώζεται¹· πρὸς δυσμὰς εἶχον λαξεύσει ἐν αὐτῷ τῷ βράχῳ ἐπίσης τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, δι' ἧς κατήρχοντο εἰς αὐτόν, προσθέντες καὶ τεχνητὰς βαθμίδας ἔπου ὁ βράχος δὲν ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρὸς ὥστε νὰ λάβῃ καὶ διατηρήσῃ τὸ σχῆμα τῶν βαθμίδων. Ὁ τάφος μᾶς ἀναμιμνήσκει ἀναντιρρήτως τοὺς γνωστοὺς ἐκείνους θολωτοὺς τάφους τῆς Κορίνθου, ἐνὸς τῶν ὁποίων διεσφύθησαν ἐν μέρει καὶ αἱ τοιχογραφίαι καὶ ἀντιγραφεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ. Αὐτὰρα δαπάναις τῆς Ἑταιρίας κατετέθησαν ἐν τῷ Κεντρ. Ἀρχ. Μουσείῳ πρὸς εὐκολωτέραν παρὰ τῶν βουλομένων μελέτην· ἀλλ' ὁ ἐν Μεγάροις τάφος γραφὰς δὲν ἔφερε· ἔφεραν ὅμως καὶ φέρει καὶ νῦν ἔτι ἐνιαχοῦ ἥλους κατὰ τοὺς τοίχους ἀφ' ὧν τίς οἶδε τίνα ἀνηρτώοντο ποτε κτερίσματα²· τοιαῦτα, εἶναι ἀληθές, δὲν εὐρέθησαν ἄξια λόγου κατὰ τὸν τυμβωρύχον καὶ τὴν πιστοποιούσαν τοὺς λόγους του δημοτικὴν ἀρχὴν τὴν καὶ παρεμποδίσαν τότε τὴν περαιτέρω τοῦ τάφου καταστροφήν· εὐρέθησαν ὅμως, ὡς μοὶ εἶπον, χρυσὰ τίνα φύλλα εἰς στέφανον πιθανῶς ἀνήκοντα. Οὐδὲν δὲ τὸ παράδοξον νὰ μετεδόθῃ ἐκ Κορίνθου εἰς τὴν γείτονα πόλιν ὁ τρόπος οὗτος τοῦ κατασκευάζειν τὰς αἰωνίους κατοικίας, τρόπος λίαν συνήθης, ὡς φαίνεται, τοῖς νέοις κατοίκοις τῆς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ πάλιν συνοικισθείσης πόλεως. Περὶ ἐτέρου δὲ τινος τάφου, ὃν ὁ ἴδιος ἀνεκάλυψα, ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου (μ. 2,00, πλ. 0,50, βάθους 0,70) περιττὸν νὰ κάμω μακρότερον λόγον ἐνταῦθα· οὔτε αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, οὔτε τὰ δύο τρία ὅλως κοινὰ ἀγγεῖα τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα εἰσὶ ἄξια λόγου· ἀλλ' ἡ ἔρευνα τῶν ἐδῶ τόπων μ' ἔφεραν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν σπουδαιοτέρου τινὸς κτίσματος, περὶ οὗ καὶ ἔρχομαι νὰ κάμω λόγον.

Παρατήρησα δηλαδή ὅτι κατὰ τὴν ἐκεῖ πλησίον κοίτην μικροῦ χειμάρρου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ ἡ σιδηρὰ καὶ ἡ ἀμαξιτὸς ὁδὸς ἔχουσιν, ἀνά μίαν ἐκατέρα, λιθίνην γέφυραν, πώριναί τινες πλίνθοι, δύο ἢ τρεῖς, ἐφαίνοντο κατὰ τινὰ τάξιν τεθειμένα καὶ οἰονεὶ λιθόστρωτον ἀποτελοῦσαι καὶ

¹ Νῦν ἀφῆρέθη καὶ αὕτη δυστυχῶς ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ ἐν γένει ὁ τάφος ἐπεχώσθη καὶ πάλιν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τὸ ἔδαφος αὐτοῦ.

² Σφύζονται μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ σαφῶς δεικνύουσιν ὅτι εἶχον ἐμπηχθῇ εἰς τοὺς τοίχους πρὶν ἢ οὗτοι ἐπαλειφθῶσι διὰ τοῦ χρίσματος.

παρήγγειλά τινας τῶν σκαφέων νὰ καθαρίσωσι τὸ μέρος ἀποκομίζοντες εἰς αὐτὸ τὸ ρεῦμα τὰ χῶματα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδὲν τὸ ἄξιον λόγου ὑπάρχον ἐφαίνετο, ἀλλὰ τῆς σκαφῆς προχωρησάσης ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς ἱκανῶς μεγάλου οἰκοδομήματος, οὗ ἔχει πρὸ ὀρθαλμῶν τὸ διάγραμμα ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Καθεράου ἐκπονηθέν (Πίν. Β, ἀριθ. 3). Τὸ οἰκοδόμημα εἶχε μῆκος 23 περίπου Γ. Μ., διότι καὶ τὸ πρὸς μεσημβρίαν λάξευμα τοῦ βράχου εἶχε ποιηθῇ ἐξεπίτηδες κατὰ τὴν γνώμην μου πρὸς εἰσοδογὴν πωρίνων πλίνθων· ἔχον δὲ καὶ πλάτος 9 περίπου Γ. Μ., εἶχεν ἐν ὅλῳ ἐμβαδὸν περὶ τὰ 210 Γ. Μ., ἕνεκα δὲ τοῦ ἀνισοῦφους καὶ ἐπικλινῶς πρὸς τὸ ρεῦμα φερομένου βραχώδους ἐδάφους, ἀνισοῦψης, ὡς εἰκός, ἦτο καὶ ἡ θεμελίωσις αὐτοῦ οὕτως, ὥστε, ἐνῶ πρὸς μεσημβρίαν λ. χ. διὰ καταθέσεως ἐνὸς καὶ μόνου δόμου πλίνθων ἡδράζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ βράχου, πρὸς βορρᾶν κατὰ τὸ ρεῦμα πολλαχοῦ ἐχρειάσθησαν ὀκτὼ δόμοι πλίνθων ἵνα ἡ θεμελίωσις ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἐδρασθῇ. Ἡ θέα κατ' ἀκολουθίαν τῶν νῦν σωζομένων λειψάνων εἶναι τις κλιμακωτή, διότι δὲν ἐσφύθησαν, ὡς εἰκός, πανταχοῦ ὀλόκληρα τὰ θεμέλια καὶ τοῦτο κυρίως ἐδηλώθη διὰ τῶν λατινικῶν ἀριθμῶν, δι' ὧν τὰ διάφορα στρώματα τῶν πλίνθων ἐσημειώθησαν. Τὸ στρώμα λ. χ. τῶν πλίνθων τὸ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ VIII σημειωθὲν δηλοῖ ὅτι ἔτι 7 δόμοι ἦσαν ἀναγκαῖοι ἐνταῦθα (οἷτινες καὶ ἐξέλιπον τίς οἶδε πῶς) ἵνα ὑψωθῇ ἡ θεμελίωσις μέχρι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ στρώματος τοῦ σημειωθέντος διὰ τοῦ ἀριθ. I, ἐνῶ τρεῖς ἔτι μόνον ἤρουν ἐπιτιθέμενοι ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ἀριθ. IV σημειωθέντες ἵνα ἐπίσης ὑψωθῇ μέχρι τοῦ αὐτοῦ σημείου· ἀλλὰ ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς IV δεικνύει ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ κατώτατος δόμος, ὁ καὶ μόνος σφύζομενος, ἐνῶ ὁ ἀριθ. IV πρὸς βορρᾶν δηλοῖ ὅτι ἐξέλιπον ἐντεῦθεν τρεῖς ἔτι δόμοι, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι δὲν σφύζονται καὶ ἄλλοι ὑπ' αὐτόν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Τῶν δὲ σφυζομένων δόμων ἄλλαι μὲν πλίνθοι εἶναι παρὰ μῆκος τεθειμέναι, ἄλλαι δὲ φορηθόν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον δυσκόλως δυνάμενον νὰ περιγραφῇ καὶ ἔτι δυσκολώτερον δι' ἀπλοῦ σχήματος νὰ δηλωθῇ· καὶ κατὰ μὲν τὰς θέσεις τὰς διὰ τῶν γραμμάτων α καὶ β σημειωθεί-

σας ή γή φαίνεται ούσα στερεά και ούδόλως παράδοξον νά επέκειντό ποτε επ' αὐτῆς πλίνθοι, ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὸ μέσον τοῦ οἰκοδομήματος οὐδ' ἀναγκασία ἦτο ἴσως ή μέχρι τοῦ βράχου θεμελίωσις, δὲν ἦτο δηλ. ἀνάγκη νά ἦναι τὸ κτίσμα ὁλόλιθον· κατὰ τὴν θέσιν ὅμως τὴν διὰ τοῦ γράμματος γ σημειωθεῖσαν ή ἔλλειψις πλίνθων και ή παραγέμισις τοῦ μέρους διὰ χώματος οὐχί στερεοῦ, ἐφάνη μοι παράδοξος και πιθανόν τυμβωρύχος τις ἐκλαβὼν τὸν τόπον ὡς τάφον νά εἶχε ποτε σκάψει ἐκεῖ¹. Περίεργον δὲ εἶναι και τὸ βραχυῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα τὸ διὰ τοῦ γράμματος δ σημειωθὲν, ὅπερ οὕτως μὴ ὠμαλισμένον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ στρώματος τῶν δόμων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. I σημειωθέντος ὑψοῦται. Ἰσως τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πατούμενον ἔδαφος τοῦ κτίσματος νά ἦτο ὑψηλότερον τοῦ στρώματος τῶν πλίνθων τοῦ διὰ τοῦ ἀριθ. I σημειωθέντος κατὰ ἓνα ή πλείονας δόμους και οὕτως ἀπεκρύπτετο και τὸ βραχυῶδες ἐκεῖνο ὕψωμα, ἀλλὰ και τότε ἔπρεπε νά ἦναι κάπως μᾶλλον ἐξωμαλισμένον ή ὅσον νῦν εἶναι, ἵνα δεχθῇ ἐφ' ἐκαστοῦ πλίνθων δόμους. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτων τῶν ἐρειπίων σφίζονται τὰ λείψανα κυκλωπέιου τινὸς τοίχου, ὃ βλέπει ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ διαγράμματος ὁ ἀναγνώστης (Πίν. B, ἀριθ. 4) σεσημειωμένα.

Τὸ οἰκοδόμημα ἐφέρετο ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν μὲ μικράν τινα πρὸς ἀνατολὰς και δυτικὰς ἀπόκλινσιν (NNE-SSO). Ἡ πρὸς βορρᾶν και ὅχι πρὸς ἀνατολὰς διεύθυνσις αὐτοῦ δὲν εἶναι βεβαίως ἰσχυρὸς λόγος νά ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἦτο Νάος· και ὁ τῆς Κρανίας Ἀθηνᾶς τὴν αὐτὴν εἶχε πρὸς ἄρκτον κλίσιν². μᾶλλον λοιπὸν ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας του και πρὸ πάντων ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι ὠκοδομημένον, μᾶς ἀποτρέπουσι ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως· ἀλλ' οὔτε Πύργος βεβαίως ἦτο διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Πύργος ἐνταῦθα θὰ ἦτό τι ἀληθῶς ὅλως σκολαῖον και ἀνωφελὲς πρᾶγμα. Καὶ ὅμως ὡς Πύργος ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν νεωτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων και τὸ μέρος καλεῖται και νῦν ἔτι *Πύργος τοῦ Γληγόρη*, πρᾶγμα ὅπερ τότε πρῶτον ἔμαθον, ὅταν ή σκαρὴ εἶχεν ἤδη ἀποκα-

λύσει τὰ πλείστα τῶν ἐρειπίων του. Κατὰ τὸ λέγειν τῶν γεροντοτέρων κατοίκων τῶν Μεγάρων, οὗς λαβὼν ἐκ τῆς ὀνομασίας ἀφορμὴν ἠρώτησα, τὸ οἰκοδόμημα ἐσφίζετο ὅχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὸ τεσσαράκοντα μόλις, εἰς 1,50-2,00 Γ. Μ. ὑπὲρ τὸ σημερινὸν ἔδαφος και ἦν καταρханές· ἂν δὲ αἱ πληροφορίες αὗται δὲν εἶναι ὅλως κεναί, ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς δὲν εἶχεν ἐλκύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεφθέντων και γραψάντων περὶ Μεγαρίδος κατὰ τὴν παροῦσαν ή και τὰς παρελθούσας ἐκατονταετηρίδας¹. Ἀλλ' ἴσως τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ θεμέλια ἀπεκρύπτοντο τότε ὑπὸ νεωτέρων κτισμάτων (σφίζονται και νῦν ἐπ' αὐτῶν ἀσβεστοκτίστων τοίχων λείψανα) και ἴσως ἐντεῦθεν ἐγεννήθη και τὸ νεώτερον ὄνομα τοῦ τόπου, ἐκ πυργοειδοῦς δηλ. οἰκίσκου *Γρηγορίου* τινὸς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων θεμελίων ποτὲ κτισθέντος.

Ἀλλ' ἂν οὔτε Νάος, οὔτε Πύργος ἦτο τὸ οἰκοδόμημα, τί ἄρά γε ἡδύνατο νά ἦναι; Ἐδήλωσα ἤδη ἀρχόμενος τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου ὅτι τὰ ἐρείπιά του περιβάλλουσι περίξ τάφοι, κεῖται δηλ. ἐν μέσῳ νεκροπόλεως. Ἦτο λοιπὸν ἄρά γε και αὐτὸ τάφος, ἦτοι Μαυσωλεῖον ἐπισήμου τινὸς ἀνδρός; Ἡ ἔννοια ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν παντὸς ἐξετάζοντος τὸ πρᾶγμα, ταύτης δὲ πιθανῆς φαινομένης ἔτι πιθανωτέρα φαίνεται οὔσα ή ὑπόθεσις ὅτι ή σκαπάνη ἤνεγκεν εἰς φῶς τὰ λείψανα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους. Δυστυχῶς εὑρημα ἐν τοῖς καλύπτουσι τὰ ἐρείπια ταῦτα χώμασιν οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου ἐγένετο² ή πτέρυγος μαρμαρίνης θραῦσμα ἀνηκούσης εἰς ἄγαλμα ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος πεποιημένον³. Νίκη τις περωτὴ ἴστατό ποτε ἐν αὐτῷ και κατὰ τίνα τρόπον; Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἀπεκαλύπτομεν ἐνταῦθα, ἕτεροι σκαφεῖς ἠρεύνων τὸν τόπον τὸν περίξ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου βορειοδυτικῶς και εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου βημάτων ἀπὸ τῶν προπόδων τῆς δυτικῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μεγάρων κειμένου, διότι μοι εἶχον εἰπεῖ ὅτι και ἐκεῖ ἐκρύ-

¹ Ἐκτός ἂν τὸ πρᾶγμα ἐξηγηθῇ ἄλλως, ὅτι δηλ. αὐταὶ αἱ πόριναί πλίνθοι αἱ ἐκεῖ ποτε τεθειμέναι μαλακαὶ οὔσαι εἶχον διαλυθῇ και ἀποτελέσει τὸ ὑπόλεικον ἐκεῖνο χῶμα.

² Bul. de Cor. Hel. 1887, Pl. I.

¹ Τοῦλάχιστον ἐν τοῖς ἐν χερσὶ μου Bursian (Geogr. v. Griechenland, τόμ. Α', σελ. 366 και ἐξῆς), Vischer (Erinn. u. Eindrücke aus Griechenland, σελ. 222-230) και Reinganum (Das alte Megaris, σελ. 22-38) δὲν εὐρίσκω αὐτὸ μνημονεύμενον.

² Καὶ μικρὸν τεμάχιον πορίνου σπονδύλου εὑρέθη, τὸ μόνον λείψανον κίονος.

³ Χωρικός τις μοι ἔλεγεν ὅτι ὁλόκληρον ἄγαλμα εἶχε ποτε ἐκεῖ εὑρεθῇ, ὃ δὲ εὐρών αὐτὸ τὸ συνέτριψε.

πτοντο ὑπὸ τὴν γῆν ἀρχαίου τινὸς κτίσματος τὰ ἐρείπια· ἀλλ' ἡ διήμερος ἐκεῖ σκαφή οὐδὲν ἄλλο ἤνεγκεν εἰς φῶς ἢ τοίχων τινῶν πηλοκτίστων καὶ ἀσβεστοκτίστων τὰ λείψανα, ἐρείπια πιθανῶς μεγαλειτέρας τινὸς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, νὰ σκάψωμεν δ' ἐνταῦθα περισσότερον οὔτε δυνατόν ἦτο, οὔτε ἀναγκαῖον ἐκρίθη παρ' ἐμοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐξαγόμενα. Νῦν δ' ἐπαλέθωμεν εἰς τὰ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος ἄρθρου λόγια τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ Πausanias περιγράφων τὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κόρινθον θεωρήματα εἶχεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν γνώμην μου τὴν μόνην καὶ τότε ἀξίαν τοῦ ὀνόματος Ἀδριάνειον ὁδὸν καθ' ὅλον τῆς τὸ μήκος καὶ ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς ἀπήντησε καὶ ἐξ αὐτοψίας ἐγνώρισε πρῶτον μὲν κατὰ τὸν νῦν Πύργον τοῦ Γληγόρη τὸν τάφον τοῦ Σαμίου αὐλητοῦ Τηλεφάνους, ὀλίγον δὲ περαιτέρω γήλοφόν τινα κογχίτη λίθω διακεκοσμημένον, ὃν οἱ πάλαι Μεγαρεῖς ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον· τοῦ τύμβου δὲν σφύζονται νῦν ἴχνη καταστραφέντος βεβαίως οὐ μόνον ὑπὸ φυσικῶν αἰτίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός· περαιτέρω δὲ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν οὐδὲν ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Πausanias τοῦλάχιστον, ἀξίον λόγου θεωρήμα· ἐκεῖ δὲ φθάσας καὶ τὰ τῶν πετρῶν περιγράφας καὶ μυθολογήσας ὁ περιηγητὴς μνημονεύει κατόπιν καὶ τοῦ Νασοῦ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους κειμένου. «Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ περιηγητοῦ», παρατηρεῖ ὁ Lolling (ἔ. ἀ. σελ. 213) «ἐξηγήθησαν μέχρι τοῦδε παρὰ πάντων ὡς σημαίνοντες ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ κορυφῇ, οὐχὶ ὁρθῶς βέβαια, διότι, καὶ ἂν μὴ ἦναι γλωσσικῶς ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἡμαρτημένη, ἐπὶ τῶν πραγμάτων δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ, πρῶτον μὲν διότι ἡ κορυφή τοῦ ὄρους πολὺ πέραν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν κεῖται, ὥστε ὁ περιηγητὴς μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς τῆς Μεγαρίδος περιγραφῆς ἤρμοζε νὰ κάμῃ μνηΐαν αὐτῆς, ἔπειτα δὲ διότι (καὶ οὗτος ὁ λόγος εἶναι βεβαίως ὁ ἱσχυρότερος, ἀφοῦ τὸ μεθοδικὸν τῆς τοῦ Πausanias περιγραφῆς εἰσιν οὐκ ὀλίγοι οἱ ἀρνούμενοι) μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τοιούτων κορυφῶν τῶν ὁρέων βωμῶν μὲν καὶ τεμενῶν εὐρηγνται, οὐδαμοῦ ὅμως καὶ ναῶν, λείψανα, οὐδὲ θὰ θελήσῃ τις σπουδαῖος ἀνὴρ νὰ διίσχυρισθῇ ὅτι ἐνταῦθα προὔκειτο περὶ ἐξαίρεσεως. Οὐχὶ λοιπὸν ἡ

τοῦ ὄρους κορυφή, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολὰς, ἐννοεῖται, ἤτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, σημαίνεται παρὰ Πausanias διὰ τῆς λέξεως ἄκρα καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν τῶν λόγων τοῦ περιηγητοῦ ἀναζητήσας τὸν ναὸν ἠτύχησα ὄντως ἐνταῦθα ἀξιόλογα νὰ ανακαλύψω αὐτοῦ λείψανα». Καὶ ὅμως ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ γλωσσικῶς καὶ μάλιστα παρ' αὐτῷ¹ τοῦτο καὶ μόνον δύναται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους², καὶ δὲ λείψανα εἶδεν ὁ Πausanias τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς τῶν ὑψηλοτάτων ὁρέων τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κυλλήνης· «μετὰ δὲ Αἰπύτου τὸν τάφον ὄρος τε ὑψηλότερον ὁρῶν τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Κυλλήνῃ καὶ Ἐρμού Κυλληνίου κατερριμμένος ναός ἐστι ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους»³. Ἀλλὰ τότε πῶς συμβιβάζεται ἡ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνηΐα τοῦ Νασοῦ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους κειμένου πρὸς τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια, ἅτινα κεῖνται μὲν ἐπὶ ὑψώματος⁴, διὰ τὸν ἐκ Μεγάρων ὅμως εὐθὺ πρὸς αὐτὰ προσερχόμενον διὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ὁροπεδίου οὐχὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἀλλ' οἶονεῖ εἰς τοὺς πρόποδας φαίνονται κείμενα τοῦ ἀκριβῶς τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν ὑπερκειμένου ὄρους τοῦ νῦν καλουμένου Καβαλλάρη; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Πausanias πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι γράφει ὥστε ἐπὶ τόπου συνέταττε τὴν περιήγησίν του, διὰ δὲ τὸν κάτω ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ἱστάμενον καὶ τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερὸν κεῖται ὡς ἐπὶ κορυφῆς τίνος τῶν ὑπερκειμένων βουνῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ μνημονεύοντος τοῦ Νασοῦ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν Σκιρωνίδων πετρῶν ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ κειμένου οὐ μόνον ἦν ἡ μόνη ἀρμόζουσα εἰς δῆλωσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖ ἀριδῆλως κατὰ τὴν γνώμην μου ὅτι ἀνωτέρω διίσχυρισθῇ, ὅτι δηλ. ὁ Πausanias τὰ τῆς ἀγούσης ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον περιγράφων τὴν Ἀδριάνειον εἶχεν ὑπ' ὄψιν

¹ Πρβλ. Πaus. 8, 44, 4.

² Οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς ὑψηλοτάτης, ἣν θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητὴς γράφει «ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τῇ ἀνωτάτῃ τοῦ ὄρους» ἢ «ἐπὶ ἄκρᾳ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους». Πρβλ. Πaus. 8, 13, 2, 8. 38, 7, 9, 31, 7.

³ Πaus. 8, 17, 1.

⁴ Διακόσια ἐξήκοντα καὶ ἐν μέτρον Γαλ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κατὰ βαρομετρικὴν καταμέτρησιν τοῦ κ. Καβερᾶου.

ὁδόν, ταύτην ἴσως καὶ ὁ ἴδιος πορευθεὶς καὶ πιθανῶς ἐξ αὐτοψίας τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ ἱεροῦ μὴ γνούς¹. Ἄν ὁ περιηγητὴς οὐχὶ τὴν Ἀδριάνειον, ταῦτόν εἰπεῖν τὴν σημερινὴν σιδηρᾶν ἢ ἀμαξιτὸν ὁδόν, εἶχεν ἐν νῷ, ἀλλὰ τὸν σημερινὸν Τουρκόδρομον ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἔτι πλησιέστερον τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα ἱεροῦ διερχομένην ἀτραπὸν ἢ ὁδόν, θὰ ἦτο παντάπασι τῇ ἀληθείᾳ ἀκατάληπτον, διατὶ εὐθὺς μετὰ τὸν περὶ τοῦ μνήματος τοῦ Καρὸς λόγον δὲν ἀναφέρει τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερόν, ἀλλὰ περιγράφας πρῶτον τὰς κάτω κειμένας Σκιρωνίδας πέτρας, ἔπειτα ποιεῖται μνείαν τοῦ ἱεροῦ ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ κειμένου καὶ τὰ περὶ τούτου μυθολογήσας ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὰ τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς φράσεως «προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω» τὸν περὶ ταύτης συνεχιζὼν λόγον. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων οὐδεμία ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ πάλαι Μεγαρεῖς ὑπελάμβανον τὸν λοφίσκον τὸν νῦν

Κουρμουλὸν καλούμενον ὡς προϊστορικὸν τύμβον.

Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἀπέδειξαν καὶ αἱ Μεγαρικαὶ ἀνασκαφαὶ ὅτι ἡ πίστις μας εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ὀλίγως ἀμέθοδον τῆς τοῦ Πausanίου περιηγήσεως δύναται πολλάκις, εἰ μὴ πάντοτε, νὰ μᾶς ὁδηγῇ εἰς καθορισμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μνημονευομένων τόπων καὶ μνημείων. Ὁ ἄνθρωπος ὑποπίπτει ἐνίοτε ἀληθῶς εἰς χονδροειδῆ λάθῃ, οἷον τὸ περὶ τοῦ ἀναθήματος τῶν ἱππέων ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν¹, εἴτε διότι ὁ ἴδιος δὲν εἶδε τὰ πράγματα, εἴτε καὶ διότι ἐνίοτε ἀποδέχεται ἀβασανίστως τὰ τῶν ἐγγωρίων ἐξηγητῶν φλυαρήματα· ἀλλὰ καὶ οὕτως μένει ἡμῖν καὶ ἡ μόνη πηγὴ, ἥς πρέπει μὲν μετὰ τῆς θεούσης προσοχῆς πάντοτε νὰ κάμνωμεν χρῆσιν, νὰ μὴ ἀρνώμεθα ὅμως καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀξιόπιστον αὐτῆς.

¹ Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΜΕΓΑΡΙΚΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω περὶ τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφῶν (εἰς ἃς ἔδωκα ἐγὼ αὐτὸς ἀφορμὴν) ἀξιολόγου διατριβῆς ἄσμενος δρᾶττομαι τῆς φιλοφρόνως χορηγηθείσης μοι ἀδείας τοῦ νὰ προσθέσω καὶ γὰρ ἐνταῦθα σκέψεις τινὰς καὶ παρατηρήσεις, ἅστις μοι ἐγέννησαν, τοῦτο μὲν ἐπίσκεψις τῶν ἀνασκαφέντων τόπων κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς ἀνασκαφῆς των, τοῦτο δὲ ἡ γνώσις νῦν ἐν συνόλῳ τῶν πορισμάτων καὶ εὐρημάτων αὐτῶν. Καὶ ἐμοί, ὅπως καὶ τῷ γράψαντι τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον, μέλημα κύριον εἶναι ἡ τῆς ἀληθείας εὗρεσις καὶ πέποιθα ὅτι ἐν τοῖς κυρίοις δὲν διαφωνοῦμεν.

¹ Τὸ ὅτι περὶ Ναοῦ καὶ ὄχι περὶ Ἱεροῦ κάμνει λόγον οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι πολλάκις ἀδιαφόρως χρῆται ταῖς λέξεσι (πρὸς 8, 48, 7-8), ἀλλ' ὅτι οὐδὲ γὰρ λέγει περὶ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ τῆς Κραναιᾶς Ἀθηνᾶς, ὅπερ ὁ ἴδιος τόσον λεπτομερῶς περιγράφει, παρέχει εὐλογον τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ ἐν Μεγάρῳ ἴσως δὲν ἐγνώρισεν ἐξ αὐτοψίας. Τούτου δὲ πιθανοῦ ὄντος πιθανὴ θὰ ἦτο καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὑπελάμβανεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Καβαλλάρη κείμενον καὶ τότε ἡ φράσις αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀνεπίδεκτος ἀμφισβήτησεως. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὅμως τούτου τοῦ βουνοῦ ἔχνη ἀρχαίου οἰκοδομήματος δὲν ὑπάρχουσιν.

ὅπου δὲ δὲν συμφωνοῦμεν ἡ κρίσις περὶ τοῦ ὁρθοῦ τῆς γνώμης ἐκατέρου ἀπόκειται τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ ἀνὰ χεῖρας περιοδικοῦ.

Ἐν ταῖς συμβολαῖς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος² ἀπεπειράθην μόνον ὑπὸ τοῦ Πausanίου χειραγωγούμενος νὰ ὀρίσω μνημεῖα τινὰ καὶ κτίσματα παρὰ τὰ Μέγαρα κείμενα· εἰς βεβαίωσιν ὅμως τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐκεῖ εἰρημένων ἀναγκαῖαι ἦσαν ἀναμνηστικῶς ἀνασκαφαὶ ἐν τοῖς ὑποδειχθεῖσι τοποῖς, αἵτινες καὶ μόναι ἠδύναντο νὰ παρὰσχωσιν ἡμῖν τὴν λυδίαν λίθον τοῦ τρόπου τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῆς τοῦ Πausanίου περιηγήσεως καὶ τοῦ ἀξιόπιστου αὐτῆς. Πάντες λοιπὸν οἱ περὶ ταῦτα τὰ ζητήματα σπουδάζοντες χάριτας θὰ ὁμολογήσωσι τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ καὶ ἰδίᾳ τῷ συναδέλῳ Φιλίῳ ἐπὶ τῇ ἤδη γενομένῃ ἀνασκαφῇ τῶν εἰρημένων τόπων, ἀφοῦ χάρις εἰς ταύτην ἀσφαλέστε-

¹ Πρὸς 1. Ἀρχ. Δελτίον, 1889, σελ. 187.

² Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 201 κ. ἑξ.

ρον δυνάμεθα νῦν νὰ κρίνωμεν περὶ τούτου τοῦ τμήματος τῆς συγγραφῆς τοῦ Παισανίου. Τὸ ἀξιολογώτατον τῶν πορισμάτων τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἐρειπίων ἱεροῦ εἰς τὰ μάρμαρα, ἐν ᾗ δηλ. θέσει ἐνόμισα ἐγὼ τότε ὅτι ἐδικαιούμην νὰ τοποθετήσω τὸν ναὸν τοῦ Ἀρεσίου Διὸς τὸν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενον. Σαφῆς ἔννοια τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ δὲν ἠδύνατό τις νὰ συλλάβῃ βεβαίως πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· νῦν δὲ μετὰ τὸ πέρασ αὐτῶν ἔχομεν πρὸ ὀρθαλμῶν τὰ λείψανα τοιοῦτο-τρόπου τινὸς κτίσματος, ὅπερ ἀδύνατον ἦτο πρότερον νὰ φαντασθῶμεν.

Νομίζομεν δηλ. ὅτι βλέπομεν νῦν πρὸ ἡμῶν ἀρχαῖον οἶκημα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου μικρὸν, ἀλλ' ἐπιμελῶς ἐκτισμένον οἰκοδόμημα, (πίν. 4, μεταξὺ τοῦ Ν καὶ Τ) προδήλως ναῖσκος, εὗρηται καὶ πρὸς τούτῳ καὶ ἐτέρου τινὸς κτίσματος (Η) ἐπίσης ἐπιεικῶς ἐπιμελοῦς κατασκευῆς καὶ προσωρισμένου ὡσαύτως εἰς θρησκευτικὸν πιθανῶς σκοπὸν (βωμοῦ;) τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς σφύζονται καὶ τέλος καὶ βάσεις τινὲς πρὸς ἱδρυσιν ἀγαλμάτων ἢ ἄλλων ἀναθημάτων ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Νομίζω δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων νῦν μόνον τῆς ἀνασκαφῆς στηριζόμενος καὶ τοῦ Παισανίου ὅλως ὀλιγορῶν δικαιόμην νὰ ἐξενέγκω τὴν γνώμην ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται ἡμῖν ὁμοίον τι παράδειγμα, οἷον καὶ τὸ περὶ τῶν οἰκιῶν τοῦ Πουλυτίωνος καὶ τοῦ Δήμωνος ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐν Πειραιεῖ.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τάδε γράφει αὐτὸς ὁ περιηγητής (1, 2, 5) «Ἔστι δ' ἐν αὐτῇ (τῇ στοᾷ δηλ.) Πουλυτίωνος οἰκία, καθ' ἣν παρὰ τὴν Ἐλευσίνι δρᾶσαι τελετὴν Ἀθηναίων φασὶν οὐ τοὺς ἀφανεστάτους· ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἀνεῖτο Διονύσῳ μετὰ δὲ τὸ τοῦ Διονύσου τέμενος ἐστὶν οἶκημα κτλ. » Ἐν τοῖς μὴ παρατεθειμένοις ἐνταῦθα χωρίοις λόγος γίνεται περὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἐν τῷ τεμένει ἱδρυμένων αὐτῶν τε τῶν ἐκεῖ ἰδίως λατρευομένων καὶ ἄλλων τινῶν θεῶν.

Περὶ δὲ τοῦ Δήμωνος ὧδέ πως φηέγγεται ἡ τοῦ C. I. G. ἀριθ. 459 ἐπιγραφή κατὰ τὴν τοῦ Dittenberger συμπλήρωσιν αὐτῆς (Syll. 368):

«Ὁ Θεὸς ἔχρησεν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων δοῦναι τὴν οἰκίαν τὴν Δήμωνος καὶ τὸν κῆπον ἱερὸν

τῷ Ἀσκληπιῷ καὶ αὐτὸν Δήμωνα ἱερεᾶ εἶναι.

Ἰερεὺς Δήμων Δημοτέλους Παιανιεὺς ἔδωκε καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὸν κῆπον προστάξαντος τοῦ δήμου Ἀθηναίων δοῦναι ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὴν μαντείαν τοῦ θεοῦ. »

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Πειραιεῖ κτίσμα τὸ ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς περισφθὲν καὶ τούτου ἕνεκα εἰς σύγκρισιν ἀρμοδιώτερον ὂν, ὁμοίον τι φαίνεται ὅτι ἦτο οἰκοδόμημα. Ἐγραψαν περὶ τούτου ἐν μὲν τῷ ἀνὰ χειρὸς περιοδικῷ (1884, σελ. 40 καὶ ἐξ.) ὁ Δραγάτσης, ἐν δὲ ταῖς Mittheilungen ὁ Dörpfeld καὶ ὁ Köhler (1884, σελ. 279 καὶ ἐξ.) παραθέντες καὶ ἀκριβὲς διάγραμμα τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ (ἐ.ἀ. πίν. 13). Τοῦ Köhler δὲ ἰδίως ἔργον εἶναι ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῶν κτισμάτων τούτων (ἐ.ἀ. σελ. 297, Wachsmuth, Die Stadt Athen, II, σελ. 163 καὶ ἐξ.). Ὁ Ἀγαθοκλῆς (υἱὸς τοῦ Διονυσίου;) Μακρῶνιος καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι περιεβάλλοντο ἐν τῷ θιάσῳ τῶν Διονυσιαστῶν τῷ ἀξιωματικῷ τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου, εἰς ὃν εἶχον κατασκευάσῃ μικρὸν ναῖσκον ἐν περιβόλῳ συνεχομένῳ τῇ πατρικῇ τῶν οἰκίᾳ· ἐν τῷ αὐτῷ περιβόλῳ συνεδρίαζον καὶ οἱ Ὀργεῶνες καὶ ἐν τούτῳ εὐρέθησαν ὡσαύτως αἱ ἐνεπίγραφοι στήλαι μετὰ τῶν βάθρων τῶν, ἐξ ὧν νῦν ἡμεῖς γινώσκουμεν κάλλιον τὰ κατὰ τὸν ἀριστοκρατικὸν τοῦτον καὶ μὴ παντὶ προσιτὸν σύλλογον.

Ἡ ὁμοιότης τούτου τοῦ κτίσματος πρὸς τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθὲν εἶναι καταφανής· καὶ ἐνταῦθα (εἰς τὰ μάρμαρα δηλ.) ἀπεκαλύφθη ἐπιεικῶς μέγα οἶκημα ἐκ πολλῶν τμημάτων συγκείμενον, παρ' αὐτὸ περιβόλος μετὰ μικροῦ ἱεροῦ καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ πωρίνων πλίνθων (οἶονεὶ βάθρων) κοιλώματα εἰς ἱδρυσιν ἴσως ἐνεπιγράφων στήλων· δυστυχῶς ἐνεπιγράφοι στήλαι δὲν ἀνευρέθησαν, ἴσως διότι τὸ μέρος ἦν ἤδη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· ἄλλως θὰ ἐμνησθάνομεν τι ἐξ αὐτῶν περὶ τινος πιθανῶς καὶ ἐνταῦθα θιάσου, οὗ τινος οἱ ἐταῖροι ὑπὸ τὴν ἐπιμελητείαν μὲν τοῦ κυρίου τῆς παρακειμένης οἰκίας, ὑπὸ τὴν σκέπην δὲ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ (κατὰ μῆνα;) συνεδρίαζον.

Ὅτι τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἱερὸν εἶναι ὁ τοῦ Παισανίου ναὸς τοῦ Ἀρεσίου Διὸς δέχεται καὶ ὁ κ. Φίλιος, καίπερ μετὰ τινος δισταγμοῦ, ὡς νομίζω,

ἐκφέρων ταύτην του τὴν γνώμην. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι τ' ἀνωτέρω διασαφηνίζοντα ἱκανῶς τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια καὶ δικαιούντα ἡμᾶς καθ' ὅμοιόν τινα τρόπον καὶ ταῦτα νὰ ἐξηγήσωμεν θὰ πείσῃ τὸν συνάδελφον νὰποδάλλῃ πάντα δισταγμὸν καὶ νὰ νομίσῃ μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι καὶ ἐξ αὐτοψίας γνόντων τὰ πράγματα ὅτι ὄντως τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια οὐχὶ τινος ἀγνώστου καὶ ὑπ' οὐδενὸς συγγραφέως μνημονευομένου ἱεροῦ λείψανα εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦ Ἀφείδιου Διὸς ναός. Εὐχῆς ἔργον βεβαίως θὰ ἦτο νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλα πειστήρια, μάλιστα ἐπιγραφάς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον δὲν ὑπολαμβάνω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα.

Κεῖται δὲ τὸ ἱερόν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ *Καβαλλάρη*, ἐν ᾧ ἐγὼ τὴν τοῦ Παυσανίου ἄκραν τοῦ ὄρους ἀνεύρισκον, ἐφ' ἣ κατὰ τὸν περιηγητὴν ὁ ναός τοῦ Ἀφείδιου Διὸς ἱδρυτο. Ὅτι τὸ σφόδρα δεδηλωμένον τοῦτο ὕψωμα, τὸ καὶ τὴν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς ἀξίαν λόγου δειράδα (*Vorsprung*) τοῦ βραχώδους μέρους τῆς Γερανείας ἀποτελοῦν, ὡς τινα ἄκραν τοῦ ὄρους ἡδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὀνομάσῃ, τὸ πιστεύω καὶ νῦν ἔτι ἀνάλογόν πως π.χ. ὡς πρὸς τὴν ἑκφρασιν εἶναι τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ βιβλίῳ (1, 1, 1) ἐν ᾧ τὸ Σούνιον «ἄκρα γῆς τῆς Ἀττικῆς» ὑπ' αὐτοῦ καλεῖται λέγοντος πρὸς τούτοις κατωτέρω «καὶ ναός Ἀθηνᾶς Σουινιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἄκρας». Ὡς δὲ πρὸς τὴν φράσιν ἐφ' ἣ σημαίνουσης κατὰ τὴν γνώμην μου *an welcher* καὶ οὐχὶ *auf welcher* δικαιουμαι, νομίζω, νὰ παραπέμψω π.χ. εἰς ὅσα περὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἔγραψα τοῦ παρὰ τὴν Ἀντικυραν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα (*Mittheil.* 1889, σελ. 232). Ὅπως ποτ' ἂν ἡ νομίζω ὅτι ἡ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν κρατυνομένη ἐρμηνεία μου αὕτη τῶν λόγων τοῦ Παυσανίου ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους ἦττον βεβαιωμένη καὶ ἀπλουστερά εἶναι ἢ ἡ γνώμη τοῦ κ. Φιλίου φρονούντος ὅτι καὶ τὸ ὁροπέδιον ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ τὸ ἱερόν, ὑπὸ τῶν κάτω κατὰ τὴν ὁδὸν παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας ὄντων (καίπερ ἐλάχιστον ἢ οὐδαμῶς ἐκεῖθεν ὁρώμενον) ὡς τις ἄκρα (= κορυφή) τοῦ ὄρους ἡδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα περὶ οὐδενὸς ἄλλου πρόκειται ἢ περὶ μὴ ὁρθῆς καὶ

ἀσαφεὺς τινος τοῦ Παυσανίου ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἐξ αὐτοψίας μὴ γνόντος τὰ κατὰ τὸ ἱερόν.

Εἰς τὴν ἐμὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως ἄκρα ἀντιστρατεύεται κατὰ τὸν κ. Φίλιον ἡ καθόλου φράσις τοῦ περιηγητοῦ, καθ' ἣν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἡ λέξις πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὡς σημαίνουσα τὴν κορυφὴν ὅχι ὅμως καὶ τὴν ὑψηλοτάτην (προσθέτει ὁ φίλος συνάδελφος) τὴν θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ περιηγητὴς γράφει «ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους τῇ ἀνωτάτῳ» ἢ «ἐπὶ ἄκρᾳ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους» (8, 13, 2. 8, 38, 7. 9, 31, 7). Εἰς στήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ταύτης ἀναφέρει ὡς παράδειγμα ἐν καὶ μόνον χωρίον τοῦ περιηγητοῦ (8, 44, 4). Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἀκριθέστερόν πως τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. «Ἔστι δὲ ἄνοδος», λέγεται ἐν αὐτῷ, «ἐξ Ἀσέας εἰς τὸ ὄρος τὸ Βόρειον καλούμενον καὶ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημειᾷ ἐστὶν ἱεροῦ ποιῆσαι δὲ τὸ ἱερόν Ἀθηνᾶ τε Σωτείρᾳ καὶ Ποσειδῶνι Ὀδυσσεᾷ ἐλέγετο ἀνακομισθέντα ἐξ Ἰλίου». Πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸν Φίλιον καὶ ἐνταῦθα ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημαίνει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη θὰ ἦτο βεβαίως καὶ ἡ μόνη ὀρθή, ἂν τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ ἔκειντο ἐκεῖ, ἔνθα ὁ κ. Φίλιος προϋποθέτει αὐτὰ κείμενα. Καὶ ὅμως τοῦναντίον ἀληθεύει καὶ ἐνταῦθα, καὶ τούτου δηλ. τοῦ ἱεροῦ τὰ ἐρείπια (γινώσκω δὲ καὶ ἐξ αὐτοψίας τοὺς τόπους) εὗρηνται, ὡς καὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀσέας ὑπὲρ τὴν βορειοδυτικὴν δειράδα τοῦ ὄρους Βορείου (νῦν Κράβηρι καλούμενου) εἰς τὴν πεδιάδα ἄγουσαν τοῦ Παλλαντίου καὶ τῆς Τεγέας καὶ ἐνταῦθεν τὸ πρῶτον ὑφίσταται τὸ ὄρος μεσημβρινοανατολικῶς πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ (*Leake, Trav. in Mor.* III, σελ. 34, *L. Ross, Reis. u. Reiser.* I, σελ. 63, *E. Curtius, Pelop.* I, σελ. 214 καὶ πίν. III, *Bursian, Geogr. v. Griechenland* II, σελ. 224)¹.

¹ Κατὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ὅτι οἱ Ἕλληνες ναοὺς δὲν κατεσκεύαζον ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τῶν ὄρεων ἐπάγεται ὁ κ. Φίλιος τὸ τοῦ Παυσανίου χωρίον 8, 17, 1 ἐνθα τῷ ὄντι ναός «ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους» (ὅχι ὅμως ἐπὶ τῆς κορυφῆς) δηλ. τῆς Κυλλήνης μνημονεύεται. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ φίλος συνάδελφος παρατηρεῖ ὅτι ἀδιαφύρως πολλάκις χρῆται ταῖς λέξεσι *ναός* καὶ *ἱερόν* ὁ Παυσανίας, ἐγὼ δ' αὐτὸς παρατήρησα ὅτι *τεμένη* μὲν καὶ *βωμοί* καὶ ἐπὶ τῶν ὑψίστων κορυφῶν τῶν ὄρεων δύνανται νὰ ὑπάρχωσι, κτίσμα ὅμως οἷον τὸ εἰς τὰ μάρμαρα δὲν πιστεύω νὰποδαίχθῃ ποτε ὑπάρξαν ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς Κυλλήνης.

Δικαιοῦμαι λοιπόν, νομίζω, καὶ νῦν ἔτι νὰ φρονῶ ὅτι διὰ τῆς φράσεως *ἄκρα τοῦ ὄρους* (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς *ἄκρα τις ἢ ἄκρα ἢ ἀνωτάτω*) σημαίνεται τὸ μᾶλλον προεκτεινόμενον αὐτοῦ μέρος, πρὸς ἀνατολάς, ἐννοεῖται, ἥτοι πρὸς τὴν Μεγαρικὴν πεδιάδα, τουτέστι ὅτι σημαίνεται δι' αὐτοῦ ἡ δεξιὰς τοῦ ὄρους ἡ νῦν *Καβαλλάρης* καλουμένη, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ κεῖνται.

Ἐπανερχόμενος δὲ μετὰ τὰ εἰρημένα καὶ αὖθις εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Παυσανίου δηλῶ ὅτι νῦν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι εὐκτὸν εἶναι πάντοτε νὰ δύνηται τις νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐξελέγχῃ αὐτὴν σταθερόν τι καὶ τοπογραφικῶς ὠρισμένον σημεῖον ἀφ' ἑταίρου ποιούμενος. Εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὴν ἐξ αὐτοψίας γνώσιν τῶν κατὰ τὴν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ἄγουσαν περιγραφομένων μνημείων πιστεύων, ἐνόμιζα ὅτι καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ μνημονευόμενα μνημεῖα ὧφειλον νὰ ἀναζητήσω ἀπὸ τοῦ γηλόφου ἐκείνου ὁρμώμενος, ὃν ὑπελάμβανον τότε, ὅτε τὰς συμβολὰς εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς Μεγαρίδος ἔγραφον, ὡς τὸν τύμβον τοῦ Καρὸς ἢ τοῦλάχιστον ὡς τὸν ὑποτιθέμενον τοιοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Μεγαρέων. Εἶκσα λοιπόν ὅτι τὰ λείψανα κτίσματος ἐντεῦθεν, ἥτοι πρὸς τὰ Μέγαρα πλησιέστερον, τοῦ *Κουρμουλοῦ* κείμενα ἠδύναντο νὰ ἀναφέρονται εἰς τὸν τάφον τοῦ Τηλεφάνους ἀπορρίψας τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ ἐπαύλεώς τινος ἐρείπια ἠδύναντο νὰ ᾤσι ταῦτα, ὑποθέσας τὸ ἐκεῖ ἐλαιοτριβεῖον καὶ τὰ περὶ τὴν ἀκρόπολιν ὡς μεταγενεστέρων χρόνων προσθήκας. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τε τὸν εἰρημένον γηλόφον καὶ τὰ μνημονευθέντα ἐρείπια διέρχεται ὁ Τουρκόδρομος (ὃν καὶ ἐγὼ αὐτὸς πολλάκις προειλόμην πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου κατὰ τὰς ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον ὁδοπορίας μου), ἡ βραχυτάτη δηλ. ἐκείνη ὁδὸς (*Weg*) ἡ ὑπὲρ τὰ περὶ τὴν παραλίαν ὑψώματα εἰς τὰς Σκιρωνίδας πέτρας κατάγουσα, ἃς περιγράφει ὁ Παυσανίας μετὰ τὸν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Τηλεφάνους καὶ τοῦ τύμβου τοῦ Καρὸς λόγον, εἶκσα ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ὁ περιηγητὴς ταύτην προείλετο τὴν ὁδὸν ἐκ Μεγάρων εἰς Κόρινθον πορευθεὶς καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ κύριον αὐτῆς ἀποβλέψας σημεῖον, τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, περὶ τούτων καὶ κάμνει πρότερον λόγον (μνημονεύων συγχρόνως καὶ τὴν ἐνταῦθα μάλιστα κατὰ τὸ στενὸν τῶν πε-

τρῶν θαυμασμοῦ ἀξίαν 'Αδριάνειον ὁδὸν) ἵνα κατόπιν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν προδιαγεγραμμένην τάξιν ἐξακολουθήσῃ περαιτέρω τὴν περιγραφὴν του. Ἀφοῦ ὅμως αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν ὅτι ὁ ὑποθεθεὶς τάφος τοῦ Τηλεφάνους ἀγροτικὴ ἔπαυλις ἦτο, ἐγὼ δὲ δὲν ἐπιθυμῶ νῦν νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπιν τῆς γνώμης ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Μεγαρεῖς φυσικὸν τινα γηλόφον ὡς τὸ μνημεῖον τοῦ Καρὸς ὑπελάμβανον, ὑπολείπεται ἡμῖν μόνον ἔτι ὁ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ναὸς ὡς ἀφ' ἑταίρου πρὸς ἐξήγησιν τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου κατὰ τὴν περιήγησίν του.

Καὶ τῷ ὄντι αἱ ἀνασκαφαὶ οὐδὲν ἕτερον δυστυχῶς ἤνεγκον εἰς φῶς τὸ δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος· καὶ δὲν ἀρνούμαι μὲν ὅτι ἐν τῷ *Πύργῳ* τοῦ *Γληγόρη*, οὗ ἡ ἀποκάλυψις εἶναι ἔργον τοῦ Φιλίου, ἠδύναντο νὰ ὑπολάβω τμῆμα τοῦ μνημείου τοῦ Τηλεφάνους, ἀλλὰ καὶ νὰ ποδεῖξωμεν τὸ πρᾶγμα δὲν δυνάμεθα. Τοῦναντίον μάλιστα τὰ τῆς ἀνασκαφῆς αὐτοῦ εὐρήματα ἠδύναντο νὰ γεννήσωσιν ἐν ἡμῖν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἰδρυτό ποτε ἐνταῦθα μέγα τρόπιον ἐπὶ νίκη τινί, ὅτι δὲ τοιαῦτα μνημεῖα, εἰ καὶ ἡ παράδοσις σιγᾷ, ὑπῆρχον ἐν Μεγαρίδι μαρτύριον ἢ πρότερον μὲν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαισίου (τοῦ κοινῶς καλουμένου Θεσίου), νῦν δὲ ἐν τῷ ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ἰδρυμένη ἐκ Μεγάρων Νίκη· τὸ δὲ μέγεθος τῶν ἐρειπίων δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἐκ Σαμοθράκης Νίκη ἡ ἰδρυμένη ποτὲ ἐπὶ πρῶτος πλοίου, ἥτοι ἐπὶ βάρους ἐπίσης ἰκανῶς μεγάλου. Ἀλλὰ τό γε νῦν ἔχον φρονιμώτερον εἶναι νὰ πέχωμεν πάσης περὶ τοῦ ζητήματος κατηγορηματικῆς ἀποφάνσεως. Τὸ ἀξιολογώτατον βεβαίως ἐξαγόμενον τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀφεισίου Διὸς μετὰ τῶν συνημμένων αὐτῷ οἰκοδομημάτων, ὧν τὴν σηκασίαν ἐπειράθημεν ἀνωτέρω νὰ διασαρηνίσωμεν. Οὐδένα δὲ βλέπω καὶ νῦν τὸν βιάζοντά με λόγον νὰ μεταβάλω τὴν γνώμην μου, ὅτι τὸ ἱερὸν εἶχε ποτε κτισθῇ ἐκεῖ χάριν τῶν ναυτιλλομένων.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Ἰούνιον 1890.

H. G. LOLLING.

Ἐλαβον καὶ ὁ ὑπογράφων ταύτας τὰς γραμμὰς γινώσκων τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων τοῦ κ. Lolling ἐν χειρογράφῳ καὶ εὐχαριστῶ αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῷ ὅτι παρέχει μοι ἀφορμὴν νὰ προσθέσω τινὰ συμπληρωτικὰ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον μου.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ὁμοιότητα τῶν ἐρειπίων τοῦ εἰς τὰ μάρμαρα ἱεροῦ πρὸς τὰ τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἀποκαλυφθέντος πρὸ ἐτῶν οἰκοδομήματος παρατηρῶ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι αὕτη δὲν εἶναι τοσαύτη καὶ τοιαύτη, ὥστε καὶ νὰ γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὰς ἀνωτέρω σκέψεις, ἡ δὲ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Κραναίας Ἀθηνᾶς τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφόμενον φαίνεται μοι προσφορώτερα οὐσα πρὸς τὸν σκοπὸν δὲν βλέπω δὲ καὶ τὸν λόγον, καὶ οὕτως ἂν ἐξηγηθῶσι, ὡς ἐξηγεῖ αὐτὰ ὁ κ. Lolling, τὰ εἰς τὰ μάρμαρα ἐρείπια, δι' ὃν οἱ θέλοντες νὰ διστάζωσι περὶ τοῦ τίνος θεοῦ ἦν τὸ ἱερὸν θὰ ἐπιέθοντο νὰποβάλωσι τοὺς δισταγμούς των. Ἀλλ' ἔστω· ἐπὶ τούτων οὐσιωδῶς δὲν διαφέρομεν ἀλλήλων κατὰ τὰς γνώμας, αὐτοῦ καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι τὸν τοῦ Ἀφεισίου Διὸς Ναόν, ὃν μνημονεύει ὁ Παυσανίας, ἤνεγκεν ἡ σκαπάνη εἰς τῶς εἰς τὰ μάρμαρα. Διαφωνοῦμεν ἔμως ἀληθῶς ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ταῦτα ὅχι τόσον ἐπουσιῶδη κατὰ τὴν γνώμην μου. Ἄν δηλ. καλῶς ἐννοῶ τὰ τοῦ φίλου συνάδελφου γραφόμενα ἐφρόνει καὶ φρονεῖ ἔτι καὶ νῦν, ὡς λέγει, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους σημαίνουν πρὸς τῇ ἄκρᾳ τοῦ ὄρους, ἄκρα δὲ (κατὰ τὸ ἄκρα γῆς, ἔπερ ἔμως δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην μου)¹ εἶναι οὐχὶ τὸ πρὸς τὰ ἄνω πέρας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ κάτω κατὰ τι οἰονδήποτε τοῦ ὀρίζοντος σημείον καὶ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει, πρὸς ἀνατολὰς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐδεχόμεν ὡς ὀρθὴν γλωσσικῶς ταύτην τὴν ἐξήγησιν, πάλιν δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ δεχθῶ ὅτι ἡ ἀξιολογωτέρα μὲν ὄντως, ὅχι ἔμως καὶ ἡ μόνη πρὸς ἀνατολὰς δειρὰς τῆς Γερανείας, ἡ νῦν *Kavalaláris* καλουμένη, θὰ ἡδύνατο νὰ ὑποληφθῇ καὶ κληθῇ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἄκρα, καθὼς ἐπίσης δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ δεχθῶ

ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν θὰ ἡδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἄκρα ἡ μεσημβρινοανατολικὴ δειρὰς τοῦ Βορείου ὄρους ἡ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ἀποτελοῦσα· ἡ φράσις τοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ (8, 44, 4) πιθανὸν νὰ μὴ συμφωνῇ καθ' ὅλοκληρίαν πρὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀπεδείκνυεν ἢ ὅτι καὶ ἐνταῦθα δὲν εἶχε σαφῆ αὐτῶν ἀντίληψιν, ἐξ αὐτοφίας ἴσως μὴ γινώσκων αὐτά. Ἡ ἐξήγησις λοιπὸν, ἣν ἔδωκα εἰς τὸ χωρίον τοῦ Παυσανίου, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ ταύτην φαίνονται ὑποστηρίζοντα καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα χωρία ἐνθα ὁ περιηγητὴς περὶ τῆς ἄκρας τῆς ἀνωτάτω τοῦ ὄρους κάμνει λόγον καὶ τὰ ὅποια χωρία εἶχον παραθέσει ἐκεῖ ἐν ὑποσημειώσει (πρὸς νῦν καὶ 2, 28, 2).

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων καὶ ἀνεξηγήτου μένοντος πρὸς τούτοις καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀφηγήσεως τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐπορεύθη τὸν Τουρκόδρομον καὶ τοῦτο περιγράφει τὰ θεωρήματα (οἱ λόγοι δι' ὧν πειράται νὰ ἐξηγήσῃ ὁ φίλος συνάδελφος τὴν εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἀντικρυς ἀντιστρατευομένην ἀφήγησιν τοῦ Παυσανίου φαίνονται μοι ἥκιστα βάσιμοι) μόνη ἡ παρ' ἐμοῦ, ὡς νομίζω, ἐρμηνεία τοῦ κειμένου τῆς περιηγήσεως εἶναι δυνατὴ καὶ ταύτης ἀναγκαίᾳ συνέπεια ὅτι ὁ περιηγητὴς περιγράφει τὴν Ἀδριάνειον καὶ ὅχι ἄλλην ὁδόν. Διότι καὶ ἐγὼ αὐτὸς οὐχὶ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ *Πύργου τοῦ Γληρόρη* (ὅστις ἀμφιβάλλω μὲν ἂν δύνηται νὰ ὑποτεθῇ ὡς μέγα τρόπαιον, ἀλλὰ καὶ νὰποδείξω ὅτι εἶναι ὁ τάφος τοῦ Τηλεφάνους δὲν δύναμαι βεβαίως) ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν περιήγησιν καθόλου καὶ εἰς τὸ εἰς τὰ μάρμαρα ἀποκαλυφθὲν ἱερὸν, ὁ ὑπολαμβάνω ὡς τὸν τοῦ Ἀφεισίου Διὸς ναόν, ἐστήριξα τὴν περὶ τῆς πορείας τοῦ Παυσανίου γνώμην μου, εἰς ἣν καὶ ἐμμένω, ὡς εἰκός, οὐσιωδῶς τῶν παρὰ τὰ Μέγαρα ἀνασκαφικῶν καὶ τοπογραφικῶν ἐρευνῶν μου ἐξαγόμενον ὑπολαμβάνων αὐτήν¹.

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 8 Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

¹ Προσφορώτερον καὶ πιθανῶς καὶ τὸ μόνον εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τοῦ συνάδελφου θὰ ἦτο ἴσως τὸ χωρίον τοῦ περιηγητοῦ 8, 16, 1. «Ἐκ δὲ Φενεοῦ πρὸς ἧλιον ἰόντι ἀνίσχοντα ὄρους ἐστὶν ἄκρα Γερανείων καὶ κατὰ ταύτην ὁδόν» λέγει ἐκεῖ ὁ Παυσανίας καὶ ὑποθέτω ὅτι ὄντως ἄκραν ὀνομάζει τὸ πέρας, τὰ ἄκρα ὡς ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος

λέγει (8, 10, 2) τοῦ ὄρους, κατὰ τὸ ὅποιον πέρας ὑπῆρχε καὶ ἡ ὁδός.

(¹) Ἀναγνωσθῆτω ἀνωτέρω σελ. 27 στ. 16 Alter ἀντὶ τοῦ Allen, εἰς δὲ τὴν σημείωσιν 2 τῆς σελ. 45 προστεθῆτωσαν καὶ τὰ: παρὰ Δ. Δημητρακοπούλου, Βάσανον τῶν περὶ Ἑλλ. προφορᾶς Ἑρασμ. ἀποδείξεων, σελ. 643 καὶ τὴν ἐκεῖ σημ. 1.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΕΛΕΑΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. τ. ἔ. 1884 ἐδημοσιεύθησαν ἐν σ. 81, σ. 84 κ. ἑ., καὶ σ. 203 κ. ἑ. ἐπιγραφαὶ τινες ἀναγόμεναι εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑπερτελεάτου. Πᾶσαι αὗται εὐρέθησαν πλησίον τοῦ χωρίου Φοινίκι, δὲν ἐξηκριβώθη ὅμως εἰσέτι ἡ θέσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ. Ἐν ταῖς πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἔτει 1885 διὰ τοῦ κ. Σοφούλη γενομέναις σκαφαῖς περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας τοῦ ἔ. 1885 σ. 31 κ. ἑ., ἀνεκαλύφθησαν νέαι τινὲς ἐπιγραφαί, αἵτινες ἐναπετέθησαν νεωστὶ ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ τμήματι τοῦ Ἑθν. Ἀρχ. Μουσείου. Εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς:

1. Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Σοφούλη ἔ. ἀ. σ. 32 μνημονευθεὶς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κιονίσκος, ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις (ὑπόστατον), ἴσως περιρραντηρίου τινός. Ὑψ. 0,57, πλ. τοῦ ἄνω χεῖλους 0,31, τοῦ ποδὸς 0,35 μ.

Περὶ τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στενοτέρου μέσου μέρους ἐνεχαράχθησαν δι' ὀξείας ὀργάνου καὶ ἀτέχνως τὰ ἑξῆς:

Α Γ Ε Χ Θ Ν Ι Κ Σ

Μ Ε Ν Ε Χ Τ Ι Κ Λ Ε Ζ Τ

Μενεστικλῆς τῶ(ι) Ἀπέλωνι ἄ: (νέθεκε)

Σημειωτέον ὅτι ἀμέσως μετὰ τὰ στοιχεῖα «τῶ» ἔπεται τὸ «Ἀπέλωνι», σχηματίζει δηλ. ἡ ἐπι-

γραφή ταινίαν ἀκολουθοῦσαν ἐν εἶδει ὅφρως τὴν περιφέρειαν τοῦ λίθου, λήγουσαν δὲ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ στυλοειδοῦς μέρους αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ὑπολογίσει καλῶς τὸ μῆκος τῆς ἐνχαράχθουσμένης ἐπιγραφῆς, ἐπεχείρησεν ὁ χαράκτης τὸ μὲν πρῶτον διὰ σμικρύνσεως τῶν γραμμάτων νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν χώρον, ἔπειτα δὲ ἀποτυχὼν παρέλειψεν τὸ τέλος αὐτῆς, προσθέσας τὰ σημεῖα τῆς ἀποκοπῆς τῶν γραμμάτων.

Αἱ τρεῖς ἐπόμεναι ἐπιγραφαὶ εἶνε τεμάχια ψηφισμάτων τῶν Ἐπιδαυρίων¹, ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐκ Κροκεῶν λίθου (rosso antico).

2. Τεμάχιον πλακὸς μετ' ἐπικράνου. Σῶζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Μῆκ. 0,14, πλ. 0,13, πᾶχ. 0,35 μ. Διακρίνονται μὲν πέντε στίχοι, ἡ δὲ ἐπιφάνεια εἶνε τόσον ἐφθαρμένη ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐξακριβώσω πλέον τοῦ ἑξῆς μέρους τῶν τριῶν πρώτων στίχων:

ΕΠΕΙΔΗΑΦΟ

ΩΝΥΤ

ΑΙΙΩ

3. Τεμάχιον πλακὸς. Μῆκ. 0,19, πλ. 0,20, πᾶχ. 0,05 μ. Σῶζεται τὸ ἀριστερὸν ἄκρον. Ἀπὸ τοῦ ε'. στίχου ἡ γραφή ἀραιότερα.

¹ Καὶ ἐπὶ δύο τῶν χαλκῶν ταινιῶν καλοῦνται οἱ ἀναθέσαντες Ἐπιδάυριοι, ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. ἔ. ἀ. σ. 81 ὑπ' ἀρ. 1 καὶ σ. 204 ὑπ' ἀρ. 5. Ἡ δευτέρα τῶν ἐπιγραφῶν τούτων δύναται νὰ συμπληρωθῇ: ἐπὶ ἱερέως Ἀπόλλωνος Ἀγελαίου τοῦ Ἀριστοκράτους Ἐπιδανρίο[υ] τὸ θ'. — Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐν σ. 211 ὑπ' ἀρ. 36 (πρὸς τὸν παρένθετον πίνακα) ἀνάγνωθι: Κυλίσκος.

5 ΚΑΛΕΙΝ ΔΕ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΣ
 ΙΑΝΕΝΤΟΙΣ ΑΓΩΣΙ
 ΙΘΗΤΙ Α ΠΟΛΙΣ ΚΑΛ
 ΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΑΝ
 10 ΤΙΑΝ ΚΑΙ ΔΟΜΕΝ
 ΣΕΦΟΡΟΥΣ ΞΕΝΙΑ ΤΑ ΜΕ-
 ΓΙΣΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

4. Τεμάχιον πλακός. Μήκ. 0,22, πλ. 0,14, πάχ. 0,05^μ. Σώζεται τὸ ἀριστερόν, ἴσως καὶ τὸ κάτω ἄκρον τοῦ λίθου.

ΔΙ ΕΝ
 ΑΠΟΛΙΣΚΑΛΕΙΝ
 ΤΑΝ ΚΟΙΝΑΝ ΕΣ
 5 ΤΩΙΤΟΥΣ ΕΦΟΡΟΥΣ
 ΓΙΣΤΑ ΕΚ ΤΩΝ Ν
 ΞΕΝΙΑΝ ΟΙ ΕΦΟΡΟΙ
 ΡΟΝΑΝ ΑΓΡΑΨΑΝ ΕΙ
 ΚΑΙΑΝ ΑΘΕΝΤΩΕΙΣ
 10 ΛΩΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΕΡ
 ΙΩΔΕΚΑΙ ΤΟΥ Υ
 ΓΡ ΦΟΝ ΠΟΤΙ
 ΙΩΝ
 vac.

Τὰς ἐν τοῖς στ. 8 κ. ἐ. τῆς ὑπ' ἀρ. 3 καὶ ἐν τοῖς στ. 4 κ. ἐ. τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς συμπληρώσεις παρέλαβον ἕκ τινος ἐξ Ἑρμιόνης ψηφίσματος (C. I. G. 1193 = Dittenberger Syll. 389), γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ φράσις «ἐπὶ τὰν κοινὰν ἐστίαν» (τὴν ἐν τῷ Πρυτανείῳ) ἀπαντᾷ καὶ ἐν Δελφικαῖς καὶ Μεγαρικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ τελευταίου στίχου τῆς ὑπ' ἀρ. 4 ἐπιγραφῆς (Ἑρυ-

ιστέλει ; -

αν καὶ [ἐ]πινομί[αν κα]ὶ ἀσυλί[αν καὶ πολέμω
 καὶ εἰράνας καὶ τὰ λοιπὰ τίμια [ὅσα καὶ τοῖς
 ἄλλοις προξένοις τᾶς πόλεως [ὑπάρχει·
 5 καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς [προε-
 δρ]ίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι [οἷς
 τ]ίθητι ἅ πόλιν· καλ[εῖν δὲ
 αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὰν [κοινὰν
 ἐσ]τίαν καὶ δόμεν [αὐτῷ
 10 το]ὺς ἐφόρους ξ[ένια τὰ μέ-
 γιστα ἐκ τῶν νόμω]ν

[καλεῖν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰς προε-]
 δρ[ίαν] ἐν [τοῖς ἀγῶσι οἷς τίθητι
 ἅ πόλιν· καλεῖν [δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ
 τὰν κοινὰν ἐσ]τίαν καὶ δόμεν αὐ-
 τῷ τοὺς ἐφόρου[ς ξένια τὰ μέ-
 5 γιστα ἐκ τῶν νόμων· τὰν δὲ προ-
 ξένων οἱ ἐφοροὶ [οἱ περὶ ; . .
 ριον ἀναγραφῶν(τω) εἰς στάλιν λιθίναν
 καὶ ἀναθέντω εἰς τ[ὸ] ἱερὸν τοῦ Ἀπόλ-
 λωνος τοῦ Ὑπερ[τελέατου, ἀποστειλάν-
 10 τ]ω δὲ καὶ τοῦ ψ[αφίσματος ἀντί-
 γραφὸν ποτὶ τ[ὴν πόλιν τὰν Ἑρυ-
 θ]ραίων.

θραίων, τουτέστι τῶν ἐν Ἰωνίᾳ) δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βεβαία, βέβαιον ὅμως ὅτι δὲν πρόκει-ται περὶ κατοικοῦ γειτονικῆς τινος πόλεως.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 1 ἐπιγραφή ἀνεγράφη ἐν τῷ λίθῳ κατὰ τὴν πέμπτην, τὰ δὲ ἄλλα, ὡς γέ μοι δοκεῖ, κατὰ τὴν τρίτην πρ. Χρ. ἐκατονταετηρίδα.

H. G. LOLLING

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια)¹

48

.
 ΚΕΝΚΑΤΑΤΟ. ΞΝΟΜΟΥΞΚΑ.
 ΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΟΥΔΕΡΩΠΟΤΕ.
 ΕΡΓΩΙΟΡΩΞΑΝΟΥΝΦΑΝΕΡΟΝΕΙ.
 ΞΤΑΤΑΙΧΑΡΙΤΑΞΑΡΟΔΙΔΟΝΑΙ.
 5 ΑΞΩΝΑΝΕΥΕΡΓΕΤΗΞΩΞΙΝΑΓΑΟΕΙ.
 ΙΒΟΥΛΕΙΤΟΥΞΠΡΟΕΔΡΟΥΞΟΙΑΝΛΑ.
 ΙΝΕΙΞΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΑΝΕΞΕΛΟΩΞΙΝΑΙ.
 ΕΡΑΙΤΗΞΑΙΤΗΞΕΩΞΧΡΗΜΑΤΙΞΑΙΠΕΡΙΙ.
 ΝΠΡΩΤΗΝΕΚΚΛΗΞΙΑΝΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΓΝΩ.
 10 ΑΛΛΕΞΟΑΙΤΗΞΒΟΥΛΗΞΕΙΞΤΟΝΔΗΜΟΝΟΤΙΔΟΚΕΙΤ.
 ΟΥΛΕΙΕΡΑΙΝΕΞΑΙΦΙΛΙΠΠΙΔΗΝΦΙΛΟΚΛΕΟΥΞΚΕΦΑΛ.
 ΘΕΝΑΡΕΤΗΞΕΝΕΚΑΚΑΙΕΥΝΟΙΑΞΗΞΕΧΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙΡ.
 ΡΙΤΟΝΔΗΜΟΝΤΟΝΑΟΗΝΑΙΩΝΚΑΙΞΤΕΦΑΝΩΞΑΙΑΥΤ.Ν.
 ΡΥΞΩΙΞΤΕΦΑΝΩΙΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΚΑΙΑΝΕΙΠΕΙΝΤΟΝΞ
 15 ΤΕΦΑΝΟΝΔΙΟΝΥΞΙΩΝΤΩΝΜΕΓΑΛΩΝΤΡΑΓΩΙΔΩΝΤΩΙΑΓ
 ΩΝΙΞΤΗΞΑΙΔΕΑΥΤΟΥΚΑΙΕΙΚΟΝΑΧΑΛΚΗΝΕΝΤΩΙΟΕΑ.
 ΡΩΙΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΩΙΞΙΤΗΞΙΝΕΝΠΡΥΤΑΝΕΙΩΙΚΑΙΕΚ
 ΓΟΝΩΝΑΕΙΤΩΙΠΡΕΞΒΥΤΑΤΩΙΚΑΙΠΡΟΕΔΡΙΑ.ΕΝΡΑΞΙ
 .ΟΙΞΑΓΩΞΙΤΟΙ.ΗΠΟΛΙΞΤΙΟΗΞΙΗΤΗΞΔΕΡΟΙΗΞΕΩΞΤ
 20 ΟΥΞΤΕΦΑΝΟΥΚΑΙΤΗΞΑΝΑΓΟΡΕΥΞΕΩΞΕΡΙΜΕΛΗΟΗΝΑΙ
 ΤΟΥΞΕΡΙΤΗΙΔΙΟΙΚ.ΞΕΙΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔΕ.Ο.ΕΤΟΥΗΦΙ
 ΞΜΑΤΟΝΓΡΑΜΜΑΤΕΑΤΟΝΚΑΤΑΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝΕΝΞΤΗΛΗΙ
 ΛΙΘΙΝΕΙΚΑΙΞΤΗΞΑΙΠΑΡΑΤΟΝΝΕΩΤΟΥΔΙΟΝΥΞΟΥΕΙΞ
 ΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑΦΗΝΤΗΞΞΤΗΛΗΞΜΕΡΙΞΑΙΤΟΥΞΕΡΙΤΗΙ
 25 ΔΙΟ.ΚΗΞΕΙΛΔΔΡΑΧΜΑΞ. . ΤΩΝΕΙΞΤΑΚΑΤΑΨΗΦΙΞΜΑΤ
 ΛΑΝΑΛΙΞΚΟΜΕΝΩΝΤΩΙΔΗΜΩΙ

Ο Δ Η

Τὰ ἀνωτέρω στοιχηδόν, ὡς βλέπει, ὁ ἀναγνώ-
στης, γεγραμμένα φέρει στήλη ὑψητείου λίθου,

¹ Παράβ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1888, σελ. 21.

ἄνω μόνον ἀποκεκρουσμένη καὶ ὕψος νῦν ἔχουσα
1,00 Γ. Μ. περίπου, πλάτος 0,58-0,60 καὶ πά-
χος 0,15. Ὁ λίθος μοι ἐπεδείχθη παρὰ τοῦ χωρικοῦ

καὶ κατοίκου Ἐλευσίνος Γεωργίου Ἀγγελῆ Νίκα ὡς δῆθεν εὐρεθείς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ οἰκίσκου του (κειμένου ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς ἀνατολὰς καὶ 100 περίπου βήματα μακρὰν τῆς νεοδμήτου τοῦ χωρίου ἐκκλησίας) κατὰ τὴν ἀνόρουξιν λάκκου πρὸς ἐμφύτευσιν κλήματος. Ὁ λίθος δὲν ἔφερε σημεῖα προσφάτου ἐκ τῆς γῆς ἐξαγωγῆς, ὁ δὲ ἐπιδειχθεὶς μοι λάκκος ἐφάνη μοι μικρὸς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ λίθου. Ὑπόπτευσα λοιπὸν ὅτι ὁ χωρικός δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅταν κατόπιν ἀνέγνων καὶ ἀντέγραψα τὸν λίθον καὶ εἶδον ὅτι ἔσωζε τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ψηφίσματος τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Φιλιππίδου χωρὶς νὰ γίνῃται ἐν αὐτῷ οὐδεὶς λόγος περὶ ἀντιγράφου τῆς στήλης προωρισμένου νὰ σταθῇ ἐν Ἐλευσίνι¹ ἐνόησα ὅτι ὁ λίθος ὄχι μόνον ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν γένει ἐν Ἐλευσίνι δὲν εἶχεν εὐρεθῇ. Ἡ γνώμη ὅτι οἱ τιμώμενοι εἶχον τὸ δικαίωμα θέλοντες νὰ λαμβάνωσι ἰδίᾳ δαπάνη ἐπίσης ἐν λιθίναις στήλαις ἀντίγραφα τοῦ εἰς τιμὴν των ψηφίσματος² δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ μοι ἐξηγήσῃ τὴν εὐρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσίνι· δὲν ἠδυνάμην δηλ. νὰ ὑποθέσω ὅτι ἐκ ματαιότητος οἰασθῇποτε ὁ τιμηθεὶς κωμικὸς ποιητὴς εἶχε λάβει καὶ πέμψει εἰς τινὰ συγγενῇ του ἢ φίλον ἀντίγραφον τοῦ εἰς τιμὴν του ψηφίσματος εἰς Ἐλευσίνα, μόνον δέ, ὡς εἰκός, τῶν ἀντιγράφων τούτων ἰδιωτικὴν ὅλως ἠδύναντο νὰ κάμωσι χρῆσιν, ἀφοῦ ἡ στάσις αὐτῶν ἐν δημοσίοις τόποις μόνον τῇ ἐντολῇ τοῦ Δήμου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀρχῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ. Αἱ περαιτέρω εὐθὺς κατόπιν ἐν Ἀθήναις ἔρευναί μου ἀπέδειξαν ὄντως ὅτι ὁ ἐν Ἐλευσίνι ἐπιδειχθεὶς μοι λίθος οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ κάτω μέρος τῆς στή-

λης τῆς φερούσης ἀναγεγραμμένον ὁλόκληρόν ποτε τὸ ψήφισμα τὸ εἰς τιμὴν τοῦ Φιλιππίδου τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ ρηθέν, οὕτινος τὸ ἕτερον μέρος ἐκδοθὲν εὐθὺς ἅμα τῇ εὐρέσει τοῦ λίθου ἐν τῷ Φιλίστορι (τομ. 3, σελ. 463) καὶ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. (Π. Β. ἀριθ. 109) μετὰ καὶ λιθογραφικοῦ πανομοιότυπου (πίν. ΙΖ)³ κατεχωρίσθη κατόπιν καὶ εἰς τὸ C. I. A. II, ἀριθ. 314. Ἡ αὐτοψία τοῦ ἐν Ἀθήναις λίθου, νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ κατατεθειμένου, ὑμηττείου ἐπίσης ὄντος, πάχος ἔχοντος τὸ αὐτό, πλάτος περίπου τὸ αὐτό (ἡ στήλη, ὡς συνήθως, ἐπλατύνετο πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐντεῦθεν ἡ μικρὰ διαφορὰ τῶν 0,02-0,03) τὴν ὁπισθεν ἐπιφάνειαν καθ' ὅμοιον τρόπον ἀκατέργαστον καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος τῶν γραμμάτων τὸ αὐτὸ ὡσαύτως (τὸ φ καὶ ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνι ἐπιδειχθέντι μοι λίθῳ τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα, τὸ δὲ Θ καὶ ἐν αὐτῷ δις ἢ τρίς διακρίνεται τοῦ Ο) μοῦ ἀφῆρσε πᾶσαν ἀμφιβολίαν καὶ μ' ἔπεισεν ἀδιστακτικῶς ὅτι τὸ τμήμα τοῦ λίθου τὸ ἐπιδειχθέν μοι μετηνέχθη ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα, εὐρεθὲν ποτε καὶ αὐτό, ἐννοεῖται, ἐκεῖ που, ὅπου καὶ τὸ ἄλλο, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν δηλ. Θέατρον. Ἀλλὰ πῶς, πότε καὶ πρὸς τίνα ἐγένετο τοῦτο σκοπὸν; Ἀγνοῶ, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσω ἐγὼ τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ἐχέτωσαν, ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι, τὰ κατὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ λίθου ἐν Ἐλευσίνι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραθέσω (κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ λίθου) ὁλόκληρον τὸ ψήφισμα παραλαμβάνων τὸ μέρος τὸ ἤδη γνωστὸν ἐκ τοῦ C. I. A. μετὰ καὶ τῶν γενομένων ἤδη ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, συμπληρώσεων.

Ἐπὶ Εὐθεί(ο)υ ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς [Ἀκμαντίδο]ς τ[ρίτης]
Πρυτανείας, ἔτι Ναυσιμένης Ναυσικύδου Χολαρ[γεύ-
ς] ἐγραμμάτευεν, Βοιηδρομιῶνος ὀγδόης ἐπὶ δέ[κα, ἐ-
ν]άτει καὶ δεκάτει τῆς Πρυτανείας· ἐκκλησία κυρ[ί-
5 α· τῶν Προέδρων ἐπεψήφισεν Ἱερομνήμων Τεισιμάχ-
ου ἐκ Κοίλης καὶ Συμπρόεδροι· ἔδοξεν τῇ Βουλῇ κ-

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 178, στίχ. 53 καὶ σελ. 186 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

² Παράβ. Hartel, Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen, σελ. 139 κ. ἑξ.

³ Κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὲς τὸ λιθογραφικὸν πανομοιότυπον σημειῶν ἤδη αὐτὸς ὁ ἐκδότης (ἐ.ἄ. σελ. 115) ὁρθῶς παρατηρῶν ὅτι τοῦ Σ τὰ

σκέλη φέρονται ἐν τούτῳ μᾶλλον ἀνοικτὰ ἢ ὅσον ἐν τῷ λίθῳ εἶναι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον στίχον δὲν συμφωνεῖ τὸ λιθογραφικὸν ὁμοίωμα πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ Köhler ὅστις πιστότερον ἔχει ἀντιγράψει τὰ σφισόμενα καὶ νῦν ἔτι λείψανα τῶν γραμμάτων κατὰ τοῦτον τὸν στίχον (49ον τοῦ ὅλου ψηφίσματος).

- αὶ τῷ Δῆμῳ· Νικήρατος Φιλέου Κεφαλῆθεν εἶπεν. 'Ε-
 παιδὴ Φιλιππίδης διατετέλεκεν ἐν παντὶ καιρῷ[ι
 ἀποδεικνύμενος τὴν πρὸς τὸν Δῆμον εὐνοίαν καὶ ἀ-
 ποδημήσας πρὸς (τ)ὸν Βασιλέα Λυσίμαχον πρότερόν
 10 τε διαλεχθεὶς τῷ Βασιλεῖ ἐκόμισεν τῷ Δῆμῳ δω-
 ρεᾶν πυρῶν μεδίμνους ἄττικοὺς μυρίους τοὺς δια-
 δοθέντας πᾶσιν 'Αθηναίοις ἐπ' Εὐκτῆμονος ἄρχοντ-
 ος· διελέχθη δὲ καὶ ὑπὲρ κεραίας καὶ ἰστοῦ, ὅπως ἂν
 15 δοθῇ τῇ Θεῳ εἰς τὰ Παναθήναια τῷ πέπλῳ, ἃ ἐκο-
 μίσθη ἐπ' Εὐκτῆμονος ἄρχοντος· καὶ νικήσαντος Λυ-
 σιμάχου τοῦ Βασιλέως [τῇ]ν μάχην τὴν 'Ιψῳ γενομένην
 πρὸς 'Αντίγον[ον καὶ] Δημήτριον τοὺς μὲν τελευτ-
 ῆσαντας ἐν τῷ κ[ινδύνῳ] τῶν πολιτ[ῶ]ν ἔθαψεν τοῖς
 20 ἑαυτοῦ ἀναλώμα[σιν, ὅσοι δ]ὲ αἰχμῶντοι ἐγένοντο
 ἐμφανίσας τῷ Βα[σιλεῖ καὶ] λαβὼν αὐτοῖς ἄφε[σιν] τ-
 οὺς μὲν βουλομέν[ους στρατ]εύεσθαι διώικησεν, ὅπ-
 ως ἂν καταχωρισθῶσιν [ἐν] ἡγεμονίαις, τοὺς δὲ προα-
 ιρουμένους ἀπιέναι ἀμφίσας καὶ ἐφόδια δούς πα-
 25 ρ' ἑαυτοῦ ἀπέστειλεν, οὐ ἕκαστοι ἤβ[ο]ύλοντο, πλείο-
 υς ὄντας ἢ τριακοσίους, παρειτήσατο δὲ καὶ ὅπως ἂ-
 ν ἀφρεθῶσιν καὶ ὅσοι τῶν πολιτῶν κατελήφθησαν ἐν
 τῇ 'ΑΣίᾳ εἰργμένοι ὑπὸ Δημητρίου καὶ 'Αντ[ι]γόνο-
 υ' καὶ τοῖς ἀεὶ περιτυγχάνουσιν 'Αθηναίων χρησιμ-
 30 ος ὢν διατελεῖ, καθ' ὅ,τι ἂν ἕκαστος αὐτὸν παρακαλῇ-
 (ι)· καὶ κομισαμένου τοῦ Δήμου τὴν ἐλευθερίαν, διατ-
 τέλεκε λέγων καὶ πράττων τὰ συμφέροντα τῇ τῆς
 πόλεως σωτηρίᾳ καὶ παρακαλῶν τὸν Βασιλέα βοηθ-
 εῖν καὶ χρήμασιν καὶ σίτῳ, ὅπως ἂν διαμένει ὁ Δῆμ-
 35 ος ἐλεύθερος ὢν καὶ τὸν Πειραιᾶ κομίσῃται καὶ τὰ
 φρούρια τὴν ταχίστην· καὶ ὑπὲρ τούτων π[ά]ντων πολ-
 λάκις μεμαρτύρηκεν αὐτῷ ὁ Βασιλεὺς πρὸς τοὺς π-
 ρ[ε]σβεύοντας 'Αθηναίων πρὸς ἑαυτόν· καὶ χειροτον-
 ῆθει[ς] ἀγωνοθέτης ἐπὶ 'Ισαίου ἄρχοντος ὑπήκουσε-
 40 ν τῷ Δ[η]μῳ ἐθέλοντῆς ἐκ Κ τῶν ἰδίων τάς τε πατρίο-
 υς θυσίας ἔθυσεν τοῖς Θεοῖς ὑπὲρ τοῦ Δήμου καὶ τῇ-
 ν]. ν ἔδωκεν πᾶσιν 'Αθηναίοις πάντας τοὺς
 ς καὶ ἐπ[ί]θετον ἀγῶνα κατεσκεύασεν τῇ Δῆμ-
 45 ητρι καὶ τῇ Κόρε[ι] [πρ]ῶτος, ὑπόμνημα τῆς τοῦ Δήμου
 ἐλευθερίας, ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀγώνων κα-
 ῖ θυσίων ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ εἰς ταῦτα πάντα ἐκ τῶ-
 ν ἰδίων ἀναλώσας πολλὰ χρ[η]μάτα τὰς εὐθύνας δέδω-
 κεν κατὰ το[ύ]ς νόμους κα[ὶ] οὐθὲν ὑπεναντίον πρὸς Δ-
 50 ημοκρατίαν οὐδεπώποτε, [οὔτε λό]γ[ωι] ποιήσας, οὔτε
 ἔργωι. "Ὅπως ἂν οὖν φανερόν ἔι [πᾶσιν] ὅτι ὁ Δῆμος ἐπί-
 σταται χάριτας ἀποδιδόναι [τοῖς εὐεργέταις ἀξι-

- ας, ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν· ἀγαθῇ [τύχει· δεδόχθαι τε-
 ι Βουλῇ, τοὺς Προέδρους, οἱ ἂν λά[χωσιν προεδρεύε-
 ιν εἰς τὸν Δῆμον, ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ [ἐκ τοῦ νόμου ἡμ-
 55 ἐραι τῆς αἰτήσεως, χρηματίσαι περὶ τούτων εἰς τῇ-
 ν πρώτην ἐκκλησίαν κατὰ τὸν νόμον· γνῶ[μην δὲ ξυμβ-
 ἄλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον, ὅτι δοκεῖ [τῇ Β-
 ουλῇ ἐπαινέσαι Φιλιππίδην Φιλοκλέους Κεφαλ[ῆ-
 θεν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων διατελεῖ πε[ε-
 60 ρὶ τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ στεφανῶσαι αὐτ[ὸν] [χ-
 ρυσῶι στεφάνωι κατὰ τὸν νόμον καὶ ἀνειπεῖν τὸν σ-
 τέφανον Διονυσίων τῶν μεγάλων τραγωιδῶν τῷ ἀγ-
 ῶνι· στήσαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῇν ἐν τῷ Θεά[τ-
 ρωι καὶ εἶναι αὐτῷ σίτησιν ἐν Πρυτανείωι καὶ ἐκ-
 65 γόνων αἰεὶ τῷ πρεσβυτάτῳ καὶ προεδρία[ν] ἐν πᾶσι
 τοῖς ἀγῶσι ΤΟΙ[Σ] ἢ πόλις τίθησι(ν)· τῆς δὲ ποιήσεως τ-
 οῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι
 τοὺς ἐπὶ τῇ διοικ[ή]σει· ἀναγράψαι δὲ [τ]ό[δ]ε τὸ ψήφι-
 σμα τὸν Γραμματέα τὸν κατὰ Πρυτανείαν ἐν στήλῃ
 70 λ[ιθίνῃ] καὶ στήσαι παρὰ τὸν Νεὼ τοῦ Διονύσου, εἰς
 δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης μερίσαι τοὺς ἐπὶ τῇ
 διο[ικ]ήσει (Δ)Δ[δ]ραχμᾶς [ἐκ] τῶν εἰς τὰ κατὰ ψηφίσματ-
 Λ ἀναλισκομένων τῷ Δήμῳ.

Ὁ Δῆ[μος].

Ἐβδομήκοντα καὶ τρεῖς ἦσαν λοιπὸν τοῦ ψηφίσμα-
 τος οἱ στίχοι, ὧν ἕκαστος (πλὴν τοῦ τελευταίου
 τελευτῶντος κατὰ τὸ ἡμισὺ που τοῦ μήκους του)
 εἶχε τεσσαράκοντα γράμματα μετ' ἀκριβείας ἐπαί-
 νου ἀξίας στοιχηδὸν ἐγκεχαρχυμένα. Εἰς ἱκανὴν δὲ
 ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τελευταίου στίχου ἦτο ἐγγε-
 γλυμμένος, ὡς συνήθως, στέφανος, ἐν ᾧ ἐφέρετο
 διὰ μεγαλητέρων γραμμάτων γεγραμμένον «Ὁ
 Δῆμος». Λάθῃ τινὰ τοῦ χαρακτοῦ καὶ ἐν τῷ νῦν
 τὸ πρῶτον ἐκδιδομένῳ μέρει τοῦ ψηφίσματος βλέ-
 πει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεταγραφῇ· ἀλλὰ
 ταῦτά εἰσι παντάπασιν ἀνάξια λόγου οὐδὲ παρέ-
 χουσί τινα δυσκολίαν εἰς τὴν τοῦ ὅλου κατανόησιν·
 καὶ αὐταὶ δὲ αἱ βλάβαι τοῦ λίθου μόνον κατὰ τοὺς
 στίχους 42-43¹ διαταράσσουσι πῶς τὴν συνέχειαν

τῶν λεγομένων, ἄλλως τὸ ψήφισμα εἶναι νῦν πλῆ-
 ρες, εἰ καὶ τὰ δύο τεμάχια τῆς στήλης δὲν εἶναι
 δυνατόν νὰ προσαρμόζωσι¹, διότι, ὡς εἰκάζω, ἐξέ-
 λιπον κατὰ τοὺς στίχους 38-41 καὶ 50-57 μικρά
 τινα τμήματα αὐτῆς. Περὶ τοῦ τιμωμένου ἀνδρός,
 οὗ νῦν τὸ πρῶτον², ὡς φαίνεται, μανθάνομεν καὶ τὸν
 δῆμον³, οὐδὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω μεθ' ὅσα περὶ
 αὐτοῦ ἔχουσιν ἤδη γράψει οἱ τὸ πρῶτον τοῦ ψηφί-
 σματος μέρος ἐκδόντες καὶ ἐν γένει τὰ τοῦ ψηφί-
 σματος ἐξητάσθησαν ἤδη ἱκανῶς⁴· τὸ νῦν ἐκδιδό-

¹ Νὰ γίνῃ δοκιμὴ δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τοῦ παρόντος.

² Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape καὶ τοῖς ἄλλοις μοι ἐν χερσὶ βιβλίοις ὁ
 δῆμος τοῦ ἀνδρός δὲν φέρεται ἀναγεγραμμένος.

³ Περὶ ἐργόν τινα ἔκμα παρατήρησιν ἐκ τούτου λαθὼν ἀφορμὴν,
 ὅτι δηλ. ἐν τούτοις, τοῖς τιμητικοῖς λεγομένοις, ψηφίσμασιν ὡς ἐπὶ
 τὸ πολὺ ὁ λέγων τὸ ψήφισμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἦν ἐξ οὗ καὶ ὁ τιμώμενος
 δῆμος.

⁴ Παράβ. Hermes, 2, σελ. 285 καὶ ἐξῆς. Περὶ τῶν ὀλίγων συμ-
 πληρώσεων μου ἐν τῷ νῦν ἐκδιδομένῳ τοῦ ψηφίσματος μέρει οὐδὲν ἔχω
 νὰ παρατηρήσω ἢ μόνον ὅτι συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω τὸν 49^{ον} στί-
 χον διότι ταύτην μόνον τὴν συμπλήρωσιν εὗρον ἀρμόζουσαν· ὁμολογῶ

¹ Ὁ Ρουσόπουλος συμπληροῖ ἐκεῖ τὴν πολιτείαν πάντας
 τοὺς χρόνους· ἴσως ὅμως ὁ ἴδιος δὲν παρατήρησεν ὅτι οὕτως ὁ στίχος
 43ος πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ἔχων 41 γράμματα.

μενον δεύτερον αὐτῆς μέρος τοῦτο ἰδίως ἔχει τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι δηλ. ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπαντᾷ ἢ φράσις ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως¹ καὶ προσέτι ἢ προσθήκη κατὰ τὸν νόμον μετὰ τὴν φράσιν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν· ἢ συνήθης φράσις ἢ τὸν χρόνον τῆς εἰσφορᾶς (=εἰσαγωγῆς, ὡς ἡμεῖς σήμερον θὰ ἐλέγομεν) τοῦ προβουλευματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν δηλοῦσα εἶναι εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν καὶ σημαίνει, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην², τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ᾗ τὸ προβούλευμα ἐγένετο, ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ τινὰ ψηρίσματα ἐν οἷς ἀναγινώσκονται αἱ φράσεις, ὅταν ἐξήκωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι ἢ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν ὅταν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι ἐξήκωσιν ἢ τι παρόμοιον, ἐπὶ δὲ τούτων στηριζόμενος ὁ Hartel³ καὶ ἐπὶ τινος χωρίου τοῦ Πολυδεύκου περὶ τῶν ἐκκλησιῶν συνεπέρανε ὅτι ἡ ἀπλῆ καὶ ὅλως σύντομος ἐκείνη φράσις τῶν λοιπῶν ψηρίσμάτων εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν ἠδύνατο νὰ μὴ σημαίνει τὴν ἀμέσως ἐπομένην τῆς συνεδρίας τῆς βουλῆς ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἀλλὰ τὴν πρώτην ἐκκλησίαν, εἰς ἣν τοιαῦται τινες ἠδύνατο νὰ εἰσπαύσιν πρὸς ἐπικύρωσιν προτάσεις· ἐν μέρει, καθόσον δηλ. λέγεται ὅτι ἠδύνατο διὰ τῆς φράσεως ἐκείνης εἰς τὴν πρώτην ἢ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν νὰ μὴ σημαίνεται ἡ ἀμέσως μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς, ἐν ᾗ τὸ προβούλευμα συνετάττετο, ἐκκλησία τοῦ Δήμου, φαίνεται μοι ὅχι ἀβάσιμος ἡ γνώμη αὕτη τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, τοῦλάχιστον καὶ οὗς χρόνους τὰ ἐν λόγῳ ψηρίσματα συνετάθησαν, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ ταύτης συμβάλλεται τι, νομίζω, καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ψηρίσματος

πληρέστερον δηλοῦσα τὸ πρᾶγμα φράσις, ἀποῦ κατὰ ταύτην παραγγέλλονται ἐκεῖνοι οἱ πρόεδροι νὰ εἰσαγάγωσι τὸ προβούλευμα εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου πρὸς ἐπικύρωσιν, οἵτινες θὰ τύχωσι προεδρεύοντες ὅταν ἐξέλθωσιν αἱ ἐκ τοῦ νόμου ἡμέραι τῆς αἰτήσεως, αἰτησις⁴ δ' ἐλέγετο καὶ ἦτο βεβαίως ἢ παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν βουλὴν ἐπιτιδομένη καὶ ὡς βάσις τοῦ προβουλευματος ὑποκειμένη ἀναφορὰ ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς σήμερον.

Ἀλλὰ καὶ τινὰ ἄλλα ἔχει περίεργα τὸ ἡμέτερον ψήρισμα· ὅχι μόνον δηλ. δὲν ἀναφέρει, ὅπερ σὺνηθες ἐν τοῖς ψηρίσμασι τοῦ Δήμου, τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν, ἀπ' ὧν ἐμελλε νὰ κατασκευασθῇ ὁ στέφανος, ἀλλ' ἐνῶ παραγγέλλει τοῖς ἐν τῇ διοικήσει νὰ καταβάλωσιν ὅπωςδὴποτε τὸ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον χρῆμα καὶ τὸ εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ψηρίσματος ποσόν², οὐδὲ λέξιν λέγει περὶ τοῦ τίς θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς χαλκῆς εἰκόνος καὶ ὑπὸ τίνων θὰ δοθῶσι τὰ πρὸς ταύτην ἀναγκαῖοντα χρήματα. Ἀλλ' ἄρα γε καὶ ἐστάθη ποτὲ ἡ χαλκὴ αὕτη εἰκὼν τοῦ Φιλιππίδου ἐν τῷ Θεάτρῳ; Ὁ Πανσανίας (I, 21, 1,) περὶ τῶν ἐν τῷ Θεάτρῳ ἰδρυμένων εἰκόνων τῶν ποιητῶν λέγει τὰ ἐξῆς. «Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίοις εἰκόνες ἐν τῷ Θεάτρῳ καὶ Τραγωδίας καὶ Κωμωδίας ποιητῶν αἱ πολλαὶ τῶν ἀρρανεστέρων· ὅτι μὴ γὰρ Μένανδρος, οὐδεὶς ἦν ποιητῆς κωμωδίας τῶν εἰς δόξαν ἡκόντων. Τραγωδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν Εὐρυπίδης καὶ Σοφοκλῆς». Καὶ τοὺς λόγους τούτους τοῦ περιηγητοῦ ἐκύρωσαν ἐν πολλοῖς αἱ ἀνασκαφαί· τῆς εἰκόνος τοῦ Μενάνδρου, ὅστις μόνος τῶν εἰς δόξαν ἡκόντων ποιητῶν τῆς Κωμωδίας ἦν ἐκεῖ ἐν ὁμοιώματι (χαλκίνῳ;³) ἰδρυμένος κατὰ τὸν περιηγητὴν, εὐρέθη τὸ βῆθρον, εὐρέθησαν δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν ἀρρανεστέρων, ἀλλ' οὐδὲν εἰς τὸν ἡμέτερον Φιλιππίδην ἀναπερόμενον⁴.

ὅμως ὅτι αὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰ σωζόμενα καὶ ὑπὸ τοῦ Köhler, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, πιστῶς ἀποδοθέντα γράμματα τοῦ ἐν Ἀθῆναις λίθου· ἴσως ὁ χαρακτὴς ὑπέπεσαν καὶ ἐνταῦθα εἰς τι ἁμάρτημα.

¹ Ἡ φράσις δὲν σφίγγεται ὀλόκληρος ἐν τῷ λίθῳ ἀλλ' ἡ συμπλήρωσις εἶναι βεβαία.

² Παράβ. ἰδίως Miller, De decretis atticis Quaestiones Epigraphicae, σελ. 34.

³ Studien, σελ. 170 καὶ ἐξῆς, ἐνθα λόγος γίνεται καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθηναίῳ τομ. 6, σελ. 152, δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον ψηρίσματος, ἐν ᾧ ὅλως ἀκριβῶς ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προβουλευματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου.

⁴ Τὸ πρᾶγμα μοι ὑπέδειξεν ὁ καθηγητὴς κ. Wilamowitz, συμπεσόντος λόγου εὐθὺς μετὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ λίθου, ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἐν τοῖς βίοις τῶν δέκα βῆτόρων ἔγγραφα. Παράβ. καὶ Hartel Studien σελ. 239.

² Ὁ λίθος ἔχει κατὰ λάθος βέβαια ΔΔ ἀντὶ τῶν ΔΔ = εἴκοσι, ποσὸν ὄντως εὐτελὲς διὰ τὴν ἐγγράφειν 2907 γραμμάτων. Παράβ. καὶ περὶ τούτου Hartel ἐ. α., σελ. 140 καὶ ἐξῆς.

³ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημερίδα, Π. Β. σελ. 244 καὶ ἐξῆς.

⁴ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. Π. Β. σελ. 178, 217, 223. Φιλιστ. Τόμ. 3ον, σελ. 563 καὶ ἐξ.

49

Ε Π Ι Θ Ε Ρ . Ι Λ Ο . . .
 Α Ξ Η Ι Δ Ι Ο Δ Ο . . .
 Ω Ν Ο Ξ Ο Γ Δ Ο Ε . . .
 Α Κ Υ Ρ Ι Α Τ Ω Ν . . .
 5 Κ Α Ι Ξ Υ Μ Π Ρ
 . Ξ Π Ρ Ο Ξ Ε
 Ι Τ Ε Κ Τ Ω Ν
 . Ο Ι Ν Ε
 . Ξ Τ Ο Ν
 10 Χ Θ Α Ι Τ
 . Ν Ε Ι Ξ
 . Ε Ξ
 Τ Ο Μ
 Ξ Ι Ν
 15 Ὡ Α

Ἐπὶ Θερ[σ]ιλό[χου] ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Αἰαντίδος; πέμπτης; πρυτανείας, ἥ: Διόδο[τος] Διογνήτου Φρεάριος ἐγραμμάτευε, Μαιμακτηρι-
 ὦνος ὀγδόε[ι] ἰσταμένου τῆς πρυτανείας· ἐκκλησί-
 α κυρία· τῶν [Προέδρων] ἐπεψήφισε
 καὶ Συμπ[ρόεδροι]· ἔδοξεν τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ
 . ς Προξένο[υ] εἶπεν· ἐπειδὴ ἀρχι-
 τεκτων [χειροτονηθεῖς] τοῖν Θ-
 ε]οῖν ἐ
 στον
 χθαι τ
 . νεις
 . ἐξ
 τομ
 σιν
 οα

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στή-
 λης λίθου ὑμηττείου ἐχούσης καὶ ἀπλοῦν ἀρχι-
 τεκτονικὸν κόσμον. Ὑψ. σφζόμενον 0,30, πλάτος
 (τὸ σφζόμενον) 0,18, πάχος 0,15. Τὸν ἄρχοντα
 Θερσίλοχον γινώσκουμεν ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων ψηφι-
 σμάτων (C. I. A. ἀριθ. 307 καὶ 308)· ἐξ ἐκείνων
 δὲ τῶν ψηφισμάτων, ἐννοεῖται, παραλαβὼν συνε-
 πλήρωσα καὶ ἐν τούτῳ τῷ ψηφίσματι τὸ ὄνομα τοῦ
 Γραμματέως, ἐκ δὲ τῆς κοινῆς τυπικῆς φρασεολο-
 γίας ἀπετόλμησα τὰς λοιπὰς συμπληρώσεις δοκι-
 μῆς μᾶλλον χάριν καὶ ἵνα ἴδω πόσα περίπου εἶχεν
 ἕκαστος στίχος γράμματα. Εἰκάζω ὅτι 51 ἦσαν
 ἕκαστου στίχου τὰ γράμματα, διὰ τοσούτων δὲ
 συμπληροῦνται ἐπίσης διὰ τυπικῶν φράσεων καὶ
 οἱ στίχοι 10-12 οὕτως «δεδό]χθαι τῇ Βουλῇ,
 τοὺς Προέδρους, οἵτινες ἂν λάχῃσι προεδρεύειν εἰς
 τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων,
 γνώμην] δε ξυμβάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δή-
 μον ὅτι δοκεῖ τῇ Βουλῇ. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτω
 συμπληρουμένων πρῶτον μὲν δὲν θὰ ἔμενον διὰ τὴν
 οὐσίαν τοῦ ψηφίσματος ἢ τρεῖς μόνον στίχοι, 7^{ος}
 8^{ος} καὶ 9^{ος}, ἔπειτα δὲ δύσκολος θὰ ἦτο ἡ συμ-
 πλήρωσις τῶν ὑπολειφθέντων ἔτι τριῶν στίχων
 (13-15) διὰ τυπικῶν ἐπίσης φράσεων σύμφωνα μὲ
 τὰ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν περισφθέντα γράμματα.

Ὁ λίθος οὕτω κολοβὸς περισφθὲνς ἡμῖν δὲν μᾶς
 διδάσκει βέβαια πολλὰ τινα πράγματα. Ἄν ἡ συμ-

πλήρωσις μου τῶν στίχων 7-8 δὲν εἶναι ὅλως ἄ-
 στοχος, ὁ λίθος ἔφερεν ἐγκεχαραγμένον ψήφισμα
 εἰς τιμὴν ἀρχιτέκτονός τινος, ὅστις εἶχε τὸ καὶ τὸ
 κάμη πιθανῶς ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς ἐν Ἐλευσίνι. Ἀλλὰ
 τίς οἶδεν ἂν εἴτε ὑπὸ τὴν γῆν εἴτε καὶ ἐν αὐταῖς
 που ταῖς συλλογαῖς (ταῖς ἐν Ἀθῆναις μάλιστα,
 διότι ἡ στήλη ἀναμφιβόλως θὰ ἐγένετο εἰς διπλοῦν)
 ἀκόμη δὲν εὐρίσκεται καὶ ἄλλο τεμάχιον εἰς τὸ
 προκείμενον προσαρμόζον. Ἡ ἔκδοσις λοιπὸν καὶ
 τῶν τεμαχιδίων τούτων ἀναγκαία, καὶ ἂν ἐνίοτε
 εἰς διπλοῦν μέλλομεν νὰ ὑποβληθῶμεν κόπον καὶ
 νὰ παλιλλογήσωμεν. Ἀλλὰ πότε ἤρξεν τὴν ἐπώ-
 νυμον ἀρχὴν ὁ ἄρχων Θερσίλοχος; Κατὰ τὸν Dit-
 temberger (Hermes, 2, σελ. 295 καὶ ἐξῆς) κατὰ
 τὸ 288/7 π. X., κατὰ δὲ τὸν Dumont (Chronolo-
 gie des Archontes Athéniens, σελ. 123) ἐν ἔτος
 πρότερον, ἥτοι κατὰ τὸ 289/8 π. X. Ἀλλὰ ἡ χρο-
 νολογία αὕτη ἐστηρίχθη κυρίως ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι
 τὰ ψηφίσματα τὰ μνημονεύοντα τὸν ἄρχοντα τοῦ-
 τον καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ Καλλιμήδην ἀναφέρουσι
 συγχρόνως καὶ τὰς φυλὰς Ἀντιγονίδα καὶ Δημη-
 τριάδα (ἐν τῷ ἐτέρῳ αὐτῶν, C. I. A. ἀριθ. 307,
 τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς εἶναι ἐπίτηδες ἀπεσβεσμένον)
 καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν δύνανται ἢ νὰ καταταχ-
 θῶσι μετὰ τοῦ 307^{ου}, τοῦ ἔτους τῆς εἰσαγωγῆς
 δηλ. τῶν δύο ἐκείνων φυλῶν, καὶ τοῦ 266, τοῦ ἔτους
 δηλ. τῆς πιστευομένης μέχρις ἐσχάτων καταργή-

σεως αὐτῶν, ἀναφέροντα δὲ συγχρόνως καὶ Δημήτριον βασιλέα (C. I. A. 306) ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ ὑποθελώσι σθένος καὶ ἀναφορὰν ἔχοντα πρὸς Δημήτριον τὸν πολιορκητὴν τὸν ἐγκαταλιπόντα, ὡς γνωστὸν, διὰ παντός τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 287 π. X. Ἀλλ' ἤδη εἶναι πλέον ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ δύο ἐκείναι φυλαὶ (Ἀντιγονίς καὶ Δημητριάς) δὲν κατηργήθησαν ἢ περὶ τὸ 200^{ον} ἔτος π. X., ὁπότε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ τῶν λίθων ἀπεξέσθησαν (Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 173 καὶ ἐξῆς) ὥστε, ἂν ἄλλοι κυρίως λόγοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς ὑποστήριξιν ταύτης τῆς γνώμης, ἡ γνώμη τῶν φρονούντων¹ ὅτι ὁ βασιλεὺς Δημήτριος τοῦ ψηφίσματος ἀριθ. 306 εἶναι ὁ ἑγγονος τοῦ πολιορκητοῦ ὁ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 232-229 π. X. δὲν εἶναι ὅλως ἀβάσιμος. Τοῦτου δὲ οὕτως ἔχοντος τὰ ψηφίσματα ταῦτα θὰ ἐχρησίμευσον εἰς κύρωσιν τῆς γνώμης ὅτι ἀληθῶς ἡ Πτολεμαῖς εἰσέχθη μόνος μετὰ τὸ 230^{ον} ἔτος π. X. (Ἀρχ. Ἐφημ., 1887, ἔ. ἄ.) ἀφοῦ ταῦτα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ νεωτέρου Δημητρίου ἀναφερόμενα (239-229 π. X.) δώδεκα εἰσέτι φαίνονται μνημονεύοντα φυλάς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα θὰ ἐξακριβώσῃ κάλλιον ὁ ἐπιχειρήσων νὰ γράψῃ μονογραφίαν περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ τρίτου π. X. αἰῶνος ἐπὶ τῶν λίθων στηριζόμενος, οὗς αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἀνασκαφαὶ καὶ μάλιστα αἱ ἐν Ἐλευσίνι ἤνεγκον εἰς φῶς. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἐν Ἐλευσίνι λίθου δὲν εἶναι κακὸν καὶ ἴσως ἐπὶ μόνου τούτου στηριζόμενός τις θὰ ἠδύνατο εὐκολώτερον νὰ δεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Dittemberger.

50

C

I

... ΟΝΤΟΞΕΔΟΞΕΝΤΩΙΔΗΜ
 ... ΑΝΕΥΕΔΙΕΥΧΗΞΔΗΜΑΡ
 ... ΜΑΤΕΥΕΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝ
 ... ΔΙΞΓΑΡΓΗΤΤΙΟΞ
 5 ... ΤΡΑΤΟΥΑΛΩΠΕΚΗΘΕΝ.
 ... <ΤΑΕΧΕΙΤΩΙΔΗΜΩΙ
 ... ΟΥΛΕΥΞΙ
 ... ΧΩ

¹ Τοιαύτην γνώμην ἐξήνεγκον, ὡς ἀναφέρει ὁ Dittemberger ἐν τῷ ἑνῷ μνημονεύοντι ἄρθρῳ του (Hermes, 2, σελ. 295), ὁ Meier καὶ ὁ Westermann. Ἀτυχῶς δὲν εἶχον καιρὸν νὰνατρέξω καὶ εἰς τούτους καὶ ἰδῶ ἐπὶ ποίῳ ἐστήριζαν τότε τὴν γνώμην των λόγων.

Οε]οί.

Ἐπὶ . . . ἀρχ]οντος· ἔδοξεν τῷ Δῆμ-
 ωι . . . ἐπρυτ]άνευε· Διεύχης Δημαρ-
 ατου; . . . ἐγραμ]μάτευε· τῶν Προέδρων
 ἐπεψήφισεν . . .] δὲς Γαργήτιος.
 5 . . . Φίλος;] τράκτου Ἀλωπεκῆθεν [ε-
 ἵπεν . . . ἄρι;] στα ἔχει τῷ Δῆμωι
 . . . ὁ; Ἐλευσι-
 νίων; . . . χω-

Ἀναγινώσκονται τὰνωτέρω στοιχηδὸν καὶ ἀρ-
 κετὰ ἐπιμελῶς ἐγκεχαράγμένα ἐπὶ τεμαχίου στή-
 λης λίθου πεντελικοῦ τὰριστερὰ καὶ τὰ κάτω τε-
 θραυσμένης· πόσον μέρος τοῦ ὕψους τῆς στήλης
 ἐξέλιπε (τὸ νῦν σωζόμενον εἶναι μόνος 0,25, τοῦ-
 του δὲ μόνος 0,09 κατακαμυθάνονται ὑπὸ τῆς ἐνε-
 πιγράφου ἐπιφανείας) ἄδηλον. Τοῦ πλάτους τῆς
 ὁμῶς εἰκάζω ὅτι ἐξέλιπε σχεδὸν τὸ ἡμισυ, ἥτοι τὸ
 ὅλον αὐτῆς πλάτος ἦν ποτε 0,36-0,37 περίπου.
 Τὸ πάχος αὐτῆς κατὰ μὲν τὸ ἐνεπίγραφον μέρος
 εἶναι 0,065 περίπου, κατὰ δὲ τὸ μέρος ἔνθα ἡ ἀνά-
 γλυπτος παράστασις 0,08. Διότι καὶ γλυφὰς εἶχε
 τῷ ὄντι ἡ στήλη, ὣν νῦν οὐδὲν ἄλλο σώζεται ἢ τὸ
 κατώτατον μέρος γυναικείας μορφῆς ἐπὶ σπονδυ-
 λοειδοῦς δίσκου (tabouret) καθημένης. Ἴσως εἰκο-
 νίζοντο αἱ δύο θεαί¹ ἡ μὲν καθημένη, (ἡ Δημήτρα)
 ἡ δὲ πρὸ αὐτῆς ἰσταμένη (ἡ Κόρη). Τοῦ δὲ ἐπ' αὐ-
 τῆς ψηφίσματος διεσώθησαν τοσαῦτα μόνον, ὥστε
 ἐξ αὐτῶν, ἐγὼ τοῦλάχιστον, δὲν ἠδυνήθην νὰ μαν-
 τεύσω οὐδὲ περὶ τίνος προῦκειτο. Τὸ τυπικὸν μέρος
 αὐτῶν δεικνύει ὅτι ἐνεχαράχθη εἰς τὸν λίθον κατὰ
 τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4^{ου} π. X. αἰῶνος καὶ πιθαν-
 ὥτα κατὰ τὸ δεύτερον αὐτοῦ τέταρτον (378-
 350 π. X.)² ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δυστυχῶς δυ-
 νάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐκ τῶν περισωθέντων γραμ-
 μάτων, οὐχὶ δὲ καὶ πόσα εἶχε τοῦλάχιστον ἑκα-
 στος στίχος γράμματα· ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καὶ 34
 γράμματα, ἂν πρυτανεύουσα ἦν ἡ Ἰπποθωντὶς
 φυλὴ, ἀλλὰ καὶ 30 μόνον ἂν ἐπρυτάνευεν ἡ Οἰ-

¹ Οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ δεύτερον ἐκδοῦς τὸ εἰς τὸν περιπόλαρχον Σμυ-
 κυθίωνα ψήφισμα (Ἐφ. Ἀρχ. 1888, σελ. 21) δὲν ἐπανώρθωσα ἀβλε-
 ψίαν μου τινα ἐπιεικῶς χρονοροειδῇ, εἰς ἣν ὑπέπεσα κατὰ τὴν πρώτην
 αὐτοῦ ἐκδοσιν (Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 133). Καὶ ἐκεῖ βεβαίως εἰ-
 κονίζονται αἱ δύο θεαί, ὅπισθεν δ' αὐτῶν ὁ τιμώμενος περιπόλαρχος.

² Παράβ. S. Reinach, Traité d'Épigraphie Grecque, σελ. 341-
 342 καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς.

ἀρεσκείας μου. Ὁ πρῶτος ὁμῶς στίχος πιθανὸν νὰ εἶχε καὶ τόσα μόνον γράμματα, ὅσα ἡ συμπλήρωσις μου δεικνύει (22) ἐκτὸς ἂν ὑπάρχη καὶ ἄλλο ὄνομα πολυσυλλαβώτερον εἰς ἄλμος καταλήγον, ὅπερ ἐγὼ ἀγνοῶ. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοὺς καλοὺς εἰσέτι χρόνους, τοὺς ἐλληνομακεδονικοὺς, τότε δὲ πολλαὶ ἐγένοντο ἐπισκευαὶ καὶ διακοσμήσεις καὶ ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος ἱερῷ ὡς ἀλλαχόθεν γινώσκουμεν (Ἐφημ. Ἀρχ. 1883, σελ. 115, στίχ. 35 καὶ ἐξ.)· ἀλλ' εἰς τί συνίστατο ἡ διακόσμησις, ἣν ὁ τιμώμενος διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἀνὴρ ἐν αὐτῷ ἐτέλεσεν ἄδηλόν, καθὼς ἐπίσης ἀγνωστον μένει καὶ τίς ἦν οὗτος ὅστις σπουδαῖος ἦν (φράσις ἐμοὶ ἀλλαχόθεν ἀγνωστος) περὶ τὸ γένος τὸ Εὐμολπιδῶν. Ἀλλὰ ταῦτα

οὐδ' ἦτον ἀνάγκη νὰ δηλώνται σαφέστερον ἐν τῷ ψηφίσματι· περιεργον ὁμῶς, ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτῷ τίς ἦν ὁ τιμῶν τὸν ἄνδρα ὁ δῆμος ὁ Ἐλευσινίων ἢ τὸ γένος τὸ Εὐμολπιδῶν· εἰκάζω ὅτι τὸ ψηφίσμα ἦν τοῦ γένους τῶν Εὐμολπιδῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν παράλειψιν ἀγνοῶ. Ἄν ἐτελείωνεν εἰς τὸν 5^{ον} στίχον ἡ φράσις καὶ τὸ τοῦ Πλούτωνος ἱερὸν καλῶς ἐκόσμησεν ἤρχιζε δὲ ὁ 6^{ος} διὰ τῆς λέξεως ἐπαινεῖσαι ἡδύνατο νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐκεῖ κατὰ λάθος ἀντιγραφικὸν ὁ χαρακτὴς ὀλόκληρον στίχον εἶχε παραλείψῃ, ἀλλ' ὅπως νῦν ἔχει ὁ λίθος δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω ποῦ καὶ πῶς τὸ λάθος ἐγένετο. Διότι ἐκ λάθους πάντως ἐπήγασεν ὁ παράδοξος οὗτος τύπος τοῦ ψηφίσματος¹.

52

ΙΩΝΟΙΤΕ
ΜΕΝΟΙΕΝΕ
ΝΙΚΑΙΟΙΥΠΑΙ
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
ΚΛΕΟΥΞΑΘΜΟ
ΞΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝ
ΕΦΕΑΥΤΩΝΤΡΙΞ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΟΙΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ
ΕΝ ΠΑΝΑΚΤΙ
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
ΑΘΜΟΝΕΑ

Ἀθηναίων
οἱ τεταγμέν[ν]οι
ἐν Πανάκτ[ω]
Δημαίνετον
Ἀθμονέα

Εἰς τὰ δέκα καὶ τέσσαρα τεμάχια τὰ ἀποτελέσαντα τὴν στήλην τὴν φέρουσαν ἀναγεγραμμένον τὸ ψηφίσμα τὸ εἰς τὸν στρατηγὸν Δημαίνετον, ὅπερ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΟΙΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙ
ΕΠΙΦΥΛΕΙ
ΔΗΜΑΙΝΕΤΟΝ
ΑΘΜΟΝΕΑ

Ἀθηναίων
οἱ τεταγμένοι
ἐπὶ Φυλῆι
Δημαίνετον
Ἀθμονέα

ἤδη ἐξέδωκα ἐν ταύτῃ τῇ Ἐφημερίδι (1887, σ. 1) προστετέθησαν πέρυσι καὶ ἄλλα δύο φέροντα ἐγκε-

¹ Παράβ. C. I. A. 183, Ἀθην. 6. σελ. 152.

χαραγμένα τάνωτέρω. Τὰ δύο νεωστὶ εὑρεθέντα τε-
μάχια (καὶ εὑρέθησαν ταῦτα ἀνασκαπτομένου τοῦ
περὶ τὰ Προπύλαια χώρου) προσαρμόζουσιν ἀλλή-
λοις, ἀλλ' ὅχι δυστυγῶς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, ὥστε
καὶ πάλιν τὸ ὕψος τῆς στήλης ἀκριβῶς (τὸ ἕτερον
τῶν νεωστὶ εὑρεθέντων τεμαχίων εἶναι αὐτὸ τὸ
πρὸς τὰ κάτω ἄκρον τῆς στήλης) νὰ μάθωμεν δὲν
δυνάμεθα· εἰκάζω ὅμως ὅτι δὲν ἦν μείζον τοῦ 1,50
Γ.Μ., ἐξέλιπον δηλ. τοῦ λίθου μετὰξὺ τοῦ πρότε-
ρον εὑρεθέντων καὶ τῶν νεωστὶ αὐτοῦ τεμαχίων
μόλις 0,03, ἀρὸς τὸ νῦν αὐτῆς μέγιστον σφζόμε-
νον ὕψος εἶναι 1,43. Ἐκ τῶν νῦν τεμαχίων τίποτε
ἄλλο δὲν μαθησόμεν νεώτερον ἢ μόνον ὅτι Ἑρμο-
κλῆς καὶ ὅχι Ἑρμοδόωρος ἐκαλεῖτο ὁ πατήρ τοῦ
τιμωμένου στρατηγοῦ.

53

..... Ω Ρ Α Ι Ξ Ω
..... Υ Λ Λ Ε Ι Ο Ξ . Ν Η Ι .
..... Ρ Ι Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ο Ν .
5 Ι Γ Ο Ε Ι Ο Τ Ι Δ Υ Ν Α Τ .
..... Ν Ε Ξ Α Ι Α Υ Γ . Ν Κ Α Ι Ξ
..... Υ Ξ Ω Ι Ξ Τ Ε . . Ν Ω Ι Α Ρ
..... Ν Δ Ρ Α Χ Μ Ω Ν Α Ρ Ε Τ Η Ξ
..... Ο Τ Ι Μ Ι . . Τ Η Ξ Ε Ι Ξ Τ
10 Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ω Ν Ε Φ . Ν Α .
..... Ρ Ο Ε . Ρ Ι Α Ν Ε Ν Τ Ω Ι .
..... Ο Ν Υ Ξ Ι Α Ρ Ο . . .
..... Ν . Γ Ρ
..... Μ Η

[Ἐδοξεν·]

Ἐλευσινίοις ; . . .] ωραιῶν [ἐῖπεν·
ἐπειδὴ . . . Ὑλλεῖος [ἀ]ν[ή]ρ ἀγ-

αθὸς ἐστὶν περὶ τὸν δῆμον τὸν [Ἐ-
5 λευσινίων κα]ὶ ποιεῖ ὅ,τι δύναιτο [α-
ι ἀγαθὸν ἐπα]νέσαι αὐ[τὸν] καὶ σ-
τεφανῶσαι χρ]υσῶι στε[φάν]ωι ἀπ-
ὸ πεντακοσίων δραχμῶν ἀρετῆς
10 ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας] τῆς εἰς τ-
ὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων· εἰ]να[ι
δὲ αὐτῶι καὶ π]ροσ[δ]ρίαν ἐν τῶι [θ-
εάτρωι κατὰ ; τὰ ; Διο]νύσια πο . . .
..... ἀ]ν[α]γρ[ά]ψαι
δὲ τὸδε τὸ ψήφισμα ἐν στ]ήλῃ λιθί-
15 νει]

Ἀναγινώσκονται ταῦτα ἐπὶ θραύσματος στήλης
λίθου πεντελικοῦ (ὕψ. τὸ μέγιστον σφζόμενον 0,23
πλάτος 0,20, πάχος, ὁλόκληρον σφζόμενον, 0,06)
σφζόντος πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν ἄκραν τοῦ καὶ τὴν γρα-
φὴν στοιχηδὸν ἔχοντος. Ἐντεῦθεν δυνατόν μοι
ἐρᾶν ἢ συμπλήρωσις αὐτοῦ, ἣν καὶ ἔχει πρὸ
ὀρθολογῶν ὁ ἀναγνώστης. Τὸ ψήφισμα ἦν τιμητι-
κὸν εἰς ἄνδρα Ὑλλεῖον, ἦτοι Ἰλλυριόν, ἀγαθὸν
δειχθέντα πρὸς τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων. Τὸ
ὄνομα τοῦ εἰπόντος τὸ ψήφισμα δὲν ἠδυνήθη νὰ
μνηστεύω· ἔληκα δὲ τὸ ἔδοξεν ἐκείν ἐν ἀρχῇ, διότι
οὕτως ἤρμοζε νὰ κῆται, ἂν ἡ συμπλήρωσίς μου ἔχει
τινὰ βᾶσιν. Ἐν τῷ 12^ῳ στίχῳ μετὰ τὴν λέξιν
Διονύσια ἀνέγνωται ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ τὰ δύο εἰ-
κεῖνα γράμματα, ἃ καὶ ἐσημείωσα, ἀλλὰ νὰ μνη-
τεύσω καὶ τίς ἐκρύπτετο ὑπ' αὐτὰ λέξις δὲν κα-
τάρθωσα. Ἐν τῷ 14^ῳ στίχῳ ὑποθέτω ὅτι ὁ χα-
ράκτης κατὰ λάθος ἔγραψε Μ ἀντὶ τοῦ Τ. Τὸ σχῆμα
τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ τοὺς ἐλληνομακεδονικοὺς
χρόνους. Εὑρέθη δὲ ὁ λίθος κατὰ τὰ Προπύλαια
τὰ μεγάλα.

54

.....
.....
..... Λ Α Ι Δ Ι Ε
..... / Ω Ρ Α Ν Ρ Ο Λ
..... Τ Ρ Α Τ Η Γ Ω Ι Ξ Ω
..... Α Ρ Ε Ξ Χ Ε Ν Α Υ Τ Ο
5 Λ Ε Ν Ο Ι Ξ Τ Ω Ν Ρ Ο
..... Τ Ο Ν Η Ο Ε Ι Ξ Ξ Τ Ρ Α Τ
..... Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Ξ Η Γ Α

. Υ Ο Α Π Ρ Α Τ Τ Ω Ν Τ Ο Ι Ε Τ
 Ο Υ Ξ Ε Ν Δ Ε Κ Α Ι Τ Α Ξ Θ Υ Ξ
 10 Α Κ Α Ι Ε Μ Π Α Ν Α Κ Τ Ω Ι Τ Α
 Ξ Λ Α Μ Π Α Δ Ο Ξ Α Ο Λ Ο Ν Ο
 Ε Π Ο
 Τ Ι Ξ Μ Ο Ν Κ Α Ι Τ Ο Ε Ι Α Ξ
 Α Ε Τ Α Ξ Χ Ω Ξ Ι Π
 15 Ε Ι Ξ Τ Ο Υ Π
 Η Π Ρ Ο Ξ Τ

. κ]χι διε[τέλεσεν;
 ρ]ώραν πολ[λοῖς;
 σ]τρατηγῶι σω
 π]αρέσχεν αὐτὸν
 5 τοῖς τεταγ[μένοις τῶν πολ[ιτῶν
 καὶ χειρο]τονηθεῖς στρατ[ηγός
 ἄ]ρχοντος ἐξήγα[γεν
 ἀκολό; ὕθα π[ράττων τοῖς τ[ε
 ἐ]θυσεν δὲ καὶ τὰς θυσ[ίας
 10 α καὶ ἐμ. Πανάκτωι τὰ
 καὶ; τῇ; Λαμπάδος ἄλλον θ[έμενος
 ἐπο
 τισμον καὶ τοτεῖα; σ
 ἔνα;] μετὰσχῶπι π[άντες;
 15 εἰς τοῦ π
 ἥ; πρὸς

Φέρονται τάνωτέρω ἐπὶ Θραύσματος¹ στήλης λί-
 θου ὑμηττείου εὐρεθέντος ὡσπύτως κατὰ τὰς ἀνα-
 σκαφὰς τῶν περὶ τὰ μεγάλα Προπύλαια τόπων.
 Οὐδεμία ἀμφιβολία ἐστὶν ἡ στήλη ἔφερεν ἐγκεχραγ-
 μένον ψήρισμα τῶν τεταγμένων ποτὲ ἐν τοῖς τρισὶ
 φρουρίοις, Ἐλευσῖνι, Πανάκτῳ καὶ Φυλῇ στρατιω-
 τῶν εἰς τὸν τότε στρατηγόν των· ἀλλὰ δυστυχῶς
 οὕτω κολοβὸς περιήλθεν ἡμῖν ὁ λίθος, ὥστε ἐλάχι-
 στα ἐξ αὐτοῦ ἡ σχεδὸν οὐδὲν διδασκόμεθα. Γραφὴν
 ἔχει τὴν στοιχηθὸν κυρίως ἀπὸ τοῦ 4^{ου} καὶ ἐξῆς
 στίχου σ[χημα] δὲ γραμμάτων ὅχι πένυ καλὸν καὶ
 ἐγγράξιον ἥκιστα ἐπιμελῆ καὶ ἐντεῦθεν τὸ Θ ἀπ᾽

μόνον τοῦ Ο διακρίνεται. Ἐκ δὲ τούτων καὶ μόνον
 εἰκάζω ὅτι τὸ ψήρισμα ἐγράφη περὶ τοὺς τελευ-
 ταίους Μακεδονικοὺς χρόνους, αὐτοὺς ἐκείνους,
 κατ' οὗς καὶ τὸ εἰς Δημκίνετον ('Αρχ. Ἐρημ. 1887,
 σελ. 1) πρὸς τὰ γράμματα τῆς στήλης τοῦ ὁμοίου
 ὁμοιάζουσι καὶ τὰ τούτου τοῦ λίθου, πλὴν εἰμὴ ὅτι
 ἐν ἐκείνῳ ἡ ἐγγράξις κατὰ τι ἐπιμελετέρα εἶναι.
 Ὅπου ἐγὼ ἀμέδωχα περὶ τῆς ἀγνωστεως ἔγραψα
 ἐν τῇ μεταγραφῇ κυρτὰ γράμματα· κατὰ δὲ τὸν
 στίχον δωδέκτον ἐτημείωσα διὰ γραμμῶν ἐν τῷ
 μεγαλογραμμάτῳ κειμένῳ τὰ ἐπίτηδες ἀπεξεσμένα
 ἐκεῖ γράμματα, δι' ὧν πιθανώτατα ἀναγεγραμμένα
 ἐφέροντο Μακεδόνων βασιλέων ὀνόματα.

Περὶ τῶν ὀλίγων καὶ ὅλως εὐνόητων συμπλη-

¹ Ὑψος τὸ μέγιστον σωζόμενον αὐτοῦ 0,22, πλάτος, 0,20, πῆχος
 ὁλόκληρον σωζόμενον 0,08.

ρώσεών μου τοῦτο μόνον ἀνάγκη νὰ ρηθῇ ὅτι τὰς ἔθηκα, ὅπως τὰς ἔθηκα, ἀπλῶς καὶ κατ' εἰκασίαν, ἀφοῦ ὁ λίθος, πάντοθεν ἀποτεθραυσμένος, δὲν μοὶ παρεῖχε πρὸς τοῦτο ἀσφαλῆ ἀφιετηρίαν. Τούτου δ' ἔνεκα καὶ διότι καὶ τὸ κέρδος δὲν εἶναι μέγα δὲν ἠθέλησα νὰ προσθέσω εἰς τὸν 6^{ον}-7^{ον} στίχον καὶ τὰ «τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ...» οὐδὲ εἰς τὸν 8^{ον}-9^{ον} τὰ «τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς ψήφισμασι τοῦ δήμου». Καὶ εἰς τὸν 10^{ον} δὲ στίχον ἠδύνατο ἴσως νὰ προστεθῇ μετὰ τὸ τα ἢ λέξεις ἀπατούρια κατὰ τὰ τοῦ

εἰς Ἀριστοφάνην τὸν στρατηγὸν ψήφισματος (Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, στίχ. 29-30 καὶ σελ. 213). Λαμπάδος δὲ ἄθλον θὰ ἔθετο ὁ τιμώμενος στρατηγὸς (ἄν, ἐννοεῖται, ἡ συμπλήρωσίς μου «θέμενος» δὲν εἶναι ἡμαρτημένη) κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος τὴν ἐπὶ τῆς φυλῆς ἀγομένην (Ἀρχ. Ἐφημ. ἔ. ἀ.). Γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ λαμπάδοδρομίαι ἦσαν ἱκανῶς δαπανηραὶ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δικαίως ἡξιοῦντο τιμῶν οἱ ἐν αὐταῖς ἀγωνοθετοῦντες.

55

. . . Λ Η Ξ Ο Ι Ε Π Ι Κ Τ Η Ξ Ι Κ Α
 . . . Ρ Ο Τ Η Ξ Β Ο Υ Λ Η Ξ Κ Α Ι Τ Σ Υ
 . . . Ν
 . . . Ι Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Ο Ι Τ Η Ξ Ι Π Ρ Ο
 . . . Ύ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο Κ Α Ι Ε Κ Ο < Μ . Υ Ν Κ Α Ι
 . . . Ε Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ε Π Ε Μ Ε Λ Ο Υ Ν Τ Ο
 . . . Η Μ Ο Τ Α Ι Ξ Ε Π Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Α Υ Τ Ο Υ Ξ Κ
 5 . . . Τ Ο Ν Δ Η Μ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ω Ν Ε Π
 . . . Ύ Ρ Ε Τ Η Ξ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Ε Π Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α Ξ
 . . . Ν Ω Ι Κ Α Ι Α Ν Ε Ι Π Ε Ι Ν Α Υ Τ Ο Ν Τ Ω Ι Α Γ
 . . . Ω Ν . Ι Ο Ν Υ Ξ Ι Ω Ν Κ Α Ι Κ Α Λ Ε Ι Τ Ω Α Υ
 . . . Ο Ξ Ε Δ Ω Κ Ε Ν Τ Η Ν Π Ρ Ο Ε Δ Ρ Ι /
 10 . . . Ι Τ Ο Ψ Ι Ξ Ο Υ . Ι

Ἀναγινώσκονται τὰνωτέρω ἐπὶ θραύσματος βάρους πεντελικοῦ λίθου πάντοθεν ἀποκεκρουσμένου πλὴν τῆς ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας¹. Τὸ βᾶθρον ἔφε-
 ρεν ἀνάθημα (τοῖν θεοῖν βέβαια) τῶν ἐφήβων τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς (εἰς ἣν ὑπήγετο καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἐλευσινίων) τῶν ἐπὶ Κτησικλέους ἄρχοντος (334/3 π. Χ.) ἐγγραφέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς ἐπαινεθέντων καὶ στεφανωθέντων, διότι καλῶς καὶ φιλοτίμως εἶχον ἐκτελέσει τὰ ἀνατεθειμένα αὐτοῖς καθήκοντα· ὑπὸ δὲ τὴν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν (γεγραμμένην διὰ διπλασίων τὸ μέγεθος ἄλλ' οὐχὶ καὶ στοιχηδὸν τεταγμένων γραμμάτων) ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς ἐφήβους κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν, διότι, ὡς φαίνεται, καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐλευσίνα καθήκοντα ἐπίσης καλῶς εἶχον ἐκτελέσει οἱ τιμώμενοι ἔφηβοι. Καὶ ἡ μὲν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐφθέγγετο ὥδε πως. «Οἱ ἔφηβοι τῆς

Ἰπποθωντίδος φυλῆς οἱ ἐπὶ Κτησικλ[έους] ἄρχοντος (ἐγγραφέντες;) στεφανωθέντες ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ [Δήμου ἀνέθηκα]ν». Τό δε ψήφισμα ὡς ἐξῆς περίπου· «Ἐδοξεν Ἐλευσινίοις, ὁ δεῖνα εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς ἔφηβοι τῆς τε ἐορτῆς;] ἐπεμελοῦντο καὶ ἐκοσμοῦν¹ καὶ [εὐτάκτους αὐτοὺς παρεῖχον ταχθέντες] Ἐλευσῖνι, ἐπεμελοῦντο [δὲ καὶ τῆς φυλακῆς καλῶς καὶ φιλοτίμως] δεδόχθαι τοῖς δημόταις ἐπαινέσαι αὐτοὺς κ[οσμιότητος ἔνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς] τὸν δῆμον τὸν Ἐλευσινίων ἐπ[αινέσαι δὲ καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν. . . .] ἀρετῆς ἔνεκα καὶ ἐπιμελείας [καὶ στεφανῶσαι ἕκαστον αὐτῶν θαλλοῦ στεφάν]ωι καὶ ἀνειπεῖν αὐτὸν τῶι ἀγ[ῶνι τῶι πατρίωι. τ;]ῶν [Δ]ιονυσίων καὶ καλεῖτω

¹ Μῆκος τὸ μέγιστον σφ. ζόμενον 0,23 πλάτος 0,15 πάχος 0,15.

¹ Ἐγραψα κυρτὰ γράμματα διότι ὀλίγοντι ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν λίαν ἐφαρμένων ὄντων· ἐπίσης καὶ τοῦ ΚΑΙ τὰ γράμματα εἶναι ἀμφίβολα· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἂν δὲν εἶναι Ι, Α ὅμως, ὅπερ καὶ εἰς ἐμὲ θὰ ἤρεσκε, δὲν εἶναι.

αὐ[τούς; ὁ δῆμαρχος καθ' ἅπερ καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ὁ δῆμ[ος] ἔδωκεν τὴν προεδρίαν » . Τοῦ τελευταίου στίχου τὰ περισωθέντα γράμματα εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε ἀδυνατῶ νὰ μαντεύσω τὸ νόημα.

Τῶν ἐφήβων τῆς Κεκροπίδος φυλῆς τῶν ἐπὶ Κτησιχλέους ὡσαύτως ἄρχοντος ἐγγραφέντων περιεσώθη ἡμῖν στήλη τέσσαρα ἐν ἀκεραίῳ σχεδὸν ἐνέχουσα εἰς τούτους τιμητικὰ ψήφισματα (ὧν τὸ τρίτον ἐπίσης ψήφισμα τοῦ Δήμου τῶν Ἐλευσινίων εἶναι) καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Τὸν λίθον ἐξέδωκεν ὁ κ. Foucart¹ μετὰ σοφῶν παρατηρήσεων, ὡς σύνθητες αὐτῶ, καὶ εἰς τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο παραπέμπω τὸν βουλόμενον νὰ μάθῃ τίς ἦτο ὁ σωφρονιστὴς καὶ τίνα τὰ καθήκοντα τῶν ἐφήβων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν Ἐλευσίνι ταυσομένων. Ὅτι δ' ἐξ ἐκείνου τοῦ λίθου παρέλαβόν τινα καὶ ἐγὼ εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ἐν χερσὶ ψήφισματος, δῆλον.

Οἱ τῆς Κεκροπίδος φυλῆς ἔφηβοι εὐλόγως βεβαίως εἶχον ἀναθέσει τὸ ἀνάθημά των εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερὸν τοῦ Κέκροπος, εὐλόγως δ' ἐπίσης ἔκριναν καλὸν εἰς τὸ αὐτὸ βῆθρον νὰ ἐγχαραῖν καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν τέσσαρα τιμητικὰ ψήφισματα. Οἱ τῆς Ἱπποθωντίδος φυλῆς προέκριναν (ἴσως διότι καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἦσαν ἐλευσίνιοι) νὰ ἀναθέσωσι τὸ ἐαυτῶν ἀνάθημα τοῖν θεοῖν, ἀλλ' ἐν αὐτῶ, ὡς εἰκάξω, ἐνεχάραξαν μόνον τὸ τοῦ δήμου τοῦ ἐλευσινίων ψήφισμα· τὰ ἄλλα (δύο τοῦλάχιστον ἔτι, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι διὰ τὸν σωφρονιστὴν αὐτῶν ἰδιαιτέρον δὲν ἐγένετο ἴσως ἐλευσίνιον ὄντα) θὰ εἶχον ἐγχαραχθῇ βεβαίως εἰς ἰδιαιτέραν στήλην καὶ διαταγῇ τοῦ δήμου σταθῇ, ὅπου συνήθως τὰ τοιαῦτα ψήφισματα, ἐν τῇ ἀγορᾷ πιθανῶς.

56

Ἀναγινώσκονται τὰ κατωτέρω ἐπὶ δύο τεμαχίων βῆθρου προσαρμύζοντα μαρμάρου λευκοῦ ἀδροκόκου καὶ σκληροῦ (πεντελησίου;) εὐρεθέντων ἐντετειχισμένων εἰς τὴν γωνίαν τοίχου μεταγενεστέρου (Βυζαντινοῦ;) κατὰ τινα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἱεροῦ περιβόλου ὁδῶν τοῦ χωρίου. Σώζεται τοῦ βῆθρου τὸ πλάτος τοῦ ὁλόκληρον 0,60 περίπου τοῦ Γ.Μ.

¹ Bull. de Corr. Hellén. 1889, σελ. 253 καὶ ἐξῆς.

καὶ ὡς εἰκάξω καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἐπίσης ὁλόκληρον 0,35 ὃν· τοῦ πλάτους τοῦ δὲ ὡς σφύζονται μόνον 0,28, ἥτοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μόλις τὸ ἥμισυ. Ἐφερε δὲ τὸ βῆθρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ μεγάλῃν τετράγωνον κοιλότητι (διαμέτρου περίπου, ὡς ὑποθέτω, 0,45 καὶ βῆθους 0,08) εἰς ἣν, ὡς φαίνεται, ἐνεγομροῦτο ἡ πλάξ ἐφ' ἧς κυρίως ἡ εἰκὼν ἱδρυτο. Δυστυχῶς καὶ ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια καὶ περ, ὡς ἐρρήθη, καθ' ὅλον τῆς τὸ πλάτος σφύζομένη, εἶναι σφόδρα ἀποτετριμμένη τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ μαρμάρου, ὥστε καὶ κόπον πολὺν καὶ χρόνον μακρὸν ἐχρειάσθηεν ἵνα ἀναγνώσω, τι ἀνέγνωσα. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (φέρουσι δὲ ταῦτα καὶ μάλιστα τὸ Σ, Τ, Χ, ἀκρέμονας ἰσχυρῶς δεδηλωμένους) μαρτυρεῖ¹ τοὺς ὑστάτους Μακεδονικοὺς χρόνους καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς πρώτους Ρωμαϊκοὺς, πάντως ὅμως χρόνους εἰσέτι ποιᾶς τιнос πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀφοῦ, ὡς φαίνεται, οἱ Ἀθηναῖοι διὰ φρουρᾶς κατεῖχον τὰ ἀνέκαθεν λόγου ἄξια φρουριά των καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὴν Ἐλευσίνα. Ἐν τῷ μεγαλογραμματῶ κειμένῳ προσεπάθησα οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα θέσιν νὰ ποδώσω ὡς οἷόν τε πιστότερον τὰ γράμματα² ἀντιγράψας καὶ ἐκεῖνα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ὅσα διέκριναν γεγραμμένα μεταξὺ τῶν στίχων. Καὶ ὑπέθεσα μὲν ἐκ τούτου κατ' ἀρχὰς μήπως ὁ λίθος χρησιμεύσας πρότερον εἰς ἄλλον σκοπὸν κατόπιν ἀποτριβῆς ἐξεπίτηδες ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν τιμητάντων τὸν στρατηγὸν Ἐκφαντον, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς παρετήρησα ὅτι καὶ τὰ γράμματα ἐκεῖνα τὰ μεταξὺ γεγραμμένα ἔχουσι τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα πλὴν τοῦ Μ τῶν στίχων 20^{ου} καὶ 21^{ου} τῆς Γ^{ης} στήλης ὅπερ ὅμως μόλις καὶ ἀμυδρότατα διέκριναν καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου ἐπομένως ἀμφιβάλλω. Ἀλλὰ τότε εἰς τί ταῦτα ἐχρησίμευον; Τὸ Η λ. χ. τοῦ 15^{ου} στίχου ἐκεῖ ἄνωθεν τοῦ τελευταίου γράμμα-

¹ Ἐν αὐτῷ τῷ εἰς Δημαίνετον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα (Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 6, τημ.) τὸ χαραχθὲν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦ 3ου π. Χ. αἰῶνος οὐ μόνον ἀκρέμονας δὲν ἔχουσιν ἔτι τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ τὸ Σ τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος ὅχι παράλληλα ἀκόμη.

² Ἀλλ' ὅ,τι ἐγὼ κατώρθωσα ἀντιγράψας τὸν λίθον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατορθώσῃ καὶ ὁ τυπογράφος καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θέσιν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν στίχων πρὸ πάντων δὲν εἶναι πολὺ πιστὸν τὸ μεγαλογράμματον κείμενον ἂν μοι ἦτο ἔσχατον θὰ ἐδημοσίευσον πιστὸν λιθογραφικὸν ἀντίγραφον τοῦ λίθου.

τος γεγραμμένου πιθανῶς νὰ προστεθῇ ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ χαράκτου εἰς συμπλήρωσιν τοῦ δημοτικοῦ *Παλληγεὺς* εἰ καὶ ἀνάγκη δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα καὶ προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ γράψῃ ἐν Λ ἀκόμη, ὅπερ ὁμῶς οὐδέποτε φαίνεται γράψας. Ἀλλὰ τὰ Ω Τ Η τὰ ἄνω κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17^{ου} στίχου τῆς Α^{ης} στήλης πρὸς τί ἐγράφησαν; Ἄρα γε καὶ ταῦτα εἰς συμπλήρωσιν δημοτικοῦ (ἢ καὶ ἐθνικοῦ) τινος ὀνόματος, ὅπερ ἐγὼ ἐκ τῶν γραμμάτων, ἃ ἀνέγνωσα, δὲν ἠδυνήθην νὰ μαντεύσω; Πρὸς τί δὲ τὸ Χ τὸ ἄνω τοῦ 11^{ου} γράμματος τοῦ 25^{ου} στίχου γεγραμμένον;¹

Περὶ τῶν ὀνομάτων καθ' ἕκαστα καὶ τῶν δημοτικῶν παρατηρῶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ δὲν συνεπλήρωσα ἡγεμῶν διότι δὲν ἐννοῶ τί ἠδύνατο νὰ σημάινῃ ἡ λέξις ἐνταῦθα· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ἔγραψα *Γραμματεὺς* ἐν τῷ 31^ῳ στίχῳ τῆς Γ^{ης} στήλης, εἰ καὶ ὄνομα κύριον ἀπὸ τούτων ἀρχόμενον τῶν γραμμάτων δὲν εὐρίσκω ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Pape. Ἐν τῷ 7^ῳ 11^ῳ 24^ῳ καὶ 25^ῳ στίχῳ τῆς Α^{ης} στήλης, 19^ῳ τῆς Β^{ης} καὶ 6^ῳ καὶ 22^ῳ τῆς Γ^{ης} ἀνέγνωσα μὲν τὰ σημειωθέντα ἐν τῷ μεγαλογραμματῷ κειμένῳ γράμματα, παρέλειψα δὲ ὅλως εἰς τὴν μεταγραφὴν διότι ἐξ αὐτῶν δὲν ἠδυνήθην νὰ πορισθῶ ὄνομα τι καὶ οὐδόλως παράδοξον οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ μὲ ἠπάτησαν. Ἐν τῷ 22^ῳ στίχῳ τῆς Γ^{ης} στήλης ἠδυνάτό τις ἴσως νὰ γράψῃ *Ἐπαιρέας* (εἰ καὶ ὄνομα τοιοῦτον δὲν εἶναι γνωστὸν) ἀλλὰ τὰ κατωτέρω γράμματα θὰ ἔμειναν ἐπίσης ἀκατάληπτα. Ἐν τῷ 6^ῳ στίχῳ τῆς Α^{ης} στήλης ἔγραψα *Φένων* διότι αὐτὰ τὰ γράμματα ἀνέγνωσα ἐπίσης ἐν τῷ 13^ῳ εἰσαγωγῇ καὶ ἐν τῷ 10^ῳ τῆς Β^{ης} σάρετος ἐν ᾧ εὐχαρίστως θὰ ἠθελεν τὸ Σ νὰ εἶναι Υ ἵνα συμπληρώσω τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς *Εὐάρετος*. Ἐν δὲ τῷ 15^ῳ τῆς Β^{ης} στήλης ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ *Δαμίας* διότι ὄνομα Ὀθαμίας μοι εἶναι ἀγνωστὸν· ἀλλὰ τότε τὸ Ο ἐκεῖνο τί ἐσήμαινε ἔξω μάλιστα τῶν γραμμῶν τῶν ἄλλων γραμμάτων γεγραμμένον; Ἐγραψα δὲ τοῦναντίον ἐν τῷ 22^ῳ στίχῳ τῆς αὐτῆς στήλης *Ματίτης* εἰ καὶ οὔτε τοῦτο, οὔτε Ἀπτίτης ὄνομα μοι εἶναι ἀλλαχόθεν γνωστὸν καὶ ἴσως οὐδὲ νὰ ὑπάρχῃ ἐλληνικὸν ὄνομα τοιοῦτον

¹ Τὸ ὡς Ω ἢ Λ τὸ ὑπὸ τὸ Ρ τοῦ 7^{ου} στίχου τῆς Α^{ης} στήλης ἴσως προήλθεν ἐξ ἀκουσίου υπερβολῆς τοῦ χαράκτου θέλοντος νὰ γράψῃ ἀπλῶς τοὺς ἀκρέμονας τῆς οὐρᾶς τοῦ Ρ.

εἶναι δυνατόν. Εἰς δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δημοτικῶν ὠδηγήθην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χαράκτου· συνεπλήρωσα λ.χ. τὸ ἐπὶ εἰς *Ἐπικειδής* διότι ἔταν περὶ *Ἐπικηγουσίων* πρόκειται γράφει ὁ ἴδιος *Ἐπικηφι*. Ἐπίσης τὸ Δε εἰς *Δεκελειὺς* διότι διὰ τὸν Δειραδιώτην γράφει *Δειραδι*, τὸ Λα εἰς *Λακιάδης* διότι διὰ τὸν Λαμπιρέα φέρονται γεγραμμένα *Λαμ* ἢ συνηθέστερον *Λαμπτ*· μετὰ δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ *Ἐρεσι* τοῦ 23^{ου} στίχου τῆς Γ^{ης} στήλης εἰς *Ε(ι)ρασίδης* καταγνώσας, ἐννοεῖται, τοῦ χαράκτου ἀδελφίαν διὰ τὴν παράλειψιν τοῦ Ι, ἀλλὰ ἴσως καὶ καλῶς δὲν ἀνέγνωσα τὰ γράμματα καὶ πρόκειται καὶ ἐκεῖ περὶ *Ἐρμείου* τινός· μετὰ μείζονος δ' ἔτι δισταγμοῦ συνεπλήρωσα τὸ *Θεττα* τοῦ 22^{ου} στίχου τῆς Β^{ης} στήλης εἰς *Θετταλός*· νὰ ὑποκρύπτηται ἄρα γε δήμου ὄνομα ἡμῖν ἀγνωστον ἢ ὁ ἀνὴρ νὰ ἦτο τῷ ὄντι θεσσαλός; ἀρῆκα δὲ καὶ τινα ὅλως ἀσυμπλήρωτα μὴ δυνήθεις νὰ ὑπαγάγω αὐτὰ εἰς τὰ γνωστά μοι τῶν δήμων ὀνόματα. Ἦσαν δὲ κατὰ ταῦτα πάντες οἱ ἀναθέντες 75¹ ἐξ εἰκοσι καὶ ἐξ γνωστῶν δήμων οἱ πλεῖστοι, οὐδὲ εἰς δὲ κατὰ τὸ σωθὲν ἡμῖν μέρος τοῦ καταλόγου *Ἐλευσίσιος*, ἐκτός ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦ 12^{ου} στίχου τῆς Α^{ης} στήλης τὸ ΟΛΕΥ ἐκεῖνο κατὰ λάθος ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ΕΛΕΥ καὶ ὁ ἐκεῖ μνημονευόμενος Διονύσιος ἦτο τῷ ὄντι Ἐλευσίσιος. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Ὅτι δὲ ἡ συμπλήρωσίς μου *στρατιῶται* τοῦ πρώτου στίχου εἶναι ὀρθή μαρτυρεῖ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βάρους ἔνθα πλείονα αὐτῶν ἀναγινώσκονται γράμματα καὶ ἔνθα πᾶσα ἄλλη συμπλήρωσις εἶναι ἀδύνατος². Ἀλλὰ στρατιῶται ἰδίως ἐκαλοῦντο καὶ πρότερον καὶ κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους μάλιστα οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις φρουροῦντες μισθοφόροι ξένοι ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι φρουροὶ ἐκαλοῦντο οἱ *τεταγμένοι τῶν πολιτῶν*³. οὕτω καλοῦνται ἀκόμη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος⁴. Κατὰ τοὺς

¹ Ἄν τῷ ὄντι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθην, πρὸς τὰ δεξιὰ σφύζεται τοῦ βάρους ὁλόκληρον τὸ ὄψος τοῦ, ὁ 31ος στίχος τῆς Γ^{ης} στήλης ἦτο καὶ ὁ τελευταῖος καὶ μόνον ἔλειψαν πρὸς τὰριστερὰ διὰ τὰς ἀποκρούσεις ἐκεῖ τοῦ λίθου 10 ἔτι ὀνόματα ἀνὰ πέντε εἰς τὰς δύο στήλας Α' καὶ Β'.

² Ἰχνη στεφάνου περιβάλλοντος ταῦτα τὰ γράμματα δὲν διέκριναν ἐν τῷ λίθῳ.

³ Παράδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1884, σελ. 135, 1887, σελ. 1, 1888, σελ. 21. *Bull. de Corr. Hellén.*, 1888, σελ. 78 καὶ ἐξ., 1889, σελ. 265 καὶ ἐξῆς.

⁴ Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 1.

υστάτους λοιπὸν ἐκείνους τῆς ἀνεξαρτησίας χρό-
νους, μετήλλαξαν καὶ τὰ ὀνόματα σύμφωνα πρὸς
τὰ πράγματα σημασίαν; Ἴσως, τοῦλάχιστον τοῦτο
φαίνεται διδάσκον ἡμᾶς τὸ ἄνω δημοσιευόμενον
βάθρον, εἰς δὲ τοὺς, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἔκφρασις,
πολιτο-στρατιώτας πιθανὸν νὰ συγκαταλέγοντο
καὶ τινες ξένοι καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὁ θετταλὸς ἐκεῖνος
τοῦ 22^{ου} στίχου τῆς Β^α στήλης οὐδὲν ἄλλο τῶ
ὄντι νὰ σημαίνη ἢ θετταλὸν ἄνδρα ὑπερετιμῶντα ἐπὶ

57

X X P
 L I X A P
 . II X P Y E I E T
 Δ O I N O X O E A
 Δ Δ O I N O X O E A P
 Δ E E X P Y E I O E T
 K Y I I K E N O E
 E K T A I Φ O K A
 H H H Δ Γ I C X P Y E I O A E E
 E Φ P A Λ I Δ E E
 E Φ P A Λ I Δ E E
 Γ I Y Γ O Δ E P I E X
 K O O O N E E X A
 T T T T A P Λ Y P I O N A
 A P Λ Y P I O N E Γ
 . H H Δ Δ Γ T T T I I C
 A N A Θ E M A T A Γ C
 O P M O E X P Y E O E
 Γ Λ A E T P A X P Y
 Φ I A Λ E A P Λ Y
 E I N C
 . T T

Ἀναγινώσκονται τὰνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου λίθου
πεντελικοῦ, ὅπερ φαίνεται σῶζον τὸ πρὸς τὰριστερὰ
χειλὸς του. Τὸ νῦν σφζόμενον ὕψος εἶναι 0,32, τὸ
μέγιστον πλάτος του 0,16 καὶ τὸ πᾶχος του ὁλό-
κληρον σφζόμενον 0,07. Ὁ λίθος δὲν ἦτο, ὡς οἱ
πρότερον ἐκδοθέντες (Ἐφημ. Ἀρχ. 1888, σελ. 48
καὶ ἐξ.), ὁπισθόγραφος, εὐρέθη δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ
τὰ Βυζαντινὰ χαλάσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμ-
μάτων του εἶναι σχεδὸν τὸ αὐτό, οἷον καὶ τῶν ὑπ'
ἀριθ. 42 τεμαχίων. Ὅτι δὲ εἶναι καὶ αὐτὸς τμημα
ἀναγραφῆς πραγμάτων τοῦ ναοῦ περιττὸν καὶ νὰ
τὸ εἴπω. Περὶ τῆς μεταγραφῆς μου εἰς τὴν μετ'

μισθῶ ὡς στρατιώτην ἐν τῇ φρουρᾷ τῆς Ἐλευσί-
νος μετὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν καὶ ἴσως καὶ τὰ
ἄλλα ἐκεῖνα ὀνόματα, τὰ ὑπ' ἐμοῦ μὴ διαγνωσθέν-
τα, ξενικὰ καὶ ὄχι δημοτῶν Ἀθηναίων ὀνόματα
εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ ἀποτελεῖ ὡς εἰκὸς, καὶ τὴν
ἀξίαν τοῦ ἡμετέρου λίθου καὶ τούτου ἕνεκα καὶ
ἐμακρηγόρησά πῶς περὶ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἄλλο-
θέν ποθεν εἶναι γνωστὸς ὁ τιμώμενος στρατηγός,
ἀγνοῶ.

. . . . κυλι;] ξ χρ[υσῆ;
 κυ]λιξ ἀργυρᾶ;
 [T] II Χρυσὶς στ[αθμόν;
 Δ Οἰνοχόη ἀργυρᾶ;
 5 Δ Δ Οἰνοχόη ἀργυρᾶ;
 . . . Δ E E E Χρυσίου στ[αθμόν;
 Κυζικηνός
 Ἐκται Φωκαῖκαὶ
 H H H Δ Γ I C Χρυσίου ἀσ[μή]μου
 10 Σφραγίδες
 Σφραγίδες
 Γ I Ὑποδερὶς χρ[υσῆ;
 Κώθωνες χα[λκοῖ]. . . .
 T T T T Ἀργύριον ἀ[σημον]. . . .
 15 Ἀργύριον ἐπ[ίστημον]. . . .
 . . H H Δ Δ Γ T T T I I C
 Ἀναθήματα π
 Ὅρμος χρυσοῦς
 Πλάστρα χρυ[σᾶ]. . . .
 20 Φιάλη ἀργυρᾶ. . . .
 Σ
 T T T

Εὐκλείδην γραμματικὴν καὶ τῶν ὀλίγων συμπλη-
ρώσεών μου δὲν ἔχω τι νὰ παρατηρήσω· τί ἦσαν αἱ
ἐκται αἱ Φωκαῖκαὶ(;) τοῦ ὁγδόου στίχου ἀγνοῶ· ὅχι
δὲ μόνον ἐνταῦθα (ἐκτεῖ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναί τι
ἄλλο ἢ τὸ θηλυκὸν τοῦ ἑκτος), ἀλλὰ καὶ κατωτέρω
τὸν ὅρμον (στίχ. 18) ἄνευ τοῦ δατέος πνεύματος
(H) ἔχει γεγραμμένον ὁ χαράκτης (πρὸς καὶ Ἀρχ.
Ἐφ. 1888, σελ. 50, στίχ. 19 ἐνθα τὸ οἷς ἐπίτης
ἄνευ τοῦ H ὑπάρχει γεγραμμένον).

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 15^ῃ Ἰουνίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Πρὸ δύο ἐβδομάδων ἔληξαν αἱ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἀγίας Κυριακῆς, μίαν ὥραν πρὸς Μ τῆς Σπάρτης, ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας διὰ τοῦ ἐφόρου Χρ. Τσουντα ἀπὸ τοῦ Μαῖου ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί. Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων μνημονευταί εἶναι πρῶτον δεκαπέντε περίπου κεραμίδες ἢ μᾶλλον τεμάχια τοιούτων σώζοντα τὰ μὲν πλείονα τὰ δ' ἐλάσσω γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμυκλαίοι· βεβαιοῦται λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἀναμφισβητήτως πλεόν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἱερόν τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ὡς ὑπέθεσεν ἤδη ὁ Leake *Travels in the Morea I*, σελ. 144. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν σώζεται καὶ ὁ ἐκ μεγάλων λαξευτῶν λίθων κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον ὠκοδομημένος περίβολος, ὅστις περιέβαλλε τὸ ἱερόν, κατὰ τὸ κέντρον δὲ περίπου αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια ἐκ λίθων μικρῶν κτίσματος ἡμικυκλικοῦ διαμέτρου 9,80 μέτρων, τὰ ὅποια πιθανώτατα εἶναι τὰ θεμέλια τοῦ θρόνου τοῦ Ἀπόλλωνος. Λεῖψανα ἄλλων ἀρχαίων κτιρίων δὲν ἀνεκαλύφθησαν, ἐπιγραφαὶ δὲ ὀλίγαι καὶ τούτων αἱ τρεῖς μείζονες χρόνων ῥωμαϊκῶν· γλυπτὰ ὡσαύτως δὲν εὐρέθησαν ἢ ἐλάχιστα, χαλκᾶ ὅμως καὶ πῆλινα τεμάχια ἱκανὰ τὸν ἀριθμόν· μεταξὺ τῶν πρώτων καταλέγονται τέσσαρα ἀγαλμάτια, ὧν τὰ τρία ἀνδρικὰ καὶ τὸ τέταρτον γυναικὸς γυμνῆς, ἔπειτα ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν εἰδῶλια διαφόρων ζώων καὶ τινὰ ἄλλα ἀντικείμενα ὅμοια ἐν πολλοῖς ἢ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ εὐρεθέντα. Ἐν τοῖς πηλίνοις ὑπάρχουσι πολλὰ εἰδῶλια γυναικῶν ὁμοιότατα τοῖς μυκηναίοις, πρὸς τούτοις τεμάχια ἀγγείων ῥυθμοῦ μυκηναίου καὶ γεωμετρικοῦ, πλείστα χρόνων ῥωμαϊκῶν, ὀλίγα δὲ σχετικῶς τῶν μεταξὺ ἐποχῶν. Ἐκ-

τενῆς ἐκθεσὶς μετ' εἰκόνων τῶν σπουδαιοτέρων εὐρημάτων δημοσιευθήσεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ.

Γίνονται δὲ νῦν δαπάνη τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας ἀνασκαφαὶ δύο μὲν ἐν Ἀθήναις, ἡ παρὰ τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐνθα ἄλλοτε ἡ οἰκία Λύτσια, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Σ. Κουμανοῦδῃ καὶ ἀποκαλύπτονται ἤδη ἐκεῖ οὐχὶ ἀληθῶς μόνον τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ καὶ τι πλέον Στωϊκοῦ οἰκοδομήματος, τῶν Ῥωμ. πιθανῶς χρόνων, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀξιακαταφρονήτου, καὶ ἡ παρὰ τὴν Ἀγίαν Τριάδα, νῦν μάλιστα ὀπισθεν τοῦ μνημείου τοῦ Διονυσίου τοῦ ἔχοντος τὸν ταῦρον ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τοῦ Συμβούλου κ. Κ. Μυλωνᾶ καὶ ἐλπὶς εἶναι νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἐκεῖ ἀξιόλογά τινα μνήματα (ἡ πρὸς δυσμὰς τοῦ μνημείου τῆς Φιλωτέρας γενομένη σκαφή λόγου ὅπως οὖν ἄξιον ἦνεγκεν εἰς φῶς μόνον ἀρχαϊκόν τινα τοῖχον)· ἐτέρα δὲ ἐν Ῥαμνοῦντι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἐφόρου κ. Στάη καὶ ἄλλη ἐν τῷ Ἀμφικαρφεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ καὶ πρότερον ἐκεῖ σκάψαντος καὶ νῦν θέλοντος νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον κ. Β. Λεονάρδου. Ὅσονοῦπω δὲ μέλλει νάρχισι καὶ ἐτέρα ἀνασκαφή ἐν Τανάγρα ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιν τοῦ ἄρτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας προσληφθέντος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς κ. Κωνσταντος, διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας καὶ πρῶτον καθηγητοῦ ἐν διαφόροις γυμνασίοις. Ἡρξάντο δὲ σκαφαὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Κοφινιώτου ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ἀργολίδος *Κατσίγκρι* παρὰ τὴν ἀρχαίαν *Μιδείαν*.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις πρὸς τῇ βορείᾳ στενῇ πλευρᾷ τῆς
Ἀττάλου στοᾶς ἠρεύνησεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἡ Ἀρ-

1

		Κα....
		..Εὐθυ..
	ες	Λυσαν...
	.Ι...α..	Γλαυκ...
5	Ἀμφιδεμίδης	Μενο...
	Σοτέλης	Κλετο...
	Ηieroκλείδης	Μεσο...
	Πειθίας	Εὐδιο(ς)
	Φι(λη;)τάδες	Τιμοχ...
10	Β(λέ)πυρος	
	Ἀριστόδεμος	
	Δεμοχάρης	
	Λυσί(δ)εμ(ος)	
	Τελέσιππος	
15	Τίμων	
	Ναυσικράτες	
	Σογένης	
	Εὐδε.ος	
	Καλλιμέδ(ον)	
20	Δ;)ιον	
	Ἐπιχάρης	
	Ἐργοχά(ρ)ες	
	Φί;)λον	
	..εν(ν;)εἰδές	
25	Θέρσι(π)πος	
	Εὐθία(ς)	
	Ἀρχικλῆς	
	Ἐργο(κ)λῆς	
	Ἀπροφάσ(ι)στος	
30	ες	
	ος	
		

ρον δύο καθαιρεθεισῶν οἰκιῶν. Ἐφάνησαν οἱ θεμέλιοι τοῖχοι τῆς στοᾶς ἄριστα συνεστηκότες ἐκ πολλῶν κανονικῶν δόμων μέχρι βάθους ἐξ μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ Ἀδρικανοῦ. Πλησίον δὲ τῶν θεμελίων ἐν κτίσμασιν ἀμόρφους μεταγενεστέροις καὶ ἐν τοῖς χώμασι σποράδην εὐρέθησαν καὶ ἐπιγραφαὶ τινες πολὺ κολοβαί, ἐξ ὧν τὰς ὁπωσοῦν ἀξιολογώτερας δημοσιεύομεν ὧδε ἐν μεταγραφῇ, καὶ δίδοντες μόνον ἐνιαχοῦ τὸ σχῆμα τῶν ἐν ἐκάστη αὐτῶν χαρακτηριστικωτέρων γραμμάτων.

Ἐχει τὰ ἀντικρὺ κύρια ὀνόματα εἰς δύο σελίδας τεμάχιον στήλης Πεντελικοῦ λίθου, ὕψους 0,33, πλάτους 0,26, πάχους 0,15 ¹/₂, καὶ φαίνεται ἐκ τῆς κάτω ἐργασίας του, (ἐνθα ἐξοχῇ τις ὑπελείφθη ἀρχῇθεν) ὅτι εἶναι τὸ κατώτατον μέρος τῆς ποτὲ μεγάλης καὶ κατὰ ἐν ἴσως ἔτι τρίτον πλατυτέρας στήλης, ὥστε νὰ χωρῇ καὶ τρίτην σελίδα ὀνομάτων. Νῦν σώζεται σχεδὸν ἀλώβητος μόνον ἡ ἐπ' ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ἄκρα τοῦ λίθου. Τὰ γράμματα εἶναι κανονικώτατα καὶ τῶν πρὸ Εὐκλείδου ἄρχοντος χρόνων καὶ ἀκριβῶς στοιχηδόν. Χαρακτηριστικὰ ἐξ αὐτῶν τὰ Ἄ γάμμα, Ἐ λάμβδα, Ν νῦ, ΧΞ ξι. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ζ' στίχου τῆς α' σελίδος ἀπετρίβη τὸ ποτὲ χαραχθὲν Η ὡς δασὺ πνεῦμα.

Πιθανώτατα τῆς αὐτῆς στήλης τεμάχιον, ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἴσως μερῶν τῆς, εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἐξῆς γράμματα τοῦ αὐτοῦ χαράγματος. Ὁ λίθος εὐρεθεὶς αὐτόθι καὶ ὡσαύτως ὧν Πεντελικός, ἔχει τὸ αὐτὸ σχεδὸν πάχος 0,14 ¹/₂, πλάτος δὲ 0,15 καὶ ὕψος 0,30. Ἀβλαβὴς δὲ εἶναι μόνον ἡ ἐπὶ δεξιᾷ τῷ ὁρῶντι ἄκρα. Ἐκεῖ δὲ ἡ τοῦ πάχους ἐπιφάνεια ὁρᾶται οὕτως ἐξαιρεγασμένη κατὰ μήκος ὅπως τὴν ἔχουσιν οἱ λίθοι, πρὸς οἷς καὶ ἄλλοι ὅμοιοί ποτε συνήπτοντο. Γράμμα ἔτι ἐν τῷ τεμαχίῳ τοῦτῳ ἄξιον σημειώσεως τὸ Ι ζῆτα ἐν τῷ δ' στίχῳ. Ἰδοὺ τὰ ἐν αὐτῷ κύρια ὀνόματα

χαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρία δι' ἀνασκαφῆς τὸν χώ-

2

.....	
.....λ;α;.	
.....ς	
....ρετος	
..ι)ζελος	
Θρα)συκλείδες	5
’Αμφ)ιστρατος	
..ο)ν	
...τέλες	
...κράτες	
...σίας	10
Φι;)λιν(ο)ς	
..δομίας	
Αυ)τόβολος	
..ικος	
Φι)λέμον	15
...α;χσοφάνες	
...νίας	
Παντ)αλέον;	
.....ες	
.....ρες	20
.....	

Οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω περὶ τοῦ τίνες ποτ’ ἐγένοντο οἱ καταλελειμμένοι οὗτοι ἄνδρες, πλὴν ὅτι δὲν εἶναι πολὺ ἄτοπον νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀπετέλουν οἱ ἔχοντες τὰ ὀνόματα ταῦτα λίθοι μέρος τῶν Σημοσίων ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἃς εἶδεν ἔξω πόλεως ὁ Πausanias κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ἀκαδημίαν· διότι ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις πολλοὶ ἐκ μνημάτων λίθοι εἰσεκομίζοντο ἐκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν πρὸς χρῆσιν οἰκοδομικὴν, ὅπως τοῦτο πᾶσα ἀνασκαφὴ ἀποδεικνύει.

Πιθανὸν δὲ θεωρῶ, ὅτι ὁ ὑπὸ Χρ. Τσουντα ἐν Ἐρ. Ἀρχ. 1886, σελ. 183 ἐκδοθεὶς κατάλογος ὀνομάτων (εἰς 2 σελίδας) ὧν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου τῆς Ἀττάλου στοᾶς καὶ ἐπὶ λίθου ἱσοπαχοῦς Πεντελικοῦ, συνανήκει τούτοις τοῖς ὑπ’ ἐμοῦ νῦν ἐκδιδόμενοις· ἂν δὲ καὶ συναρμύζονται πού τὰ τρία τεμάχια πρὸς ἄλληλα, τοῦτο μὴ εὐκολυνόμενος πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐξετάσω, ἴσως δὲ οὐδ’ εἰς τὸ μέλλον, «νεωτέρῳ τῷ» τὸ βῆρος προτίθημι.

3

Προξεν)ία Ἀμφιάνακτος Ἀρχάδος Θυ(ραίου.

Ὁ μόνος οὗτος στίχος ἀναγινώσκεται γραμμασι κανονικοῖς τοῦ δ’ ἢ τὸ πολὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ γ’ πρὸ Χρ. αἰῶνος ἐπὶ πλακώδους ἐπιθήματος στήλης, λίθου Ὑμητίου, μήκους μὲν ὀριζοντίου τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,50, ὕψους δὲ 0,11. Αἱ ἄλλαι πλευраὶ τοῦ ποτὲ τετραγώνικοῦ ἐπιθήματος εἶναι δεινῶς κεκολοβωμέναι. Ἐπείσθη, ὅτι εἶχέ ποτε ἡ ὑπ’ αὐτὸ οὕσα στήλη ψήφισμα προξενικὸν καὶ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἀναγλύρου ἤτο κεχαρμένη ἢ μονόστιχος αὕτη κεφαλὴς. Θυραῖον πόλιν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀρκαδίᾳ ἀναφέρεται παρὰ Πausanias VIII, 3, 3 καὶ VIII, 35, 7 καὶ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ὁ κάτοικος Θυραῖος. Ὅθεν νομίζω, ὅτι εὐλόγως συνεπλήρωσα τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλλείποντα ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα.

4

Ἄλλο πάλιν ἐπιθήμα βάρου λίθου Πεντελικοῦ, τετραγώνου ποτέ, κολοβωθέντος δὲ ἐν μέρει καὶ εἰς ἄλλας ὕστερον χρήσεις μετατραπέντος, ἔχει ἐπὶ τῆς μιᾶς τοῦ πλευρᾶς (ἥς τὸ ὀριζόντιον μῆκος, 0,60) ἀνωτάτω γράμματα δύο στίχων, σχήματος τοῦ τῶν Ῥωμ. μ. Χρ. χρόνων, τάδε, ὡς τὰ συμπληρῶ·

Ψήφισματι θο)υλῆς καὶ δήμου Ἀφριανός, Μα-
ραθώνιος ἀνέγρ)αψε τοὺς //·//·//·// συνάρχοντα(ς

καὶ οὐδὲν ἄλλο κατωτέρω, ἐκλιπόντος πρόπαλαι τοῦ λίθου. — Ὁ Ἀφριανός οὗτος, ὁ διὰ τοῦ σημείου Δ δηλούμενος ὡς υἱὸς ὁμωνύμου πατρὸς καὶ προσέτι Μα(ραθώνιος) θὰ εἶναι ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ ἀπλῶς Ἀφριανῷ Μαραθωνίῳ, ὃν ἔχει ἐπώνυμον ἄρχοντα ἐπιγραφὴ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ A. Dumont ἐν Fastes éponymiques d'Athènes. Nouveau mémoire etc. 1874, ἐν σελ. 45. Ἐκρίνε δ’ αὐτὸν ὁ ἐκδότης θετέον εἰς τὸ ἔτος 239 μ. Χρ. καὶ οὕτω ἐτέθη καὶ ἐν τῷ Handb. der griech. Staatsalterth. τοῦ K. Fr. Hermann τῆς 5^{ης} ἐκδ. τοῦ 1875. — Τοσαῦτα συντόμως περὶ τοῦ Ἀφριανοῦ. Παρατηρῶ δέ, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ 6^{ου} στίχου τόπος ὡς τεσσάρων γραμμάτων εἶναι ἐπικεκρουσμένος, ἔκπαλαι ὡς φαίνεται, ἐπεὶ δὲ ἴσως δὲν ἐνεκρίθη νὰ γραφῶσι τὰ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ὁμοίαις ἀπαντῶντα ἰδίους. (Τοὺς συνάρχοντας ἀπλῶς ἔχουσι λίθοι οὐκ ὀλί-

γοι, οἷον ἐν Φιλίστορος τ. 4, σελ. 288, πίν. 2).

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω· ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας συνεχοῦς πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου τούτου ἐπιθήματος, τῆς πρὸς δεξιὰ τῶ ὁρῶντι (ἥς τὸ ὀριζόντιον μῆκος 0,65), ἀναγινώσκονται πάλιν ἀνωτάτω εὐθὺς ὑπὸ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν γείτον, γράμματα ἐνὸς μόνου στίχου, ὡσαύτως τῶν Ῥωμ. μ. Χρ. χρόνων, ἀλλὰ μεγαλλίτερα καὶ ἀραιότερα καὶ δὴ καὶ εὐπρεπέστερα τὰδε·

Χαίρετε καὶ χαίρομεν.

εὐθὺς δ' ὑποκάτω αὐτῶν ἐκλείπει καὶ ἐδῶ ἡ τοῦ λίθου ἐπιφάνεια· μάλιστα τῶν πλείστων γραμμάτων μόνον τὸ ἄνω ἥμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τοῦ μεγέθους τῶν σώζονται, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ μένῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τῆς ὁρθῆς καὶ πληθ. αὐτῶν ἀναγνώσεως.

Πάντες οἱ ἀναγνόντες τὸν λίθον διετέθησαν περιέργως, ὡς εἰκός, εἰς τὸ φθέγγμα τοῦτο χαίρετε καὶ χαίρομεν, ἀφοῦ ἀνεμνήσθησαν, ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ ἐκφωνηθέν ποτε παρὰ τοῦ πρώτου εἰς Ἀθῆνας ἀγγείλαντος τὴν ἐν Μαραθῶνι κατὰ τῶν Περσῶν ἔνδοξον νίκην. Παρέδωκε δὲ ἡμῖν αὐτὸ ὁ μὲν Πλούταρχος (ἐν τῷ Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κτλ. κεφ. 3) οὕτως ὡς ἔχει τὰς λέξεις ὁ λίθος, ὁ δὲ Λουκιανὸς (ἐν τῷ Ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος § 2): χαίρετε· νικῶμεν.

Ἀλλὰ τὸ ποτέρα τῶν δύο ἐκφορῶν εἶναι ἡ ἀληθῶς ποτε ἐξενεχθεῖσα ἐν τοῖς Μηδικοῖς χρόνοις, δὲν εἶναι τόσον σπουδαῖον νὰ ἐξεύρωμεν ἡμεῖς σήμερον, (εἰ καὶ ὁ λίθος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ παράδοσιν τῶν Ἀθηναίων πιστότερος ἀπαγγελεύς)· ὅσον τὸ διὰ τί καὶ πότε ἐχαράχθη ἐν μαρμαρίνῳ βάρῳ ἢ φράσις, ἣν ὁρῶμεν. Πρόχειρον εἶναι νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἀνέστησάν ποτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδριάντα τοῦ ἐκ Μαραθῶνος εὐφρήμου ἀγγέλου καὶ ἀνέγραψαν καὶ τὸ πρόσφθεγμά του μετὰ καὶ ἄλλων ἴσως ἐγκωμιαστικῶν εἰς αὐτὸν ἢ τὴν νίκην φράσεων καὶ πιθανῶς δι' ἐμμέτρου λόγου. Γνωστὸν δὲ πρὸ ἐτῶν κατέστη ἐκ τῶν ἐφηβικῶν ἐπιγραφῶν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, μάλιστα ὅτε ἦσαν δοῦλοι τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸν α' καὶ μέρος τοῦ 6' π. Χρ. αἰῶνος, καθήκον ἑαυτῶν ἐθεώρουν νὰ ἐναγίζωσιν ἐπισήμως τοῖς ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι ἀποθανοῦσιν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Ἀλλ' εἶναι ἔτι ζητή-

σιμον, ἂν ἡ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς δίστιχος ἐπιγραφὴ θεωρητέα ὁμόχρονος τῇ Χαίρετε καὶ χαίρομεν, καὶ ἂν ὁ Ἀπριανός, ἀπλῶς ὡς Μαραθῶνιος ὢν τὸν δῆμον, ἐκινήθῃ εἰς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ ἀγγείλαντος τὴν Μαραθωνίαν νίκην. Τοιαύτη τις εἰκαστικὴ παρατήρησις ὑπεβλήθη μοι παρὰ φίλου ἀνδρός, ἣν ἀσμένως ἀναφέρω, καταλείπων, τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀδιάκριτον τὸ τοῦ ὁμοχρόνου τῶν δύο ἐπιγεγραμμένων ἐπιφανειῶν τοῦ βάρου. Ἐπεθύμουν ὅμως, ὁμολογῶ, νὰ μὴ ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἡδύνατο νὰ συσχετισθῇ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Χαίρετε καὶ χαίρομεν μὲ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἐρεννίου Δεξιππου, ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ καὶ ἀρχοντος ἐπωνύμου τῶν Ἀθηναίων (τιθεμένου συνήθως μετὰ τὸ 261 καὶ 266 μ. Χρ.) ὅστις ἐνίκησε τοὺς τὴν Ἀττικὴν ἐπιδραμόντας βαρβάρους Ἐρούλους, καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐδόθῃ ἀφορμὴ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ μνησθῶσιν ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ προβῶσιν εἰς ἀνδριάντων ἰδρύσεις καὶ ἐπιγραφὰς ἀναμνηστικὰς παλαιᾶς ἀκηράτου δόξης. Εἰ δὲ ταῦτα παρακεκινδυνευμένως λέγω, ἔστω μοι συγγνώμη παρὰ τῶν ἐπιεικῶς κρινόντων τὰ ἐν τοῖς ἀδόλοις τολμώμενα ὑπὸ τῶν πάλαι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολόγων.

5

.....σ)τῆσαν αἰοίδι(μον;.....
δήμου Ἀθηναίων Ἀττα(λίδος φυλέται.

Πλακὸς λευκῆς λίθου Πεντελικοῦ μικρὸν τεμάχιον ὡς μιᾶς σπιθαμῆς μήκους, ἔχει γράμμασι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων τὸ ἐκατέρωθεν κολωδωμένον τοῦτο ἔμμετρον ἐπίγραμμα. Ἀνωθεν καὶ κάτωθεν τῶν δύο στίχων ὑπάρχει ἐπιφάνεια τοῦ λίθου κενὴ γραμμάτων. Πιθανὸν φαίνεται νὰ ἦτό ποτε ἡ πλάξ αὕτη, ὡς πάνυ λεπτή, ἐντεθειμένη εἰς τοῖχον ἢ ἄλλον βαθροειδῆ λίθον μεγαλλίτερον, φέροντα ἀνάθημα γλυπτόν.

Ἐκ δὲ τῆς ἀνασκαφῆς, ἣν ἀπὸ τῆς 22 Μαΐου ε. ε. ἡ Ἀρχ. Ἐταιρία ποιεῖ ἐν τῷ δυτικῶς τοῦ ὠρολογίου Ἀνδρονίκου γηπέδῳ τῆς καθαιρεθείσης οἰκίας Λύτσια κατὰ ἀνάδειξιν τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος πολυστύλου κτίσματος, ἀνακοινοῦμεν τὰς ἐξῆς ἐπιγραφάς, οὕσας πάσας τῶν Ῥωμ. χρόνων.

6

..... ου τοῦ Μηδείου.
 χάρου Λαμπτρέως
 ἡ Ἀπολλωνίδης
 ... (ἐγραμμάτευεν;) ... ἐπὶ Θεοξένου ἄρ(χρ)ν-
 5 τος ἔ(μ)φυτον ἔχων τὸν
 θ(ε)ρον ὁσίως καὶ δικαί-
 ως (κα)τα(κ)ε)κλειμένω-
 δὲ ἀποπραξάμενος
 αὐτὸν πα-

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ τεμάχιον, τὸ ἄνω γωνιαῖον, μὲ μέρος τοῦ ἀετωματίου τῆς, πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ ὁρῶντι, ἔχει τὰ δοθέντα γράμματα. Ἀδελον τὸ ποτὲ πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ ὕψος. Τὸ νῦν πλάτος εἶναι 0,12, τὸ ὕψος 0,17, τὸ πάχος 0,5. Ὑπὸ τὸ ἀετωμάτιον εὐθὺς ἀναγινώσκεται ὁ α' στίχος γράμμασι χαράγματος ἐπιμελεστερέου ὡς κεφαλὴς ψήφισματος, καὶ μετὰ κενὸν ἐνὸς στίχου διάστημα ἔπονται οἱ ἄλλοι ὁκτώ ὅχι τόσον ὁμαλῶς κεχαρμαμένοι, ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔχει πολλήν ἀραιώσιν τῶν γραμμάτων, ἴσως διὰ τι γενόμενόν ποτε αὐτόθι λάθος καὶ ἐπελθοῦσαν διόρθωσιν. Ἡ συμπλήρωσις τῶν πρώτων στίχων μ' ἐφάνη δυσχερής· διότι αἱ ἐν ἀρχῇ ψηφισμάτων τυπικαὶ φράσεις ποικίλλουσι πολὺ κατὰ τοὺς μετὰ Χρ. Ρωμαίκοὺς χρόνους, ἐν δὲ τῶ παρόντι καὶ σύντομοι ἴσως παρὰ τὸ σύνηθες εἶχόν ποτε γραφῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις δι' ἣν ἐγράφη τὸ ψήφισμα λανθάνει με ὅλως. Ἄν διὰ τὰ ἐν στίχῳ Γ' (θ)ε(ρ)ον ὁσίως δύναται νὰ θεωρηθῇ θρησκευτικὴ, δὲν ἀποφαίνομαι, διότι τὸ ε φαίνεται καὶ ὡς π ἐπὶ τοῦ λίθου. Ὁ ἐν στίχῳ δ' Θεόξενος ἄρχων εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν ὡς ἐπώνυμος, ἐφ' ὅσον ἐξήτασα. Ἡ μετοχὴ ἀποπραξάμενος ἢ ἐν τῶ προτελευταίῳ στίχῳ, λέξις ὁπωσθὺν σπανία καὶ τῶν μεταγενεστερῶν χρόνων, ἀναγινώσκεται εὐχερῶς, καὶ δύναται ἴσως νὰ ἔχη ῥοπήν εἰς προτίμησιν ἄλλων συμπληρώσεων ἐν τοῖς στίχοις ε' καὶ Γ', δηλ. (σ)μφυτον, καὶ (τ)όπον, ἀντὶ τῶν (ε)μφυτον καὶ (θ)εόν, ἃ ἔδωκα ἐγὼ ἐνδοικαστικῶς.

Γυμνασιάρχου τὸ δευ-
 τερον τοῦ ἐπὶ τοὺς ὀπλείτας
 στρατηγοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀπολλωνίου Σφηττίου.

Πλάξ τετράγωνος λίθου Ὑμηττίου. ὅλως ἀκόσμητος, φαινομένη ἐμοὶ ὡς ἀποτελέσασα ποτὲ μέρος πολυκομμάτου βήθρου, ἢ καὶ τοίχου οἰκοδομῆς τινος, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμμασι τῶν Ῥωμ. χρόνων, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὑπολειπομένου κάτωθεν τῶν τεσσάρων στίχων πολλοῦ ἔτι τόπου ὅλως κενοῦ καὶ λείου. Πάχος τῆς πλακὸς 0,20, ὕψος καὶ πλάτος τὸ αὐτὸ 0,56.

8

Κοσμητεύοντος Ἀργαίου
 Ποσειδώνιος Δημητρίου
 Ἀνδροκλῆς Ἀνδροκλέους
 Δίων Μνασέου
 5 Ἀλκίτης Ἀλεξάνδρου
 ιος Φιλίππου Δ(ιό-
 δω)ρος Διοδότο(υ
 Σ)ωσίβιος Ἐπικ
 Ἐρ(μ)ίας Νε
 10 Κ)άρπος
 . . . ο

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον, δεξιὰ τῶ ὁρῶντι καὶ ἀριστερὰ μετρίως, ἄνω δὲ καὶ κάτω πολὺ κολοβόν, ὕψους τανῦν 0,28, πλάτους 0,35, πάχους 0,10, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμμασι τῶν Ῥωμ. χρόνων. Ὑπὲρ τὸν α' στίχον σώζεται γεισωμάτιον ἐφ' οὗ οἶον ἔχνη γραμμάτων φαίνονται, ἀνωτέρω δ' ἔτι μικρὸν ὑπάρχει μέρος βαθυτέρας ἐπιφανείας, ὅπερ ὑποσημαίνει, ὅτι θὰ ἦτο ποτε ἴσως ἐκεῖ καὶ ἀνάγλυπτός τις παράστασις. Τὸν κοσμητεύσαντα δὲ Ἀργαῖον μόλις δύναται τις νὰ ταυτίσῃ μὲ τὸν ἐν C. I. A. III, 1, ὑπ' ἀρ. 1019 καὶ 1276 ἀναφερόμενον Ἀργαῖον Τιμάρχου Παμβιωτάδην, ἡκιστα δὲ μὲ τὸν αὐτόθι ὑπ' ἀρ. 778 καὶ 779 Ἀργαῖον Ἀργαίου.

9

.....
(οἱ πρυτάνε-)
 νεις τῆς Ἀτταλίδος φυλῆς
 τὸν ἄρχοντα ἐπὶ τῇ εἰς (ἐ-
 αὐτοῦ) εὐνοίᾳ.
 Ἄρχοντος Τιβ. Μέμ. ΦΛΑ...
 5 Μακράθωνίου στρατηγ(οῦ; ἐ-
 πὶ τὰ ὀπλα, Γ. Σεντίου Ἀτ(....;
οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἀτταλ-
 ίδος φυλῆς) τιμήσαντες ἐαυ-
 τοὺς καὶ τοὺς αἰσίτους ἀνέγραψαν·
 10ς, Εὐπορος Ἀθηναίου Ἀθμ.
 , , , , Π. Αἴλ. Θεόφιλος Σουινεύς.

Τεμάχιον στήλης λίθου Πεντελικοῦ ἄνωθεν καὶ ἀριστερόθεν τῷ ὁρῶντι κολοβόν, δεξιόθεν μετρίως βεβλαμμένον, κάτω δὲ διατηρηθὲν σῶον καὶ μὲ τόπον ἐκεῖ κενὸν γραμμῶν, ἔχει τ' ἄνωτέρω. Ὑψος 0,35, πλάτος 0,24, πάχος κάτω 0,12. Τὸ σίγμα ἐν τῷ β' καὶ γ' στίχῳ εἶναι τοιοῦτο Γ, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τὸ σύνθηρες τῶν Ῥωμ. χρόνων Σ. Δις τὸ προσγραφόμενον ταῖς δοτικαῖς ἰῶτα λείπει (ἐν στίχ. β' καὶ γ') «ὡς φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον» κατὰ Στράβωνα.

Ἐπιγραφὰι τοιαῦται Ἀττικάι, οἷα ἡ προκειμένη, ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε πολλάι. Ἴδε αὐτάς ἐν C. I. A. III. 1 ἀπὸ ἀριθ. 1023 ἕως 1075, ἔτι δὲ αὐτόθι ἐν τοῖς Addendis τοὺς ἀρ. 1062 a καὶ 1066 a. εἶναι δὲ ἀπεχθέσταται ἐμοί, ὡς ἐνέχουσαι τὸ κατὰ τοὺς Καισαρεῖους χρόνους ἀναφανέν τοῦτο «τιμήσαντες ἑαυτούς!» οὔτε ἔχω ὄρεξιν νὰ διασαφίσω φιλολογῶν τὰ ἐν τοῖς πρώτοις ἐξ στίχοις τῆς νῦν ἐκδιδομένης πράγματα καὶ ὀνόματα κύρια. Λέγω μόνον, ὅτι ἐν C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1093 ἀναφέρεται τις Σέντιος Ἀκύλα Ἀθμονεύς ὡς ἀντικοσμητής, ἐν δὲ ἀριθ. 1040 ἀναφέρονται ἐν τοῖς πρώτοις οἱ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμετέρᾳ Εὐπορος Ἀθηναίου Ἀθμονεύς ὡς ἐπώνυμος (πρυτάνεων) καὶ ὁ Π. Αἴλ. Θεόφιλος Σουινεύς ὡς ἐξηγητής. Τὰ πλείωτερα ὅσοι ποθοῦσι καὶ ἰδίως τὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγραφῆς εἰς οὗς πίπτει, ἄς ἀναδράμωσιν εἰς τὰ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Dittenberger φιλοκρινθέντα.

10

.....
|ἄδης Τρύφ(ωνος)
 Ἀ)ιαντίδος
 Ἰ)ο(ύλ). Ζήνων
 Ἰούλ. Εὐφράνωρ
 5 Φλ. Νικίας
 Ἰλαρος Ἀβασκάντου
 Ἀβασκάντος,
 Διογένης Ἀγαθόποδος
 Πρεῖμος Σέμνου
 10 Φαῦστος,
 Αὐρ. Ἀσκληπιδότος
 Ζώσιμος Εὐδιδότου
 Μενεκράτης Ζωπύρου
 Ἰούλ. Ἰουλιανὸς Μαρθ-
 15 Ἀντιοχίδος
 Σωτὴρ Ζωσίμου Ἐργαδ-
 Αἴλ. Εὐτύχης
 Ἀθήναιος Φίλωνος
 Πάφιος Ἀφροδισίου
 20 Οὐλπ. Ἐρμογένης
 Ἀτταλίδος
 Πωλλίων Ἀττικοῦ
 Ἀττικός,
 Σέλευκος,
 25 Τρύφων Διονυσίου
 Ἀγάθων Διονυσίου
 Δημόστρατος Βακχίου
 Ἡρακλείδης Ἀνταίου
 (κενὸν 3 στίχων)
 29ιν(ο)ς ἐ)νεῖκα·

Στήλης Πεντελικοῦ λίθου τεμάχιον πάντοθεν κολοβόν, ὕψους 0,33, πλάτους 0,16, πάχους 0,09, ἔχει τὸν κατάλογον τοῦτον, πιθανῶς ἐφῆβων. Ἀφοῦ εὐρίσκονται ἐν αὐτῷ ὀνόματα γενεῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκ τῶν λαβόντων τὴν Καισαρικὴν ἀρχὴν οἰκων, Ἰούλιοι, Φλαοῦοι, Οὐλπιοι, Αἴλιοι, Αὐρήλιοι, θὰ εἶναι χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς τὰ μέσα τοῦ 6' μ. Χρ. αἰῶνος. Ὅπως δὲ πᾶσα σχεδὸν ἐπιγραφὴ ἔχει τὰ ἀνώμαλά της ἢ ἐξαιρετικά, βλέπομεν καὶ ἐδῶ τὸ δημοτικὸν προσθεμιμένον εἰς δύο μόνον ὀνόματα, τὸ ἐν στίχῳ ιε' Μαρθ (κατὰ λάθος οὕτω χαρᾶχθέν, ὅχι δι' ἑλλειψιν τόπου ἀντὶ Μαρθ(ώνιος) καὶ τὸ ἐν στίχῳ ιζ' Ἐργαδεύς).

11

- Φίλ)οι γοργοί
κα)ῖ συστάται
Ἀ)θήναιος
Η)ρακλέων
5 Τρύφων
Πρωτᾶς
Διονύσιος
Ἀμμώνιος
Στράτων
10 Διονύσιος
Ιων Διόνικος
Δημυλᾶς
Πραξᾶς
Ἀγάθων
15 Βάκχιος
Ἐπι...ος
Ἀγαθόπους
Ῥόδων
Ἀττικὸς
20 Ἀντίπατρος.

Ἐχει τ' ἀνωτέρω γράμματα στηλίδιον λίθου Πεντελικοῦ, ὕψους 0,35, πλάτους 0,19, πάχους 0,05¹/₂, κεκοσμημένον ἄνω μὲ γεισωμάτιον καὶ ὀρθοκεράμους. Βλάβην ἔπαθε μικράν, ἀποκρουσθείσης πάλαι τῆς ἄνω ἐπὶ ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι γωνίας, ἐξ οὗ ἔλειψαν καὶ τινὰ ὀλίγα γράμματα εὐσυμπλήρωτα, ὡς τὰ βλέπει ὁ ἀναγνώστης προσθεθειμένα ὑπ' ἐμοῦ.

Εἶναι δὲ ὁπωσοῦν περίεργος ὁ λίθος, καθ' ὅσον παρουσιάζεται ὡς τὸ πρῶτον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, αὐθύπαρκτον μνημεῖον, ἐν ᾧ μετὰ φιλοκαλίας τινὸς ἀνεγράφησαν ἔφηβοι φίλοι ἀλλήλοις γενόμενοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐφηβείας. Μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν ἐφηβικῶν μαρμάρων ἀνεγινώσκωμεν τοιαύτας φίλων ἀναγραφὰς ὡς ἐν προσθήκης μέρει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐγκεχαρσμένας. Ἰδε C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1078, 1079, 1082, 1084, 1093, 1102, 1111, ἐν οἷς ἀριθμοῖς ποικίλως διατυποῦται ἡ κεφαλὴς· φίλοι γοργοί, φίλοι γοργοὶ γνήσιοι, οἱ πιστοὶ φίλοι, φίλοι καὶ συνστάται, ἀδελφοὶ καὶ συνστάται, ἐμνήσθη Ἀρχιμήδης τῶν φίλων καὶ συνεφῆβων, καὶ εἰ τις ἄλλος τύπος διέλαθέ με.

12

Ἡ μήτηρ
.....ἕως θυγάτηρ Ἀντίοχον Ε.....
.....Φ)αληρέως Εἰλυθεία.

Πλακοειδὲς χαμηλὸν βαθρίδιον λίθου Ὑμητίου, ὕψους τοῦ ἀρχικοῦ 0,07, μήκους δὲ τοῦ νῦν σωζομένου 0,27 καὶ βάθους ὡσαύτως 0,15, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὁ α' στίχος ὁ βραχὺς εἶναι ἀνελιπής, ἐκολοβώθησαν δὲ πολὺ, ὁ β' μὲν ἑκατέρωθεν, ὁ γ' δὲ ἀριστερόθεν μόνον, ἐν οἷς θὰ ἦτο ποτε κεχαρσμένον τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς καὶ τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀντίοχου, δηλ. τοῦ ἀνδρὸς τῆς ποιησάσης τὴν ἀνάθεσιν. Τὸ τέλος τοῦ γ' στίχου δὲν εἶναι ἐλλιπές· δὲν ἐχαράχθη μόνον τὸ ἰ τῆς δοτικῆς ὡς περιττόν. Ὑποθέτω, ὅτι δυστοκήσασα ἡ μήτηρ ἀνέθηκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τῇ ἐλευθερωσάσῃ αὐτὴν καὶ αὐτὸν θεᾶ Εἰλυθεία, (ὡς ἐδῶ γράφεται τὸ ὄνομα, ἄλλοῦ δὲ ἀλλέως). Τὸ χάραγμα τῶν γραμμάτων εὐτεχνον καὶ ἐπιμελέστατον. Παρατηρῶ δέ, ὅτι μετὰ τὸ Ἀντίοχον ὀρθῇ σωζομένη κεραία δὲν εἶναι ὑπόλειμμα, ὡς ἤθελέ τις ὑποθέσῃ τοῦ γράμματος Τ, ἵνα γίνῃ συμπληρώσεως εὐχερῆς: Τ(ὸν υἱόν), ἀλλὰ κρύπτεται ἐκεῖ ἄλλο γράμμα, ἴσως Κ ἢ Η, διότι ἔχει ἡ κεραία ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ ἀρχὴν τινὰ περαιτέρω ἐγκολάμματος, μεθ' ὃ ἐκλείπει ὁ λίθος.

Ἀπὸ ταῦτα ἔγραψα, εἶδα ἀνελπίστως, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἤδη πρὸ 55 ἐτῶν εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Πιττάκη (ἐν Anc. Athènes, σελ. 17), ἀλλὰ ἀπιστεύστως παρηλλαγμένη· διὸ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδύται Ἀλ. Ῥαγκαβῆς καὶ K. Keil ἐσφάλισαν δοκιμάζοντες συμπληρώσεις, πολὺ δὲ πλέον ἐσφάλῃ ὁ Dittenberger ἐν τῷ C. I. A. III, 1, ἀριθ. 925. εἰ καὶ εἶχεν αὐτὸς πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον τέλειον καὶ ἀκριβὲς τοῦ Ross, τοῦ ἰδόντος ποτὲ τὸν λίθον ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ καθαιρουμένῳ νῦν λουτρῷ τῷ πλησίον τῆς οἰκίας Λύτσιας, ὁπόθεν ἡ ἡμετέρα Ἑταιρία τὸν ἤγαγε πάλιν ἐσχάτως εἰς φῶς. Οὐδὲν ἐγὼ τῶν ἄνω γεγραμμένων μου μεταβάλλω.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Ἰουλίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(Συνέχεια) ¹

57 α.

.....
.....
..... ΑΥΡΑ Π ἀργυρᾶ Π
..... ΟΝ ον
..... ΥΡΑ ΙΙΙΙ ἀργυρᾶ ΙΙΙΙ
5 Ν ν

Ἀναγινώσκονται ταῦτα κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ λίθου, ὃν ἀνωτέρω (σελ. 101-102) ἐδημοσίευσα καὶ ὃν ἐξ ἀβλεψίας ὡς

οὐχὶ ὀπισθόγραφον καὶ ὡς πεντελικὸν ἀκόμη ὑπέλαβον ². ὡς βλέπει νῦν ὁ ἀναγνώστης ὁ λίθος ἦτο καὶ αὐτὸς ὄντως ὀπισθόγραφος, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας τοῦ ἐπιφανείας ταῦτα μόνον ἠδυνήθην νάνα-γνώσω τὰ γράμματα, καίπερ νῦν (τὸ πάθημα μοὶ ἐγένετο, ὡς εἶκός, μάθημα) μετὰ προσοχῆς καὶ διὰ τοῦ φακοῦ ἐξήτασα αὐτόν· πείθομαι μάλιστα ὅτι καθ' ὅλην τοῦ ταύτην τὴν ἐπιφάνειαν δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἐπιγεγραμμένος· ἀλλὰ καὶ πεντελικὸς δὲν εἶναι ὁ λίθος, ἀποῦ δοκιμάσας αὐτόν διὰ σφύρας πολλὴν ἡσθάνθην τὴν ἀπ' αὐτοῦ θειώδη ἐκείνην ὁσμὴν, ἣτις εἶναι παντάπασιν ἄλλοτρία τοῦ πεντελίου μαρμάρου ³.

58.

Ι Ι Ι Ο Μ Μ Ι Ι
Τ Ο Ι Η Ε Ρ Ο Ι Τ Ο Ι Ι Α Ι
Π Α Ρ Α Τ Ο Μ Π Ρ Ο Τ Ε Ρ Ο
Π Α Ρ Α Κ Ο Λ Α Κ Ρ Ε Τ Ο Μ
5 Ο Ι Κ Ε Μ Α Τ Ο Μ Μ Ι Σ Θ Ο Σ Ι Σ

Μ Α Λ Ο Μ Α Τ Α Δ Ε
Ι Θ Ο Μ Τ Ο Μ Ε Α Ι Λ Ι Μ Α Ι Ο Μ Κ Α Ι Σ Τ Ε Ρ Θ Ε Μ
Υ Σ Ι Λ Ι Θ Α Λ Ο Λ Ο Ι Σ
Ο Κ Ο Μ Ι Κ Ο Μ
10 Ρ Λ Ο Ι Σ Τ Ο Μ Π Ο Ρ Ι Μ Ο Μ
Ι Τ Ο Μ Ε Τ Ο Μ Μ Ε Λ Α Μ Ο Μ
Λ Ο Ι Σ Τ Ο Μ Μ Ε Λ Α Μ Ο Μ
Α Τ Α
Ο Μ
15 Ο Μ
Π Ο Ι Ο Ι Σ
Ο Μ Ι

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 69 καὶ ἐξῆς.

² Ἀναγνωσθῆτω ἀνωτέρω ἐν σελ. 102^α καὶ στίχ. 8^ο τῆς ἐπιγραφῆς, στίχ. δὲ 12^ο τοῦ κειμένου ἔκται Φωκαῖδες, ὡς ἐλέγοντο ταῦτα τὰ νομίσματα (καὶ ἀπλῶς Φωκαῖδες ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις) ὅπερ εὐθὺς μετὰ τὴν τύπωσιν τοῦ προηγουμένου τεύχους τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. καὶ ὁ ἴδιος παρατήρησα ἐντυχὼν τῇ λεξεί ἐν τῷ Bull. de Corr. Hellén. (1890, σελ. 1 καὶ 420) καὶ ὁ φίλος Σδορῶνος μοὶ ὑπέδειξεν ὑπομνήσας μοι καὶ τὰ ἄλλα χωρία, ἔνθα ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ προσθεῖς

ὅτι Φωκαῖδας (ἦσαν δὲ τὸ 1/6 τοῦ στατήρος) κέκτηται καὶ τὸ ἡμέτερον Νομισματικὸν Μουσεῖον.

³ Καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Lepsius ἀποδέχεται ὡς ὀρθὴν τὴν τῆς πείρας ταύτην παρατήρησιν καὶ βεβαιεῖ ὡσαύτως ὅτι ὄντως ἡ τοιαύτη ὁσμὴ εἶναι ὅλως ἄλλοτρία τοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου τοῦ τε πρεσβυτέρου καὶ τοῦ νεωτέρου κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν (παράβ. Griechische Mar-morstudien, σελ. 19 καὶ σελ. 23).

[ἰππόνων μίσθωσις;]
τῷ Ἡρώ τῷ ἱα[τρῷ];
παρὰ τῶν πρότερο[ν]
παρὰ Κωλακρετῶν·

5 οἰκημάτων μίσθωσις.

Ἀναλώματα τάδε·
λίθων τομὴ Αἰγιναιῶν καὶ Στειρ[ιᾶ]θεν
βο[ύ]σι λιθαγωγοῖς
ἰππ[ο]κομικόν;

10 λιθου[ργ]οῖς τῶν πωρίνων

τομὴ τῶν μελάνων¹

λιθου[ργ]οῖς τῶν μελάνων·

ατα.

ον

15 ον

ποιοῖς

ονι .

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω κατὰ τὴν πρὸ Εὐκλείδου γραμματικὴν καὶ κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν (μόνον ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὁ χαράκτης, ἔγραψε τὰ δύο II εἰς τὸν τόπον ἑνὸς μόνον γράμματος) γεγραμμένα διὰ χαρακτήρων πάνυ καλῶν ἐπὶ θαυρύματος στήλης λίθου πεντελικοῦ, οὗ τὸ πάχος ὁλόκληρον σφζόμενον εἶναι 0,10 τοῦ Γ. Μ., τὸ δὲ μέγιστον νῦν σφζόμενον ὕψος τοῦ 0,26 μόλις καὶ τὸ πλάτος (ἐπίσης τὸ μέγιστον σφζόμενον) 0,33 περίπου. Ὁ λίθος πάντοθεν τεθραυσμένος ὢν, σφίζει μόνον ἐν μέρει πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ χεῖλος του, ἔφερε δὲ οὐ μόνον τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀπισθεν ταύτης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν τῶν στενῶν του, ὡς φαίνεται, πλευρῶν, ὠμαλισμένην. Καὶ ὅμως δὲν ἦτο ὀπισθόγραφος, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ περισωθὲν ἡμῖν θαύσμα οὐδαμῶς κατὰ τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν δὲν διέκρινα ἐγὼ γράμματα καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς στενῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, τῆς σφζομένης εἰς ὕψος περίπου 0,20, ἀνέγνω τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα (καὶ ὅχι ἄλλα) Ο Ε Μ οἶονεῖ ὡς συνέχειαν τοῦ 7^{ου} στίχου γεγραμμένα καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐξη-

γήσω αὐτὰ τὰ ἐξέλαβον τῷ ὄντι ὡς τούτου τοῦ στίχου (τοῦ 7^{ου}) μέρος ὄντα καὶ συνεπλήρωσα ὡς ἐν τῇ μεταγραφῇ μου φέρεται συμπληρωμένος¹. Οἶκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἄδηλον μένει ἂν καὶ πρὸς τὰ κάτω ἔφερεν ὁ λίθος καὶ ἄλλα γράμματα, διότι τὸ νῦν σφζόμενον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν 17^{ον} στίχον ἄγραφον μέρος εἶναι τοσοῦτον περίπου, ὅσον καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ 5^{ου} καὶ 6^{ου} καὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ 13^{ου} καὶ 14^{ου} στίχου διάστημα καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει εἰμὴ ὅτι, ἂν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα γράμματα, νὰ ἤρχιζε καὶ ἐκεῖ παράγραφος.

Περὶ τῆς μεταγραφῆς (μετέγραψα δὲ ἐγώ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἰς τὴν μετ' Εὐκλείδην γραμματικὴν τἀναγνωσθέντα καὶ τὴν ὅλως συνήθη παρ' ἡμῖν γραφὴν) καὶ τῶν συμπληρώσεών μου ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω τἀκόλουθα. Τοῦ πρώτου στίχου τὰ κατὰ τὸ ἡμῖς μόλις σφζόμενα γράμματα δὲν εἶναι πολὺ σαφεῖ· καὶ ὅμως νομίζω ὅτι ἀνεγινώσκετο ἐκεῖ, ὅτι ἐν τῇ μεταγραφῇ μου ἔγραψα, χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ δύνωμαι νὰ εἶπω καὶ πλείονά τινα περὶ τῶν ἰσπῶτων, οὔτε τίνι τρόπῳ συνεδέοντο ταῦτα πρὸς τὰ κατωτέρω καθὼς καὶ ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ μάλιστα ὁ δεύτερος στίχος, ὃν ὅμως ἄλλως νἀναγνώσω δὲν ἠδυνάμην· ἐννοεῖται δὲ οἶκοθεν ὅτι ἂν καὶ ἄλλα εἶχον πρὸς τὰ δεξιὰ γράμματα οἱ τρεῖς πρώτοι στίχοι μοι εἶναι ἄδηλον. Φανερόν ὅμως ὅτι πρὸς τἀριστερὰ ἤρχιζον μὲν κυρίως οἱ στίχοι ἐκεῖ ὅπου καὶ νῦν ἀρχίζουσιν οἱ πρώτοι πέντε, ἀλλ' ἀριστερότερα αὐτῶν ὑπῆρχον ἀναμειβόλως ἀναγεγραμμένοι οἱ διάφοροι ἀριθμοί, εἶποντο δὲ μετὰ τὰς προσόδους αἱ δαπάναι (ἀναλώματα)· ἀλλὰ πῶς πρέπει ἄρ' αὖτε νἀναγνωσθῶσιν οἱ στίχοι 7^{ος}, 8^{ος} καὶ 9^{ος}; λίθων τομὴ Αἰγιναιῶν καὶ Στειριᾶθεν βουσί λιθαγωγοῖς ἰπποκομικόν, ἢ λίθων τομὴ Αἰγιναιῶν καὶ Στειριᾶθεν· βουσί λιθαγωγοῖς ἰπποκομικόν; ὁμολογῶ ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἀναγνώσεις πολὺ σαφεῖς δὲν παρέχουσι νόημα· ἐν γένει δὲ τὰ τοῦ λίθου εἶναι ἀσαφεῖ διὰ τὸ κλοβόν αὐτοῦ μάλιστα· γράψας δὲ ἐν τῷ 9^ῳ στίχῳ ἰπποκομικόν (λέξιν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐν χερσὶ μου τοῦλάχιστον λεξικοῖς μὴ ἀπαντῶσαν, ἀλλὰ καὶ νόημα μὴ

¹ Οὕτως ὀνομάζονται πιθανώτατα λίθοι: ἐλευσινιακοί, ὧν ἡ χρῆσις εἰς οἰκοδομὴν τῶν τοίχων τοῦ Μεγάρου κατὰ τὸν 5ον π. χ. αἰῶνα πιστοῦται ὑπὸ τῶν σωθέντων ἐρείπων.

¹ Εἶχα συμπληρώσει κατ' ἀρχὰς δοκιμῆς χάριν στήργουσι λιθαγωγοῖς, ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἐννοία δὲν ἐφαίνετό μοι ἀρμόζουσα, ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα γράμματα Ο Ε Μ τῆς στενῆς πλευρᾶς, οὗτοι μόνον μένοντα ἦσαν ὅλως ἀνεξήγητα ἐν ᾧ ἠδύνατο σὺν τούτοις νἀποτελεσθῇ, ὡς ὀρθῶς σεβαστὸς φίλος μοι ὑπέμνησεν, ἐπὶ τῇ ἑκείνῃ τοπικῇ.

πάνυ σαφές ἐνταῦθα παρέχουσάν μοι) ἔγραψα
ἀπλῶς δοκιμῆς χάριν καθ' ὑπόδειξιν καὶ ταύτην φί-
λου ἀνδρός, ἀφοῦ ἄλλην δυναμένην νὰ συμπλη-
ρώσῃ τὸ χάσμα (τρία βεβαίως πρέπει νὰ ὑποτε-
θῶσι τὰ πρὸς τᾶριστερὰ ἀπολεσθέντα γράμματα)

δὲν εὑρισκον. Ἄς σημειώσω δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ἐν ἀρχῇ
ἐλησμόνησα νὰ πράξω, ὅτι ὁ λίθος εὑρέθη ἐντετει-
χισμένος εἰς τινὰ τῶν τοίχων τῶν περὶ τὴν κατὰ
τὸν Ἅγιον Ζαχαρίαν Βυζαντινὴν ἐκκλησίαν ἐρει-
πίων Βυζαντινῶν ἢ καὶ Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομημάτων.

59.

ΤΑ ΕΠΙ ΚΡΑΝΑΤΩΝ ΚΙΟΝΩΝ ΤΩ ΝΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΤΩΙΟ.
ΤΟ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΤΕΤΤΑΡΑ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΑΓΑΓΕΙΝ ΓΕ.
ΤΕΛΗΘΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΑ ΔΕ ΤΡΙΑ ΩΣ ΑΝ ΠΑΡΑ ΑΒ . . .
ΑΡΑΤΟΥ ΛΙΘΟΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΛΙΘΟΝ ΤΗΝ ΜΙ
5 ΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΛΙΘΩΝ ΤΩΝ
ΚΑΜΗΚΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΟΣ ΑΝΩΘΕΝ ΚΑΤ
ΝΕΠΤΑ ΠΟΔΩΝ ΠΑΛΑΣΤΗΣ ΔΕΟΝΤΩ
ΚΑΤΩΘΕΝ ΔΕ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΥΧΕΝΑΣ
ΑΤΗΝ ΔΙΑΜΕΤΡΟΝ ΠΕΝΤΕ ΠΟΔΩ
10 ΤΥΛΟΙΝ ΥΨΟΣ ΤΡΙΩΝ ΠΟΔΩΝ Δ
ΔΕΟΝΤΩΝ ΤΑ ΔΕ ΓΩΝΙΑΙΑ Δ
ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΤΟ ΔΕ ΠΛΑΤΟΣ
ΙΑΝΩΘΕΝ ΚΑΙ ΚΑΤΩΘΕΝ
ΙΩΤΩΝ ΔΕ ΔΕΚΑ ΚΑΘ
15 ΕΡΟΝ ΟΠΟΑΝ ΚΕΛ
ΔΕ ΞΥΝΕΧΩΣ ΕΑΝ
ΚΟΙΚΟΜΙΩ
ΡΩΤΟΥΣ ΠΑΡ
ΑΙ ΤΟΥΣ ΔΕ
20 ΤΟΜΟΙ ΕΠ
ΟΤΤΟΣ ΠΑ
ΗΣ ΔΗ Μ
ΙΑΝ
.

Τὰ ἐπίκρανα τῶν κίωνων τῶν εἰς τὸ Πρόστωιον
τὸ Ἐλευσίνι τέτταρα καὶ δέκα ἀγαγεῖν Πει-
τέληθεν Ἐλευσινιάδε, τρία ὡς ἂν παρὰ(λ)άβ[η]πι-
α]ρὰ τοῦ λιθοτόμου κατὰ λίθον τὴν μι[σ]θωσιν;
5 ποιούμενος· μέγεθος τῶν λίθων τῶν [μὲν δώδε-
κα μῆκος καὶ πλάτος ἄνωθεν κατὰ τὴν διάμετρο-;
ν ἑπτὰ ποδῶν παλαστῆς δεόντων καὶ δακτύλου;
κάτωθεν δὲ κατὰ τὸν αὐχένα στενότερα; κατ-
ὰ τὴν διάμετρον πέντε ποδῶν καὶ δυοῖν δακ-
10 τ(ύ)λοιν, ὕψος τριῶν ποδῶν δυοῖν δακτύλοιν
δεόντων, τὰ δὲ γωνιαῖα δ[ύ]ο; τὸ μὲν ὕψος ὅμοια;
τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ π[λ]άτος καὶ τὸ μῆκος ἕστα;

ι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν [κατὰ τὴν διάμετρον με-;
ἶζω τῶν δώδεκα καθ [ἐκάτ-;
15 ερον ὁπό(τ;)αν κελέυση;
δὲ συνεχῶς ἐὰν
καὶ κομίζωνται; π-;
ρώτους παρ
αὶ τοὺς δὲ [οἱ λιθο-;
20 τόμοι ἐπ
οττος πα
ης δημ
ιαν
.

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω ἐπὶ τεμαχίου στήλης ὑμηττείου λίθου ἐχούσης καὶ ἀπλοῦν ἀετωμάτιον. Ὑψος τὸ μέγιστον σφζόμενον $19+11=0,30$, πλάτος ὁλόκληρον σφζόμενον κατὰ τὸ ἀετωμάτιον καὶ τὸν πρῶτον στίχον μόνον τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας $0,24-0,25$ καὶ πᾶχος $0,055-0,06$. Ὁ χαρακτὴς ἐσκόπει, ὡς φαίνεται, νὰ ἐγχράξῃ ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ δοθὲν αὐτῷ κείμενον κατὰ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον ὁ δεῦτερος στίχος ἔχει δύο ὀλιγώτερα γράμματα τοῦ πρώτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς στίχους 14^{ον} καὶ 15^{ον} (ὅπως νῦν σφζονται) κατὰ ἐν γράμμα ἢ στοιχηδὸν γραφὴ διαταράσσεται, διαταραγμένη δὲ πῶς ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν γραμμάτων τοῦλάχιστον φαίνεται καὶ κατὰ τοὺς στίχους 5^{ον}, 13^{ον}, 17^{ον} καὶ 21^{ον} οὕτω. Ἀν λοιπὸν καὶ κατὰ τὰς γενομένας ὑπ' ἐμοῦ συμπληρώσεις εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, τοῦτο δὲν εἶναι βεβαίως λόγος νὰ ὑποληφθῶσιν αὗται ὡς μὴ ὀρθῶς ἔχουσιν καὶ μόνον ἴσως περὶ τοῦ 6^{ου} στίχου δύναται νὰ ὑπάρξῃ τις ἀμφιβολία, ἐνθα ἀληθῶς τὰ γράμματα κατὰ τὴν συμπλήρωσίν μου ἔπρεπε νὰ ὦσι 37, ἥτοι τρία περισσότερα τῶν ὅσων ἔχουσι οἱ περισσότεροι αὐτῶν. Ὅτι δὲ ὁ χαρακτὴς ὑπέπεσε καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἀμαρτήματα μικρύτερον ἢ τελευταία λέξεις τοῦ 3^{ου} στίχου ἄνευ τοῦ Λ γραφεῖσα καὶ ἡ πρώτη τοῦ 10^{ου} ἐνθα ἀντὶ Υἱ ἔγραψε Ψ. Ἀμαρτημά τι δὲ αὐτοῦ ὑποκρύπτεται καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 15^{ου} στίχου.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι περίπου οἶον καὶ τὸ τοῦ λίθου, ὃν τὸ πρῶτον ἐδημοσίευσεν ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (Ἀρχ. Ἑφημ. 1883, σελ. 4 καὶ ἐξ. πίν. 1) καὶ τὸν ὅποιον ἐπίσης εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Φιλωνείου Στοᾶς ἀνέφερεν. Ὅτι δὲ καὶ ὁ νῦν δημοσιευόμενος εἰς τὴν αὐτὴν Στοάν ἀναφέρεται ὑπολαμβάνω ἐγὼ ὡς ἀναντίρρητον. Καὶ οὗτος ἀναγράφει ἐν ἀρχῇ τοῦλάχιστον τὴν ἐργωνίαν τῆς μεταφορᾶς ἐκ τῆς Πεντέλης εἰς τὴν Ἑλευσίνα τῶν δεκατέσσαρων κισνοκράνων διὰ τοὺς δεκατέσσαρας αὐτῆς κίονας καὶ κυροῖ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ὅτι ὄντως δεκατέσσαρας εἶχε κίονας ἢ ἐν λόγῳ Στοᾶ. Ἀσφαλὴ μόνον μοι εἶναι τὰ λεγόμενα τοῦ τρίτου στίχου, διατὶ δηλ. τρία μόνον ὁ ἐργολάβος θὰ μετέφερεν, ὡς ἂν παρελάμβανεν παρὰ τοῦ λιθοτόμου,

ἐνῷ κατωτέρω ὀρίζονται σαφῶς αἱ διαστάσεις αὐτῶν, τῶν τε ἄλλων δώδεκα δηλ. καὶ τῶν δύογωνιαίων, ἂν, ὡς νομίζω, αἱ συμπληρώσεις μου εἶναι ὀρθαί. Κρίμα τῷ ὄντι ὅτι ὁ λίθος περιήλθεν ἡμῖν οὕτω κολοβός, οὐδ' ὑπάρχει μεγάλη ἐλπίς νὰ εὗρεθῇ καὶ ἄλλο αὐτοῦ τεμάχιον. Τὸ μέρος ἐνθα τὸ νῦν δημοσιευόμενον θραῦσμα εὗρέθη (παρὰ τὸν μεσαιὸν στρογγύλον Πύργον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Περιβόλου) ἐξερευνήθη σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω κολοβός ὢν οὐ μόνον μᾶς διδάσκει καὶ αὐτός, ὡς ἐρρήθη, ὅτι δεκατέσσαρας εἶχεν ἡ Φιλωνεῖος Στοὰ κίονας, ἀλλ' ὅτι καὶ Πρόστωρον ἐκαλεῖτο αὕτη ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ. Οὕτω δὲ πρέπει νὰ γραφῇ, νομίζω νῦν, προστώριον ἀντὶ τοῦ προστύλου καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ 26^{ου} στίχου τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν μετὰ τοσοῦτον ἀληθῶς *divinioris mentis*¹ συνεπλήρωσαν ὅτε ἡμέτερος Τσουντας (Ἀρχ. Ἑφημ. 1888, σελ. 113 καὶ ἐξῆς) καὶ ἔτι πληρέστερον ὁ κ. Foucart (Bull. de Corr. Hellén. 1889, σελ. 424 καὶ ἐξῆς) ἐάν, ὅπερ φαίνεται πιθανώτατον ὄν, περὶ τῆς οἰκοδομίας αὐτῆς ὄντως ἐγίνετο καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ λίθῳ λόγος (Foucart ἔ. ἀ. σελ. 447). Ὅτι δὲ ἡ πρόναος Στοᾶ

¹ Τὴν φράσιν ἐδανείσθην ἐκ τῆς Revue Archéologique (1890, σελ. 264) ἐνθα ὁμοῦ παραδόξως πῶς ἡ *divinior mens* ἀποδίδεται εἰς τὸν κ. Foucart μόνον, ὅπως ἀποσιωπωμένου τοῦ ἡμετέρου Τσουντα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι οὐχ ἥττον ἀληθῶς παράδοξον ἀνέγνωσα ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ ἀξιολόγου τούτου Γαλλικοῦ περιοδικοῦ. Τίθεται δηλ. εἰς ἀμφιβολίαν ἡ γνησιότης γλυπτῶν τινῶν ἔργων ἐξ Ἑλευσίνος ἐσχάτως εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἑθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον μετανεχθέντων. Ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀμφιβολία ἐγεννήθη εἰς τὸν νοῦν τοῦ σφοδρῶς ἀρθρογράφου τῆς Revue Archéologique διότι καὶ ὁ κ. Gardner, ἐξ οὗ παρέλαβεν τὴν εἰδησιν, (Journal of Hellenic Stud. 1889, p. 271) ἔγραψεν πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονοίας (ἀποῦ παρ' ἀξίαν ἀληθῶς ἐπ' ἐσχάτων διεφημίσθη καὶ ἡ Ἑλευσίς ὡς τόπος δὴθεν κιθηλοποιήσεως ἀρχαίων ἔργων) ὅτι ταῦτα εὗρέθησαν under proper supervision and so their authenticity is beyond suspicion, ἐνῷ θὰ ἔρκει, νομίζω, ἀπλῆ ἡ μεία ὅτι ταῦτα εὗρέθησαν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐφορευομέναις ἀνασκαφαῖς νὰ πιστώσῃ τὸ γνήσιον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνεξήγητον μοι εἶναι διατὶ ἀμφιβάλλων καὶ κατὰ τὸ 1890 γράφων ὁ κ. Reinach τὸ Chronique d'Orient δὲν προσέδραμεν καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα Πρακτικὰ (τοῦ ἔτους 1888, σελ. 27) ἐνθα ἐπίσημος περὶ αὐτῶν γίνεται λόγος (παράβ. προσέτι καὶ Πρακτ. τοῦ ἔτους 1883, σελ. 6, καὶ τοῦ 1887, σελ. 51). Ὅντος δὲ περὶ τούτων ἐνταῦθα τοῦ λόγου, ἃς μὴ παραλείψω νὰ προσέθω ὅτι ἀνακριδῶς λέγεται ὅτι ὁ ἀνὴρ περιβάλλει τὴν γυναῖκα διὰ τοῦ βραχίονος, ἐνῷ τοῦ αὐτοῦ ἢ γυνὴ περιβάλλει διὰ τοῦ ἰσχυοῦ τὴν ἄνδρα ὡς καὶ ἐν τῷ συμπλέγματι τοῦ Παρθενῶνος καὶ προσέτι ὅτι ἡ γυνὴ ἢ κρατοῦσα παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μέλῃσιν δεικνύει κατὰ τὴν γνώμην μου ὁμοιότητα πρὸς τινὰς τοῦ Ἑρεχθίου γλυφᾶς (παράβ. R. Schöne, Gr. Reliefs, Taf. IV, 1 A, ἀριθ. 2).

ἦν ἐξ ἀρχῆς προμεμελετημένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
Ἰκτίνου καὶ ἐμελλέ ποτε νὰ κτισθῇ ἔγω ἤδη ἐγὼ
δηλώσῃ πρὸ πολλοῦ, εἰς αὐτὴν ἀποδοῦς καὶ ἕτερον

λίθον οὗ πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ ὑπὸ Τσούντα καὶ
Foucart συμπληρωθέντος καὶ εἰς τὸν αὐτὸν εὐρε-
θέντα τόπον¹.

60.

ΕΠΙΠΕΛΟΠΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΠΙΤΗΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΙΔΟΣ ΔΩΔΕΚΑΘΗΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ
ΗΙΔΙΟΝΥΣΙΚΛΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΚΑΛΗΘΕΝ ΕΓΡΑΜΜΑΤΕΥΕΝ ΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΟΣ Ε
ΚΤΕΙ ΕΠΙΔΕΚΑ ΕΚΤΕΙΚΑΙ ΔΕΚΑΤΕΙΤΗΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝΤΩΙΘΕ
ΑΤΡΩΙΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΕΠΕΥΗΦΙ ΕΝ ΡΗΞΙΩΝ ΔΑΜΑΤΡΙΟΥ ΘΟΡΑΙΕΥΣ ΚΑΙ ΣΥΜ
5 ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΕΔΟΞΕΝΤΕΙΒΟΥΛΕΙΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ ΑΡΧΙΠΡΟΣΑΡΧΙΟΥ ΒΑΤΗΘΕΝ
ΕΙΠΕΝ ΥΠΕΡΩΝΑ ΓΑΓΓΕΛΛΕΙΟ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΘΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΟΥΣΙ
ΩΝΩΝ ΕΘΥΣΕΝΤΟΙΣ ΤΕ ΑΛΛΩΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΧΛΟΙΟΙΣ ΤΕΙΤΕ ΔΗΜΗΤΡΙΚΑΙ ΤΕΙ
ΚΟΡΕΙΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΟΙΣ ΠΑΤΡΙΟΝ ΗΝ ΣΥΝΕΤΕΛΕΣΕΝ ΔΕΚΑΙ ΤΗΝ ΤΩΝ
ΚΑΛΑΜΑΙΩΝ ΟΥΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΜΠΗΝ ΕΣΤΕΙΛΕΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑ ΜΕΤΑ
10 ΤΟΥ ΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΡΑΝΗΣΑΣ ΕΙΣ ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ ΟΥ
ΚΟΛΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙ ΓΕΓΟΝΕΝ ΑΙΤΑΙ ΕΡΑΚΑΛΑΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑ
ΤΥΧΕΙΑ ΓΑΘΕΙΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΕΙΒΟΥΛΕΙ ΤΟΥΣ ΛΑΧΟΝΤΑΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΕΠΙΟΥΣΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΩΝ ΓΝΩΜΗΝ ΔΕΞΥΜ
ΒΑΛΛΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΟΤΙ ΔΟΚΕΙ ΤΕΙΒΟΥΛΕΙ ΤΑ ΜΕΝ Α
15 ΓΑΘΑ ΔΕ ΧΕΣΘΑΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤ' ΕΤΟΙΣΙ ΙΕΡΟΙΣ ΟΙΣ ΕΘΥΣΕΝ ΕΦΥΓΙΕΙΑΙ ΚΑΙ
ΣΩΤΗΡΙΑΙ ΤΗΣ ΤΕ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΦΙΛΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ ΔΕ ΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟΝ ΤΟΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΠΑ-
ΦΙΛΟΝ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΩΣ ΑΙΜΥΡΡΙΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΩΙ ΠΑ-
ΤΡΙΟΝ ΕΣΤΙΝ ΕΥΣΕΒΕΥΑΣΕΝ ΕΝΕΚΕΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔ
20 ΤΟ ΔΕ ΤΟΥ ΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΕΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ ΕΝΕΣΤΗ ΛΕΙΛΙΘ
ΝΕΪΚΑΙ ΣΤΗΣΑΙ ΕΝΤΕΙΜΑ ΥΛΕΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΕΙΣ ΔΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΡΑ-
ΦΗΝ ΤΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΣΙΝ ΜΕΡΙΣΑΙ ΤΟΝ ΤΑΜΙΑΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΣ-
ΤΙΚΩΝ ΤΟ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ ΑΝΑΛΩΜΑ

25	Η ΒΟΥΛΗ ΠΑΜΦΙΛΟΝ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ ΔΗΜΑΡΧΗ ΣΑΝΤΑ	Ο ΔΗΜΟΣ ΘΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΠΑΜΦΙΛΟΝ ΑΡ- ΧΟΝΤΟΣ ΕΛΕΥ- ΣΙΝΙΟΝ ΔΗΜΑΡ- ΧΗΣΑΝΤΑ	Ο ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΦΙΛΟΝ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΝ ΔΗΜΑΡΧΗ ΣΑΝΤΑ
----	---	--	---

30 ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΟΥ ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΣ ΕΙΠΕΝ ΕΠΕΙ ΔΗ ΠΑΜΦΙΛΟΣ Α.....
..ΤΑΣ ΓΑΘΕΙΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΠΙΠΕΛΟΠΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΝΙΑΥΤ.....
.....ΟΣ ΕΘΥΣΕΝ ΤΩΙ ΔΙΟΝΥΣΩΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΜΠΗΝ ΕΠΕΜΥΕΝ ΚΑΙ Τ.....
.....'ΤΟΝ ΕΘΗΚΕΝ ΔΕΚΑΙ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΝΤΩΙΘΕ ΑΤΡΩΙΟΝΣ.....
.....ΧΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ ΟΥΘΕΝ ΕΛΛΕΙΡΩΝΕΘΥ.....
35ΤΡΙΚΑΙ ΤΕΙ ΚΟΡΕΙΟΥ ΜΑΤΑ ΠΑΡΑ.....

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1886, σελ. 185 καὶ ἐξῆς καὶ ἰδίως σελ. 213-214 καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις καὶ παραπομπάς. Fouilles d'Eleusis, p. 6.

.....ΜΑΙΩΝΘΥΣΙΑΣΣΥΝΕ.....
ΦΙΣΑΥΤΗΝΔ.....
ΤΡ /

- Ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Πτολεμαίδος δωδεκάτης πρυτανείας
 ἢ Διονυσικλῆς Διονυσίου Ἐκάληθεν ἐγραμμάτευεν, Σκίροφοριῶνος ἐ-
 κτει ἐπὶ δέκα, ἔκτει καὶ δεκάτει τῆς πρυτανείας· ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ θε-
 ᾶτρῳ· τῶν Προέδρων ἐπεψήφισεν Ρηξίων Δαματρίου Θοραίου καὶ Συμ-
 5 πρόεδροι· ἔδοξεν τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ· Ἀρχιππος Ἀρχίου Βατῆθεν
 εἶπεν· Ὑπὲρ ὧν ἀπαγγέλλει ὁ Δήμαρχος ὁ Ἐλευσινίων ὑπὲρ τῶν θυσι-
 ῶν, ὧν ἔθυσεν τοῖς τε Ἀλώοις καὶ τοῖς Χλοίοις τῇ τε Δήμητρί καὶ τῇ
 Κόρει καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οἷς πάτριον ἦν, συνετέλεσεν δὲ καὶ τὴν τῶν
 10 Καλαμαίων θυσίαν καὶ τὴν πομπὴν ἔστειλεν κατὰ τὰ πάτρια μετὰ
 τοῦ ἱεροφάντου καὶ τῶν ἱερείων προσδαπανήσας εἰς ταῦτα πάντα οὐ-
 κ' ὀλί(γ)α ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἀπαγγέλλει γεγονέναι τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ σωτήρια·
 τύχει ἀγαθῇ, δεδόχθαι τῇ Βουλῇ, τοὺς λαχόντας Προέδρους εἰς τὴν
 ἐπιούσαν ἐκκλησίαν χρηματίσαι περὶ τούτων, γνώμην δὲ ζυμ-
 15 βάλλεσθαι τῆς Βουλῆς εἰς τὸν Δῆμον ὅτι δοκεῖ τῇ Βουλῇ τὰ μὲν ἀ-
 γαθὰ δέχεσθαι τὰ γεγονότ[α] ἐ[ν] τοῖς ἱεροῖς, οἷς ἔθυσεν ἐφ' ὑγίαι καὶ
 σωτήρια· τῆς τε Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν
 φίλων καὶ συμμάχων, ἐπαινέσαι δὲ τὸν Δήμαρχον τὸν Ἐλευσινίων Πάμ-
 20 φίλον Ἀρχοντος Ἐλευσίνιον καὶ στεφανῶσαι μυρρίνης στεφάνῳ, ὃι πά-
 τριόν ἐστιν, εὐσεβε(ι)ας ἔνεκεν τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς, ἀναγκράψαι δ[ὲ]
 τὸδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν ἐν στήλει λιθί-
 νει καὶ στήσαι ἐν τῇ αὐλῇ(ι) τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι, εἰς δὲ τὴν ἀναγρα-
 φὴν τῆς στήλης καὶ τὴν ἀνάθεσιν μερίσαι τὸν ταμίαν τῶν στρατιω-
 τικῶν τὸ γινόμενον ἀνάλωμα.

25	Ἡ Βουλὴ Πάμφιλον Ἀρχοντος Ἐλευσίνιον δημαρχή- σαντα	ὁ Δῆμος ὁ Ἐλευσινίων Πάμφιλον Ἀρ- χοντος Ἐλευ- σίνιον δημαρ- χῆσαντα	ὁ Δῆμος Πάμφιλον Ἀρχοντος Ἐλευσίνιον δημαρχή- σαντα.
----	--	---	---

- 30 Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος εἶπεν· ἐπειδὴ Πάμφιλος Ἀρχοντος
 κα]τασ(τ)αθεὶς Δήμαρχος εἰς τὸν ἐπὶ Πέλοπος ἄρχοντος ἐνικυτ[όν]...
ος ἔθυσεν τῷ Διονύσῳ καὶ τὴν πομπὴν ἔπεμψεν καὶ τ.....
ἐνικυ[]τόν, ἔθηκεν δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν τῷ θεάτρῳ, ὃν σ.....
χης καὶ φιλοτιμίας οὐθὲν ἐλλείπων, ἔθυσεν δὲ....
 35τῇ τε Δήμητρί καὶ τῇ Κόρει θύματα παρα[σχόμενος]·
καὶ τὰς τῶν Καλαμαίων θυσίας συνετέλεσεν.....
εἰς αὐτὴν δ.....
τρ[α].....

Ἀναγινώσκονται τάνωτέρω οὐχὶ κατὰ τὴν στοι-
χηδὸν γραφὴν γεγραμμένα ἐπὶ στήλης λίθου πεν-
τελικοῦ σφζούτης σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ τὸ
μικρὸν αὐτῆς καὶ ὅλως ἀπλοῦν ἀετωμάτιον. Τὸ
μέγιστον νῦν σφζόμενον ὕψος τῆς εἶναι 0,57 (ὦν
τὰ 0,10 τοῦ ἀετωματίου) τὸ πλάτος τῆς 0,35 μὲν
ἄνω κατὰ τὸ ἀετωμάτιον, 0,31-0,32 δὲ κατὰ τὴν
ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν καὶ τὸ πᾶχος τῆς, ὁλόκληρον
ἐπίσης ὡς καὶ τὸ πλάτος τῆς σφζόμενον, 0,06 μὲν
κατὰ τὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον 0,04 δὲ κατὰ τὴν
ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν. Ὁ λίθος ἔχει εὐρεθῇ πρὸ
πολλοῦ (τὴν 30^{ην} τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ
ἔτους 1885^{ου}) κατὰ τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἐπι-
χώσεως τοῦ ναΐσκου τοῦ Πλούτωνος, ἀλλ' ἐν τῷ
δωματίῳ, ἐνθα τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων φυλάτ-
τονται, κατὰ τὴν διέλαθε τὴν προσοχὴν μου κα-
λυρθεῖσα ὑπὸ κοφίνων πλήρων ἄλλων ἀρχαιολογι-
κῶν εὐρημάτων τῆς ἀνασκαφῆς· νῦν δὲ κατὰ τὴν
μετακόμισιν τούτων εἰς τὸ ἄρτι οἰκοδομηθὲν Μου-
σεῖον ἐξεχώρη, οὕτως εἰπεῖν, καὶ πάλιν καὶ ἀνα-
κοινοῦται τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Ἐφημερίδος¹.

Ὁ λίθος πολλὰ τινα νέα πράγματα δὲν φαίνεται
διδάσκων ἡμᾶς· συμβάλλεται πῶς ὅμως διὰ τοῦ
σχήματος τῶν γραμμάτων του² εἰς στήριξιν τῆς
γνώμης, ὅτι ὁ γνωστός ἤδη καὶ ἐξ ἄλλων λίθων³

¹ Ἄλλο τι εὐρημα ἐπίσης κατὰ τὴν μετακόμισιν τῶν λίθων εἰς τὸ
νεώδη Μουσεῖον φανερόν γεγνημένον πλείονος λόγου ἄξιον εἶναι,
δύο δηλ. τεμάχια προσαρμόζοντα κεφαλῆς, ἡρωτηριασμένης μὲν, ὡς
εἰκός, καὶ ταύτης κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀπαρallάκτου δὲ σχεδὸν πρὸς τὴν
νῦν ἐν τῷ Ἑθνικῷ ἐν Ἀθήναις Μουσείῳ ἰδρυμένην ἐξ Ἑλευσίνος κε-
φαλῆς, τὴν κληθεῖσαν τοῦ Εὐθουλέως. Κατὰ τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τε-
μαχίοις τῆς γράμματος καὶ τὴν πρὸς τοῦτο σχετικὴν τοῦ Ἡμερολογίου
μου σημείωσιν ταῦτα εὐρέθησαν τῆς βορείας τοῦ Σηκοῦ πύλης (Ω⁵)
ἀνασκαπτομένης κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1883ου ἔτους. Πῶς δὲ συ-
νέθη κατόπιν θάψας αὐτὴν καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχαιολογι-
κῶν λίθων τῶν ἐν τῇ καλύβῃ φυλασσομένων παντάπασιν καὶ νὰ τὴν
λησμονήσω, ὅταν τὴν ἄλλην ἐξέδωκα κεφαλὴν ('Αρχ. Ἐφημ. 1886,
πίν. 10, σελ. 252) οὐδ' αὐτὸς δύναμαι νὰ ἐννοήσω, πολὺ δ' ὀλιγώτε-
ρον νὰ δικαιολογήσω θέλω τὸ πρᾶγμα. Ἡ κεφαλὴ δημοσιευθήσεται
μετ' εἰκόνας προσεχῶς ὑπὸ τοῦ Ο. Kern.

² Παραθέτομεν ὧδε διὰ ζιγιογραφήματος τὸ σχῆμα τῶν γραμμά-
των τοῦ λίθου κατὰ χάρτινον αὐτοῦ ἀποτύπωμα, ἀπὸ λιθογραφικόν
αὐτοῦ πανομοιότυπον δὲν μᾶς ἦτο εὔκολον νὰ ἐκπονήσωμεν.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ
Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

³ C. I. A. II, 1, Athen la Nova, ἀρ. 477 b. Bull. de Corr
Hellén. 1889, σελ. 245.

ἄρχων Πέλοψ καταλεκτέος εἶναι μᾶλλον εἰς τοὺς
τοῦ 2^{ου} π. Χ. αἰῶνος¹. Καὶ τῷ ὄντι φέρουσι μὲν
καὶ ταῦτα ἀκρέμονας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσιν εἰσέτι
τὸ σχῆμα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ὑστερωτέρων ρωμαϊ-
κῶν χρόνων καὶ μάλιστα τὸ σίγμα, ὅπερ δὲν ἔχει
μὲν βεβαίως πλέον τὸ σχῆμα τῶν λίθων καὶ αὐτῶν
τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος,
ἀλλὰ καὶ δὲν φέρεται γεγραμμένον μὲ ὅλως ὀρι-
ζόντιον τὸ ἄνω καὶ κάτω σκέλος του καὶ μᾶλλον
ὅμοιον εἶναι πρὸς τὸ τοῦ λίθου τοῦ φέροντος τὸ εἰς
Δημκίνετον τὸν στρατηγὸν ψήφισμα ('Αρχ. Ἐφημ.
1887, σελ. 6, σημ. 1) ἢ πρὸς τὸ τοῦ λίθου ὃν
ἐσχάτως ἐξέδωκα ('Αρχ. Ἐφ. 1889 σελ. 95) καὶ
τὸν ὁποῖον ἴσως ὅχι ἄνευ λόγου εἰς τοὺς ὑστάτους
Μακεδονικοὺς χρόνους ἀνήγαγον.

Ὁ λίθος, ἔφερον, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δύο
ψηφίσματα τιμητικὰ εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα τὸν Δῆ-
μαρχον τῶν Ἑλευσινίων Πάμπιλον Ἀρχοντος²,
τὸ μὲν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου τοῦ Ἀθηναίων,
τὸ δὲ ἕτερον τοῦ Δήμου τοῦ Ἑλευσινίων· τοῦ δευ-
τέρου (ἐξ οὗ ἴσως καὶ πλείονά τινα ἠθέλομεν δι-
δαχθῇ) δὲν σφῆζει ὁ λίθος, ἀποκεκρουσμένος ὢν
πρὸς τὰ κάτω, ἡ μέρος μόνον, τὸ πρῶτον ὅμως
περιεσώθη ἡμῖν ὁλόκληρον καὶ ἄνευ σπουδαίων τοῦ
χαράκτου ἀβλεψιῶν³, ἐνῶ τὸ ἐν Ἀθήναις εὐρεθὲν
(C. I. A. II, 1, α.) εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπὶ τοσοῦτον ὄντως
κατὰ τὸ τυπικὸν αὐτοῦ πλημμελές, ὥστε, εἴπερ τι καὶ
ἄλλο, συντελεῖ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Hartel⁴ ὅτι πολ-
λοὶ τῶν λίθων τούτων ἦσαν ἰδιωτικὰ ἀντίγραφα οὐχὶ
πιστῶς ἐν τῷ τυπικῷ μάλιστα αὐτοῦ ἀποδίδοντα τὸ
ἐπίσημον πρωτότυπον, οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι
καὶ ἐν τῷ τοῦ ἐν Ἀθήναις εὐρεθέντος λίθου πρω-
τοτύπῳ ἡ χρονολογία ἐφθέγγετο ὥδὲ πῶς « Σκι-
ροφοριῶνος ἔκτει ἐπὶ δέκα, ἔκτει καὶ δεκάτει τῆς
Πρυτανείας » καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἔτος τῆς ἀρ-
χῆς τοῦ Πέλοπος ἦν κοινόν.

Ὁ Δῆμαρχος Πάμπιλος τιμᾶται κυρίως διότι

¹ Bull. de Corr. Hellén. II, 1, σελ. 248-250.

² Ἄν καὶ ἄλλοθεν ποθεν ἐγνώσθῃ ὁ αὐτὸς ἀνὴρ, ἀγνοῶ, περιέργον
δὲ ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος Ἀρχων φέρεται ἐν τῷ Λεξικῷ
τοῦ Pape Ἀρχωνος καὶ ὅχι ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ λίθῳ Ἀρχοντος.

³ Ἐν στίχῳ 11^ῳ ἔγραψεν ὅλῃα ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ὁμιλοῦν-
τες προφύρομεν τὴν λέξιν ἀντὶ τοῦ ὀλίγα, ἐν στίχῳ 19^ῳ εὐσεβεῖας
ἀντὶ εὐσεβείας· ἐν στίχῳ 21^ῳ Αὐλεῖ ἀντὶ τοῦ Αὐλεῖ καὶ ἐν στίχῳ
31^ῳ κατὰσθαίς ἀντὶ τοῦ κατὰσθαίς.

⁴ Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen
σελ. 139 καὶ ἐξῆς.

συνετέλεσε καὶ ἐξ ἰδίων δαπανήσας εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων μὴ παραλίπῳ νὰ θύσῃ καὶ τὰς καθηκούσας αὐτῷ θυσίας. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ ἀκεραίῳ σφωζομένῳ δὲν εἶναι ἄγνωστα οἷον τὰ Ἀλφᾶ¹ καὶ τὰ Χλοῖα² καὶ ἡ πομπή³. τί ὅμως ἦτο ἡ τῶν Καλαμαίων θυσία ἀγνοῶ, εἰ καὶ ἡ λέξις οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐπὶ λίθου ἀπαντᾷ⁴. Ἴσως εἴχον τινα σχέσιν πρὸς τὴν καλίμην τοῦ στάχους καὶ ἐορτὴ τις ἦγετο τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρη καὶ θυσίαι αὐταῖς

προσεφέροντο ὑπὲρ τῆς τούτων προκοπῆς καὶ εὐκαρπίας (καὶ ἐντεῦθεν ἴσως καὶ τὸ ὄνομα Καλαμαίων τοῦ Μαῖου - Ἰουνίου;) μηνὸς παρὰ τοῖς Κυζικηνοῖς)¹ ἴσως ὅμως καὶ ὅταν ἔκαιον ταύτας (ταῖς καλαμαῖς) τοὺς ἀγροὺς πρὸς τὴν μέλλουσαν σπορὰν προπαρασκευάζοντες, ἐγίνοντο ταῦτα².

¹ Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1890.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΘΕΟΙ ΙΑΤΗΡΕΣ

ΕΠΙ ΑΓΓΕΙΟΥ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

(πίν. 7).

Ὅτε αἱ τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν τῷ Θηβαϊκῷ Καθεϊρίῳ ἀνασκαφαὶ ἤνεγκον εἰς φῶς τὰ πολλοῦ λόγου ἄξια ἐκεῖνα ὄστρακα, ἐφ' ὧν εἰκόνες ἐκ τῆς τοῦ Καθεϊρου λατρείας φέρονται γεγραμμέναι, πάντες οἱ ἀρχαιολογοῦντες κατενόησαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὁ δὲ H. Winnefeld δὲν παρέλειψε νὰ ὑποδείξῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ προκαταρκτικῇ περὶ αὐτῶν ἐκθέσει του¹. εἰκότως· διότι αἱ ἀγγειογραφίαι, αἵτινες ἀσφαλῶς εἰς τὴν λατρείαν ἠδύναντο νὰ ἀναφέρονται, ἦσαν μέχρι τότε ὅχι πολλά, ἐν δὲ τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτῶν ἐπεκράτει πολλάκις περὶ θεμελιώδη ζητήματα οὐκ

ὀλίγη ἀσάφεια· παράδειγμα δὲ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἀγγεῖα τὰ ἐπικληθέντα ἀγγεῖα τῶν μυστηρίων². ὅτι δὲ τῷ ὄντι οὐχὶ πολλὰ τινα ἐδιδάχθημεν ἐξ ἀγγειογραφῶν περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λατρείας, μαρτυρεῖ σαφῶς ἡ τοῦ P. Stengel μετ' ἐπιμελείας συντεταγμένη πραγματεία ἢ πρό τινων μόλις μηνῶν ἐκδοθεῖσα³.

Εὐλόγως λοιπὸν λίαν εὐπρόσδεκτον εὕρημα κρίνεται πᾶν τῆς ἀρχαίας ἀγγειοπλαστικῆς ἔργον εἰς τὰ τῆς λατρείας ἀναφερόμενον καὶ τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ἐνταῦθα (πίν. 7) κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gillieron ἀπεικονιζόμενον ἐκ Βοιωτίας

¹ Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1883, σελ. 114, B. στίχ. 8, 1884, σελ. 135, στίχ. 29, 1887, σελ. 6, στίχ. 46. Bull. de Corr. Hellén. 1883, σελ. 395 καὶ 514, 1884, σελ. 201.

² Παράβ. Mommsen, Heortologie, σελ. 416 καὶ ἐξ.

³ Πρόκειται βεβαίως περὶ τῆς τοῦ Ἰάχου πομπῆς, εἴτε τῆς πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ, εἴτε τῆς κατόπιν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἐορτῶν πεμπομένης. Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, σελ. 2, στίχ. 25 καὶ ἐξῆς καὶ σελ. 177 στίχ. 20 καὶ ἐξῆς. Περὶ ἐκείνου δὲ τοῦ λίθου ὄντος τοῦ λόγου ἐνταῦθα, ἃς μὴ παραλείψω νὰ προσθέσω ὅτι ἀκριβεστέρᾳ αὐτοῦ ἐξέτασις μ' ἐπεισεν ὅτι ἐν τῷ 21ῳ στίχῳ οὐχὶ ἸαΟχου, ἀλλὰ μᾶλλον Ἰαάχου φέρεται γεγραμμένον ἐν τῷ λίθῳ. Παράβ. καὶ Mommsen, ἔ. ἀ. σελ. 226 καὶ ἐξῆς.

⁴ Παράβ. C. I. A. II, 1, Addenda, 573 b καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν τοῦ Köhler.

⁵ Athen. Mittheil. 1888, σελ. 416 καὶ ἐξῆς.

¹ Παράβ. Mittheilungen d. D. Inst. Athen. Abtheil. 1888, σελ. 307.

² Εἴχα γράψῃ τὰνωτέρω, ὅταν κατόπιν ἀνέγνωσα εἰς τὸ τοῦ C. F. Hermann βιβλίον (Ueber Griechische Monatskunde σελ. 65) ὅτι ὁ Belley ἔκτοτε, ἤτοι πολὺ προτοῦ ἡ λέξις Καλαμαῖα ἐπὶ τῶν λίθων ἀναγνωσθῇ εἶχεν εἰκάσῃ τὴν ὁρθὴν αὐτῆς σημασίαν εἰπὼν ὅτι κάλλιστα ἠδύναντο νὰ ἦσαν ταῦτα ἀγροτικὴ ἐορτὴ τοῖς Προηροσίοις ὁμοίᾳ. Ἀλλ' ἄρα γε καὶ αὐτὴν ταύτην εἶχε μαντεύσῃ ὁ ἀνὴρ, ἀφοῦ οὐδὲ φέρεται ὅλως εἰς τὰ Λεξικά ἡ λέξις (Καλαμαῖα) ἀναγεγραμμένη καταχωρισθεῖσα τὸ πρῶτον εἰς τὴν Συναγωγὴν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κουμανούδη;

³ Comptes-rendus 1859, πίν. 2, 1862, πίν. 3. Monumenti inediti, τόμ. XII, πίν. XXXV. Gerhard, Gesammelte akademische Abhandlungen, πίν. LXXI.

⁴ Iwan Müllers Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft V, 3. Sakralaltertümer von P. Stengel.

ἀγγείων (ὑψ. 0,23) τὸ ἄρτι ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας προσκτηθὲν καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς (τῷ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ) νῦν κατατεθειμένον (ἀριθ. 5840). Εὐρέθη εἰς πολλὰ τεθραυσμένον τεμάχια, ἐξ ὧν καὶ συνεκολλήθη, εἶναι δὲ ἐκ τῶν γνωστῶν ἐκείνων Βοιωτικῶν ἀγγείων, ὧν τὰ πλείστα παραδείγματα κέκτηται ἡ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Συλλογὴ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας¹ καὶ τὸ ἐν Βερολίῳ Μουσείον².

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἐτέρας αὐτοῦ πλευρᾶς εἰκονίζεται γυνὴ καθήμενη σκῆπτρον τῇ ἀριστερᾷ κρατοῦσα, τὴν δὲ δεξιὰν μικρόν τι ὑψωμένην ἔχουσα καὶ τοὺς δακτύλους τῆς οὕτω προτεταμένους καὶ συγκεκλεισμένους ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι τῷ ἄκρῳ αὐτῶν μικρόν τι ἐκράτει πρᾶγμα. Πρὸς ταύτην προσέρχεται νεᾶνις τῇ μὲν ἀριστερᾷ μεγάλην ἀνέχουσα παροψίδα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποὶ καὶ πλακοῦντες, τῇ δὲ δεξιᾷ προχοῖδιον κρατοῦσα. Ἄνω δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται ἀνηρτημένοι τρεῖς στέφανοι, δύο ἀνδρικοὶ κνήμαι καὶ χεῖρ. Οὐδεμία ἀμφισβολία ὅτι ἡ μὲν καθήμενη γυνὴ εἰκονίζει θεότητά τινα, ἡ δὲ κορασίς τὴν ταύτην σεβίζουσιν ἀνθρώπων. Οὐ μόνον τὸ σκῆπτρον καὶ τὰ προσφερόμενα αὐτῇ δῶρα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς καθήμενης γυναικὸς μαρτυρεῖ σαφῶς ὅτι ὑπεράνθρωπὸν τι ὅν εἰκονίζεται ἐν αὐτῇ. Φανερόν λοιπὸν ὅτι τὰ γινόμενα γίνονται ἐν ναῷ, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ τοίχου αὐτοῦ ἀνηρτημένα ἀναθήματα δηλοῦσιν ὅτι ἡ λατρευομένη θεότης εἶναι τῆς τάξεως τῶν *ιατήρων*. Καὶ τῷ ὄντι οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσι γνωστοὶ πρόπλαι τύποι μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀνα-

θήματα τῶν ἱαθέντων εὐχαριστήρια εἰς τοὺς θεοὺς ἐκείνους, ὑφ' ὧν ἰάθησαν, μνημονευτέοι δὲ ἐνταῦθα μάλιστα οἱ τῷ Ἀσκληπιῷ ποτε ἀνατεθειμένοι καὶ ἀποκαλυφθέντες διὰ τῆς ἐν τῇ νοτίῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ἀνασκαφῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Σφύζονται ἀκόμη καὶ λίθιναι στήλαι (Pfeiler) ἐν ταῖς πλευραῖς τῶν ὁρίων οἱ τύποι οὗτοι ἐνετίθεντο, γνωστοτάτη δὲ εἶναι μάλιστα ἡ τοῦ Πραξίου, ἣν περὶ ὁ Curtius ἐν τῷ χάρτῃ τῶν Ἀθηνῶν (Atlas von Athen, φύλλ. XI, σελ. 35) ἐδημοσίευσε¹. Πολλοὶ τινες ὅμως τῶν ἀναγλύπτων τούτων τύπων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς τοίχοις τοῦ ναοῦ ἐνετίθεντο κατὰ τὴν βásiμον τοῦ Köhler ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἐν Ἀκροπόλει εὑρεθεῖσα κατὰ τὸ 1840^{ον} ἔτος καὶ ὑπὸ τοῦ Κουρτίου τὸ πρῶτον ἐν τοῖς κυρίοις ὁρθῶς ἐρμηνευθεῖσα ἐπιγραφή (Inscriptiones atticae duodecim, σελ. 17) εἶχε μετενεχθῇ ἐκεῖ ἐκ τοῦ Ἀσκληπιείου (C. I. A. II, 639). Καὶ τῷ ὄντι ὑπὸ τὴν φράσιν τῆς ἐπιγραφῆς εἰκονικοὶ πίνακες, οἵτινες ἔμελλον ἐκ τοῦ ναοῦ μετατοπιζόμενοι νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τινα στοάν, ἐννοητέοι εἶναι τοιοῦτοί τινες τύποι (Reliefs). Εἰς μέγα δὲ πλῆθος θὰ ἀνετίθεντο τοιαῦτα ἀναθήματα εἰς πᾶν τοῦ Ἀσκληπιῶ ἱερὸν (Στράβων, VIII, 374, XIV, 657)². ἐκ Μήλου π. χ. γνωστοὶ εἶναι δύο τοιοῦτοι πίνακες ὁ μὲν ἀνάγλυπτον φέρων κνήμην, (C. I. G. 2429), ὁ δὲ χεῖρα καὶ πόδα³, ἀμρότεροι ἀναθήματα εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὴν Ὑγίειαν. Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ πρέπει νὰ ποδοθῇ βεβαίως, ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῷ εἰκονιζομένων δύο ὄψεων, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Conze τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν⁴ ἀνάθημα τῆς Μαριδίας Πώλλης, ἣτις ἀνέθηκεν αὐτὸ εὐχαριστήριον διὰ τὴν τοῦ ὠτίου θεραπείαν ὡς ἡ ἐπιγραφή φθέγεται.

Καλλίστη τῶν μαρτυριῶν ὅμως περὶ τούτων τῶν ἀναθημάτων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ G. Hirschfeld τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα (Hermes, 1874, σελ. 350) ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις λατρευόμενον ἥρωα ἱατρὸν (C. I. A. II, 1, ἀρ. 403)⁵,

¹ Παράβ. καὶ Κουμανούδην ἐν Ἀθην. τόμ. 5^ο (1876) σελ. 413, Köhler, Athen. Mittheil. 1877, σελ. 254.

² Παράβ. καὶ Reisch, Griechische Weihgeschenke, σελ. 12.

³ Παράβ. Ross, Annali dell' Instituto 1843, σελ. 332.

⁴ Archäologischer Anzeiger, 1864, σελ. 213, πίν. Α. εἰκὼν 1. Παράβ. καὶ Michaelis, Ancient marbles in Great Britain, σελ. 746, ἀρ. 193 (Woburn Abbey).

⁵ Παράβ. καὶ Rohde, Psyche, I, σελ. 174.

¹ Παράβ. Collignon, Catalogue des vases peints du musée de la Société Archéologique d'Athènes 1877, ἀρ. 545-563.

² Furtwängler, Beschreibung der Vasensammlung im Antiquarium des Berliner Museums 1885, II, ἀρ. 2932-2938. Παράβ. προσέτι καὶ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, σελ. 292.

ἐπειδὴ καὶ πρόκειται ἐν αὐτῇ περὶ τῆς τήξεως τῶν ἀργυρῶν τύπων, παρέχει δ' ἡμῖν ἡ ἐπιγραφὴ λεπτομερῆ κατάλογον τῶν τοιούτων ἀναθημάτων¹. Τὰ τοιούτοισι ἀναθήματα ἀφιερῶντο πρὸ πάντων τοῖς θεοῖς τοῖς ἱατῆρσι ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὧν ἡ σχέσις πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην δὲν εἶναι ἡμῖν ἐκ πρώτης ὄψεως κατὰ πάντα σαφές, ἀντιθέοντο ὅμοια ἀναθήματα. Δὲν ἀξιῶ νὰ καταγράψω ἐνταῦθα πάντα ταῦτα τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀναφέρω τινὰ χάριν σαφηνίσεως τῆς ἡμετέρας ἀγχειογραφίας· ἀρκοῦμαι λοιπὸν νὰ μνημονεύσω τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα. Πρὸ πάντων τῆς τάξεως τούτων εἶναι τὰ εἰς τὸν Δία τὸν ὕψιστον γνωστὰ ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα, ἅτινα ὁ Aberdeen (Ross ἔ. ἀ. σελ. 330) καὶ ὁ Κούρτιος (Attische Studien I, σελ. 27) κατὰ τὰς ἐν τῇ Πνυκί ἀνασκαφὰς τῶν ἀνδρῶν (C. I. A. III, 150-156, 237, 238) ὁμοιά τινα εὐρέθησαν καὶ ἐν τῇ βορείῳ κατωφερείᾳ τῆς Ἀκροπόλεως π.χ. τὸ παρὰ P. Stengel (πίν. III, εἰκ. 5) κατὰ τὸ ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου Μουσείου νῦν εὐρισκόμενον πρωτότυπον ἀπεικονισθὲν (Conze, ἀριθ. 721) ἀνάθημα τῆς Εἰσιδότης. Ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάσσορος Ἀσίας ὅσοι καὶ δίκαιοι θεοί, ὧν ἡ φύσις δὲν μοι εἶναι σαφής, ἐδέχοντο τινὰ τοιαῦτα ἀναθήματα².

Ὡς πρὸς τὴν παροψίδα, ἣν πλήρη καρπῶν καὶ πλακούντων προσφέρει ἡ κορασις τῇ θεᾷ, περιττὴ πᾶσα περὶ ὁμοίων παραδειγμάτων ὑπόμνησις. Νῦν ὅμως τὸ πρῶτον, ὅσον ἐγὼ οἶδα, ἀπεντᾶ πλακοῦς εἰκονιζόμενος μετὰ καίοντος ἐπ' αὐτοῦ κηρίου. Διότι μετ' ἀκριβῆ τοῦ ἀγγείου ἐξέτασιν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ πλακοῦντος ἐμπεπηγμένον πρᾶγμα δὲν εἶναι ῥαβδίον ὡς ἡδύνατό τις νὰ νομίσῃ μετὰ προσδεδεμένης κατὰ τὴν κορυφὴν του καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κυμαινομένης ταινίας, ἀλλὰ καιόμενον κηρίον, οὗ ἡ φλόξ ἰσχυρῶς πρὸς τὰριστερὰ κυματίζει.

¹ Παράβ. πρὸς τούτοις καὶ τὸ Παράρτημα τοῦ XVIII τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου (σελ. 618) ἐνθα ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς «Κνήμη μαρμαρίνη φυσικοῦ μεγέθους... ἀγνωστοῦ δὲ προελεύσεως... ἐπὶ τοῦ γόνατος ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ»:

ΤΙ. ΚΛ. ΜΕΛΙΑΝΔΙΟΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΩ
ΕΥΧΗΝ

Τι(θέριος) Κλ(αύδιος) Μέ[ν]ανδ[ρ]ος Ἀσκληπιῶ εὐχὴν.

² Παράβ. Mordtmann, Athen. Mittheil. 1885, σελ. 11.

Γνωστοὶ εἶναι ἡμῖν ἔκπλαλοι οἱ πλακοῦντες, ἐφ' ὧν ἀνημμένα ὀφθαλμοὶ ἐκαίοντο, ἐκ τοῦ ἐξῆς τοῦ Ἀθηναίου χωρίου (XIV, 645)¹. «Ἀμφιγῶν, πλακοῦς Ἀρτέμιδος ἀνακείμενος, ἔχει δ' ἐν κύκλῳ καιόμενα ὀφθαλμοί. Φιλήμων ἐν Πτωχῇ καὶ Ῥοδίᾳ

Ἀρτεμι, φίλη δέσποινα, τοῦτόν σοι φέρω,
ὦ πότνι, ἀμφιγῶντα καὶ σπονδὴν ἄμα.

μνημονεύει δ' αὐτοῦ καὶ Δίφιλος ἐν Ἑκάτῃ. Φιλόχορος δὲ ἀμφιγῶντα αὐτὸν κληθῆναι καὶ εἰς τὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰ φέρεσθαι, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τριόδους, ἐπεὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπικαταλαμβάνεται ἡ Σελήνη ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς ὑπὸ τῆς τοῦ Ἥλιου ἀνατολῆς καὶ ὁ οὐρανὸς ἀμφίφως γίνεται². Εὐλόγωτα δὲ ὁ Lobeck (Aglaoph. II, 1062) τὴν σχέσιν τῶν πλακούντων τούτων πρὸς τὴν θεὰν τῆς Σελήνης Ἀρτεμὶς Μουνιχίαν ἀπέκρουσε³. Ὅσακις δὲ καὶ πάλιν ἡ ἀρχαία αὕτη γνώμη εἰς μέσον προὔβληθη, ὅτι δηλ. ἡ Ἀρτεμὶς Μουνιχία θεὰ τῆς Σελήνης ἦτο, πάντοτε σχεδὸν μόνον ἐπὶ τούτων τῶν ἀμφιγῶντων οἱ ταύτην προβαλόντες ἐστηρίχθησαν⁴. Διότι πᾶσαι αἱ τὴν στήριξιν αὐτῆς σκοποῦσαι ἐτυμολογίαι ἀπεδείχθησαν κεναί, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Wachsmuth ὁμολογεῖ, ἀγνοῶ δὲ καὶ τί θὰ ἡδύνατό τις ὄντως νάντιτάξῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ U. von Wilamowitz προβαλλομένην ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐκ τοῦ (μοῦνος) Μούνιχος (der König Einsam)⁵

¹ Παράβ. Preller-Robert, Griech. Mythologie⁴, I, σελ. 312, Stengel ἔ. ἀ. σελ. 69.

² Παράβ. Σουλδαν, ἐν λέξει ἀμφιγῶντες καὶ ἀνάστατοι· παραβληθῆτω προσέτι καὶ ὁ πλακοῦς ὁ καλούμενος αἰγίλη. Lobeck, Aglaoph. II, 1060.

³ Ἐξέστω μοι ὅμως νὰ μὴ συμφωνῶ τῷ σοφῷ ἀνδρὶ ἀναφέροντι τὰς λέξεις εἰς τὰς τριόδους εἰς τὰ monumenta compitalia quo diebus parentalibus inferiae mittuntur. Οἱ ἀμφιγῶντες προσεφέροντο καὶ ἐνταῦθα τῇ Ἀρτέμιδι, τῇ τριодиτίδι ὅμως, ἥτις πολλὰ προσεφέροντο ἐδῶδε κατὰ τὴν νέαν Σελήνην. Preller-Robert Griech. Mythologie⁴ I, 325.

⁴ Νεωστὶ προσεπικαλεῖται ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen II, 1, σελ. 1392) εἰς στήριξιν τῆς γνώμης τὴν ἐν τῷ παρ' Ἡροδότῳ χρησμῷ (VIII, § 77) ἐπωνυμίαν τῆς Ἀρτέμιδος χρυσάορος = χρυσοδρέπανος κατὰ τὴν ἑρμηνείαν του καὶ τὸ χρυσοῦν δρέπανον ἀναφέρει εἰς τὴν Σελήνην ὡς σύμβολον αὐτῆς. Ἀλλ' ἔδει τοῦτο πρῶτον νὰ ποδείξῃ, ὅτι δηλ. τὸ ἄορον ὄντως καὶ ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν. Ἡ Ἀρτεμὶς φέρει τὸ ξίφος (ἄορον) ὡς φρονεῦτρια (ἄρταμος, ἄρταμέω = σφάζω, φονεύω, κομματιάζω) παράβ. Preller-Robert ἔ. ἀ. I, σελ. 297). Τὸ αὐτὸ ἐπιθετόν (χρυσάορος) φέρει καὶ ἡ Δημήτηρ ἐν τῷ εἰς αὐτὴν Ὀμηρικῷ ὕμνῳ, ὅστις μᾶς ἐπανάγει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἑλευσίνος πολέμου. Ἡ μεγάλη θεὰ ὑπερασπίζει καὶ αὐτὴ τὰ ἱερὰ πεδία ὅπως καὶ ὁ Τριπτόλεμος (der Dreimalkrieger). Τοιαῦτα δὲ τινες ἀρχαῖαι ὁρησκευτικαὶ ἀντιλήψεις δὲν ἔπρεπε δι' ἀπλῶν εἰκασίων νὰ παραμερίζονται (Gemoll, Homerische Hymnen, 280).

⁵ Παράβ. Kydathen, σελ. 137.

ὅπως τῷ ὄντι καὶ ὁ Wachsmuth οὐδὲν ἀντέταξε¹. Οὐδὲν ὅμως δικαιοὶ ἡμᾶς νὰ ἐρμηνεύσωμεν τοὺς ἀμφοιγῶντας κατὰ τινὰ οἰανδῆποτε συμβολικὴν ἔννοιαν, διότι τοιαύτη τις *Συμβολικὴ* (Symbolik) ἦν παντάπασιν ἄλλοτρία τῇ ἐλληνικῇ θρησκείᾳ. Τοῦ τῶν δᾶδων φωτὸς ἐγένετο ἐπ' ἀληθείας οὐχὶ σπανία χρῆσις ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ ζητῶν νᾶνεύρη πανταχοῦ ὑπολανθάνουσάν τινα βαθυτέραν ἔννοιαν παράγεται εἰς ἀλλόκοτα συμπεράσματα.

Μηδεὶς λοιπὸν θελήσῃ νᾶναζητήσῃ καὶ ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου εἰκονιζομένῳ πλακοῦντι βαθυτέραν τινὰ ἔννοιαν οἰανδῆποτε καὶ ταύτην κατόπιν συσχετίζων κατὰ τινὰ τρόπον πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα συμπεράνῃ καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Εἰς ἐρμηνείαν ταύτης τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ ἔχωμεν τοῦτο καὶ μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα προσφέρει κορασὶς εἰς θυσίαν παροψίδα πλήρη δῶρων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκονίζονται πλὴν στεφάνων τινῶν ἀνηρτημένα καὶ τρία ἀναθήματα, ἅτινα σαφῶς ὑποδηλοῦσι τὴν σχέσιν τῆς εἰκονιζομένης ἐνταῦθα θεᾶς πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου εἰκονιζόμενα εἰς τὸ αὐτὸ μᾶς ἄγουσι συμπεράσμα. Εἰκονίζεται ἐν αὐτῷ ἀνὴρ γενειῶν ἐπὶ κλίνης ἀνακεκλιμένος καὶ τῇ δεξιᾷ *κάνθαρον* κρατῶν² καὶ δι' αὐτοῦ μέγαν καὶ πρὸς τὰ ἄνω πρὸ αὐτοῦ συσπειρώμενον ὄφιν ποτίζων. Τῇ ἀριστερᾷ ἀνέχει ὦν ἐπερειδόμενος τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι ἐπὶ προσκεφαλαίου. Τὴν κεφαλὴν του κοσμεῖ στέφανος, πρὸ δὲ τῆς κλίνης εἰκονίζεται (ἐν μέρει μόνον νῦν σφζομένη) τράπεζα, ἐφ' ἧς ἐπέκειντο διάφορα εἰς θυσίαν προσφερόμενα δῶρα. Ἐπὶ τοῦ τοίχου φαίνονται ἀνηρτημένοι τέσσαρες στέφανοι. Ὅπως δὲ ἀνωτέρω ἐν τῷ πλακοῦντι, ἐφ' οὗ καίει ἀνημμένον κηρίον, οὕτω καὶ ἐν τῷ ὧφ ἐνταῦθα οὐδεμίαν πρέπει νᾶναζητήσωμεν βαθυτέραν συμβολικὴν ἔννοιαν,

¹ Παράβ. καὶ Preller-Robert ἔ. ἀ. I, σελ. 312.

² Ὁ *κάνθαρος* ἔχει τὸ γνωστὸν ἐκείνου τῶν Βοιωτικῶν *κανθάρων* σχῆμα (Collignon, Catalogue, πίν. II, 44, Körte, Athen. Mittheil. 1878, 331, ἀριθ. 31, 32). Εἰκονίσθη δὲ εἰς τούτων νῦν (Collignon, ἔ. ἀ. ἀριθ. 563) ὑπὸ Rayet-Collignon, Histoire de la céramique grecque, 291, εἰκ. 111, οὗ ἡ παράστασις δὲν διαφέρει πολὺ καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Εὐκλόως δ' ἄγεται τις νᾶναφέρῃ αὐτὴν (ἰδίᾳ ἕνεκα τοῦ τῆς κεφαλῆς κόσμου) εἰς τὸν Κάβειρον, ὅταν τὴν συγκρίνῃ πρὸς τὸ ἐν ταῖς Athen. Mittheilungen δημοσιευθὲν *δοτερακον* (1888, πίν. 9).

ἀφοῦ τὰ ὦα ὡς καὶ αἱ μελιτοῦσται εἶναι ἡ συνήθης τῶν ὄφειων τροφή καὶ ἱκανὸν νὰ παραπέμψω περὶ τούτου εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ O. Jahn συλλεγέντα παραδείγματα (Arch. Beiträge, σελ. 223).

Ἡ μορφή τοῦ γενειῶντος καὶ ὠρίμου τὴν ἡλικίαν ἀνδρός, τοῦ *κάνθαρον* καὶ ὦν ἐν ταῖς χερσὶ κρατοῦντος, εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡμῖν ἐκ Βοιωτίας γνωστὴ ἐκ πηλίνων ἔργων, περὶ ὧν ἐπέστειλέ μοι παρακληθεὶς τὰς ἀναγκαίας σημειώσεις ὁ Fr. Winter κατὰ τὰ ἀπεικονίσματα τοῦ ἐπιμελείᾳ τοῦ καθηγητοῦ κ. R. Kekulé ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκδιδομένου πονήματος (Die antiken Terrakotten) περὶ τῶν πηλίνων ἐν γένει ἔργων. Πέντε ἀντίτυπα ἐγένοντο μέχρι τοῦδε γνωστά· τούτων τὰ μὲν τρία εἶναι ἐκ Τανάγρας, τὸ τέταρτον ἐκ Λοκρίδος, τοῦ δὲ πέμπτου, οὗ, κτήματος τῆς ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, παραθέτομεν κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ Gillieron ζιγχογραφικὸν ἀπείκασμα, ἡ προέλευσις εἶναι ἄγνωστος¹. Συχνότερα δὲ πολὺ τοῦ ἀνδρικοῦ τούτου

τύπου εἶναι ἡ προτομή γυναικός, ἧς ἀντίτυπον ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως παρὰ Heuzey (ἔ. ἀ. πίν. 19, 1). Παραδείγματα αὐτῆς εὑρίνται ἐν τῷ Βρετανικῷ

¹ Μόνου τοῦ ἐν Λούβρῳ ὑπάρχοντος ἀντιτύπου ἐδημοσιεύθη εἰκὼν μέχρι τοῦδε καὶ δὴ παρὰ Heuzey, Les figurines de terre cuite du Musée du Louvre, πίν. 19, 2.

Μουσεῖον, ἐν τῷ Λούβρῳ, ἐν τῷ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου, ἐν Βόννῃ (Akademisches Kunstmuseum) καὶ ἀλλαχοῦ, προέρχονται δὲ ἐκ Θηβῶν, Τανάγρας, Καμείρου, Κορίνθου, Μυρρίνης καὶ Παντικαπαίου. Τὰ πλεῖστα οὐδὲν φέρουσι σύμβολον, ἔνια δὲ ἔχουσι τῇ ἀριστερᾷ ἀλέκτορα ἢ περιστερὰν, τῇ δὲ δεξιᾷ καρπὸν. Βεβαίον δὲ ὄντος ὅτι ἡ ἀνδρική προτομή τὸν αὐτὸν εἰκονίζει θεόν, ὃν καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, δύσκολον νάρνηθῇ τις ὅτι καὶ ἡ γυναικεία προτομή σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην θεότητα τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τοῦτο καὶ μόνον κυρίως μᾶς διδάσκουσι, ὅτι ὑπῆρχε τις δηλ. ἐν Βοιωτίᾳ λατρευόμενος πωγωνοφόρος θεός, οὗ σύμβολα ἦσαν ὦον καὶ κύνθαρος. Τὸ νὰ ὑπολάβωμεν ὅμως αὐτὸν μετὰ τοῦ Furtwängler (Sammlung Sabouroff, I, Einleitung, σελ. 14) καὶ τοῦ Treu (Archäologischer Anzeiger, 1889, σελ. 103) ὡς *χθόνιον θεόν* οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος. Τὸν τύπον αὐτοῦ χαρακτηρίζει κυρίως κατὰ τὴν γνώμην μου μόνον ὁ τῆς κεφαλῆς κόσμος, τὸ πικρὸν δηλ. ἐκεῖνο καὶ στροφοειδές, ὡς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, διάδημα, ὅπερ ἐν τῷ ἀπεικονισθέντι ἀντιτύπῳ κοσμεῖται καὶ ὑπὸ τεσσάρων ῥοδάκων. Ἰσως ὅμως εἶναι καὶ ἀπλῆ προκατάληψις τὸ νὰ θέλω νὰ συγκρίνω αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ γνωστὸν διάδημα. Διότι εἰς τῶν πλείστων βεβαίως τὸν νοῦν ἐπῆλθεν ἅμα ἰδόντων τὴν ἡμετέραν ἀγγειογραφίαν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν αὐτῇ ἢ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τινα ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν παράστασιν· ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἐγεννήθη ἡ ἔννοια αὕτη εὐθὺς ἅμα ἐπεδείχθη μοι τὸ ἀγγεῖον ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας κ. Α. Κουμανούδη καὶ ἐφάνη μοι ὅτι ἐν τούτῳ τὸ πρῶτον ἀπῆντα ἐπὶ ἀγγείου βεβαία τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπεικόνισις καὶ ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ἡ παρατήρησις ἐκείνη κατέπιπτε, ἀφ' ἧς ὁ Brunn εἰς τὴν διατριβὴν του «Methodologisches»¹ ὠρμήθη. Πιθανωτάτην ὑπολαμβάνω καὶ νῦν εἶναι τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας,

¹ Sitzungsberichte der Philos. und Histor. Classe der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften 1889, II, 71. Ὁ Welcker ἡρμήνευε τὸ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἄνω σύμπλεγμα τοῦ καὶ μέχρι τοῦ νῦν μὴ ἐπαρκῶς ἡρμηνευθέντος ἀγγείου (Alte Denkmäler V, πίν. XIX, σελ. 305) ὡς Ἀσκληπιόν, ὃν συμβουλευέται νέος (πάσχω). Τὸ μὴ βέβαιον ὅμως ταύτης τῆς ἡρμηνείας του κατενόει καὶ ὁ ἴδιος καὶ παρ' οὐδενὸς ἐπιστεῦθη ταῦτα φρονήσας.

ἀλλὰ καὶ ἐναργῶς νὰ καταδείξω τὸ πρᾶγμα δὲν δύναμαι, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται.

Ἄς μὴ θελήσῃ τις ὅμως νὰ μοῦ ἀντιτάξῃ ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς δὲν ἀπαντᾷ ἀπεικονισμένος στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορῶν, ἐνστασις ἣτις προὔβληθῇ καὶ κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ὡς Ἀσκληπιοῦ τῆς ἐκ Μήλου μαρμαρίνης κεφαλῆς τῆς ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖον νῦν ἀποκειμένης¹. Ἀφνινον στέφανον φορῶν εἰκονίζεται ὁ Ἀσκληπιὸς² ἐπὶ τῶν τῆς Ἐπιδαυρίας νομισμάτων, περὶ δὲ τῶν εἰκόνων αὐτοῦ ἐνθα εἰκονίζεται ὢν ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν παραβλήθῃ τῳ ὁ Löwe³ καὶ τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου ἰδίως ἀγαλμα (Ἐφημ. Ἀρχ. 1885, πίν. II, 9). Ὑπὲρ δὲ τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐν Βοιωτίᾳ μαρτυρεῖ ἡ τε ἐκ Σκριποῦ (Ὁρχομενοῦ) καὶ ἡ ἐξ Ἰηττοῦ ἐπιγραφὴ⁴.

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐπὶ θρόνου καθημένης θεᾶς δὲν παρέχει ἡμῖν πολλὰς δυσκολίας. Ἀναλογιζόμενοι τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον φαίνεται ποιηθέν, εὐλογώτατα δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα εἰκονίζεται ἡ Ὑγεία μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς λεπτὰς ἐκείνας διαφορὰς, ἃς ὁ Thraemer (ἐ. ἀ. σελ. 2781) προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὑπαρχούσας μετὰ τῆς ἀπεικονίσεως ταύτης καὶ τῆς Ἡπιόνης. Ὅτι δὲ ἡ Ὑγεία ἠδύνατο νὰ ἀπεικονισθῇ μητροπρεπῆς (matronal) μᾶς διδάσκει ὁ Δικύμνιος λέγων «λιπαρόματα, μᾶτερ ὑψίστα, θρόνων σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασιλεία ποθεινά, πραῦγελος Ὑγεία» (U. von Wilamowitz, Isyllos von Epidauros σελ. 192).

Καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ προβαλλομένην ἐρμηνείαν τῶν εἰκονιζομένων ὡς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ἀλλ' ὅτι καὶ μόνον οὗτοι καὶ οὐχὶ καὶ ἕτεροί τινες *ιατῆρες θεοὶ* δυνατόν ἴσως καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποθεθῶσιν εἰκονιζόμενοι νὰ ποδείξω βεβαίως δὲν μοι εἶναι δυνατόν⁵ καὶ κατ' ἀκολουσίαν οὐδὲ τὴν ἐρμηνείαν

¹ Παράβ. Friederichs-Wollers, Gipsabgüsse antiker Bildwerke, σελ. 463, ἀριθ. 1283, Overbeck, Kunstmythologie II.90.

² Παράβ. Catalogue of Greek coins, Peloponnesus, σελ. 166, Head, Historia numorum, σελ. 369. Παράβ. καὶ Thraemer ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς μυθολογίας τοῦ Roscher, I, σελ. 628.

³ Löwe, De Aesculapi figura, σελ. 57, 58 καὶ 71.

⁴ Παράβ. Rhangabé, Antiquités helléniques II, 898, P. Girard, Bull. de corresp. hellén. 1878, σελ. 504. Παράβ. πρὸς τοῦτοις καὶ Thraemer ἐ. ἀ. σελ. 623.

⁵ Περὶ τῶν Ἡρώων καὶ τῶν Ἡρωϊνῶν τῶν πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην συνδεομένων παράβ. Rohde, Psyche I, σελ. 173.

μου νὰ καταστήσω, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, ἀνν-
τίρρητον.

Καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου γραφὴ εἶναι, οἷκοθεν
ἐννοεῖται, ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς ἀφηρωϊσθέντας ἀναφε-
ρομένων παραστάσεων, αἵτινες ἀρχόμεναι ἀπὸ τῶν
Σπαρτιατικῶν ἀναγλύφων καταλήγουσιν εἰς τὰ κα-
λούμενα *Νεκροδείπνια*. Θὰ πρωταγωνιστήσῃ δὲ καὶ
αὕτη ποτὲ εἰς τὴν λύσιν τῶν πολλαπλῶν ζητημάτων
τῶν ἐκ τούτων τῶν ἀναγλύφων ἐκπηγασάντων¹. Διότι
εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ὑπ' ἐμοῦ ὡς Ἀσκληπιὸς ἐκλη-
φθεὶς ἀνὴρ τῆς ἡμετέρας ἀγγειογραφίας ἀπεικονί-
ζεται ἀνακεκλιμένος καθ' ὅλως ὁμοίον τρόπον, καθ'
ὃν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν *Νεκροδείπνων*. Ὅτι τοῦ τύπου
τούτου ἐγένετο χρῆσις εἰς ἀπεικόνισιν καὶ ἄλλων
ὄντων καὶ οὐχὶ μόνον τῶν ἀφηρωϊσθέντων νεκρῶν
ἔδειξαν σὺν ἄλλοις καὶ τὰ τοῦ Καθεῖριου *ὄστρακα*.

ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν θὰ θελήσωσι βεβαίως καὶ οἱ
πρὸς ἐμὲ συμφωνοῦντες καὶ τὸν ἐνταῦθα εἰκονιζό-
μενον ὡς Ἀσκληπιὸν δεχόμενοι νὰ συναγάγῃσι καὶ
περὶ πάντων τῶν *Νεκροδείπνων* τὸ αὐτὸ συμπέ-
ρασμα. Τὸναντίον παραμένουσι καὶ νῦν ἔτι ισχύου-
σαι αἱ παρατηρήσεις, ἃς ὁ P. Wolters κατὰ τῆς
ὑπὸ τοῦ Alfred von Sallet ὑποστηριχθείσης γνώ-
μης περὶ τῶν *Νεκροδείπνων*, ὡς πάντων δῆθεν εἰς
τὸν Ἀσκληπιὸν ἀναφερομένων, ἐποίησατο δημο-
σιεύσας ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ τοῦ Βερολίνου Ἐφη-
μερίδι ἱκανὸν ἀριθμὸν πηλίνων ἐιδωλίων ἐκ Τά-
ραντος¹.

¹ Ἐν Ἀθήναις ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 1890.

OTTO KERN.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ὅτε ἐδίδομεν εἰς τύπωσιν τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύ-
χους τούτου Ἀθηναϊκὰς ἐπιγραφάς, ἦσαν καὶ ἄλλαι
τινὲς ἐξηγμέναι τῆς γῆς, ὧν ὅμως τὴν ἔκδοσιν, διὰ
τὸ ὀλιγοσήμαντον ἢ τὸ δυσχερὲς τῆς μεταχειρί-
σεώς των, ἀνεβόλομεν τότε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσχάτως
ἀνεφάνη μία πολὺ ἀξιόλογος ἐν ταῖς παρὰ τὸ ὥρο-
λόγιον τοῦ Κυβερνήτου ἀνασκαφαῖς, κρίνομεν αὐτὴν
ἐκδοτέαν σήμερον, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ἄλλας τινάς,
αὐτόθι ἐκσκαφεύσας ἢ καὶ ἀλλαχόθεν συνηγμένας
ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

1

Ἡ πρώτη ἐνταῦθα τασσομένη, ἡ ἀξιόλογος, δὲν
μᾶς φανερῶναι μὲν, ὅπως ἐπεθυμοῦμεν, τὸ τί ἦτό
ποτε ἡ μεγάλη πολύστυλος οἰκοδομή, ἣν ἀνασκά-
πτομεν², ἀλλὰ μᾶς πληροφορεῖ περὶ γεγονότος,

ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλ-
ληνικῆς φιλοσοφίας, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς
τοῦ κοινοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἃς ἐνίστε οἱ Καίσα-
ρες ἐποιοῦν χαρίζομενοι τοῖς Ἑλλησιν.

Εἶναι δὲ δίγλωσσος, Λατινικὴ τὰ ἄνω, Ἑλλη-
νικὴ τὰ κάτω, ἀλλ' ὅχι κατὰ μετάφρασιν τοῦ αὐ-
τοῦ κειμένου, μόνον δὲ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν
στρέφεται ὅλον τὸ νῦν ὑπολειπόμενον αὐτῆς μέρος,
διότι δυστυχῶς μέρος μόνον αὐτῆς ἔχομεν ἐπὶ τῆς
στήλης, ἥτις εὐρέθῃ κεκολωμένη ἄνωθεν τε καὶ
κάτωθεν καὶ εἰς τέσσαρα κομμάτια τεθραυσμένη, ἃ
ἐν τούτοις συναρμύζονται. Εἶναι δὲ λίθου Πεντελι-
κοῦ. Ὑψος αὐτῆς τὸ νῦν 0,80, πλάτος 0,99, πά-
χος 0,14. Καλὰ καὶ τετραγωνικὰ τὰ γράμματα τῆς
τά τε Λατινικῆς καὶ τὰ Ἑλληνικῆς καὶ ἀνευ ἀκρε-
μόνων, πλὴν τοῦ θ καὶ τοῦ ω, τοιαῦτα περίπου. Τὰ

A B C D E F G H I L
M N O P Q R S T V X
A B Γ Δ Ε Ι Η Θ Ι Κ Λ Μ
N Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

¹ Παράβ. Archäologische Zeitung, 1882, σελ. 301 καὶ ἐξῆς.

¹ Προσθετόν νῦν ὅμως καὶ τὸ ἄρτι ὑπὸ τοῦ Furtwängler ἐκδοθὲν ἀγγεῖον (Arch. Anzeiger, 1890, σελ. 89) τὸ ἐκ τῆς Καπύης ἐσχά-
τως ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου προσκτηθέν. Ὁ ἥρω ἀνακέλι-
ται ἐστεμμένος ἐπὶ τῆς κλίνης, προσέρχεται δ' αὐτῷ συσπειρώμενος ὁ
ὑψις. Πρὸ τῆς κλίνης ἵσταται τράπεζα, ἐφ' ἧς ἀνάκεινται καρποί. Ἐξ
ἀριστερῶν ἔρχεται νεῆνις, ταινίαν κρατοῦσα, ὅπισθεν δὲ ταύτης νέος
ὑπηρέτης μετὰ παροψίδος πλήρους καρπῶν καὶ πλακούντων.

² Δύο τρεῖς ἄλλαι μικραὶ καὶ ὅχι ἐπίσημοι ἀλλ' ἰδιωτικαὶ ἐπιγρα-
φαί, καθὼς καὶ ἐν ἡ δύο ἄλλοις τεκμήρια ἐν τῇ οἰκοδομῇ ταύτῃ πα-
ρατηρηθέντα, σχεδὸν μᾶς πείθουσιν, ὅτι ἂν ὅχι ἐξ ὑπαρχῆς, τῷ χρόνῳ
ὅμως πᾶσα ἐκείνη ἡ περιοχὴ ἐγένετο ἀγορὰ ὠνίων. Ἀλλ' ὁ περὶ τούτου
λεπτομερὲς λόγος δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας.

... 12 / 11 / ...
 ... KNIOAVGVRECO ...
 — APLOTINAAGVSTA
 ... ERGASECTAMEPICVRISITOPTIMESCISD... INEHVSSVCCSSIONIATESVCCVRRENDVVM
 ... CNLICETNISXCIVIBVSROMANISADSVMIIDIAI. CHVMINANGVSTMREDICITVRELIGENDI

- 5 GONOMEPOILLITHEOTIMIQUIESTMODODIADO. HVSATHENISVTILLIPERMITTATVRATEETGRAECE
 . ESTARICIRCAHANCPARTEMIVDICIORVMSVORMQVAEA. DIADOCHE SORDINATIONEMPRTINETETPEREGREI
 NAECONDICIONISPOSSESVBTTITVERESIBSVCCSOREMS... TASVASERITPROFECTVSPERSONAEETQVODTHEOTIMC
 ONCESSERISVTEODEMIVREETDEINCEPVTANTVRFTV... DIADOCHECTAEEPICVRIEOMAGISQVODOPSERVATVR
 QVOTIENSERRATVMESTATESTATORECIRCAELECTIONEM... ADOCHIVTCOMMVNICON SILIOSVBSTITVATVRASTVDIO
 10 SISEVSDSEMSEC. AEQVIOPTIMVSERITQVODFACILIVSFIETSIE. COMPLVRIBVSELIGATVR
 . MPCAESARTRAIANVSHADRIANVS AVGROPILLIO THEOTIMOPERMITTOTOGRAECETESTARIDEEISQVAEPERTINENTADDIADO
 CHENSECTAEEPICVREAESETCVMETFACILIVSSVCCSOREME. ECTVRSSITSIEXPEREGRINISQVOQVESVBSTITVENDIFACV.
 TATEMABVERITHOCETIAMPRAESTOENDEINCEPSCETERISQV. DIADOCHE NHABVERINTLICEBITVELIMPEGREINVMVEL
 INCIVEMROMANVMIVSHOC TRANSFERRI
- 15 ΠΛΩΤΕΙΝΑΣΕΒΑΣΤΗΠΑΣΙΤΟΙΣΦΙΛΟΙΣΧΑΙΡΕΙΝΕΧΟΜΕΝΟΥΤΥΧΕΙΝΕΣΠΕΥΔΟΜΕΝΣΥΝΚΕΧΩ
 ΡΗΤΑΙΓΑΡΤΩΙΔΙΑΔΟΧΩΙΟΣΑΜΜΕΛΛΗΤΗΣΕΠΙΚΟΥΡΟΥΔΙΑΔΟΧΗΣΑΦΗΓΕΙΣΘΑΙΤΗΣΘΟΥΣΗΣΕΝ
 ΑΘΗΝΑΙΣΚΑΙΠΑΝΤΟΠΡΟΣΤΗΝΔΙΑΔΟΧΗΝΑΝΗΚΟΝΟΙΚΟΝΟΜΗΜΑΕΛΛΗΝΙΚΗΔΙΑΘΗΚΗΔΙ
 ΑΤΑΣΣΕΣΘΑΙΚΑΙΑΙΡΕΙΣΘΑΙΕΙΤΕΕΛΛΗΝΑΕΙΤΕΡΩΜΑΙΟΝΒΟΥΛΟΙΤΟΝΤΟΝΠΡΟΣΤΑΤΗΣΟΝΤΑΤΗΣ
 ΔΙΑΔΟΧΗΣΚΑΛΗΣΟΥΝΤΗΣΕΞΟΥΣΙΑΣΠΡΟΣΓ... ΕΝΗΜΕΝΗΣΗΣΑΣΙΑΝΧΑΡΙΝΟΦΕΙΛΟΜΕΝΕΙΔΕ
 20 ΝΑΙΤΩΙΩΣΑΛΗΘΩΣΣΕΥΕΡΓΕΤΗΚΑΙΠΑΤΑΣΗΣΠΑΙΔΕΙΑΣΚΟΣΜΗΤΗΟΝΤΙΚΑΙΚΑΤΑΤΟΥΤΟΣ... ΣΜΙΩ
 ΙΑΤΩΙΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΕΜΟΙΔΕΠΡΟΣΦΙΛΕΣΤΑΤΩΙΚΑΤΑΠΑΝΤΑΚΑΙΩΣΔΙΑΦΕΡΟΝΤΙΚΥΡΙΩΙΚΑΙΩ... ΓΑΘΩΙ
 ΤΕΚΝΩΙΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝΥΠΑΡΧΕΙΕΚΑΣΤΟΝΤΩΝΠΕΠΙΣΤΕΥΜΕΝΩΝΤΗΝΚΡΙΣΙΝΤΗΣΠΡΟΣΤΑΤΕΙΑΣΤΟΝΑ
 ΡΙΣΤΟΝΑΙΕΙΕΚΤΩΝΟΜΟΔΟΦΩΝΤΕΙΡΑΣΘΑΙΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΝΕΙΝΕΙΣΤΟΝΕΑΥΤΟΥΤΟΠΟΝΚΑΙΤΛΑΙΕΙΟΝ
 ΝΕΜΕΙΝΤΗΤΩΝΟΛΩΝΟΥΕΙΗΤΗΙΔΙΑΙ... ΟΣΤΙΝΑΣΣΥΝΘΕΙΑΙΕΜΟΙΜΕΝΟΥΝΗΡΕΣΚΕΜΗΛΕ... ΑΠΛΗΙ
 25 ΝΑΣΜΑΛΛΟΝΤΩΝΔΙΑΦΕΡΕΙΝΔΟΞΑΝΤΩΝΚΑΤΑΤΗΝΑΝ...
 ΤΟΑΚΟΛΟΥΘΟΝΕΝΤΗΚΑΤΗΝΔΙΑΘΕΣΙΝΩΝ...
 ΤΗΝΙΔΙΑΝΤΟΥΠΡΑΓΜΑΤΟΣΦΥΣΙΝΑΛΛΑ...
 ΕΜΠΟΔΙΣΙΝΤΟΓΕΤΟΝΥΠΕΡΤΟΥ...
 ΧΑΙΕΣΘΑΙΤΟΥΑΡΕΣΟΝΤΟΣ...
 30 ΤΟΝΑΝΤΙΛΑΒΟΜΕΝΟΝ...
 ... ΥΟΝΤΑΤΩΙΤΟΙΣ...
 ... ΥΠΑΡΧΕΙ...
 ...

Λέγουσι τὰ ἀνωτέρω, μεταγραφόμενα, διασιζόμενα νεωτερικῶς, καὶ συμπληρούμενα ὁπωσοῦν, τὰδε·

o Augure co[n]sulibus ...

A Plotina Augusta.

Qui meus favor] erga sectam Epicuri sit, optime scis, d[om]ine. Hujus successioni a te succurrendum est. Nunc quia n[on] licet nisi ex civibus Romanis adsumi diad[oc]chum, in angustum redi[g]itur eligendi

5 optio. Algo nomine Popilli Theotimi, qui est modo diad[oc]chus Athenis, ut illi permittatur a te et Graece t[estari] circa hanc partem judiciorum suorum quæ a[d] diadoches ordinationem pertinet et peregrinae condicionis posse sub[s]tituere sibi successorem, s[i] i[ta] suaserit profectus personae, et quod Theotimo concesseris ut eodem jure et deinceps utantur fu[ur]i diadochi sectae Epicuri, eo magis, quod observatur, quotiens erratum est a testatore circa electionem [di]adochi, ut communi consilio substituat a studio-
 10 sis ejusdem sec[t]æ qui optimus erit, quod facilius fiet, si e[x] compluribus eligatur.

I[mp]. Caesar Trajanus Hadrianus Aug. Popillio Theotimo permitto Graece testari de eis quæ pertinent ad diadochen sectae Epicureæ, set cum et facilius successorem e[lectur]us sit, si ex peregrinis quoque substituendi facultatem abuerit, hoc etiam præsto e[st] deinceps ceteris qu[i] diadochen habuerint, licebit vel impe[re]greinum vel in civem Romanum jus hoc transferri.

15 Πλωτεινα σέβαστή πᾶσι τοῖς φίλοις χαίρειν. Ἐχουμεν οὐ τυχεῖν ἐσπεύδομεν· συνεχόμενοι γάρ τῳ διαδόχῳ ὅς ἐμ[ε]ν μέλλει τῆς Ἐπικούρου διαδοχῆς ἀφηρεῖσθαι τῆς οὐσης ἐν Ἀθήναις καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνῆκον οἰκονόμημα Ἑλληνικῇ διαθήκῃ διαδοχῆς. Καλῆς οὖν τῆς ἐξουσίας προσ[ε]γγιζόμενης, ἥς ἀξίαν χάριν ὀφείλομεν εἰδέ-
 20 ναι τῳ ὡς ἀληθῶς εὐεργέτη καὶ πάσης παιδείας κοσμητῇ ὄντι καὶ κατὰ τοῦτο σε[β]ασίμω-
 τᾶτι αὐτοκράτορι, ἑμοὶ δὲ προσφιλεστάτῳ κατὰ πάντα καὶ ὡς διαφέροντι κυρίῳ καὶ ὡς ἀγαθῷ·
 τέκνῳ, κατὰλληλον ὑπάρχει ἕκαστον τῶν πεπιστευμένων τὴν κρίσιν τῆς προστατείας τὸν ἄ-
 ριστον αἰεὶ ἐκ τῶν ὑποδόξων πειρᾶσθαι ἀνταθιστάνειν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον καὶ πλεῖστον
 νέμειν τῇ τῶν ὄλων ὀφείῃ ἢ τῇ ἰδίᾳ [π]ρ[ο]ς τινος συνηθείᾳ. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἡρεσκέ, μὴ A; Π; A; . . .

25 νας μάλλον τῶν διαφέρειν δοξάντων κατὰ τὴν
 το ἀκόλουθον ἐν τῇ κατὰ τὴν διάθεσιν [τ]ῶν.
 τὴν ἰδίαν τοῦ πράγματος φύσιν ἀλλὰ.
 ἐμπόδιον, τό γε τὸν ὑπὲρ τοῦ
 χάζεσθαι τοῦ ἀρέσοντος
 30 τ[ὸ]ν ἀντιαδόμενον [στο-
 . . . χιοντα τῳ τοιο[ύτ]ο
 ν παρέξει

Λατινικά είναι ὀλίγον μικρότερα (ὑψ. 0,005) τῶν Ἑλληνικῶν (ὑψ. 0,007). Ἐχει δὲ καὶ τι στενὸν περιχέλωμα, ἵνα μὴ εἴπω πλαίσιον, ἢ στήλη κατὰ τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἄκρα τῆς, πολλὰ ὀλίγον ὑψοῦμενον. Κατὰ τοὺς παλαιούς Ἑλληνικούς χρόνους τοιαῦτα περιχελώματα δὲν ἐσυνειθίζοντο.

(Ἴδε ἐν ταῖς ὀπισθεν δυοῖς σελίσιν τὸ μεγαλογράμματον τῆς ἐπιγραφῆς κείμενον, ὡς καὶ τὴν μεταγραφὴν αὐτοῦ).

Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸ ολοκλήρως νῦν σωζόμενον πλάτος τῆς στήλης καὶ τὸ πάχος, εὐλόγως ὑποθέτει, ὅτι θὰ ἐξέλιπεν αὐτῆς περὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὕψους. Φαίνεται δέ μοι, εἰκάζοντι ἐκ τῶν ὀλίγων ὑπολειμμάτων τοῦ νῦν πρώτου στίχου (...o augureo...), ὅτι ἀνωτάτω προηγέτο ποτε ἔγγραφόν τι Ῥωμαϊκῆς τιнос ἀρχῆς, ἐκ Ῥώμης ἢ καὶ ἐξ Ἑλλάδος ἐκδοσθέν, ἀγγέλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ διαβιβάζον αὐτοῖς τὰ ἐφεξῆς περιεχόμενα ἐν τῇ στήλῃ, καὶ ὅτι κρύπτεται ἐν ἐκείναις ταῖς ὀλίγαις συλλαβαῖς ἡ χρονολογία, τεθειμένη ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου, δηλαδὴ τὸ τρίτον ὄνομα τοῦ δευτέρου ὑπάτου Ῥώμης τοῦ ἔτους 121^{ου} μ. Χ. (= ἔτους 5^{ου} τῆς τοῦ Ἀδριανοῦ ἀρχῆς) κατ' ἀφαιρετικὴν πτώσιν γεγραμμένον: Augure, ὅπερ εὔρηται καὶ ἐν τοῖς ἐκδομένοις ἐπισήμοις Fastis Capitolinis, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ (κατὰ περίεργον ὄντως σύμπτωσιν) οὐχὶ πληρεσ, ἀνευ δηλ. τοῦ προϋνομίου καὶ τοῦ τῆς gentis ὀνόματος, ὅπως καὶ ἐδῶ ἕνεκα τῆς ἀποθραύσεως τοῦ λίθου. Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐκεῖνο ἐνέκλειεν, οὕτως εἰπεῖν¹, τὴν γενομένην αἵτησιν τῆς Πλωτείνης, χήρας τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν ἄρξαντα Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπικουρείου αἰρέσεως², ἵνα γίνε-

¹ Θεωρῶ ἐν τούτοις πιθανόν, ὅτι καὶ ἀνωτέρω ἤτο ποτε ἐγκεκολλημένον ἄλλο ἔγγραφον Ἑλληνιστί, ψήφισμα τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἢ δόγμα τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς, ἐν ᾧ ἀπεφασίζετο νὰ γίνῃ ἡ ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἐφεξῆς λίαν εὐχαρίστων τοῖς Ἀθηναίοις πραγμάτων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στήλῃ. Ἀλλὰ εἰς ταύτην μου τὴν ὑπόθεσιν ἐναντιοῦται ἐν εὐθὺς ὑπεράνω τῶν ο augure eo σωζόμενον λείψανον γράμματος, ὃ φαίνεται ὡς ἥμισυ κάτω μέρος Ἑλληνικοῦ σίγματος, οὕτω ζ, ἐνῶ ἐκεῖ ἐπεριμένοντο μόνον Λατινικά, τὰ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγγράφου ἀνωτάτω πού τῆς στήλης. Δι' ὃ καὶ συνέχομαι ἀσάφει.

² Ἡ Πλωτεῖνα κατὰ Δίωνα Κάσιον (ΞΘ, 1) καὶ Σπαρτιανὸν (ἐν βίῃ Ἀδριανοῦ 2, 5) μεγάλως συνήργησεν εἰς τὴν ὑπὸ Τραϊανοῦ υἱοθέτησιν καὶ ἀνάρρησιν τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς αὐτοκράτορα· εἰ δὲ καὶ «ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας» ταῦτα ἐπραξεν, θεὸς καὶ ψυχῆτης καὶ τῶν παραδόντων ἡμῖν τοῦτο! Ἀλλως δ' ἐγώ, ἐφ' ὅσον ἠυκαίρησα νὰ ἐρευνήσω, οὐδὲν εὔρηκα ἀλλαχόθεν παραδεδομένον περὶ κλίσεως τῆς Πλωτείνης ἢ τοῦ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν τοῦ Ἐπικουρίου φιλοσοφίαν.

ται τοῦ λοιποῦ κατ' ἄλλον εὐλογώτερον τρόπον ἢ τὸν τότε νομισμένον· ἥτις αἵτησις καὶ εὐθὺς ἀναγράφεται αὐτολεξεί, στίχ. 3-10¹.

Ἐπεταῖ ἡ ἀπόκρισις (τὸ rescriptum) τοῦ αὐτοκράτορος, οὐχὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Πλωτεῖναν ῥητῶς ἀπευθυνομένη, καὶ σύντομος μὲν, σαφῶς δὲ καὶ ὀριστικῶς συγχωροῦσα τὸ αἰτηθέν. Εἶναι δὲ ἡ τε αἵτησις καὶ ἡ ἀπόκρισις ἀνευ χρόνου καὶ τόπου ἐκδόσεως, ἃ ἐν ἄλλοις τῶν Καισαρείων καὶ τῶν ἐπιπαλαιότερων χρόνων ἐγγράφοις συχνάκις εὐρίσκονται. Ἀλλ' ἐδῶ, φαίνεται, δὲν ἐχρειάζετο χρονολογία, ἀφοῦ προηγῆθη ἡ ἀνωτέρω.

Τελευταία ἔρχεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς Πλωτείνης, δι' ἧς ἀναγγέλλει πᾶσι τοῖς φίλοις μετὰ χαρᾶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς αἰτήσεώς της. Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς τὸ ἐνθουσιώδες τῶν φράσεων τῆς σεβαστῆς· μᾶλλον προσοχῆς εἶναι ἄξιον τὸ ὅτι διὰ τῶν λόγων τῆς «εἴτε Ἑλληνα» σαφέστερον ἐρμηνεύονται τὰ ἀνωτέρω ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ γραφέντα: et peregreinæ condicionis, ex peregrinis, im peregreinum, διότι οἱ peregrini (οἱ ξένοι τῆς Ῥωμαϊκῆς) εἶναι Ἑλληνας, εἰς οὓς νῦν ἀπονέμεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωνται διάδοχοι τῆς Ἐπικουρίου σχολῆς, ἐνῶ ὁ Θεότιμος, ὁ μέχρι τῆς ὥρας διάδοχος, εἰσπεποιημένος ὢν πάλαι εἰς τὴν γενεάν τὴν Ῥωμαϊκὴν τῶν Ποπιλλίων, ἦτο civis Romanus, εἰ καὶ Ἀθηναῖος κατὰ φύσιν, ὡς θέλομεν εἰπεῖ κατωτέρω.

Ἀξιοπεριεργὸς εἶναι καὶ ἡ διὰ τριῶν ὄλων στίχων διήκουσα φρασεολογία, ἣν ἔκρινε γραπτέαν ἡ Πλωτεῖνα πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης της (καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀπονείμασα αὐτῷ τόσα προσηγορικά καὶ ἐπιθέτα καὶ τέλος ὀνομάσασα αὐτὸν διαφέροντα κύριον (= seigneur distingué) καὶ ἀγαθὸν τέκνον.

Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 22^{ου} στίχου καὶ ἐξῆς ἐπεσταλμέναι νουθεσίαι της καὶ προτροπαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις τότε φιλοσοφοῦντας, ἵνα δίδωσι τὸ ἀξίωμα τῆς

¹ Ἀπορὸν ὅπως οὖν μοι εἶναι, διὰ τί ἐπὶ τοῦ λίθου οἱ τῆς Πλωτείνης λόγοι χωρίζονται εἰς δύο οἰονεὶ ἐδάφια διὰ διαστήματος ἐνός στίχου, κενοῦ γραμμάτων. Ἀρὰ γε, διότι τὸ ἀπῆται ἡ γραφειακὴ τάξις, νὰ εἶναι διεσταλμένη ἡ προηγουμένη αἰτιολογία ἀπὸ τῆς καθ' αὐτὸ αἰτήσεως; Ἰσως. Ἀλλ' ἐναντιοῦται! πῶς εἰς τοῦτο, τὸ ὅτι τὸ eligendi, τὸ ἐν τέλει τοῦ 4ου στίχου, αἰωρούμενον μένει ἀνευ τινὸς ὀνομαστικῆς πτώσεως ὀνόματος, ὃ ἐγὼ ἐθεώρησα ὡς χαραχθέν ποτε ἐν ἀρχῇ τοῦ 5ου στίχου, ἐκλιπὸν δέ, ὡς ἀποκοπέντος ἐκεῖθεν ἐνός κομματίου τῆς στήλης, καὶ τὸ ἀντικατέστησα, ὅπως εἶδεν ἀνωτέρω ὁ ἀναγνώστης.

διαδοχῆς εἰς τὸν αἰεὶ ἄριστον ἄνδρα, κρίμα ὅτι περιήλθον εἰς ἡμᾶς τόσον ἀτελεῖς· διότι πιθανόν, ἐν τοῖς ἐλλείπουσι στίχοις νὰ περιείχοντο καὶ προτάσεις τινὲς ἰδία αὐτῆς — «Ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρεσκε» — περὶ τοῦ τρόπου τυχόν τῆς ἐκλογῆς τῶν διαδόχων, πρὸς ματχίωσιν τῶν ἀτομικῶν προσπαθειῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀναξίων, ὁποῖαι προσπάθειαι θὰ ἐλάμβανον χώραν, καὶ τότε δῆλα δὴ, ὅπως δυστυχῶς καὶ τώρα ἐν σωματείσις πεπαιδευμένων.

Τοσαῦτα καθόλου εἰρημένα περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς συνεχείας τῶν αὐτῆς μερῶν, ἴσως ἀρκοῦσι πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἀπειροτέρων εἰς τὴν αὐτῆς κατὰληψιν. Ἐφεξῆς ποιοῦμεν σημειώματά τινα μερικῶς εἰς λέξεις ἢ πράγματα τοῦ κειμένου, οὐδόλως ὅμως ἀξιοῦντες νὰ παράσχωμεν *perpetuum*, ὡς λέγεται, *commentarium* ἐκδότου.

Ἐν στίχῳ 2^ῳ πρὸ τῆς προθέσεως Α σῶζεται τόπος κενὸς γραμμάτων τόσος, ὅσον ἐδήλωσα διὰ κεραίας ὀριζοντίας, περαιτέρω δ' ἔτι ἐπ' ἀριστερὰ τῷ ὀρθῶντι ἐκλείπει ὁ λίθος, ἀποθραυσθείς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τὸ *Augusta* ἀπομένει ὡσαύτως κενὸς ἅπας ὁ μέχρι τέλους τοῦ στίχου τόπος, δῆλον, ὅτι τὰ Α *Plot. Aug.* εἶναι κεφαλὴς τῶν ἐπομένων ὀκτὼ στίχων, περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ὁποίων εἰς δύο συστάδας ἐξέφρασα ἀνωτέρω τὴν ἀπορίαν μου.

Τὰς ἐν ἀρχῇ τῶν στίχων 3^{ου}-4^{ου} καὶ 5^{ου} (ἐνθα ὅλως ἐξέλιπεν ὁ λίθος) κατ' εἰκασίαν συμπληρώσεις μου ὑποβάλλων ἀπλῶς εἰς τὸν ἑλεγχον τῶν εἰδημόνων¹, ὁμολογῶ, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν ἐκεῖ κατὰ πιθανότητα ἐκλιπόντων γραμμάτων δὲν παρασυμφωνεῖ (πλὴν ἴσως ἐν στίχ. 5^ῳ) μὲ τὸ τῶν γραμμάτων, ἃ ἐγὼ ἀντ' αὐτῶν ἔθεσα. Ἦσαν δέ ποτε τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου γράμματα τόσα περίπου, ὅσας στιγμὰς ἔβαλα ἐπὶ τοῦ μεγαλογραμμάτου ἐκτυπώματος, ἀλλὰ κατ' ἀκρίβειαν ὁ ἀριθμὸς τῶν δὲν ὀρίζεται, ἅτε μὴ οὕτως τῆς γραφῆς στοιχηδόν.

Ὁ ἐν στίχῳ 5^ῳ Ποπίλλιος Θεότιμος, πείθομαι, ὅτι εἶναι ὅχι τις νῦν πρῶτον γνωριζόμενος ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐν τινὶ ἐφηβικῇ ἀναγραφῇ ἀναγνωσθεὶς πρὸ ἐτῶν ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἄρχων ἐπώνυμος τῶν Ἀθηναίων. Ἴδε Φιλίστορος τόμου Δ^{ου} σελ. 270, (=

C.I.A. III, 1, ἀρ. 1122). Ὁ Α. Dumont ἐν *Essai sur la chronologie des archontes Athéniens* ἔθεσεν ὕστερον τὴν ἀρχοντίαν τοῦ εἰς τὸ 155 ἔτος μ. Χρ (δηλ. 17 ἔτη μετὰ τὴν θανάτῳ τοῦ Ἀδριανοῦ) ὅχι ἄνευ ὑπολογισμοῦ χρόνων ἀποχρῶντος.

Τὸ ἐν στίχῳ 7^ῳ *profectus personae* ἐρμηνεύω προκοπή, ἐπίδοσις τοῦ προσώπου (ἀτόμου, ἀνδρός). Ἐχει ὅμως ἡ *persona* καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νομικοῦ προσώπου (κοινοῦ, σωματείου) ἐνίοτε· Ἴδε *Pauly Real-encyclopädie*, ἀρθρ. *persona* καὶ *collegium*, καὶ ἴσως κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐδῶ ἐγράφη.

Ἐν τῷ στίχῳ 13^ῳ τὸ *abuerit* ἀφῆκεν οὕτως ἀδάσυντον ὁ χαράκτης. Παρέλειπε καὶ ἐν s ἐν τῷ *substituere* τοῦ 8^{ου} στίχου. Παρέλειπε καὶ ὁλόκληρον συλλαβὴν ἐν τῷ *impegreinum* τοῦ 13^{ου} στίχ. Ἐσφάλη δὲ ἐν στίχῳ 4^ῳ χαράξας *redicitur* ἀντὶ *redigitur*. Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ τὸ *endeinceps* φαίνεται μοι ὡσαύτως ἐσφαλμένον. Ἀνωτέρω ἐν στίχῳ 9^ῳ κεῖται τὸ ὀρθόν *et deinceps*.

Τὰ ἐν στίχῳ 17^ῳ «καὶ πᾶν τὸ πρὸς τὴν διαδοχὴν ἀνήκον οἰκονόμημα Ἑλληνικῇ διαθήκῃ διατάσσεσθαι» παραβληθήτωσαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς αὐτῆς Πλωτείνης καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ Λατινιστὶ εἰρημένα *Græce testari* κτλ. Πρόδηλον, ὅτι μὲ ἄλλας λέξεις τὰ αὐτὰ πράγματα σημαίνονται καὶ ὅτι τὸ Ἑλληνικῇ διαθήκῃ, κατὰ Ἑλληνικοῦς δηλ. τύπους, διατάσσεσθαι δὲν θὰ ἴσχυε δι' ἄλλα τῶν Ἐπικουρείων φιλοσόφων βιωτικὰ καὶ ἴδια πράγματα, εἰμὴ μόνον διὰ τὰ τῆς διαδοχῆς τῆς σχολῆς τῶν καὶ τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς καί, ὡς λέγομεν σήμερον, διαχειρίσιν, οἷον τὴν περὶ ἐκμισθώσεις κτημάτων αὐτῆς, ἐκτοκισμοὺς κεφαλαίων, ἀποδοχὴν κληροδοτημάτων, χορηγίαν ὑποτροφιῶν κτλ.¹ Ἀλλὰ τὴν λεπτομερεστέραν τούτων διασκόπησιν καὶ τὴν μεθοδικωτέραν ἔκθεσιν καὶ διαφώτισιν κατελείπων ἐγὼ εἰς ἄλλους πλειότερον εὐκαιροῦντας, παύω.

¹ Ἐπῆλθον εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἄλλαι συμπληρώσεις, οἷον, διὰ τὸν στίχ. 3ον: (*Quae mea propensio, ἢ inclinatio*) — (*Quod meum studium, ἢ qui omnium favor*) — διὰ τὸν στίχ. 5ον (*facultas. Ago. ἢ (facultas. Ro)go*).

¹ Ἀναγνώτω περὶ τούτων ὁ περίεργος καὶ φιλόδοξος τὴν Διαθήκην τοῦ Ἐπικούρου, τὴν διασωθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ (X, 10), ὡς καὶ τὴν αὐτῇ ὠραιότατην ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψεν ὁ ἀγῆρ «τῇ μακαρίαν ἄγων καὶ ἅμα τιλευτῶν ἡμέραν τοῦ βίου».

2

- Ἐπὶ Εὐνίκου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Οἰνείδος ἐ(β)δόμης πρυτανείας, ἥνι Ἰερώνυμος Β(ο)ύθου Κηφισιεύς ἐγρα(μ)μάτευεν, Γαμηλι(ώνος) ἔκτει μετ' εἰκάδας, δευτέρα κα(ι εἰκο)σ(τεῖ) τῆς πρυτανείας, ἐκκλησίᾳ ἐμ Πειραιεῖ τῶν προέ(δρ)ω(ν) ἐπεψήφισεν
- 5 Ἑρμίου Ἀπ(ο)λλωνιεύς καὶ συμπ(ρόεδροι) Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσ(ίνιος) εἶπεν ὑπὲρ ὧν ἀπαγγέλλουσιν οἱ πρυτάνεις τῆς (Ἀ)ν(τιο)χίδος ὑπὲρ τῶν θυσιῶν ὧν ἔθουον τὰ πρὸ τῶν ἐκκλησιῶν (τῶι Ἀπόλλωνι τῶι προστατηρίῳ καὶ τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βου(λ)αί(αι) καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς οἷς
- 10 πάτριον ἦν ἀγαθ(εῖ) τύχει, δεδόχθαι τῶι δήμῳ, τὰ μὲν ἀγαθὰ δεχέσθαι τὰ (γε)γονότα ἐν τοῖς ἱεροῖς οἷς ἔθουον ἐφ' ὑγίαια καὶ σωτη(ρί)αι

Στήλης λίθου Ὑμητίου ἄνω μέρος μὲ ἀετωμάτιον κολοβὸν καὶ ἀσπίδιον ἔκτυπον ἐντὸς αὐτοῦ ἐπίσης κολοβόν, ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ὑψος σωζόμενον 0,25, πλάτος 0,45, πάχος 0,17.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν οὐχὶ στοιχηδὸν ἐγκεκολλημένων γραμμάτων εἶχε δυσκολίας ἕνεκα τῆς πολυλαχοῦ τοῦ λίθου ἀποφλοιώσεως τῆς ἐπιφανείας του, πολὺ δὲ πλεόν ἕνεκα τοῦ ἰδιοσχήμου τῶν στοιχείων, ὃ ἐπετῆδευσεν ὁ ἐγκολάψας αὐτά, ὥστε νὰ καθίστανται δυσδιάκριτα, δι' ὃ καὶ δὲν ἀπεδώκαμεν αὐτὰ κεφαλαίοις τοῦ τύπου γράμμασι. Πάντων ἀτοπώτατον εἶναι τὸ Ο, φαινόμενον τοιοῦτο: □ καὶ τὸ Ρ τοιοῦτο: F. Τοῦ δὲ Α καὶ τοῦ Ε λείπουσιν αἱ μεσαῖαι γραμμαὶ πλειστάκις. Ἐν τούτοις αἱ συμπληρώσεις ἡμῶν ἐγένοντο τῇ βοηθείᾳ ἄλλων πρότερον ἐκδοθέντων ψηφισμάτων τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἃ εὗρηται ἐν C. I. A., II, 1, ἀρ. 390, 392, 408, 417, 431, 432, 459, 472. Ἐκ τούτων τὸ ὑπ' ἀρ. 392 ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὡς πίπτον εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἐπάνω κάτω δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων θὰ εἶναι καὶ τοῦτο τὸ ἡμέτερον. Πάντως δὲ ἕνεκα τοῦ ἐν στίχῳ 5^ῳ δημοτικοῦ Ἀπολλωνιεύς θετέον μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Β' Ἀττάλου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος, ἥς τὸ ὄνομα ἔλαβε νέος δῆμος τότε ἐν Ἀττικῇ ἰδρυθείς.

Τὸ οὐσιωδέστερον τοῦ ψηφίσματος εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος Εὐνίκου, ὃ νῦν πρῶτον γνωρίζεται ὡς ἄρχοντος· ἀλλὰ τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἀδυνατῶ νὰ ὀρίσω.

Ἐν τῷ α' στίχῳ πρὸ τῆς λέξεως ἐβδόμης ἀμυδράκι τινες γραμμαὶ γραμμάτων 5 ἢ 6 μόλις φαίνονται, ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζω νὰ εἶπω, ἂν ὄντως ἐκεῖ ἐχαράχθησαν γράμματα ἀναγνωστέα, ὡς ἀναγκαῖα, καὶ τότε καταντᾷ τὸ πρᾶγμα ἄπορον, ἢ γράμματα, ἃ ὁ χαράξας αὐτὰ κατὰ λάθος, ἠθέλησε νὰ μείνωσιν ἀναγνώστα διὰ παντός.

3

.
 . . Κ Ε Δ . .
 . . Ο Σ Ε . .

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου λίθου Πεντελικοῦ, ὕψ. 0,16, πλάτ. 0,20, πάχ. 0,23. Τὰ γράμματα εὐμεγέθη, ἕως 0,045. Ἴσως ἐκ χορηγικοῦ μνημείου.

4

Γ Η Ι Σ Π Α
 Τ Ρ Α Τ Ο Κ Λ
 Σ Ε Δ Ι Δ Α Σ

Πεντελικὸς λίθος, ἐξαχθεὶς ἐκ τοῦ αὐλογύρου τῆς καείσης ἀγορᾶς Ἀθηνῶν, συνεργίᾳ τῶν ἐφετεινῶν βρογῶν, ἔχει σχῆμα τὰ νῦν ὄχι τὸ ἀρχικόν, ἅτε μεταπεποιημένος καὶ περικεκομμένος πανταχόθεν, ὡς μοι φαίνεται. Ὑψ. 0,21, πλάτ. 0,26, πάχ. 0,36.

Πρόδηλον, ὅτι εἶναι χορηγικὸν μνημεῖον. Τὰ γράμματα τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Τὰ τοῦ γ' στίχου ὀλίγον μικρότερα καὶ λίαν ἀμυδρά. Μεταγραφήτωσαν οὕτως·

Αἰ)γῆς πα(ιδων
.. Σ)τρατοκλ...
...ς ἐδίδασ(κεν.
.....

5

Οἱ ἐπὶ Λυ (ἄρχον-
τος ἔφη(βοι τὸν ἑαυτῶν κοσμητὴν Δη-
μήτριον
.

Ταῦτα ἐπὶ στηθαίου μέρους ἀκεφάλου Ἑρμοῦ τῆς τετραγώνου ἐργασίας, λίθου Πεντελικοῦ, μεγέθους φυσικοῦ.

Τὰ γράμματα ἐλέγχουσι τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἀρχόντων δὲ ὀνόματα ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἀρχόμενα ἀπὸ Λυ, καὶ γνωσθέντα ἐξ ἐπιγραφῶν εὗρηται παρὰ τῷ Α. Dumont ἐν Essai καὶ ἐν Fastes τέσσαρα· Λυκίσκος, Λυκομήδης, Λύσανδρος, Λυσιάδης. Ἰδέτω ὁ ἀναγνώστης ἐκεῖ, ποῖα ἔτη εἰς αὐτοὺς ὠρίσθησαν ἢ δὲν ὠρίσθησαν. Κοσμητῶν δὲ ἀπὸ Δη ἀρχόμενα ὀνόματα τῶν αὐτῶν χρόνων εὗρηται ἐν τοῖς Fastes δύο, τὸ Δημήτριος Οὐλιάδου Ἀλωπεκῆθεν καὶ τὸ Δημήτριος Σφήτιος. Ἡμεῖς οὐδεμίαν ἐδικαιούμεθα νὰ προσθέσωμεν συμπλήρωσιν εἰς τὸν γ' στίχον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ἥκιστα δὲ τὴν Οὐλιάδου, ὡς παλαιότερου ἀνδρός.

6

. . . I

ΡΩ

Ἐπὶ ἄρχοντος Κασι
ὁ κοσμητὴς τῶν ἐφ(ήβων . . .
. αντ
.

Ταῦτα ἐπὶ τεμαχίου στήλης λίθου Πεντελικοῦ,

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1890.

ἥτις οὐσά ποτε μεγάλη εἶχε καὶ ἀετωμάτιον, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἱ ἄνω ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν γραμμαί, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ καὶ γράμματα τινα, ὧν μόλις μία κολοβὴ ὀρθὴ κεραία νῦν ὑπολείπεται. Μετὰ δὲ τὰ ΡΩ ἔκπαλαι ἐξεκολάφθησαν τὰ γράμματα ἐπίτηδες. Ὑψος λίθου τὸ νῦν 0,20, πλάτος 0,17, πάχος 0,06.

Δὲν ἔθεσα ἐν τέλει τοῦ β' στίχου συμπληρωτικὰ γράμματα, καθ' ὅσον ἐκ τῆς ἐν C. I. Gr, ἀρ. 270 ἐπιγραφῆς καὶ ἀλλαχόθεν ἐγνώσθησαν ἄρχοντες ἐπώνυμοι Κάσιοι καὶ Κασιανοὶ δύο τρεῖς, τιθέμενοι ὑπὸ Dumont (ἐνθα ἀνωτέρω) εἰς ἔτη διάφορα μ.Χρ. τὸ 108, τὸ 209 καὶ τὸ 225, μετὰ μακρὰν περὶ αὐτῶν πραγματείαν.

7

.
. Ι Δ Η Μ Ω Ι
. Ι Ο Ι Ε Φ Η Β Ο Ι Ο Ι . . .
. Α Ν Τ Ο Ν Ε Ν Ι Α Υ . . .
. Ρ Α Ι Τ Ο Ι Σ Ε Φ . . .
5 Τ Ο Υ . . .
.

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ μικρὸν τεμάχιον, πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτετραυσμένον, ὕψους 0,11, πλάτους 0,13, πάχους 0,06. Ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῇ 24 Δεκεμβρίου 1883 ἐξ ἐργαστηρίου ἀρχαιοπωλικοῦ, ὡς εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγος τόπος ἄνωθεν τοῦ πρώτου στίχου, ὡς καὶ τοῦ δευτέρου πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὄρῳ, εἶναι κενὸς γραμμάτων.

Ἡ μεταγραφή του καὶ ἡ προσθήκη τινῶν γραμμάτων συμπληρωτικῶν δὲν προσθέτει βέβαια τίποτε οὐσιῶδες, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνήκει καὶ τοῦτο τὸ τεμάχιον εἰς τὰ παλαιότερα ἐφηβικά ψηφίσματα, τοῦ 3^{ου} πιθανῶς πρὸ Χρ. αἰῶνος, γενέσθω·

Ἐδοξεν τῷ)ι δῆμῳι·

ἐπειδὴ) οἱ ἔφηβοι οἱ (ἐπὶ δεινὸς ἄρχοντος
. αν τὸν ἐνιαυ(τὸν τὸν ἐπὶ
. καὶ τοῖς ἐφ(ηβ

5

. ου
.

8

Ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ μετὰ
 ἐπὶ τῆς Λίδος δεκά(της) πρυτανείας
 ὧνος ἐνδεκα(ἑπτα)
 ἐκκλησία ἐν τῷ) θεάτρῳ· Ἄν
 5 λῆθεν εἶπ(ε)ν· ἐπειδὴ
 οὐ Φασηλίτης
 εὐνοὺς ὑπ(ἀρχων)·
 τοῖς) παραγινόμενοις
 ἰς τονεα
 10 κ; ηἵτε

Στήλης τεμάχιον λίθου Ὑμηττίου πάντοθεν ἀνωμάλως ἀποτεθραυσμένον, ὕψους 0,30, πλάτ. 0,21, πάχους 0,11. Ἀνωθεν τῶν στίχων σώζεται στεφάνου γλυπτοῦ μέρος ἐντὸς τετραγώνου χώρου ὀλίγον βαθύτερου. Τὰ γράμματα τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων μετ' ἀκρεμόνων καὶ κεκλασμένης γραμμῆς τοῦ α, τοῦ δὲ π τὸ ἕτερον σκέλος βραχύτερον. Ἡγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, προερχόμενον ἐξ οἰκίας τινὸς τῶν Ἀθηνῶν, τῇ 24 Μαΐου 1886.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 19 Δεκεμβρίου 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΜΑΤΑ

Bull. de Corr. hellén., XIV, (1890), σελ. 414. La suite de l'inscription sur la tranche II, (Pl. XV). Lig. 4-12. Στίχ. 8-12: οἰνοχό[ας] δύο[ς] οὓς | . . . ΛΛΛΚΥΣ . . . | ἄλλα[ς] δύο [οὔτε οὓς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χού]σας ΣΑ /// ΝΑ[Σ] |.

Lig. 13-26. Στίχ. 13-14: [ἄλλα] δ[ύο] ΣΑ /// ΝΑΙ | πυθμένας οὐκ ἐχούσας |.

Lig. 26-48. Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χούσα[ς] ΣΑΚΝΑΣ |. Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα . . . , δύο /// ΑΚ /// ΑΣ |.

Ὁ ἐκδότης τῆς σπουδαιότητος δηλιακῆς ἀναγραφῆς κ. Homolle φαίνεται ὅτι οὐδεμίαν ἡδυνήθη νὰ προσάψῃ ἔννοιαν τῇ διὰ κεφαλαίων ἔκτυπωθείσῃ λέξει ΣΑΚΝΑΣ, οὐδὲ καὶ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τοῦτο ἡθέλησε τὰ ΣΑ /// ΝΑΣ, ΣΑ /// ΝΑΙ, /// ΑΚ /// ΑΣ.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιγραφῆς μένει ἔτι ἀσχολίαστον εἰς τὸ κοινόν, ἀναμενομένης κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει τοῦ 14^{ου} τόμου τοῦ *Bulletin*, τῆς συνεχείας τοῦ μακροτάτου καὶ περισπουδάστου ἄρθρου ὅπερ ὁ κ. Homolle ὑπὸ τὸν τίτλον «Comptes et inventaires des temples déliens en l'année 279» δημοσιεύει.

Ἄλλ' ἡ λέξις ΣΑΚΝΑΣ = σακνάς ἔχει κατὰ δηλον τὴν ἔννοιαν. Σαχνός, ἀπαντῶν ἐν τοῖς λεξικοῖς, σημαίνει τὸν σαθρόν, τὸν χαῦνον, τὸν ἀσθενῆ (Ἡσύχιος. σαχνόν· ἀσθενές, χαῦνον. Καὶ ἀνωτέρω· σαυχιμόν· σαχνόν, χαῦνον, σαθρόν, ἀσθε-

νές¹). Τὸ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ Κ πρὸς τὸ Χ χαρχθὲν σακνάς (εἰ μὴ ἀληθῶς κεῖται Χ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλ' ὀρθῶς ἀνεγνώσθη Κ, διότι ἐν τῷ φωτοτυπῆματι τῷ παρηρητημένῳ ἐν τέλει τοῦ τεύχους ἡδυνατήσαμεν νὰ διακρίνωμεν) ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Κατὰ ταῦτα, πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ οἰνοχῶν χαλκῶν, ἄλλων οὓς, ἄλλων πυθμένα οὐκ ἐχουσῶν, ἄλλων οὔτε οὓς οὔτε πυθμένα καὶ ἐν γένει σαθρῶν, ἐφθαρμένων. Ἐπὶ ξυλίνων ἡ κερατίνων σκευῶν ἔχουσιν αἱ ἀναγραφαὶ τὴν λέξιν θριπῆδεστος.

Ὅθεν ἄναγνώστης στίχ. 10-12: ἄλλα[ς] δύο [οὔτε οὓς | οὔτ]ε πυθμένα [ἐ | χού]σας σα[κ]νά[ς] |.

Στίχ. 13-14: [ἄλλα] δ[ύο] σα[κ]νά[ς] | πυθμένας οὐκ ἐχούσας |.

Στίχ. 39-40: πυθμένας οὐκ ἐ | χούσα[ς] σακνάς |.

Στίχ. 47-48: τὸν πυθμένα οὐκ | ἔχοντα, [οἰνοχόας] δύο [σ]ακ[ν]άς |.

Αὐτόθι, σελ. 395: ξύλον ἀρέτινον (?). Εἰς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσις: ξύλον τοῦ δένδρου ἀρίας (τῆς σήμερον κοινῶς ἀριῆς ἢ ἀρειῆς) εἶδους δρυός.

¹ Ἴδε καὶ ἐν λέξει *savrilon* «... καὶ σαθρόν, χαῦνον, ἀσθενές παρὰ Κρατίνῳ». Πρβ. Πολυδ. I, 143. Κατὰ τὸν Γαληνόν VIII, 782, Α τὰ «ψαθυρά (= χαλαρά, μαλακά, σαθρά) κρέα» κοινῶς ἔκαλοντο «σαχνά». Πρβ. τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ψαχνόν. Ἐκ τοῦ σαχνός διὰ τῆς πάλαι τε καὶ νῦν συνηθῆς ἐναλλαγῆς τῶν ὑγρῶν ρ καὶ λ (π.χ. πνεύμων, πλεῦμων) παρήχθη τὸ νῦν κοινότατον καὶ ἐκφραστικώτατον σαχνός.

Αὐτόθι, σελ. 400-401. Lig. 4-49. Καὶ τότε ἄλλο
ἀρ | γύριον εἰσή[κει]. | παρὰ Ἀπ..... | ἰδου τοῦ | .
Ἴσως συμπληρωτέον: Ἀπ[ολλων]ἰδου.

Bull. de Corr. hellén., VI, (1882) σελ. 613.
Ἐν στίχοις 6 καὶ 7 τοῦ κυζικηνοῦ ψηφίσματος, οὗ
μέρος ἦν προδεδημοσιευμένον ὑπὸ τοῦ Κουρτίου, ὁ
κ. Σ. Πενάκ ἀναγινώσκει: ἐν τῇ πέρσῃ ἀγομένη
ἀτελείᾳ τῶν Παναθηναίων [ἔδωκεν ἐκ] ἄστοις πάντα
μὲν τὰ πρὸς εὐσέβειαν τῶν θεῶν καὶ [κα]τὰ τὸ ἔθος
αὐτῆς ἐκπρεπώστοτον πολλῶν ἱερουργί[αν αὐτῇ]
κ.τ.λ., ἐπισημειοῖ δ' ἐν σελίδι 616: L. 7. On lit
très-distinctement les mots: ἐκπρεπώστοτον πολλῶν
ἱερουργι.... suivis d'une lacune de 6 lettres. M. Cur-
tius déclare (p. 18) que cette ligne est tout à fait
inintelligible pour lui (*ist mir durchaus unver-
staendlich*). D'autre part la lecture de ces mots sur
le marbre est incontestable. Ἐκπρεπώστοτον est un
barbarisme dont il faut prendre son parti, quelque
restitution que l'on adopte pour les syllabes sui-
vantes. Peut-être le texte manuscrit copié par le
lapicide portait il ἐκπρεπώστοτον.

Ταῦτα ἀναγνόντες ἐν ἔτει 1882, ὅτε καὶ ἐδημο-
σιεύθησαν, καὶ παρ' ἑλὴν τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ σοφοῦ
ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν.

Ἐν ὑποσημειώσει ὁ κ. Πενάκ ἔγραψεν. M. Mordt-
mann, *Mittheil.*, 1881, p. 55, propose de lire
ἐκπρεπῶς ο[ἱ] πολλῶν ἱερου..... Le sens qu'on
pourrait tirer du texte ainsi corrigé ne paraît pas
satisfaisant. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ ὑποσημειώσει, αὐτός, ὁ
μὴ ἀνευρίσκων ἐπαρκοῦσαν ἔννοιαν ἐν τῇ προτεινο-
μένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann ἐπανορθώσει, εἰκοτο-
λογεῖ περὶ λέξεως ἐκπρεπώστοτον κατασκευασθείσης
ὑπὸ καταπεπτωκότων Ἑλλήνων κατὰ τὰ πολλο-
στός, ὀλιγοστός, καὶ λῶστος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀληθῶς παράδοξα καὶ τῷ πα-
ρακμάζοντι ἔτι Ἑλληνισμῷ ἀδύνατα. Ἡμεῖς δ' ἐ-
παινοῦντες τὴν διόρθωσιν τὴν ἐν τῷ γερμανικῷ
περιοδικῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιο-
λόγου προταθείσαν, ἀποροῦμεν μόνον πῶς τὸν τὴν
κλειδὰ τῆς ἐννοίας διακρίναντα Γερμανὸν διέλαθεν
ἢ παράπλευρος τῇ ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένη καὶ μόνῃ
ἀκριβῆς καὶ τέλειον ἀρμόττουσα νόημα φράσις ἐκ-
πρεπῶς ὅσον, καίτοι βεβαίως ἐγίνωσκε τὸ τοῦ Ἀ-

ριστοφάνους (Σφήκες, 781) οὐράριον γ' ὅσον τὸ
κατὰ Σουῖδαν (ἐν λέξει) ἀντὶ τοῦ πολὺ καὶ μέγα
κεῖμενον, καθ' ὃ καὶ ὁ Προκόπιος (Arc. 16) ἔγρα-
ψεν· «ὁ δὲ δῆμος ἅπας ἀπῆλγησαν τὸ πάθος εὐθύς
καὶ ξὺν οἰμωγῇ ἀνέκραγον οὐράριον γ' ὅσον»¹.

Ἐκπρεπῶς ὅσον, δηλονότι ὑπερόχως, μεγαλο-
πρεπέστατα, βασιλικώτατα ἢ βασιληγενής Ἀντω-
νία Τρύφαινα ἐξεπλήρωσεν αὐτὴ μόνῃ ἔργα εἰς πολ-
λοὺς ἀνῆκοντα· διὰ τοῦτο ἐκρίνετο ἀξία ἐπαίνου καὶ
τιμῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα.

Ἡ ἔννοια εὐοδοῦται.

Bull. de Corr. hellén., X, (1886) σελ. 178.
Οἱ στίχοι πέμπτος καὶ ἕκτος τοῦ εἰς Ἑχενίκαν ἐπι-
γράμματος τοῦ ἐν Ἀγ. Βασιλείῳ τῆς Ἀκαρνανίας
εὐρεθέντος:

Ἄρ' ἔδε τέκνα λίπον Λυσιζένην ἡδὲ γονεῦσιν
ὄρφανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας

ὕγιως ἔχουσιν ἀναγινωσκόμενοι οὕτωςί·

Ἄνδρι δὲ τέκνα λίπον Λυσιζένην ἡδὲ γονεῦσιν κτλ.

Ἡ Ἑχενίκα κατέλιπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Λυσιζένην
καὶ τοῖς ἐπιζῶσι γονεῦσι Μενεδήμῳ καὶ Ἀριστο-
κρατεῖα τὰ δύο αὐτῆς τέκνα

ὄρφανὰ ταῦτα τρέφειν μητρὸς ἔρημα νέας.

Αὐτὴ ἡ ἐπὶ τοῦ εἰς στίχου παρατήρησις τοῦ ἐκ-
δότου τῆς ἐπιγραφῆς κ. G. Cousin, ὅτι «dans le
texte épigraphique ce vers est un peu reculé vers
la droite, parce qu'il y a dans la pierre une cas-
sure ancienne», ὁδηγεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν. Διότι
προφανές ἐστὶ τὸ θραῦσμα τοῦ λίθου, συμβὰν ἐν
χρόνῳ τινὶ ἀπωτέρῳ μὲν ἴσως, ἀλλὰ πάντως μετὰ
τὴν χάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς, κατέλαβε τὴν θέσιν
τῶν δύο πρώτων γραμμῶν ΑΝ, τὸ δὲ πρῶτον
μετὰ τὸ θραῦσμα στοιχεῖον, τὸ εἰσέχον πρὸς δεξιὰ,
κατὰ τὸν κ. Cousin, κατέχει ἀπλῶς θέσιν τρίτου
ἐν τῷ στίχῳ γράμματος, Δ καὶ οὐχὶ Α, ὡς διέ-
κρινεν ὁ ἀντιγράψας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1890.

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

¹ Σουῖδας ἐν λέξει ἀπῆλγησαν. Ἴδε καὶ Bekk. An. 4. 20.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Α'.) ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΔΡΥΣΩΝ.

Τῆς νομισματικῆς αἱ ὑπηρεσίαι δι' ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἶνε καταφανέστεραι καὶ σπουδαιότεραι, περὶ ὧν αἱ λοιπαὶ ἀρχαῖαι πηγαὶ οὐδὲν ἢ ὀλίγα ἡμᾶς διδάσκουσιν. Παραδείγματα λαμπρότατα ἔστωσαν ἡμῖν τὰ νομίσματα τῶν ἐν Ἰνδικῇ καὶ Βακτριανῇ διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τὰ τῶν Θρακῶν, Παιόνων καὶ ἄλλων ἡμιβαρβάρων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίσκων, ἐξ ὧν πληροφοροῦμεθα τὴν ὑπαρξίν, ἐποχὴν καὶ σπουδαιότητα πλείστων ἡμῖν οὐδαμῶς ἄλλοθεν γνωστών ἱστορικῶν προσώπων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τοῖς τμήμασι τούτοις τῆς νομισματικῆς, ἔνθα τὰ λοιπὰ βοηθήματα ἐκ τῶν σχετικῶν ἀρχαίων πηγῶν ἐλλείπουσιν ἡμῖν, καταφαίνεται ἡ τελειότης εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ ἀπονομή ἐν τῇ νομισματικῇ. Οὕτω, ἵνα ἀναφέρω παράδειγμα, ὁ θά ἐνθυμοῦνται βεβαίως πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις, ὁ Waddington ἐκ τῆς τεχντροπίας νομισμάτων τινῶν ὀρμώμενος, ἀποδομένων ἄλλοτε τῇ νήσῳ Κέφ, προεῖπεν ἀπὸ τοῦ 1863 ἤδη, τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θρακῆς ἡγεμόνος Κετριπόριος¹, τὴν λαμπρῶς ἐπιβεβαιωθεῖσαν διὰ τῆς δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀνακαλυφθείσης ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπὸ Παναγ. Εὐστρατιάδου δημοσιευθείσης καὶ περιεχούσης συμμαχίαν Ἀθηναίων πρὸς Κετριπόριν τὸν Θράκα².

Ἐτερον ἐντελὲς ὅμοιον σπουδαιότατον παράδειγμα, περὶ οὗ ἐσημείωσεν ἤδη τινὰ ὁ Lolling (Ἀρχαιολ. Δελτίον τόμ. Ε', (1889), 203), εἶνε τὸ ἀκόλουθον.

Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Θρακικοῦ Ἑβρου ἀνακαλύπτονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νομίσματά τινα, τῆς αὐτῆς ἅπαντα τέχνης, ἀνήκοντα δὲ τῷ τετάρτῳ πρὸ Χ. αἰῶνι καὶ φέροντα ἐφ' ἐνὸς πάντοτε τὸν αὐτὸν τύπον, ἥτοι σκευὸς τι δῖωτον, τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενον πλεκτὸν ἢ καὶ κεράμεον εἶδος ἀγγείου ἢ μέτρου δεκτικὸν πυρῶν ἢ κριθῶν, τὸ

κυψέλη καλούμενον¹. Διακρίνονται δὲ ἀλλήλων τὰ νομίσματα ταῦτα μόνον διὰ τῶν ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews κεφαλῶν, καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν

$\begin{matrix} \text{K-Y} & \text{K-O} & \text{ἢ} & \text{K-O} & \text{E} & \text{Φ-I} & \text{ἢ} & \text{ΦΙΛΗ} \\ \text{Y-E,} & \text{T-Y} & & \text{T-O,} & \text{K-P,} & \text{Λ-H} & & \end{matrix}$
 (μονόγραμμα)

καὶ $\begin{matrix} \text{E-Y} \\ \text{B-P,} \end{matrix}$ (Πίν. 8, ἀρ. 2-13) τῶν περὶ τὸ ἀγγεῖον γεγραμμένων.

Ἡ ἀπονομή τῶν ἀρχαιοτέρων τὴν τέχνην, τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΥΥΕ (καὶ ἐνίοτε ΚΥΥΕΛ) καὶ παρὰ τὸν τύπον διάφορα σύμβολα φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 2-4²) εἰς τὴν παρὰ τὸν Ἑβρον καὶ πρὸς Β. τῆς πόλεως Αἴνου κειμένην πόλιν *Κυψέλην* θεωρεῖται δικαίως ὑπὸ πάντων τῶν νομισματικῶν ὡς βεβαία ἔνεκεν τῆς προελεύσεως τῶν νομισμάτων, τοῦ φθεγγομένου τύπου (type parlant) τῆς *κυψέλης*, καὶ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος τῆς ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews κεφαλῆς Ἑρμοῦ πρὸς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς γείτονος πόλεως Αἴνου.

Ἐπίσης ἡ ἀπονομή τῶν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΤΥ ἢ ΚΟΤΟ φερόντων (Πίν. 8, ἀρ. 5-10³), εἶνε νῦν βεβαία χάρις τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 7 ἀργυρῷ νομισματίῳ, τῷ ἐσχάτῳ ἀποκτηθέντι ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίῳ δημοσίας συλλογῆς, τῷ φέροντι ὀλόγγραφον τὸ ὄνομα ΚΟΤΥΟΞ τοῦ πρώτου, τοῦ ἐν Κυψέλῃ βασιλεύσαντος ἐν ἔτει 382-359 π. Χ.

Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΕΡ (Πίν. 8, 11-12⁴) ἀπενέμοντο διαφόρως, ἥτοι ὑπὸ μὲν τοῦ Cavedoni (Annali dell' Inst. Arch., 1861, 135), τῷ Κεραιοπύργῳ τῆς Θράκης, τῷ μόνον ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους ἀναφερομένῳ, ὑπὸ δὲ τοῦ Bompois (Revue Numism. 1863, σελ. 84) τῷ Κερδύλιῳ, χωρίῳ τῆς Μακεδονίας, οὐ πολὺ ἀπέχοντι τῆς Ἀμφιπόλεως (Θουκυδ. V, 6). Ἀλλ' ὁ Imhoof (Monn. Grecques, σελ. 51) δικαίως ἀπέδωκεν τῷ γνωστῷ καὶ ἄλλοθεν ἡγεμόνι

¹ Imhoof-Blumer, Monn. grecques, σελ. 51-53.

² Ἀριθ. 2, ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ Μουσείου.—Ἀριθ. 3, ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof.—Ἀριθ. 4, ἐκ τοῦ ἐν Παρίσι Μουσείου.

³ Ἀριθ. 5 (γραμμ. 0,82) ἐκ τῆς ἐν Μονάχῳ συλλογῆς.—Ἀριθ. 6, (γραμμ. 0,88) ἐκ τῆς συλλογῆς A. Löbbecke τῆς ἐν Braunschweig.—Ἀριθ. 7, Βρεττ. Μουσέον.—Ἀριθ. 8, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 9, συλλογὴ Klagenfurt.—Ἀριθ. 10, συλλογ. Propag. fide ἐν Πώμῃ.

⁴ Ἀριθ. 11, συλλογὴ Imhoof.—Ἀριθ. 12, συλλογὴ Löbbecke.

¹ Revue Numism., τόμ. VIII, (1863), σελ. 240.

² Ἐφημερίς Ἀρχαιολ., περίοδ. δευτέρα, 1874, σελ. 451-456 — Numism. Chronicle N. S., τόμ. XV, (1875), σελ. 21.

Κερσοβλέπτη, τῷ μετὰ τὸν Κότυν ἐν Κυψέλῃ βασιλεύσαντι κατὰ τὰ ἔτη 357-341 π. Χ.

Τὰ δὲ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΒΡ (Πίν. 8, 14-16¹), ἔνεκεν ὁμοιότητός τινος αὐτῶν πρὸς τινὰ ποντικῶν, παφλαγονικῶν καὶ βιθυνικῶν νομισμάτων, ἐθεωρήθησαν ὡς μικρασιατικὰ καὶ κατετάχθησαν ἐν ἅπασιν τοῖς μουσείοις τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ (ἀριθμὸς κατατάξεως 5941), ὑπὸ τὴν Εὐβορίην, πόλιν τῆς μικρασιατικῆς Γαλατίας. Μόνος ὁ Imhoof-Blumer εἶκασεν, συγκρίνων αὐτὰ πρὸς τὰ προμνημονευθέντα, ὅτι καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἄγνωστον τινὰ ἡμῖν τῶν Ὀδρυσῶν βασιλέων (Ἴδε Monn. Grecques, σελ. 461, (1883). — Τοῦ αὐτοῦ Porträtköpfe auf antiken Münzen, σελ. 17, (1885). — Τοῦ αὐτοῦ Griech. Münzen (München, 1890), σελ. 7). Εὐτυχῶς, ὅπως ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἐδικαίωσε τὸν Waddington, οὕτω νῦν ἄλλη ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τινος ἀνακαλυφθεῖσα καὶ ὑπὸ Lolling δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφὴ, περιφανῶς ἐπικυροῖ τὴν εἰκασίαν τοῦ Imhoof. Ἀναφέρει δηλαδὴ ΕΒΡΥΤΕΛΜΙΝ τινὰ βασιλεύοντα τῶν Ὀδρυσῶν ἐν ἔτει 386/5 π. Χ. ὅστις εἶνε βεβαίως ὁ κόψας τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ὧν ἡ τέχνη, ἐποχὴ καὶ προέλευσις συντρέχουσι, ὡς ἄριστα, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι ἀναμφίβολον τὴν ἀπονομὴν ταύτην. Ὅρθως δὲ σημειοῖ ὁ Lolling ὅτι μικρὰς σημασίας εἶνε τὸ ὅτι ὡς ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῶν νομισμάτων ΕΥΒΡ, ἐν δὲ τῇ ἐπιγραφῇ ΕΒΡ ἀναφέρονται, τοιούτων διαφορῶν οὐχὶ σπανίως εὐρισκομένων ἐν τῇ νομισματικῇ, τῶν ἡμιβαρβάρων τούτων ἡγεμόνων. Ἄλλως τε ἡ ἀντικατάστασις τῶν ΕΥΒ διὰ τῶν ΕΒ δὲν εἶνε ἄγνωστος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. (Ὅρθοτέρα φαίνεται ἡ γραφὴ διὰ τῶν ΕΒΡ, τοῦ ὀνόματος ἀληθῶς συγγενεύοντος πιθανώτατα πρὸς τὸν διαρρέοντα τὴν χώραν τῶν Ὀδρυσῶν Ἑβρον).

Ἐν ἐνὶ μόνον διορθωτέα ἡ γνώμη τοῦ Imhoof. Τὰ νομίσματα δηλαδὴ τοῦ Ἑβρυτέλμιδος τακτέα πρὸ καὶ οὐχὶ μετὰ ἐκεῖνα τοῦ Κότυος, τοῦ μετὰ τὸν Ἑβρυτέλμιν βασιλεύσαντος. (Παράβαλε καὶ τὴν τέχνην τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 νομίσματος τοῦ Ἑβρυτέλμιδος πρὸς ἐκείνην τῶν τοῦ Κότυος ἀρ. 5-10)².

Β'.) ΑΕΡΜΗΝΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΙΒΔΗΛΑ.

Παρὰ τῇ νομισματικῇ φοβερᾷ ἀληθῶς πρόδους ἐποιήσατο ἡ κιβδηλεία ἀρχαίων νομισμάτων. Οὕτω εἶνε νῦν δύσκολον νὰ εὕρη τις νομισματικὸν καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπειροτάτων καὶ διακαίως πεφημισμένων, ὅστις νὰ μὴ ἐγένετο, ἅπαξ τοῦλάχιστον, θῦμα τῶν κιβδηλοποιῶν, ἢ συλλογὴν νομισματικὴν δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν μὴ περιέχουσαν ὡς γνήσια, νομίσματα οὐδὲν ἄλλο ὄντα ἢ προϊόντα τῆς ἐπαισχύντου τέχνης, τῆς τὴν γένεσιν καὶ φοβερὰν αὐτῆς ἀνάπτυξιν ὀφειλούσης κυρίως εἰς τὰς μυθώδεις ἀληθῶς τιμὰς εἰς ἃς ἐξήρθησαν τὰ ἀρχαία νομίσματα κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ κυρίως τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Παράδειγμα τούτου ἔστωσαν τὰ ἑξῆς.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων γνωστῶν ἡμῖν βασιλέων, ἐνεφανίσθη κατ' αὐτὰς καὶ Ἀερμηνάος τις. Τὰ Μουσεία δηλαδὴ τῶν Παρισίων καὶ Βερολίνου ἀπέκτησαν ἐσχάτως ὡς γνήσια, τοῦτο μὲν τὸ ἐπὶ τοῦ Πίνακος 8, ὑπ' ἀρ. 26 ἀπεικονιζόμενον νόμισμα, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 22, ἀμφοτέρω φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΕΡΜΗΝΑΟ (= Ἀερμηνάου [βασιλέως]). Τὸ ἐν Βερολίῳ, ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ von Sallet, θεωροῦντος αὐτὸ γνήσιον μακεδονικόν, κοπὲν περὶ τὰ 450 π. Χ. ἢ ὀλίγον τι κατόπιν, ὑπὸ βασιλέως, οὗ τὸ ὄνομα Ἀερμηνάος φαίνεται αὐτῷ συγγενὲς ἴσως τοῖς μακεδονικοῖς βασιλικοῖς ὀνόμασι Ἀέροπος καὶ Ἡρομένης.

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἀμφοτέρω τὰ νομίσματα ταῦτα εἰσὶ κιβδηλα, ἔνεκεν τῶν ἑξῆς.

Ἄν τις παραβάλλῃ τὸ νόμισμα τῆς Βερολινεῖου συλλογῆς πρὸς τὰ πέντε γνήσια μακεδονικὰ νομίσματα, ἅτινα ἀπεικονίσθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος ὑπ' ἀρ. 23-25¹ (Νομίσματα τῆς πόλεως Ποτιδαίας)

Imhoof) ἀπενεμήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ Sestini (Lett. num. cont., VII, σελ. 15) τῇ Φιλέξ, Μακεδονικῇ πόλει, ὑπὸ δὲ τοῦ Cadalvene (Recueil, σελ. 23, Πίν. I, 9) τῇ Φιλέξ τῆς Θράκης. Δὲν ἀμφιβέλλω ὅμως ὅτι τὸ μέλλον θέλει δικαιοῦσαι καὶ τὴν περὶ τούτων γνώμην τοῦ Imhoof, ἀποφαινομένου (ἐνθα ἀνωτέρω) ὅτι καὶ ταῦτα ἀνήκουσι ἀγνώστῳ τινὶ μέχρη τοῦδε βασιλεῖ τῶν Ὀδρυσῶν, ΦΙΑΗ(τα) ἢ ΦΙΑΗ(μονος) ἢ ὁμοίως πως καλουμένῳ.

¹ Ἀρ. 23 (γράμμ. 16, 91) ἐκ τῆς συλλ. Imhoof. — Ἀρ. 24, (γράμμ. 17, 15) συλλ. Βιέννης. — Ἀρ. 25, συλλογὴ H. Weber ἐν Λονδίνῳ.

¹ Ἀρ. 14 καὶ 15, συλλ. Βερολίνου. — Ἀρ. 16, συλλ. Imhoof.

² Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΑ ἢ ΦΙΑΗ (Πίν. 8, ἀρ. 13 συλλ.

καὶ ἀρ. 27-28¹ (Νομίσματα Ἀρχελαίου βασιλέως Μακεδονίας) θέλει συνολογήσει ἀμέσως ἐμοὶ ὅτι ὁ μὲν κύριος αὐτοῦ τύπος, ὁ ἱππεύς, εἶνε πιστῶς ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 27 καὶ 28 νομισμάτων Ἀρχελαίου τοῦ πρώτου τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 413-399 π.Χ. βασιλεύσαντος τῶν Μακεδόνων· ὁ δὲ ἐπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοilon τετράγωνον, εἶνε ἐπίσης ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν ὑπ' ἀρ. 23-25 νομισμάτων τῆς Ποτιδαίας, τῶν κατὰ αἰῶνα ὅλον ἀρχαιοτέρων τῶν τοῦ Ἀρχελαίου. (Διὰ τὴν χρονολογίαν πβλ. Head Hist. num. σελ. 188). Τοιοῦτόν τι ἐπὶ γνησίων νομισμάτων εἶνε ἐντελὲς ἀδύνατον. Ἄν τὸ νόμισμα τῆς ἐν Βερολίῳ συλλογῆς ἦτο γνήσιον, ἔπρεπε πάντως νὰ φέρῃ ἀντὶ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου ὁπισθότυπον ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως Ἀρχελαίου, ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ καὶ τέχνης ἀνεπτυγμένης, ἥ, τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου παραμένοντος, ἱππέα τῆς αὐτῆς ἀρχαϊκῆς ἐργασίας τοῖς νομίσμασι τῆς Ποτιδαίας. Τὸ κίβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου διακρίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐκτελέσεως τῆς ἀντιγραφῆς, ὑπὸ τοῦ ἄλλως λίαν ἐπιτηδείου κίβδηλοποιοῦ. Οὕτω ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἱππέως καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου ἀναγνωρίζει ὁ μετ' ἐπιστάσις ἐξετάζων τὰς λεπτομερείας τοῦ νομίσματος τὴν χεῖρα τοῦ κίβδηλοποιοῦ. Εὐκολώτερον δ' ἀνακαλύπτει αὐτὴν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου, οὗτινος τὰς ἐκ τοῦ χρόνου ἀποτριβὰς καὶ τὴν ἀμελῆ ἐκτέλεσιν εἰς μάτην προσεπάθησε ν' ἀπομιμηθῇ ὁ κίβδηλοποιός. Πρὸς δὲ τὸ περὶ τὸ ἔγκοilon τετράγωνον πεδίον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἔχουσι τὴν σχεδὸν γλοιώδη λειότητα, τὴν πάντοτε τὰ κίβδηλα νομίσματα χαρακτηρίζουσιν. Τέλος ἡ ἐπιγραφή ΑΕΡ|Μ|Η|ΝΑ|Ο, οὐχὶ μόνον ἐτέθη περὶ τὸν ἱππέα τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, πρᾶγμα ἄγνωστον ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας ἀλλὰ καὶ εἶνε γεγραμμένη διὰ χαρακτηρῶν οὐς οὐδεὶς ἐπιγραφικός, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, θὰ παραδεχθῇ ὡς ἀνήκοντας τῇ ἐποχῇ τοῦ τετραγώνου ἐγκοίλου, πρὸς ὃ εἶνε ἀδύνατον νὰ συμβιβάσῃ τις αὐτούς.

Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ περὶ τοῦ ἐν Παρίσις νομίσματος (Πίν. 8, 22).

¹ Ἀριθ. 27 (γραμμ. 16, 91) συλλ. Imhoof.—Ἀριθ. 28, (γραμμ. 13, 45) συλλ. Löbbecke.

Δηλονότι οἱ μὲν χαρακτῆρες τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε, ὡς βλέπει τις εὐκόλως, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ νομίσματος (500 περίπου π. Χ.)· τῶν δὲ τύπων ὁ μὲν κύριος εἶνε προφανεστάτη, ἂν καὶ ἀδέξιος, ἀντιγραφή τοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς μακεδονικῆς πόλεως Σερμύλης, ὧν δύο κομμάτια ἀπεικονίσθησαν ἐν Πίν. 8 ὑπ' ἀρ. 20-21¹, τύπου οὗ εἰς μάτην ἀποπειράται ὁ κίβδηλοποιός ν' ἀποδώσῃ τὸν ἀρχαϊκὸν χαρακτῆρα· ὁ δὲ ἐπίσθιος τύπος, τὸ ἔγκοilon τετράγωνον, εἶνε ἀντιγραφή· οὐχὶ πλέον ὡς ἔπρεπε τοῦ ὁπισθοτύπου τῶν νομισμάτων τῆς αὐτῆς Σερμύλης τοῦ ἐν σχήματι κεκαμμένου ἐγκοίλου σταυροῦ (svastika), ἀλλὰ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου τοῦ ἐπὶ τῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου κυρίως ἀπαντῶντος. (Ἴδε Ἀρχ. Ἐφημ. 1889, Πίν. 1, ἀρ. 1). Ὡστε καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἀμαθῶς ἐκ δύο διαφόρων, ὅλως ἀσυμβιβάστων νομισμάτων, ἠρύσθη ὁ κίβδηλοποιός τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν κατεσκευάσεν τὸ νόμισμα αὐτοῦ.

Τὸ κίβδηλον τοῦ νομίσματος τούτου καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον ἰκατέστησεν ἡμᾶς προσεκτικούς ὁ Imhoof-Blumer. Ἐχει δηλαδὴ ἐπὶ τῆς περιφερείας πολλὰς μικρὰς σχισμάδας καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου λειότητα σχεδὸν γλοιώδη, ἅτινα εἰσὶν ἐν γένει διακριτικὰ σημεῖα τῶν κίβδηλων νομισμάτων.

Ἐρωτῶμεν νῦν πόθεν παρέλαβεν ἡ πῶς ἐπενόησεν ὁ κίβδηλοποιός τὸ παράδοξον ὄνομα Ἀερμύνης, τὸ ἄλλως τε καὶ γλωσσικῶς ἀδύνατον. Ἡ ἀπάντησις εἶνε [εὐ]κολος. Τὰ νομίσματα τῆς Σερμύλης (ἀριθ. 20-21) φέρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν <ΕΡΜΥΝΙΑΟ—Ν (=Σερμυλιάων), μετὰξὺ τῶν ποδῶν τοῦ καλπάζοντος ἱππέως. (Μόνον τὸ Ν εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ πεδίῳ δεξιᾷ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου). Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἦτο πάντοτε δυσανάγνωστος ἐπὶ τῶν τέως γνωστῶν κομματίων. Οὕτω οἱ Friedlaender (Zeit. f. Num. VI, 235), Head (Hist. Num. 184) κλπ. ἀνέγνωσαν αὐτὴν <ΕΡΜΥΝΙΑΚΟΝ (κατὰ τὸ Βισαλτικόν, Φαιστικόν, Σελγικόν κττ.). Μόλις δ' ἐπ' ἐσχάτων ἀνεγνώσθη ὀρθῶς, χάρις εἰς δύο νέα κομμάτια, ὧν τὸ μὲν ἀπέκτησεν ἡ συλλογὴ τῶν Παρισίων, τὸ δὲ ὁ κ. W. Greenwell

¹ Ἀριθ. 20, συλλογ. L. de Hirsch ἐν Παρίσις. — Ἀριθ. 21, συλλ. Παρισίων.

(Num. Chr. 1890, σελ. 11), ἀνεγνώσθη ὀρθῶς <ΕΡΜΝΛΙΑΟΝ, κατὰ τὰ μακεδονικὰ ΑΙΝΑΟΝ, ΙΧΝΑΟΝ, ΜΙΝΔΑΟΝ, ΤΕΡΩΝΑΟΝ, ΔΙΚΑΟΝ¹. Φαίνεται λοιπὸν βέβαιον ὅτι ὁ κιβδηλοποιὸς εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἐν τῶν σπανίων τούτων νομισμάτων τῆς Σερμύλης καὶ ἐκ παλαιογραφικῆς ἀμαθίας τὸ μὲν πρῶτον γράμμα < ἐξέλαβεν ὡς Α πλαγίως τεθειμένον (<), τὰ δὲ ΓΙ ὡς Ν καὶ τὸ V ὡς Η! ἔνεκεν τοῦ δυσαναγνώστου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀγνοῶν δὲ τὴν μόλις πρὸ τινος γενομένην ἀπόδοσιν τῶν νομισμάτων εἰς Σερμύλην καὶ ἐκλαβὼν αὐτὰ ὡς νομίσματα βασιλέων ἔνεκεν τῆς ὁμοιότητος τοῦ τύπου τοῦ ἱππέως πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν μακεδόνων βασιλέων ἱππέα· τέλος παραβλέψας εὐκόλως τὸ τελικὸν Ν ἔνεκεν τῆς κατὰ μέρος θέσεως αὐτοῦ (παράβαλε τὸ ὑπ' ἀρ. 20 νόμισμα), μετέγραψε τὴν ἐπιγραφὴν <ΕΡΜΝΛΙΑΟ—Ν

διὰ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑ

καὶ τῶν ΑΕΡΜΗΝΑΟ

Φαίνεται δ' ὅτι ἐξέλαβεν τὸ ΑΕΡΜΗΝΑΟ ὡς γενικὴν ὁμοίαν ταῖς ἐπὶ ἀρχαιοτέρων μακεδονικῶν νομισμάτων ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ('Αλεξάνδρου Α', 498-454 π. Χ.), ΑΡΧΕΛΛΑΟ ('Αρχελάου, Α', 413-399 π. Χ.), ΑΕΡΟΠΟ (= 'Αερόπου, 396-392 π. Χ.).

Γ'.) Ο ΚΑΛΧΑΣ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΑΥΤΟΥ. ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ.

(Πίν. 8, 29-31).

Υπ' ἀριθ. 29-31 ἀπεικονίσθησαν τρία ἐκ τῶν σπανίων νομισμάτων τῶν ἐν Βιθυνίᾳ Καλχηδονίων. Τὸ πρῶτον εἶνε δραχμὴ ἀττικοῦ συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 3,80) καὶ ἀπόκειται ἐν τῇ ἐν 'Οξφόρδῃ Βοδλεϊανῇ συλλογῇ· τὸ δεύτερον εἶνε ἡμίσεια δραχμὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, (σταθμ. γραμμ. 1,88) καὶ ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ συλλογῆς τῶν Μεχταριστῶν. Τέλος τὸ τρίτον εἶνε χαλκοῦν κέρμα ἐκ τῆς συλλογῆς Imhoof-Blumer. Τὰ νομίσματα ταῦτα τοῦτο παρέχουσι κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς, ὅτι οὔτε τὸ πότε ἀκριβῶς ἐκό-

πησαν εἶνε γνωστὸν, οὔτε τίνας παριστῶσιν οἱ τύποι αὐτῶν.

Περὶ τοῦ πρώτου παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς τέχνης μόνον βασιζόμενοι οἱ Head (Hist. Num., 438) καὶ Wroth (Catalogue of the Brit. Mus., Pontus, Paphlagonia, Bithynia etc., σελ. 124), τάσσουν αὐτὰ εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος. Λεπτομερὲς ὅμως μελέτη τῆς νομισματικῆς τῆς Καλχηδόνος καὶ Βυζαντίου καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν τῆς πάντοτε σχεδὸν ταυτιζομένης διδάσκει, φρονῶ, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ἀκριβέστερον ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ 439 μέχρι 416 π. Χ. χρονικῷ διαστήματι.

Πρὸ τοῦ 440 π. Χ., δηλ. οὐδεμία ὑπάρχει θέσις κατατάξεως οἰουδῆποτε τῶν νομισμάτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων. Ἐν ἔτει ὅμως 440 τὸ Βυζάντιον ἀπέστη, συγχρόνως τῇ Σάμῳ κατὰ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας (Θουκυδ., Α. 115) μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 439 πτώσιν τῆς Σάμου «ξυνέβησαν, ὡς λέγει ὁ Θουκυδίδης (Α. 117), καὶ οἱ Βυζάντιοι ὤσπερ καὶ πρότερον ὑπήκοοι εἶναι». Ἄν καὶ ἡ συνεπεία τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐλευθερία τοῦ Βυζαντίου δὲν διήρκεσεν πολὺ, παρουσιάζει ὅμως τὸ ἀρχαιότερον χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ἡ πόλις ἠδύνατο νὰ κόψῃ ἴδια νομίσματα, ὡς τεκμήριον τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα ἐκόπησαν πάντες, φρονῶ, οἱ περίφημοι σάδάρεοι τῶν Βυζαντίων, οἱ μὴ δυνάμενοι μὲν νὰ ὦσιν μεταγενέστεροι τοῦ 416 π. Χ., ὅτε ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκόπησαν τὰ ἀρχαιότερα ἀργυρᾶ τῶν Βυζαντίων νομίσματα, ἀναφερόμενοι δὲ ἐν Ἀριστοφάνους *Νεφέλαις* (στ. 248), αἵτινές εἰσι τοῦ ἔτους 423 π. Χ., καὶ ἐν *Πεισάνδρῳ* Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ (Πολυδεύκης 9, 78) ὅστις ἔγραφεν ἀπὸ τοῦ 427 π. Χ. Ἡ καθ' ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἐποχὰς παρακολουθήσασα τὴν πολιτικὴν τῶν Βυζαντίων πόλιν τῶν Καλχηδονίων, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἐτόλμησε ν' ἀποστατήσῃ, καθ' ὃν χρόνον καὶ τὸ Βυζάντιον. Τοῦλάχιστον οὐδεμία τῶν πηγῶν παρέχει τι τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ νὰ εἰκάζωμεν τοιοῦτόν τι. Ἀπ' ἐναντίου μάλιστα φαίνεται ὅτι παρέμεινε πιστὴ τοῖς Ἀθηναίοις, τοῦθ' ὅπερ κατὰ συνέπειαν θὰ συνεπέφερε τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπομένως μείζονα ἐλευθερίαν διὰ τοὺς Καλχηδονίους, οἵτινες μισούμενοι τοὺς Βυζαντίους θὰ ἔκο-

¹ Imhoof-Blumer, Monn. Grecques, σελ. 63 καὶ 74.

ψαν τὰ περὶ ὧν πρόκειται νομίσματα, ἅτινα ἐξετάζομενα ἐν συγκρίσει πρὸ τὰ τῶν Βυζαντίων δεικνύουσι τὸ ἐπικρατήσαν ἐν τῇ πόλει πολιτικὸν πνεῦμα. Διότι ὡς οἱ σιδάρεοι ἦσαν νόμισμα ἀπομιμούμενον τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων (ἴδ. Πολυδ. 7, 105: *ὁβελοὶ σιδηροῦ, νόμισμα σιδηροῦν τὸ Λακεδαιμονίων καὶ Βυζαντίων*), οὕτω τὰ νομίσματα ταῦτα τῶν Καλχηδονίων ἐκόπησαν κατὰ τὸ ἀττικὸν σύστημα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ σύγχρονα τῶν Βυζαντίων, καὶ τὰ μεταγενέστερα ἀμφοτέρων, τὰ ὄντα περσικοῦ συστήματος. Αὐτοὶ δ' οἱ τύποι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅλα τῶν κατόπιν ἐποχῶν, οὐδεμίαν ὁμοιότητα παρουσιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν νομισμάτων τῶν Βυζαντίων. Τέλος ἡ σπανιότης αὐτῶν ἐνδεικνύει ὅτι ἐκόπησαν μόνον διαρκοῦντος βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, οἷον εἶνε ἐκεῖνο ἐν ᾧ τάσσομεν αὐτά.

Εἶπομεν δ' ὅτι δὲν δύνανται νὰ ᾧσιν μεταγενέστερα τοῦ 416 π. Χ., ἕνεκεν τῶν ἐξῆς. Μετὰ τὸ 439 ἀμφοτέραι αἱ πόλεις παραμένουσι πισταὶ τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἄλλως τε ἐθαλασσοκράτουν. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π. Χ.) εὐρίσκουμεν τοὺς Βυζαντίους ἀκολουθοῦντας τοὺς Ἀθηναίους, ἐν ἔτει δὲ 424 π. Χ. τὴν Καλχηδόνα χρησιμεύουσιν ὡς καταφύγιον τῷ Ἀθηναϊκῷ στόλῳ (Θουκυδ. 4, 75). Ἐν τούτοις ἀμφοτέραι αἱ πόλεις δὲν παρέμενον ἀσμένως ὑπὸ τὴν πιεστικὴν καὶ προσβλητικὴν ἀποβάσαν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἰσχυρὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον. Ὡς τόσαι δ' ἄλλαι πόλεις εὐκαιρίαν ἐζήτουν ν' ἀπαλλαχθῶσι τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας. Οὕτω βλέπομεν αὐτὰς αἰφνης ἐν ἔτει 416 π. Χ. ὅποτε οἱ Ἀθηναῖοι διετέλουν ὅλως ἀπησχολημένοι ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ τῶν Συρακουσίων ἐκστρατείας, νὰ πράττωσιν ὡς ἂν ἦσαν ἐντελῶς ἐλεύθεροι. Συμμαχήσασαι δηλαδὴ καὶ παραλαβοῦσαι Θρᾷκας ἐστράτευσαν εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἥς τὴν μὲν χώραν ἐπόρθησαν πολλὰ δὲ τῶν μικρῶν πολισμάτων ἐκπολιορκήσασαι ἐξετέλεσαν πράξεις ὡμοτάτας, κατασφάζασαι τοὺς κατοίκους.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τῆς μεγάλης λείας ἣν ἐξ αὐτῆς ἐπορίσθησαν οἱ σύμμαχοι, ἐκόπη πάντως, φρονῶ, ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μέχρι ἡμῶν περισωθέντων δραχμῶν περσικοῦ συστήματος, τῶν φερουσῶν

πάντας τοὺς χαρακτῆρας νομισμάτων κοπέντων συγχρόνως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τῶν δύο πόλεων. Εἰσὶ δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ συστήματος, τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἡδύνατό τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ νομισματοκοπείῳ ἢ ὅτι ἐχαράχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, τόσον ἀλλήλως ὁμοιάζουσιν. Ὡς δ' ὁ Head καὶ Wroth (ἐνθα ἄνωτέρω) ὀρθῶς παρατήρησαν, εἰς μεταγενέστεραι τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται δραχμῶν καὶ ἡμιδράχμων τῆς Καλχηδόνας, τοῦ ἀττικοῦ συστήματος (439-416 π. Χ.). Πρὸς δὲ τὰ πολυάριθμα ὑστερόσημα ἅτινα φέρουσιν, εὐρισκόμενα καὶ ἐπὶ τῶν συγχρόνων περσικῶν σίκλων (Head, Hist. num., σελ. 230) δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκουσι τῇ παρούσῃ ἐποχῇ. Τέλος διακρίνονται τῶν ἐπομένων καὶ ὑπὸ τοῦ διαφόρου αὐτῶν νομισματικοῦ συστήματος, ὅπερ ὃν περσικὸν ἀντὶ τοῦ προηγηθέντος ἀττικοῦ, ὑποδεικνύει τὸ ἀποστατικὸν πνεῦμα τὸ ἐπικρατήσαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι, καὶ τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας προσέγγισιν (Παρόλ. καὶ τὰς ἐν ἔτει 411 καὶ 410 φιλικὰς σχέσεις τῶν Καλχηδονίων καὶ Βυζαντίων πρὸς τὸν σατράπην Φαρνάβαζον). Ἄλλως τε ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων κατ' οὐδὲν αἱ πόλεις ἐφοβοῦντο τοὺς Ἀθηναίους, ὧν, συνεπεία τῆς ἐν Σικελίᾳ μεγάλης καταστροφῆς, « συνέβη τὴν ἡγεμονίαν καταφρονηθῆναι¹ ».

Προκειμένου δεύτερον περὶ τῶν τύπων τῶν περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται νομισμάτων σημειώμεν ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ νομισματικοὶ π. χ. οἱ Pellerin, Eckhel, (D. N. V. II, 411) Mionnet (II, σελ. 421 καὶ Supplement V, σελ. 25), Leake, (Num. Hell. Asiat. Greece, σελ. 40) Head (Hist. Num. σελ. 438) κλπ. κλπ. οὐδεμίαν προτείνουσιν αὐτῶν ἐρμηνείαν. Μόνος ὁ Wroth (ἐνθα ἄν.) ὑποτίθησιν ὅτι ἴσως ἡ μὲν πρώτη τῶν κεφαλῶν ἀπεικονίζει τὸν Δία, ἡ δὲ δευτέρα τὸν Ἀπόλλωνα. Ἀλλ' ὡς βλέπει τις εὐκόλως, οὐδὲν ἔχουσιν αὐταὶ τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς τοιαύτας, ἐπομένως ἡ ἐρμηνεία αὕτη εἶνε ὅλως ἀβάσιμος. Φρονῶ ὅτι ἡδύνατό τις νὰ ἀντιπροτείνῃ τὴν ἐξῆς.

Ὡς βλέπει τις, ἀμφοτέραι αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ἔχουσιν τὸ χαρακτηρίζον αὐτὰς ὡς κεφαλὰς θεῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκόπησαν δὲν ἐπιτρέπει νὰ σκερθῶμεν ὅτι εἰσὶν προσωπογραφίαι

¹ Διοδώρ., XIII, 34.

ιστορικῶν τινων προσώπων, τῆς συνηθείας ταύτης, ὡς γνωστόν, μόνον ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου εἰσαχθείσης ἐν τῇ νομισματικῇ, ἀπομένει ἡμῖν ἀναγκαίως νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὰς ὡς παριστώσας δύο τῶν ἐγγχωρίων τῇ Καλχηδόνι ἡρώων. Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἡλικία τῶν ἀπεικονιζομένων, ὧν ὁ εἷς ἀνὴρ τέλειος καὶ ὁ ἕτερος νεανίσκος, ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι εἰσὶ συγγενεῖς τινες, πατὴρ καὶ υἱὸς ἴσως, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον συγγενεύουσι διὰ τῆς ταυτότητος τοῦ ὀπισθοτύπου, κοινοῦ ὄντος δι' ἀμφοτέρας τὰς κεφαλὰς, καὶ διὰ τοῦ ὅτι ἀμφοτέρα τὰ νομίσματα ἐκόπησαν συγχρόνως τὸ μὲν ὡς δραχμὴ τὸ δ' ὡς ἡμίσεια τοιαύτη.

Τίνες ὁμῶς ἤρωες πρέπει νὰ ζητηθῶσι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Καλχηδονίων. Κατὰ παράδοσιν τινα, διασωθεῖσαν παρὰ Ἡσυχίῳ τῷ Μιλησίῳ (§ 21) ἡ Καλχηδὼν ἐκλήθη «ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντεως ὕστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου». Ἐξ ἄλλου γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κάλχας ἦτο κάτοικος τῶν Μεγάρων (Παυσ. Α. 41, 1), ἅτινα πάλιν ἦσαν ἡ μητρόπολις τῶν Καλχηδονίων¹. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ὡς οἱ Βυζάντιοι ἀπεικονίζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην Βύζαντα τὸν Μεγαρέα, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κερόεσσαν ('Αρχ. Ἐφημ. 1889, σελ. 71, 79), ἢ ὡς οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονικῆς πόλεως Αἰνέας, ἀπεικονίζον ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸν κτίστην Αἰνείαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀσκάνιον (Friedlaender, Monatsb. der Berl. Akad. Nov. 1878 καὶ ἐν Zeitschr. f. Num. VII, p. 222—Imhoof-Blumer Monn. Grecques, p. 62-63), οὕτω καὶ οἱ Καλχηδόνιοι ἀπεικόνισαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸν κτίστην τῆς πόλεως τῶν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Κάλχαντα, τὸν μάντιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων Κάλχας καὶ Καλχηδὼν τὸ ἀρχαῖον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ διδασκάλου τοῦ Κάλχαντος, ὅπερ ἐκέκτητο ἡ πόλις (Λουκιανοῦ Ψευδομάντις 10)· ὁ τροχὸς ὁ χρησιμεύων ὡς ὀπισθότυπον τῶν νομισμάτων, ὁ ἀναφερόμενος καθ' ἃ πολλοὶ παραδέχονται εἰς τὸν *μαντικὸν κύκλον* (Revue Numism.

1888, σελ. 496)· ἡ ὁμοιότης, καθ' ἡλικίαν τοῦλάχιστον, τῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων πρεσβυτέρας κεφαλῆς, πρὸς τινὰς τῶν γνωστῶν ἡμῖν μεταγενεστέρων παραστάσεων τοῦ Κάλχαντος¹· τέλος δὲ παράδοσις τις σχετίζουσα τὸ ἐπίνειον τῶν Καλχηδονίων Χρυσόπολιν, πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὴν Χρυσήϊδα, ἐπομένως καὶ πρὸς τὸν Κάλχαντα (Στεφ. Βυζ., Χρυσόπολις, κλπ.), συντρέχουσι φρονῶ, εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι παραδεκτὴν τὴν προτεινομένην ἐνταῦθα ἐξήγησιν τῶν τύπων.

Δ'.) ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΡΗΤΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΝ.

(ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ).

Τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον (Πίν. 8. 1) νόμισμα, οὗ ὅμοιον, ἀλλὰ δυστυχῶς κακῆς διατηρήσεως, κέκτηται καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐθνικὴ συλλογὴ, εὐρίσκετο πρὸ τινων μηνῶν ἐν ταῖς χερσὶν ιδιώτου τινός. Ἐπισταμένως αὐτὸ ἐξετάσας ἐπίσθην ὅτι εἶνε *κρητικόν*. Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου, ἄς συγκρίνῃ αὐτὸ πρὸς τὰ νομίσματα τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ ἡμῶν Numismatique de la Crète ancienne, σελ. 305, 3-5, Πίναξ XXIX, ἀρ. 8-10, τὰ κατὰ τέχνην, τύπους, καὶ σταθμὸν ὁμοιότατα. — Ἰδοὺ ἡ περιγραφή αὐτοῦ.

Α. 18. — Κεφαλὴ βοῦς μετὰ τοῦ τραχήλου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἀρ. ΟΨ ἐκ τῶν ἄνω. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.

Οπ. — Τρίαινα ἄνευ στελεοῦ, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Σταθμός, γραμμ. 4,979. (Τὸ ἐν Ἀθήναις, γρ. 4,73· τρίτον δὲ ἐν τῇ συλλογῇ Löbbecke, γρ. 4,83).

Ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι πρωτοφανὲς καὶ σπουδαῖον εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἥς τὸ μὲν πρῶτον γράμμα, ἔνεκεν τοῦ ἐπομένου συμφώνου πρέπει ἀντὶ θ ν' ἀναγνωσθῇ Ω ἢ Ο, δηλαδή ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν Λυττίων (ἰδ. Num. de la Crète, σελ. 231-232, ἀρ. 12-26), τοῦ θ πιθανῶς ἐν τῇ ἐπιχαραξάσῃ πόλει ἔχοντος τὸ σχῆμα Θ ὡς ἐν Ἐλευθερναιῖς τῆς Κρήτης (Num. de la Crète, σελ. 130, 1). Τὸ δεύτερον γράμμα Ψ¹ εἶνε γνωστὸν

¹ Σημειωτέον ὅτι καθ' ἃ ὁ Εὐστάθιος λέγει (σχόλια εἰς Διονύσιον 803) ὁ Ἀρριανὸς ἔγραψεν ὅτι ἡ Καλχηδὼν ὀνομάσθη ἀπὸ υἱοῦ τινος τοῦ Κρόνου, ἅψ' οὗ ἐκλήθη πρῶτον ὁ παραρρέων ποταμός, καὶ κατόπιν αὕτῃ ἡ πόλις. Πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ τὰ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ: «Καλχηδὼν, ἐκλήθη ἀπὸ Κάλκιδος τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ».

¹ Gargiulo, Musée de Naples, Πίν. 24.

¹ Τὸ τυπογραφικόν τοῦτο στοιχεῖον δὲν ἀποδίδει ἐντελῶς τὸ σχῆμα

ὑπὸ τὰ σχήματα Ψ καὶ Υ ὡς = τῷ ψ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀλφάβητοις τῆς Ἀλικαρνασοῦ, Ἐφέσου, Τέω, Παμφυλίας, Χίου, Μαρωνείας, Κορίνθου, Μιλήτου καὶ Σελινοῦντος· ὡς = τῷ χ δὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις τοῖς Εὐβοίας, Βοιωτίας, Λοκρῶν, Φωκίδος, Θεσσαλίας, Λακωνίας, Ἀρκαδίας, Ἀργολίδος, Ἡλίδος καὶ Κεφαλληνίας. Ἐν Κρήτῃ ὁμοῦς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστον καὶ διὰ τοῦτο ὁ Kirchhoff (Griech. Alphab. 4^η ἐκδ. σελ. 180) συγκατέλεξεν αὐτὴν μεταξὺ τῶν χωρῶν, ὧν δὲν εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ περιέχουσαι τὰ μὴ φοινικικὰ στοιχεῖα Φ, Χ καὶ Υ.

Νῦν ὁμοῦς τὸ προκείμενον χρητικὸν καὶ ἕτερον ἐπίσης χρητικὸν ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν . . ΞΥΞ, δεικνύουσιν ὅτι ἡ κατὰ τάξιν τοῦ Kirchhoff πρέπει νὰ τροποποιηθῇ¹.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀναγνώσεως, ταῦτα. Τίνος ὁμοῦς πόλεως τὸ ὄνομα ὑποκρύπτεται ὑπὸ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀδυνατῶ ἐντελῶς νὰ ποφανθῶ, διότι οὐδὲν μεθ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας μου ὄνομα πόλεως προσαρμόζον ἡδυνήθη νὰ εὑρω.

I. N. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Δημοσιεύσαντα ἀνωτέρω (σελ. 81-82) τὸ ὑπ' ἀριθ. 50 κολοβὸν ψήφισμα μὲ διέλαθεν ὅπως ὁ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθος, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Μυλωνᾶ δημοσιευθεὶς (*Bull. de Corr. hellén.*, 1888, σελ. 144)¹ ἐν ᾧ φέρεται ἀναγεγραμμένος ὡς γραμματεὺς ὁ Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος, ἦτοι αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις βεβαίως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ λίθῳ ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένος. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος καὶ τὸ περιωθὲν τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ψηφίσματος μέρος ἡδύνατο κάλλιστα νὰ συμπληρωθῇ ὥδε πῶς

Ἐπὶ Καλλιμάχου ἄρχοντος· ἔδοξεν τῷ Δήμῳ
Πανδιονίς (;) ἐπρυτάνευσεν· Διεύχης Δημάρ-
χο² Φρεάρριος ἐγραμμάτευσεν· τῶν Προέδρων
ἐπεψήφισεν] δὲ Γαργήτιος.

Ἱεροκλείδης Τιμοστράτου Ἀλωπεκῆθεν [ε-
ἶπεν ἄρι:]στα ἔχει τῷ Δήμῳ
. ὁ; ἐλευσι-
νίων;]. χω-
.

Οἶκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 107 ἐν τῷ C. I. A., II, 1, δημοσιευθέντι λίθῳ τὸ ὁ-

νομα τοῦ γραμματέως πρέπει κατὰ τὰ προειρημένα νὰ συμπληρωθῇ, ἦτοι Διεύχης Δημάρχου Φρεάρριος. Ἀλλὰ ταῦτα οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξια ἴσως φανῶσιν ὄντα. Σημειώσεως ὁμοῦς ἄξιον φαίνεται, ἐμοὶ τοῦλάχιστον, ὅν, ὅτι ἔχομεν τρία ψηφίσματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος (τὰ δύο μάλιστα καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναντιρρήτως εἰρημένα ἀνδρὸς καὶ ἴσως καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πρυτανευούσης φυλῆς), ὧν τὸ τυπικὸν τοσοῦτον εἶναι διάφορον.

Εἶχον δὲ τυπωθῇ ἤδη, ὅσα καὶ φέρονται ἀνωτέρω (σελ. 124) τετυπωμένα περὶ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι Προστώου, ὅταν παρετήρησα ὅτι ἡ λέξις εὑρηται ἤδη ἐν Ψευδοπλουτάρχῳ (V. X. O., 838)· λέγεται ὁλῆ. ἐκεῖ ὅτι ὁ Τιμόθεος ὁ τοῦ Κόνωνος εἶχεν ἀναθέσει ταῖς θεαῖς ἐν Ἐλευσίνι ἔμπροσθεν τοῦ προστώου εἰκόνα χαλκὴν τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἰσοκράτους ὑπὸ τοῦ Λεωχάρους ποιηθείσαν (παράβ. καὶ Brunn, K. G., 1, σελ. 386, 389).

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 17^η Ἰανουαρίου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

(Ἐξεδόθη τῇ 28^η Ἰανουαρίου 1891.)

τοῦ γράμματος, οὗ οἱ δύο βραχίονες εἰσὶν ἀνωτέρω καὶ μᾶλλον ὀριζοντίως.

¹ Μοὶ ὑπέμνησεν αὐτὸν φιλοφρόνως ὁ κ. Foucart.

² Ἐγραψα οὕτως καὶ ὅχι Δημάρχου (ὅπως ἦδη ἐν τῷ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως λίθῳ φέρεται γεγραμμένον) χάριν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γραμμάτων τοῦ στίχου. Ἀλλὰ καὶ ἐν μεταγενέστεροις ἔτι χρόνοις ἀπαντᾷ ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ ὀ ἀντὶ τῆς διφθόγγου ΟΥ ἐπὶ λίθων εἰς μεμονω-

μένα παραδείγματα, ἐνῶ συνηθεστάτη ἔτι ἦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος.

¹ Num. de la Crète ancienne, σελ. 331, 2, Πίν. XXXI, 13. Τὴν ἐπιγραφὴν τούτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Winterthur ὅχι ἀκριδῶς μετεγράψαμεν. Ὁ Imhoof ἐξετάσας αὐτὸ καὶ πάλιν τὴν παρακλήσει ἡμῶν ἀναγινώσκει -ΞΥΞ, τοῦ δευτέρου στοιχείου ὄντος ἐντελῶς ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ νῦν δημοσιευμένου.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι παρατηρήσεις εἰς τὰς ἀρχαίᾳς ἐπιγραφὰς τῆς Κρήτης ἔμελλον νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ ἀπὸ πολλοῦ ἀπασχολούσῃ ἡμᾶς πραγματείᾳ περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου. Ἐπειδὴ δὲ παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀναβληθῇ ἐπ' ὀλίγον ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς, σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν ταύτας διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, ἵνα ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν παρασκευαζόντων νέας ἐκδόσεις τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν.

ΓΟΥΤΥΝΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ

I. 12 : αἱ δ' ἀννίοντο μὲ ἄγεν, τὸν δικαστὰν ὁμνύντα κρίνεν, αἱ μὲ ἀποπονίοι μαῖτους.

Ὁ Zitelmann σελ. 86 ἐρμηνεύει: wenn der Beklagte behauptet, er habe den Menschen nicht bei sich, also: er habe ihn innerhalb der drei Tage [zurückgegeben: Ἄλλ' ἡ προηγούμενη διάταξις (I, 9) τὸ δὲ κρίνον τὸν δικαστὰν ὁμνύντα κρίνεν προβλέπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ἀπόλυσις τοῦ ἀπαχθέντος ἤθελεν ἀμφισβητηθῇ. Διὸ νομίζομεν ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ ἄγεν ἐνταῦθα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀμφισβήτησις περὶ τῆς κατοχῆς τοῦ ἀπαχθέντος, δηλαδὴ ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὅτι εἶχε καὶ πρότερον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ τὸν ἀμφισβητούμενον, ἐπομένως ὅτι δὲν εἶνε ἀπαγωγένος.

II. 16: αἱ κα τὰν ἐλευθέραν ἐπιπερεῖται οἴπεν ἀκεύοντος καδεστᾶ, δέκα στατέραν καταστασεῖ αἱ ἀποπονίοι μαῖτους.

Ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ὡς ἱκανοποίησις τοῦ κηδεστοῦ, οὗ τὴν κατοικίαν δὲν ἐσεβάσθη ὁ ἔνοχος, ὅχι τῆς γυναικὸς, ἥς προϋποτίθεται ἡ συγκατάθεσις, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ διατάξει στίχ. 20-27. Τὸ δὲ ἐπιπερεῖται δὲν ἀποβλέπει εἰς ἀπόπειραν μετὰ βίας, ἀλλὰ σημαίνει ὅτι ἡ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας. Οὕτως ἀναιροῦνται αἱ βεβιασμέναι ἐρμηνεῖαι τοῦ Bücheler σελ. 19, Zitelmann σελ. 107 καὶ ἄλλων, ἃς ἶδε ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Baunack σελ. 125 καὶ Gemoll σελ. 12.

III. 9: ὅ,τι δέ τις κ' ἀπομοσάνσαι παρέλει πέντε στατέραν καταστασεῖ καὶ τὸ κρῆος αὐτόν.

Ὅλως πλημμελὴς εἶνε ἡ ἐρμηνεία τοῦ Zitelmann σελ. 124, καθ' ἣν τίς εἶνε ὁ κατ' ἐντολὴν καὶ πρὸς ὄφελος τῆς διαzeugνυομένης γυναικὸς (ἀπομοσάνσαι) ἀφαιρῶν τι, διότι τότε θὰ ἦτο περίττη ἡ ἐπομένη διάταξις αἱ δὲ κ' ἀλλότριος συνεσάδδει, ἣν ἐπίσης κακῶς ἡρμήνευσεν, «ἐὰν τις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου ὑπεξαίρεσθαι τι πρὸς ἴδιον ὄφελος». Ἡ τοιαύτη ὑπεξαίρεσις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ κλοπή· περὶ κλοπῆς δὲ τελουμένης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διαζυγίου οὐδεμίαν ἀνάγκη εἰδικῆς διατάξεως ὑπῆρχε, διότι οὐδαμῶς διαφέρει τῆς ὑπὸ τὰς συνήθεις περιστάσεις τελουμένης. Ἐπειτα πρὸς τί ἢ πρόθεσις ἐν τῷ συνεσάδδει;

Καθ' ἡμᾶς ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία εἶνε ἡ ἐξῆς. Ἐὰν ἡ διαzeugνυομένη γυνὴ ὑπεξαίρεσθαι τι ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρός, καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ ὑπεξαίρεθέντος πράγματος (III 1-5). Ἐὰν δὲ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν σύζυγον, ἀλλ' εἰς αὐτήν, ὑποχρεοῦται νὰ ὁμώσῃ εἰδικὸν ὅρκον (III 5-8). Μετὰ τὴν ὅρκωμοσίαν τὸ ἀμφισβητούμενον ἀναγνωρίζεται ὡς ἰδιοκτησία αὐτῆς, ὁ δ' ἀφαιρέσας αὐτὸ (εἴτε ὁ ἀνὴρ εἴτε συγγενὴς τοῦ ἀνδρός) καταδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ εἰς ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος εἰς τὴν διακαιούχον (III 8-11).

Ἡ δ' ἐπομένη διάταξις αἱ δὲ κ' ἀλλότριος συνεσάδδει οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ἀλλὰ πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὰ ἀνωτέρω (III 1, κ. ἐξ.)· ἐπιβάλλεται δὲ δι' αὐτῆς ποινὴ εἰς τὸν διευκολύναντα τὴν ὑπεξαίρεσιν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς γυναικὸς.

III. 24: αἱ δὲ κα ἄτεκνον καταλείπει, τὰ τε Fὰ αὐτὰς ἔκεν κῶτ[ι] κ' ἐ[ν]υπάνει [τ]ὰν ἐμ[ί]ναν κα[ί] τ[ο] καρπ[ὸ] τὸ ἐνδ[ο]θεν πεδὰ τὸν ἐπιβαλλόντ[ον] μοῖραν.

Ὁ καρπὸς ὁ ἐνδοθεν εἶνε ὁ ἤδη συγκεκομισμένος καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἀποκείμενος. Ἀπορον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οἱ ἐρμηνευταὶ παριδόντες τὴν ἀπλουστά-

την ταύτην ἐρμηνείαν ἐπενόησαν ἄλλας ὅλως πλημμυεῖς· οἷον ὁ Bücheler σελ. 13 «τὸ ἄλλο εἰσὸδῆμα ἐκτὸς τῶν ἀγρῶν κτλ.», ὁ Baunack «vom Ertrag des Haus-besitzes», ὁ Zitelmann σελ. 122 «ὁ ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων κτημάτων τῆς γυναικὸς προερχόμενος». Ὁ Gemoll εὕρισκει τὴν φράσιν αἰνιγματώδη (raetselhaft)!

IV. 34 : αἱ κα μὲ Φοικεὺς ἐν Φοικεῖ ἐπὶ κόραι Φοικίον.

Δὲν ἐξαίρουνται τῆς διανομῆς αἱ κατοικίαι τῶν δούλων, ὡς νομίζει ὁ Zitelmann σελ. 137, ἀλλὰ μόνον τὰ εἰς τοὺς δούλους ἀνήκοντα ἐπιπλα (ἅ τί κ' ἐν ταῖς (σ)τέγαις ἐνέει).

V. 1 : γυνὰ ὁ[τ]εῖα κρέματα μὲ ἔκει ἔ[πα]τρόδ δόντος ἔ[α]δ[ε]λπιῶ ἔ[ἐ]πισπένσαντος ἔ[ἀ]πολα[κ]όνσα, αἱ ὁ-κ' ὁ Αἰθ[α]λεὺς (σ)ταρτός, ἐκοσμίον οἱ σὺν Κύ[λ]λοι, ταύτας μὲν ἀπολανκάνεν, ταῖδ' δὲ πρόθθα μὲ ἔ[ν]δικον ἔμεν.

Οὕτως ἐξέδωκε τὸ παρὸν χωρίον, ἀποδεχθεὶς ἐν μέρει τὰς συμπληρώσεις τοῦ Comparetti ὁ Baunack ἡρμήνευσε δὲ ὡς ἐξῆς. Wenn eine Frau Besitztümer <gegenwärtig noch> nicht hat, sei es, dass sie ihr der Vater vermacht hat, oder der Bruder, oder zugesichert hat, oder dass sie ihr als Erbteil zugefallen sind, <gemäss den Bestimmungen>, wie <sie festgesetzt wurden> als der Aithaleische Startos <die oberste Leitung hatte>, Kosmionten Kyllos und Genossen waren,—diese Frauen sollen sie erhalten, gegen die früheren aber soll nicht Klage anhängig gemacht werden.

Τὴν δὲ κοσμητείαν τῶν σὺν Κύλλῳ θεωρεῖ ὁ Baunack σελ. 129 ὡς τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, ὑπονοεῖ δὲ τὸ ἔργαται ὡς ῥῆμα τῆς διὰ τοῦ αἰ ἀρχομένης προτάσεως. Ἄλλ' ὅτι ἡ κοσμητεία αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν παρόντων νόμων, δύναται τις, νομίζομεν, μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνη ἐκ τῆς προηγουμένης διατάξεως (IV 48-52) ὅτεῖται δὲ πρόθθα ἔδοκε ἔ[ἐ]πέσπειρε, ταῦτ' ἔκει, ἄλλα δὲ μὲ ἀπολαν[κ]ά[ν]εν· διότι ἀφοῦ διὰ τῆς παρούσης διατάξεως καὶ αἱ μηδὲν λαβοῦσαι παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸ τῆς κοσμητείας τῶν σὺν Κύλλῳ ἀποβάλλουσι πᾶν δικαίωμα διεκδικήσεως, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνη πρότερον λόγος περὶ τῶν λαβοῦσων τι.¹ Δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπὸν ὅτι ἡ κοσμητεία αὕτη εἶνε

κατὰ τι παλαιότερα τῆς ἐκδόσεως τῆς Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου.

Τούτου οὕτως ἔχοντος δὲν ἦτο δυνατόν, νομίζομεν, ὁ νόμος νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἐπὶ τῶν πατρῶν κυριότητα τῶν πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν θυγατέρων κληρονομησάντων υἱῶν, ἂν οὗτοι εἶχον κεκτημένα καὶ ἀναμφισβήτητα δικαιώματα, πιστεύομεν δὲ μᾶλλον ὅτι πρὸ τοῦ παρόντος νόμου ὑπῆρχον μὲν διατάξεις περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τῶν ἀνυπάνδρων θυγατέρων, ἀλλ' ὅχι καὶ περὶ τῶν ὑπάνδρων.¹ Ἐκ τούτου φυσικὸν ἦτο νὰ ἐγερθῶσι δίκαι, ὧν ἄλλαι μὲν διελύοντο διὰ συμβιβασμοῦ, ἄλλαι δ' ἔμενον ἐκκρεμεῖς. Διὰ τοῦ παρόντος νόμου λοιπὸν αἱ μὲν παλαιότεραι τῆς ὀριζομένης χρονικῆς ἀφετηρίας δίκαι κηρύττονται παραγεγραμμένα, ἀναγνωρίζονται δὲ τὰ δικαιώματα τῶν ἐντεῦθεν αὐτῆς διεκδικουσῶν μερίδα, ἂν αὗται δὲν εἶχον πρότερον προικοδοτηθῇ ὅπωςδῆποτε, ἢ δὲν εἶχον διαλύσει τὴν δίκην διὰ συμβιβασμοῦ. Οὕτως ἡμεῖς ἐννοοῦμεν τὴν παροῦσαν διάταξιν, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν πρέπει νὰ γραφῇ αἱ ὁκ' ὁ Αἰθαλεὺς σταρτός ἐκοσμίον, ὑπονοουμένου τοῦ ῥήματος μὴ εἶχον νὰ συμπληρωθῇ δὲ ἐν στίχ. 4 ἀπολα[κ]όνσα (= ὡς ἀντάλλαγμα ἀντὶ τῶν ἀξιουμένων λαβοῦσα) ἀντὶ τοῦ ἀκατανοήτου ἀπολα[κ]όνσα.

Ἄλλων ἐκδοτῶν ἀναγνώσεις καὶ ἐρμηνείας προτιμῶμεν νὰ μὴ ἀναφέρωμεν.

V. 22 : αἱ δὲ κα μὲ τις εἰ τούτον, οἷς κ' ἐπιβάλλει, ὁπὸ κ' εἰ, τὰ κρέματα τούτος ἀναιέθθαι.

Οὔτε ἡ ἀνάγνωσις ὁπὸκ' εἰ τοῦ Comparetti, οὔτε τὸ ὁπὸ κ' εἰ τοῦ Bücheler παρέχουσιν ἀποδεκτὴν τινα ἐρμηνείαν.² Ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐν τῷ ὁπο τούτῳ ἔχομεν τὴν γενικὴν τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὅτις, ἥς νεώτερος τύπος κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς ἐσχηματισμένος εἶνε τὸ ἀττικὸν ὅτου. Πρβλ. Brugmann Gr. Gr.² σελ. 54 Grundriss der vergl Gr. I σελ. 315 Meyer Gr. Gr.² σελ. 191 ἐξ.

Ὅθεν ἀναγινώσκομεν: ὁπω κ' ἢ τὰ χρήματα =

¹ Διὰ τοῦτο καὶ μόνον περὶ τούτων διαλαμβάνει ἡ παροῦσα διάταξις (γυνὰ ὅχι θυγάτηρ).

² Ὁ Baunack ἐρμηνεύει denen es (das Vermögen) zukommt nach irgend welchem Verwandtschaftsgrade. Ὁ Kirchner Rhein. Mus. 43 σελ. 145) mögen sie auch so fern ihm stehen. Κατὰ τι διαφόρως ὁ Zitelmann (σελ. 144).

¹ Ἄλλας τινὰς ἀποδείξεις ἴδε παρὰ Zitelmann σελ. 141.

νὰ λάβωσι τὴν περιουσίαν οἱ συγγενεῖς ἐκείνου, οὐ-
 τινος εἶνε ἡ περιουσία. Τὴν αὐτὴν γενικὴν ἀνευρί-
 σκουμεν καὶ X 33 ἀνπανσιν ἔμεν, ὅπο κα τὴλ λεῖ
 = ἐπιτρέπεται ἡ υἱοθεσία ἐκείνου, τὸν ὅποιον θέλει
 τις, καὶ ἐν ἄλλῃ ἐκ Γόρτυνος ἐπιγραφῇ (Museo ital.
 II σελ. 598 A, V 15) αἱ δὲ κα μὲ ἐκεῖν ὅπο κατα-
 στασεῖ = ἐάν δὲ μὴ ἔχῃ ἐξ οὗ ἀποτείσῃ, καὶ ἐν τῇ
 συνθήκῃ τῶν Λυττίων καὶ τῶν Μαλλαιῶν (Museo
 Ital. III ἀριθ. 53 στίχ. 16) αἱ δὲ μὴ πρα[ξ]αίεν
 οἱ [κόσμοι ἀ]ποτεισάντων ἕκαστος τῷ κόσμ(ω) στα-
 [τήρας] πε[ν]τακακτίος τῶι πόλι ὅπω κα συλᾶσ[η]
 = τῇ πόλει τοῦ συληθέντος.

V. 25: αἱ δὲ μὲ εἶεν ἐπιβαλλόντες, τῆς Φοικίας, οἵτι-
 νες κ' ἴοντι ὁ κλῆρος, τούτους ἔκεν τὰ κρέματα.

Πρῶτος ὁ Comparetti ἐξέλαβε τὸν κλῆρον ὡς
 περιληπτικὴν ὀνομασίαν διὰ τὴν παρὰ τοῖς Κρησὶν
 ἰδίαν τάξιν δούλων, οἵτινες ὠνομάζοντο κλαρώται
 (Ήσύχ. κλαρώται· εἴλωτες. Ἀθην. VI, 263 E,
 Πολυδ. III 83, Bekk. Anecd. σελ. 292, Ἑτυμολ.
 M. 660). Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην θεωρήσας ὡς τὴν
 μόνην δυνατὴν ὁ Zitelmann¹ ἀνεκέρυξε τοὺς δού-
 λους ὡς κληρονόμους τοῦ μὴ ἔχοντος ἄλλους συγ-
 γενεῖς κυρίου, ἐπινεύοντας καὶ τοῦ Blass (Jahrb.
 für Phil. 131). Ὁ δὲ Schaubе (Hermes XX σελ.
 222) ἀπορρίπτων τὴν τοιαύτην ἐρμηνείαν, εὕρισκει
 ἄλλην πολὺ χεῖρονα. Μόνος ὁ Τυπάλδος (Δικηγ.
 σύλλ. Ἀθην. B' σελ. 340) εὔρε τὴν ὀρθὴν ἐρμη-
 νεῖαν, ὅτι «ἐννοεῖ ὁ νόμος τοὺς πολίτας τοὺς ἀπο-
 τελοῦντας τὸν κλῆρον, οὕτινος κατὰ τὴν ἀρχικὴν
 διανομὴν τῆς χώρας μέρος ἀπετέλουν τὰ κτή-
 ματα τῆς κληρονομίας». Παρέβαλε δὲ καὶ ὁμοίαν
 διάταξιν τῆς Ῥωμαικῆς Δωδεκαδέλτου (V 5) καὶ
 τὸν ὑπὸ Σόλωνος καταργηθέντα νόμον, καθ' ὃν «ἐν
 τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν
 οἶκον παραμένειν». ² Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων
 εἰς τὸν αὐτὸν κλῆρον τότε μόνον ἡδύνατο νὰ γείνη
 δικαία διανομή, ὅταν ὅχι ἕκαστος ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκά-
 στη οἰκογένεια ἐλάβανεν ἐν μερίδιον ἐκ τῆς κατα-
 λειφθείσης κληρονομίας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀνα-
 γνωσθῇ τὰς Φοικίας, οἵτινες κ' ἴοντι ὁ κλῆρος.
 Ἡ λέξις οἰκία ἀντὶ τοῦ οἰκογένεια κεῖται καὶ παρ'
 Ἡροδότῳ I, 106, Θουκυδίδῃ H, 6, 3 καὶ ἄλλοις.

¹ Σελ. 144 So auffallend diese Erbberechtigung ist: eine
 andere Interpretation scheint nicht möglich.

² Πλουταρχ. Σολ. 21.

VI. 13: αἱ δὲ τις πρίατο ἔ καταθεῖτο ἔ ἐπισπένσαιτο
 ἀλλᾶ δ' ἔγρατ[τα]ι, αἱ τὰδε τὰ γράμματα ἔγρα[τα]ι,
 [τ]ὰ μ[ε]ν κρέματα ἐπὶ τὰ ματρί ἔμεν κτλ.

Ὁ ἀδικαιολόγητος καὶ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐπιγρα-
 φῆς ὅλως ἀνάρμοστος πλεονασμὸς ἀλλὰ δ' ἔγρατ-
 ται, αἱ τὰδε τὰ γράμματα ἔγραται περιήγαγε τὸν
 Zitelmann σελ. 174 εἰς τὴν μερίστην δυσχέρειαν.
 Ἐν τούτοις εἶνε φανερόν ἐκ τοῦ ἐπομένου τῶν δὲ
 πρόθθα μὲ ἐνδικον ἔμεν ὅτι ἀντιτίθενται πρὸς ἀλ-
 λήλας δύο χρονικαὶ περίοδοι, ἡ πρὸ τῆς ἐκδόσεως
 τοῦ παρόντος νόμου καὶ ἡ μετ' αὐτήν. Ἡ ἀντίθεσις
 αὕτη τότε μόνον παρίσταται καθαρά, ὅταν γραφῇ
 αἱ τὰδε τὰ γρ. ἔγρατται, ἥτοι ἐάν οὗτος ὁ νόμος εἶνε
 ἐκδεδομένος.

Ὅμοίως πρέπει νὰ γραφῇ καὶ XI 19 καὶ IX 15
 αἱ ἀντὶ αἱ.

VII. 23: αἱ δὲ κα πλῆες ἴοντι πατρούκοι κύριες ἐκ
 ἀδελπίων, ἄλλοι ὀπιυέθαι τῶι ἐπὶ τῶι ἐς [τ]ὸ πρειγίστο.

Ἡ δοτικὴ ἄλλοι εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος ἀποδιδο-
 μένῃ εἰς πρόσωπον ὠρισμένον (τὸ ἐπὶ τῶι ἐς τὸ πρ.)
 παρὰ τὴν συνήθη αὐτῆς σημασίαν (πρβλ. VIII 29
 [ἄλλ]οι ὀπιυέθ[αι] τᾶ[ς] (π)υλᾶ[ς]). Διὰ τοῦτο θεω-
 ροῦμεν τὸ ἄλλοι ὡς ὀνομαστικὴν ἀποδιδομένην εἰς
 τὸ νύεες ὡς κατηγορούμενον, ἥτοι = καὶ ἀφ' ἐτέρου
 υἱοὶ ἐξ ἀδελφῶν. Πρβλ. Ὀδύσσ. Θ. 397 αὐτὰρ
 Ὀδυσσεὺς τέρπετο . . . ἡδὲ καὶ ἄλλοι Φαίηκες,
 Πλάτ. Γοργ. 473, ε εὐδαιμονίζόμενος ὑπὸ τῶν πο-
 λιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων, Kühner § 405, 2, c,
 1, Krüger § 50, 4. 11.

Περὶ δὲ τῆς κάπως ἀσυνήθους θέσεως τῶν λέ-
 ξεων ὀπιυέθαι τῶι ἐπὶ τῶι ἐς τὸ πρ. ἀντὶ τῶι ἐπὶ
 τ. ἐς τ. πρ. ὀπιυέθαι, πρβλ VII 22 ὀπιυέθαι ἰδι
 τὸ ἐς τὸ πρειγίστο, IV, 46, λακὲν τὰθ θ[υ]([γ)α-
 τέρας ἀντὶ τὰθ θυγ. λακὲν (ἴδε Kirchner Rhein.
 Mus. 43).

VIII. 27: αἱ δὲ τέκνα μὲ εἶε, παντ' ἐλόν[σ]αν τῶι
 ἐπιβάλλον[τ]ι ὀπιυέθαι, αἱ κ' εἰ, αἱ δὲ μέ, ἀ[ι] ἔγρατται.

Κακῶς τὸ ἐλόνσαν διωρθώθη ὑπὸ πολλῶν εἰς
 ἔκονσαν (ἐλόνσι κεῖται II, 34, ἐλόντα II 37, παρ-
 ἔλει III 4, ἀνέλεται X 40).

Προηγῆται ἄλλη διάταξις, καθ' ἣν ἐάν τις ἤδη
 ὑπανδρὸς οὖσα καὶ ἔχουσα τέκνα ἤθελε γείνη πα-
 τρωδύχος, δικαιούται νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον καὶ
 παραχωρήσασα εἰς τὸν σύζυγον τὸ ἥμισυ τῶν πα-
 τρώων νὰ λάβῃ σύζυγον ἄλλον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς.

Ἐνταῦθα δὲ γίνεται λόγος περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ἡ γενομένη πατρωσύχως δὲν ἤθελεν ἔχει τέκνα. Ὁ Zitelmann σελ. 155 σημ. 28 φρονεῖ ὅτι μόνον ἀκυρολεξία τοῦ νόμου εἶνε ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ γάμου φαίνεται ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς βουλήσεως τῆς γενομένης πατρωσύχως, ἡ ισχυρίζεται δὲ ὅτι ὁ συγγενής, ὁ δικαιούμενος νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν πατρωσύχων, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, καὶ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως νὰ λάβῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν, ὡς ἐὰν ἡ πατρωσύχως ἦτο ἄγαμος (VII 51 — VIII, 6). Ἀλλὰ παρεῖθεν ὁ ἐπιφανής νομοδιδάσκαλος ὅτι ἡ παρούσα διάταξις προνοεῖ καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει δικαιοσύχως συγγενής, ὅστις νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου (αἱ κ' εἰ, — αἱ δὲ μέ).

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν πατρωσύχων τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, οὔτε ἐὰν ἔχῃ τέκνα, οὔτε ἐὰν δὲν ἔχῃ. Ἀλλ' ἐὰν αὕτη ἐξ οἰκείας βουλήσεως διαλύσῃ τὸν γάμον, ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ σύζυγον τὸν δικαιοσύχων συγγενῆ, ἢ νὰ πληρώσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίωσιν· ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ δικαιοσύχως συγγενής, εἶνε ἐλευθέρᾳ νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον ἐκ τῆς ἰδίας φυλῆς (τῆς πυλῆς τὸν αἰτιόντων, ὅτι μὲ κα λει VIII 5). Μόνον ἐὰν ἔχῃ τέκνα καὶ ἐπιβληθῇ εἰς αὐτὴν ἡ παραχώρησις ἀποζημιώσεως εἰς τὸν σύζυγον, ἐπέχοντα τὸν δικαιοσύχων συγγενοῦς (ἐπιβάλλοιτο ὁ πύρις), εἶνε ἀπληλαγμένη πάσης ὑποχρεώσεως πρὸς τὸν δικαιοσύχων συγγενῆ κατὰ τὴν διάταξιν VIII 6 ἀποδοτέθαι δὲ τὸν κρεμᾶτον ἰδί.

IX. 24 — 40. Ὑπὲρ τὸ προσῆκον μέτρον μακρὰ θὰ ἦτο ἡ ἀπλὴ ἀναγραφὴ τῶν πολλῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ εἰς ἄκρον δυσερμηνεύτου τούτου χωρίου ἀποπειρῶν, ὥστε ἀνάγκη παρίσταται νὰ ἀναγράψωμεν μόνον τὸ κείμενον, ὅπως νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐρμηνείαν.

αἱ ἀν[δ]εσ[α]μ[ε]ν[ο]ς εἰ νενομισμέν[ο]ς εἰ ἐν[κ]οιοιτᾶνς ὁπέλον εἰ διαβαλ(λ)όμενος εἰ διαφειπάμενος ἀποθάνοι, εἰ τοῦτο ἄλλος, ἐπιμολ(ε)σά(τ)ο πρὸ τῷ ἐνικαυτῷ· ὁ δὲ δικαστὰς δικαδδέτο πορτί τὰ [ἀ]ποπονιόμενα. Αἱ μὲν κα νίκας ἐπιμολεῖ, ὁ δικαστὰς κὸ μνάμον, αἱ κα δόει καὶ πολιατεύει· οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες· ἀνδοκ(δ) δὲ

¹ Διότι ἡ πρότασις αἱ λειοντοσ ὁπνίεν τοι ἐδόξαν, μὲ λείοι ὁπνιέθεν φαίνεται ἀποδιδόμενη εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιόδους.

κένκοιοτᾶν καὶ διαβολᾶς καὶ διρέσιος μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες ἀποπονιόντων. Ἐδὲ κ' ἀποφείποντι, δικαδδέτο ὁμόσα(ν)τα αὐτὸν καὶ τὸν μαιτύρανς νικᾶν τὸ ἀπλόον.

Ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ λίθου κειμένου ἐπιμολισαῖο ἐγράψαμεν ἐπιμολεσά(τ)ο, προτιμήσαντες ἐκ τῶν πολλῶν διορθώσεων τὴν τοῦ Baunack, πρὸς ὃν συμφωνοῦμεν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα μετὰ μόνων τῶν ἐξῆς διαφορῶν· διαβαλ(λ)όμενος ἀντὶ διαβαλόμενος, ὁμόσαντα ἐκ διορθώσεως τοῦ Bücheler ἀντὶ ὁμόσας τά, οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες μετὰξὺ ἄνω στίγμων, ἐνῶ ὁ Baunack στίζει διὰ κομμάτων.

Ἡ παρούσα διάταξις, νομίζομεν, οὐδὲν ἄλλο ὀρίζει ἢ ὅτι πᾶσα χρηματικὴ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθάνοντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους μετὰ τὸν θάνατον, ἵνα μὴ τινες παριστάμενοι οἱ μὲν ὡς δικαιοσύχοι, οἱ δὲ ὡς μάρτυρες κατορθώσωσι νὰ ἐπιβαρυνθῇ ἡ περιουσία αὐτοῦ δι' ἀδίκων ὑποχρεώσεων. Αἱ ἐν ἀρχῇ πέντε μετοχαὶ καὶ τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς αὐτάς οὐσιαστικὰ περιλαμβάνουσι πάντα τὰ εἶδη τῶν χρεῶν, δι' ὧν ἡ δύνατο νὰ εἶνε ἐπιβεβαρυμένος ὁ ἀποθάνων. Καὶ τῶν μὲν δύο τελευταίων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν τὴν σημασίαν ἡδυνήθη νὰ καθορίσῃ ὁ Baunack σελ. 135 ἐξ. παραβαλὼν πρὸς μὲν τὸ διαβαλόμενος (διαβολὰ) τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλοῦτ. 373) «ἀποστερῶ ἐστίν, ὅταν παρακαταθήκην τινὸς λαβὼν εἰς διαβολὴν χωρήσῃ καὶ οὐκ ἐθέλῃ διδόναι αὐτῷ, ἃ ἔλαβον»· πρὸς δὲ τὸ διαφειπάμενος (δίρεσις = διάρρησις) τὸν Ἀριστοτέλη (Οἰκον. II 29) «Μέμνων... ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ διειπάμενος, ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς ἀποδώσει». Δηλαδή τὸ μὲν διαφειπάμενος (δίρεσις) δηλοῖ τὸν ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν ὑπόχρεων καὶ ὑποσχόμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, τὸ δὲ διαβαλ(λ)όμενος (διαβολᾶς) τὸν ἀντιπρόσωπον τὸν μὴ ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ὑποχρέωσιν καὶ διαμφισβητοῦντα αὐτὴν, ἰσοδυναμοῦν τῷ διαφερόμενος.¹ Ἀμφότεραι λοιπὸν αὗται αἱ μετοχαὶ σημαίνουσιν εἰδικωτέρας περιπτώσεις πασῶν τῶν διὰ τῶν προηγουμένων μετοχῶν καὶ οὐσιαστικῶν δηλουμένων ὑποχρεώ-

¹ Καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ II 65, 1 κεῖται τὸ διαβολᾶς ἀντὶ διαφορᾶς. Δυστυχῶς οὐδαμῶς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν τὸ ἐν σφύδρα λεω-
θεμένη ἐπιγραφῇ ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ληθαῖον κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος (Mus. Ital. II 659 ἀρ. 21 στίχ. 11) ἀπαντῶν [διαβαλλ]όμενος εἰ δια-
φειπάμενος.

σεων. Ἀλλὰ τῆς τελευταίας διαστέλλεται ἔτι εἰδικωτέρα περίπτωσις διὰ τῆς φράσεως ἑ τούτοι ἄλλος, ἥτις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μόνον εἰς τὴν μετοχὴν διαφειπάμενος (ἥτοι ἑ τούτοι ἄλλος αἱ διαφείπαιτο)· δηλαδή ἐὰν ἄλλος τις χάριν τοῦ ὀφειλέτου δώσῃ ἐγγύησιν πρὸς τὸν δικαιοῦχον ὅτι ἡ ὁμολογούμενη ὑποχρέωσις θὰ ἐκπληρωθῇ παρ' αὐτοῦ. Ὁμοίᾳ φράσει ἀπαντᾷ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἡρακλεωτικῶν πινάκων στίχ. 135 ἐξ. «οὐ κοψεῖ δὲ τῶν δενδρέων οὐδὲ θραυσεῖ οὐδὲ πριωσεῖ οὐδὲ ἦς οὐδὲ ἔν, οὐδὲ ἄλλος τήνω» = οὐδὲ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Λυττίων καὶ Μαλλαιῶν (Museo Ital. III σελ. 635 ἐξ.), ἐν ᾗ ἐπιβάλλεται ποινὴ εἰς τοὺς συλήσαντας πολίτην τῆς συμμάχου πόλεως, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διάταξις (στίχ. 12—14) «ὁ δὲ κόσμος [π]ραξάντω[ν] τῶν δέκ' ἀ[μερῶν] τὸν ἐλούθερον, ἄλλο δ' αἱ [τις] συλάσα[ι] ἐν ἀμέραις ἑκατι», ἥτις σημαίνει ὅτι παρὰ μὲν τοῦ αὐτοβούλως καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος συλήσαντος (τὸν ἐλούθερον) εἰσπράττεται ἡ ποινὴ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, παρὰ δὲ τοῦ ὅχι αὐτοβούλως, ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ ἰδίου δεσπότου διαπράξαντος τὴν σύλησιν μὴ ἐλευθέρου (κλαρώτου, Φοικέος) ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν· ὥστε τὸ ἄλλο εἶνε ἡ δοτικὴ ἄλλω, ὡς συχνάκις συγγέεται ο καὶ ω ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐπιγραφαῖς.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν προηγουμένων μετοχῶν τῆς μὲν νενικαμέτος (νίκας) ἡ σημασία εἶνε σαφής· σημαίνει δηλαδή τὴν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσαν ὑποχρέωσιν. Πρὸλ. I, 52 μολέν, καῖκα νικαθεῖ, IX, 13 αἰκα νικαθεῖ, διπλῇ καταστασεῖ. Τὸ δὲ [ἐνκ]οιοτᾶνς ὀπέλον (ἐνκοιοτᾶν) ἡρμήνευσεν ἐπίσης ὁ Baunack ἐκ τῆς λέξεως «κοῖον· ἐνέχυρον» Ἡσύχ.¹ σημαίνει δηλαδή τὸ ἐκ παρακαταθήκης προερχόμενον χρέος. Τὴν δὲ διὰ τοῦ ἀνδεκσάμενος (ἀνδοκᾶς) σημαινομένην ὑποχρέωσιν ὅχι ὀρθῶς, νομίζομεν, ἐξέλαβον πολλοὶ ὡς ἐγγύησιν ἀπλῶς· διότι κατωτέρω (στίχ. 41) ἡ λέξις ἀνδέκεσται κεῖται ἐν διατάξει, ἥτις ὅχι μόνον περὶ ἐγγυήσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀτομικοῦ χρέους ἔπρεπε νὰ προνοήσῃ. Ἡμεῖς λοιπὸν ἐκλαμβάνομεν τὸ ἀνδεκσάμενος (ἀνδοκᾶς) ὡς περιλαμβάνον τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεων, ὡς ἐκονούως ἡθέλε τις ἀναλά-

βει, ἐπομένως ὅχι μόνον τὴν ἐγγύησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ δάνειον.

Πᾶσαι αἱ διὰ τούτων δηλούμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ ἐπιβεβαιωθῶσιν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους διὰ μαρτύρων, οἵτινες εἶνε ἐν πρώτοις ὁ δικαστὰς καὶ ὁ μνάμων (διότι εἰς ἀμφοτέρω τὰ ὑποκείμενα ταῦτα πρέπει νὰ νοηθῇ ἀπὸ κοινοῦ τὸ ῥῆμα ἀποφωγιόντων), εἴτα δὲ οἱ ἐπιβαλλόντες. Ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ Γορτυνικῇ Δωδεκαδέλτῳ σημαίνει συνήθως μὲν τοὺς συγγενεῖς, ἀλλ' εὗρηται ἐνίοτε καὶ μετ' εὐρυτέρας σημασίας· οὕτω κεῖται τὸ οὐδέτερον τὸ ἐπιβάλλον VI, 50 μετὰ τῆς σημασίας τῆς δικαίας (πρεπούσης) ἀποζημιώσεως, ὁ ἐπιβάλλον ὀπύειν (VII, 30, 34, 36, VIII 36) = ὁ δικαιοῦμενος (προσέχων) νὰ νυμφευθῇ. Ὅτι δὲ ταύτην τὴν τελευταίαν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ δύναται τις κάλλιστα νὰ συμπεράνῃ ἐκ τούτου, ὅτι περὶ χρέους τοῦ ἀποθανόντος ἥκιστα ἀρμόδιοι μάρτυρες θὰ ἦσαν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, οἵτινες καὶ νὰ ἀγνοῶσι τίνα χρεὴ εἶχεν ἡδύναντο, καὶ νὰ ψευσθῶσιν ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ ἀπαιτοῦντος εἶχον συμφέρον· οὕτε ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβληθῇ ὁρκος συγχρόνως εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ἀπαιτοῦντα (στίχ. 39), οὕτινος ἔμελλον νὰ εἶνε οἱ ἀντίδικοι. Οἱ ἐπιβάλλοντες μάρτυρες λοιπὸν εἶνε οἱ εἰς ἕκαστον εἶδος ὑποχρεώσεως ἀρμόζοντες, καὶ πιθανῶς ἐν ἄλλαις δικονομικαῖς διατάξεσιν ἀκριβέστερον ὀριζόμενοι. Μόνον ἐνὸς εἶδους ὑποχρεώσεως οἱ ἐπιβάλλοντες μάρτυρες ὀρίζονται διαρρήδην ἐνταῦθα, τῆς νίκας· οὗτοι εἶνε ὁ δικαστὰς καὶ ὁ μνάμων, ἐὰν ζῶσι καὶ ἔχωσι τὰ πολιτικὰ δικαιώματα αὐτῶν ἀκέραια. Ἐπειτα ἔπεται ἡ πρότασις οἱ δὲ μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες, ἥτις παρεμβάλλεται ὡς παρένθεσις διακόπτουσα τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου· ἀναφέρεται δὲ καθ' ἡμᾶς μόνον εἰς τὰ ἀμέσως προηγούμενα, ἄσχετος οὖσα πρὸς πάντα τὰ ἄλλα. Σημαίνει δὲ ὅτι ἂν ἤθελέ τις ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ παρουσιαζόμενοι ὡς ἐπιβάλλοντες μάρτυρες δὲν εἶνε τοιοῦτοι, ἥτοι δὲν ἐξεδίκασαν δίκην τινὰ κατὰ τοῦ ἀποθανόντος ὁ μὲν ὡς δικαστὰς, ὁ δὲ ὡς μνάμων, ἡ ὅτι ἔχουσιν ἀπολέσει τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, τότε πρέπει προδικαστικῶς νὰ κριθῇ διὰ τῶν ἀρμοδίων μαρτύρων, ἂν οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εἶνε δίκαιοι ἢ ὅχι¹.

¹ Ἀλλας λέξεις ἐκ τῆς αὐτῆς βίβης ἴδε παρὰ Baunack Studien I σελ. 43 Πρὸλ. Blass. Jahrb. f. Phil. 131 σελ. 483.

¹ Ὅχι ὅλως ἀπίθανος, ἀλλ' ἐναντία πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς θὰ ἦτο ἡ ἀνίχνυσις οἷδε μαιτύρες οἱ ἐπιβαλλόντες.

Ὅταν δὲ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποθανόντος ἐπιβεβαιωθῇ διὰ τῶν νομίμων μαρτυριῶν, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐπιβάλλῃ ὅρκον εἰς τε τοὺς μάρτυρας καὶ τὸν ἀπαιτούντα καὶ νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀπαιτούμενα ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπιβαρύνσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος (τὸ ἀπλόον).

Μετὰ τὸ μακρὸν τοῦτο ὑπόμνημα νομίζομεν καλὸν νὰ μεταφράσωμεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον. Ἄν τις χρεωθεῖς ἢ καταδικασθεῖς ἢ παρακαταθήκας ὀφείλων ἢ διαμφισβητῶν τὸ χρέος ἢ ὁμολογήσας νὰ πληρώσῃ ἤθελεν ἀποθάνει, ἢ ἂν ἄλλος τις εἶνε ἡγγυημένος ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος, πρέπει νὰ γείνῃ ἀγωγὴ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους· ὁ δὲ δικαστὴς ἄς δικάζῃ συμφῶνως πρὸς τὰς μαρτυρίας. Καὶ ἐὰν μὲν ἐγκαλῇ δι' ἐπιδεδικασμένον χρέος, ἄς μαρτυρήσωσιν ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων, ἐὰν ζῶσι καὶ διατελῶσι πολιταί· (μάρτυρες δὲ περὶ τούτου ἄς εἶνε οἱ ἀρμόδιοι)· περὶ δὲ τοῦ ἀτομικοῦ χρέους καὶ τῶν παρακαταθηκῶν καὶ τῶν διαμφισβητούμενων χρεῶν καὶ τῶν ἀνεγνωρισμένων ἄς μαρτυρήσωσιν οἱ ἀρμόδιοι μάρτυρες. Ἐὰν δὲ μαρτυρήσωσιν, ἄς αποφασίσῃ ὁ δικαστὴς, ἀφοῦ ὀρκισθῇ ὁ ἴδιος ὁ ἀπαιτῶν καὶ οἱ μάρτυρες νὰ κερδίσῃ μόνον ὅ,τι διεκδικεῖ.

X. 48-XI. 6: αἱ δὲ κ' εἰ γένεσι τέκνα τοῖ ἀνπαναμένοι, πεδὰ μὲν τῶν ἐρσένον τὸ ἀνπαντον ἀίπερ αἱ θε[λε]ῖαι· ἀπὸ τῶν ἀδελπιῶν λαγκάνοντι· αἱ δὲ κ' ἔρσενες μὲ ἴοντι, θελείαι δέ, [F]ισφόμοιρον ἔμεν τὸν ἀνπαντον καὶ μὲ ἐπάνανκον ἔμεν τέλλεν τ[ὰ] τῷ ἀν[πανα]μένο καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ[ε]θαι, ἃ τί κα καταλίπει ὁ ἀνπανάμενος· πλίνι δὲ τὸν ἀνπαντομ μὲ ἐπικορῆν.

Ὡς εἶνε τὸ κείμενον ἐκδεδομένον, φαίνεται ὁριζόμενον διὰ τῆς παρούσης διατάξεως ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς ὅχι μόνον ἴσην μερίδα πρὸς τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος λαμβάνει, ἐὰν ὁ υἱοθετήσας καταλίπῃ μόνον θυγατέρας, ὅχι δὲ καὶ υἱούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι προσέτι εἶνε ἀπηλλαγμένος καὶ τῆς ὑποχρέωσης νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ υἱοθετήσαντος, εἰς τὰ ὅποια ὑπόκειται πᾶς κληρονόμος (XI 30 ἐξ.). Ἀλλὰ τοιαύτη διάταξις θὰ ἦτο ἀδίκωτάτη ὅχι μόνον κατὰ τῶν γνήσιων τέκνων τοῦ υἱοθετήσαντος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐδικαιοῦντο νὰ λάβωσι τι παρ' αὐτοῦ· διότι εὐκόλως ἡδύνατο νὰ συμβῇ, ὥστε καὶ τὰ γνήσια τέκνα τοῦ υἱοθετήσαντος νὰ μὴ λάβωσι μηδὲν ἐκ τῆς κληρονομίας, καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν δικαιοῦχων νὰ μὴ ἱκανοποιηθῶσι

πᾶσαι. Προσέτι δὲ καὶ τὸ καὶ τὰ κρέματ' ἀναιλ[ε]θαι δὲν δύναται νὰ νοηθῇ καλῶς, διότι θὰ ἦτο γελοῖον νὰ διατάξῃ ὁ νόμος ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς δὲν ἐξαναγκάζεται νὰ λάβῃ τὸ νόμιμον μερίδιον, ἀφοῦ εἰς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔμελλε νὰ υποβληθῇ ἀποδεχόμενος αὐτό.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀτοπίαι ἀφανίζονται, ἐὰν πρὸ τοῦ καὶ μὲ ἐπάνανκον ἔμεν κ. τ. λ. στίζωμεν διὰ τελείας στιγμῆς, ὅτε ἡ διὰ τοῦ καὶ ἀρχομένη περίοδος εἰς οὐδεμίαν συνάφειαν θὰ εὐρίσκετο πρὸς τὴν προηγούμενην πρότασιν¹. Ἡ δ' ἔννοια τῆς περιόδου ταύτης εἶνε ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει (ὅχι μόνον ἐὰν ὁ υἱοθετήσας δὲν ἔχῃ ἄρρενας ἀπογόνους) ἐπιτρέπεται εἰς τὸν υἱοθετηθέντα νὰ ἀποποιηθῇ τὴν κληρονομίαν, ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἡ περιουσία τοῦ υἱοθετήσαντος εἶνε ὑπερμέτρως βεβαρυμένη. Τὴν δὲ τελευταίαν διάταξιν πλίνι δὲ τὸν ἀνπαντομ μὲ ἐπικορῆν ὁ Zitelmann σελ. 164 δυσκολεύεται νὰ δεχθῇ ὡς ἀποβλέπουσαν τὸν υἱοθετήσαντα· ἐν τούτοις ἀνάλογος διάταξις (IV 48) ἀπαγορεύει εἰς τὸν πατέρα νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὑπανδρευομένην θυγατέρα του προῖκα μεγαλητέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένου μεριδίου.

Περὶ τούτων ἐγράψαμεν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Hermes 1889 σελ. 475 ἐξ.

XI. 46: γυνὰ ἀνδρὸς ἃ κα κρίνεται, ὁ δικαστὴς ὅρκον αἱ κα δικάσσει, ἐν ταῖς Εἰκατι ἀμέραις ἀπομοσάτο παριόντος τῷ δικαστῇ ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖ. ΠροF[ε]ιπάτο [δ' ὁ] ὑπ[άρχον] τῷ (δ)ίκας τῷ γυναικί καὶ τῷ δικα(σ)τῷ καὶ [τ]ῷ μ[ν]άμوني προτέταρτον ἀντὶ μ[α]ιτύρον . . .

Πάντες οἱ ἐρμηνευταὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν παροῦσαν διάταξιν ὡς προσθήκην εἰς τὰ ἀλλαχοῦ περὶ διαζυγίου διατεταγμένα (II 45 ἐξ. Πρ6λ. καὶ III 40 αἱ κα Φοικῆος Φοικέα κριθεῖ δοσ ἔ ἀποθανόντος). Ἀλλ' οὔτε τὸν λόγον τῆς παροχῆς προθεσμίας εἰκοσιν ἡμερῶν πρὸς ὀρκωμοσίαν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε τὴν χρῆσιν τοῦ ἀορίστου ὁ ὑπάρχον τῷ δίκας, ἐνῶ ἂν προέκειτο περὶ διαζυγίου, ἡδύνατο κάλλιον νὰ μνημονευθῇ ὁ ἀνὴρ. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν τὸ κρίνεται ὡς παθητικὸν τοῦ κρίνεν (I, 11, 23, 38 καὶ ἀλλ.), ὅπερ εἶνε συνώ-

¹ Ὁμοίως καὶ IV 6 κερκίότερον ἔμεν τὸν ἐπελεύσαντα καὶ τὸς μαιτύρανς μόνος ὁ Bücheler ἔστιξεν ὀρθῶς διὰ τελείας στιγμῆς, οἱ ἄλλοι διὰ κόμματος. Ὁμοίᾳ περίοδος διὰ καὶ ἀρχομένη Museo ital. II 593 ἐξ. A, II, 12.

νυμόν τοῦ δικάζειν (πρβλ. ὁ κρινόμενος = ὁ κατη-
γορούμενος Αἰσχίν. σελ. 49), ἐρμηνεύομεν δέ: ἐὰν
γυνὴ δικάζεται διὰ χρέος τοῦ ἀποθανόντος συ-
ζύγου αὐτῆς. Ἡ δὲ προθεσμία τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν
παρέχεται, ἵνα ἡ γυνὴ πρὸ τῆς ὀρκωμοσίας δυνθῇ
νὰ ἐξετάσῃ κάλλιον περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀνδρός
αὐτῆς. Τὸ δὲ ὅ,τι κ' ἐπικαλεῖ (δηλ. ὁ ὑπάρχον
τῷ δίκῃ) εἶνε ἀντικείμενον τοῦ ἀπομοσάτο. Πρβλ.
Ἡρόδοτ. II 118 τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα.

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Museo ital. II σελ. 593 - 664).

A V α[ὶ δὲ] | (κα) μὴ ὁμόσει, τὸ ἀπλ[ό] | ον
καταστασεῖ |.

Αἱ δὲ κα κελομένο ὅροι κα παρῆι Φεργάδδῃται ἡ
πέρηι, ἄπατον ἡμην. Αἱ δὲ κα πονίοι μ[ὴ] κελομένο, τὸν
δικασσάν ὁμνύντα κλίνεν, αἱ μὲ ἀποπον|ιοι μαῖτυρς.
Ἄλλο|τριον δ' αἱ τί κ' ἀδικ|έσει ὁ κατακείμεν|ος αὐτὸν
ἀτήθαι. Αἱ|δὲ κα μὲ ἔκηι ὅπο κατα|στασεῖ ὁ νικάσαν|ς
κὸ καταθέμενος. . .

Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι ἄδηλον τίνος διατάξεως
ἀποτελοῦσι μέρος. Ἐν δὲ τοῖς ἐπομένοις πρόκειται
περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων δούλου κατα-
κειμένου, τοῦτ' ἔστιν εὐρισκομένου εἰς τὴν κατο-
χὴν τινος ἀντὶ ἐνεχύρου (πρβλ. Γορτ. Δωδ. X 26,
II 1). Ὁ κατέχων αὐτὸν λέγεται καταθέμενος (πρβ.
Γορτ. Δωδ. V 21, 41). Ὁ δούλος οὐδεμίαν εὐθύ-
νην ὑπέχει (ἄπατον ἡμην), ἐὰν κατ' ἐντολὴν τοῦ
κατέχοντος αὐτὸν (οἱ κα παρῆι) καλλιεργήσῃ ξένον
κτῆμα ἢ ἀποκομίσῃ ξένον πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ὁ ἀντ'
αὐτοῦ ὑπεύθυνος ὢν κάτοχος ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν
ἔδωκε τοιαύτην ἐντολήν, ἀποφασίζει ὁ δικαστὴς κατ'
ιδίαν ἐκτίμησιν, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ μαρτυρία. Ἐὰν δὲ
ὁ δούλος ἐξ ιδίας αὐτοβουλίας ἀδικήσῃ τινά, ὑπο-
χρεοῦται αὐτὸς εἰς ἀποζημίωσιν (αὐτὸν ἀτήθαι).
Ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ περιουσίαν, ἐξ ἧς νὰ πληρωθῇ ἡ
ἀποζημίωσις, τότε ὁ δικαιοῦχος (νικάσανς) καὶ ὁ
κατέχων τὸν δούλον λαμβάνουσιν ἀπὸ κοινοῦ μέτρα
τινά πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἀδικη-
θέντος, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος κατωτέρω ἐν τῷ ἀπο-
λεσθέντι μέρει τῆς ἐπιγραφῆς. Περὶ τοῦ ὅπο = ὅτου
ἴδε ἀνωτέρω.

A, VI. Γίνεται λόγος περὶ ἀδικήματος διαπραχθέν-

τος κατὰ δούλου κατακειμένου. Ὁ κατέχων αὐτὸν
δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν νενομισμένην ἀποζημίω-
σιν ὑπὲρ τοῦ παθόντος δούλου, ἐξ αὐτῆς δὲ λαμβάνει
αὐτὸς τὸ ἥμισυ, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ὁ παθών. Ἐὰν
δὲ ὁ κατέχων τὸν δούλον δὲν θέλῃ νὰ πράξῃ τοῦτο,
δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀποζημίωσιν ὁ κύριος
αὐτοῦ (αὐτός), ἀφοῦ πρῶτον πληρώσῃ τὸ χρέος.

B. II. . . . ο(ντ)ι ἐν ταῖς πεντεκαί|δεκ'
ἀμέραις, αἱ ἀκριαὶ ἂ ἔτερα γὰ πορ|τι τὰ μοιόμενα. Αἱ
πονίοι πεντεκαίδεκα|ἀμέραν ἀμπεληλεύθεν ὁ ἄρκον τᾶς|
δίκας, ὀρκιότερον ἡμην τὸν δικασ|τὴν καὶ τὸ μ νάμονα.
Αἱ δὲ κα μὲ ὁμό|σονται κελομένο, κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέ|
θαι τὸ μὲ ὁμόσαντος, αἱπερ αἱ κα μὴ λ|ῆι δικάσαι.
Αἱ δαμόσιόν τι κολύσ|αι ἡ θάνατος, οἷος διακολύσει,
μῆδατ|έ(ρ) <ο>νς ταύταις καταβλαπέθαι. Τῷ δὲ τᾶν
ἐταιρησῶν δικαστᾶι, κὼς κα τ|ὸν ἐνεκύρον δικάδθαι, αἱ αὐ-
ταμέριν δι|κάσαι ἡ ἐς τὰν αὐρίον ἄπατον ἡμην.

Αἱ μόναι διαφοραὶ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως
πρὸς τὴν τοῦ Comparetti εἶνε αἱ ἐξῆς: ἂ ἔτερα,
ἀντὶ ἄτερα, κατὰ τὰ αὐτὰ πραδέθαι ἀντὶ κατὰ τὰ
αὐτὰ. πράδεθαι.

Ἐπιβάλλονται ποιναὶ εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν
μνάμονα, ἐὰν ἀρνηθῶσιν ἢ ἀμελήσωσι νὰ ἐκπλη-
ρώσωσι τὸ καθήκον αὐτῶν. Μόνον ἐὰν καθ' ὃν χρό-
νον ὀφείλουσιν νὰ δικάσωσιν, ἀπασχοληθῶσιν ὑπ' ἄλ-
λης δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ συμβῇ συγγενοῦς τινος
θάνατος δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπουσίαν
αὐτῶν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, εἶνε ἀπληλαγμένοι καὶ
ὁ δικαστὴς καὶ ὁ μνάμων τῶν ἐπιβαλλομένων ποι-
νῶν (ταύταις = ταῖς ἄταις καταβλαπέθαι). Ὡσαύ-
τως δὲν τιμωροῦνται δύο ἀγνώστου ἡμῖν δικαιοδο-
σίας δικασταὶ (στ. 11 ἐξ.), ἐὰν ἤθελον ἀναβάλλει τὴν
ἐκδίκασιν ἐπὶ μίαν ἡμέραν.

Ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ παραχωρεῖται δεκαπενθήμερος
προθεσμία πρὸς ἐκδίκασιν δίκης τινός, ἧς τὸ εἶδος
καταφαίνεται ἐκ τῆς φράσεως αἱ ἀκριαὶ ἂ ἔτερα
γὰ, ἐξ ἧς ὁρθῶς συνεπέρανεν ὁ Comparetti ὅτι πρό-
κειται περὶ ἀμφισβητήσεως ὀρίων (controversia de
finibus), καὶ ὅτι ἔκειτο ἐν τοῖς προηγουμένοις τὸ
ῥῆμα δικαδδέτο, εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἀποδοθῇ
ἡ φράσις πορτι τὰ μοιόμενα. Τὸ δὲ ῥῆμα ἀκριαὶ
παράγει Comparetti ἐξ ἄλλως ἀγνώστου ἐπιθέτου
ἄρκιος (πρβλ. ἀντιάω ἐκ τοῦ ἀντίος), καὶ ἐξηγεῖ
αὐτὸ ὡς ἀμετάβατον ἔχον τὴν σημασίαν τοῦ συνο-
ρεύειν. Ἡμεῖς πιστεύομεν μᾶλλον ὅτι προέρχεται ἐξ

ἐπιθέτου ἄχριος ἔχοντος πρὸς τὸ ἐπίρρημα ἄχρις), ὡς τὸ λέχριος πρὸς τὸ λέχρις¹. Παραχωρεῖται λοιπὸν ἡ ἀναλόγως μακρὰ προθεσμία τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν, ἵνα ὁ δικαστὴς δυνήθῃ νὰ μεταβῇ ἐνθα συνορεύει ἡ γῆ τοῦ ἀντιδίκου (ἂι ἀχρίαι ἂ 'τέρα γᾶ) καὶ δικάσῃ ἐπιτοπίως. Ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλῶν ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶχον παρέλθαι αἱ δέκα πέντε ἡμέραι, ἐπιβάλλεται ὅρκος εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τὸν μνάμονα, ὃν ἐὰν δὲν ὁμώσωσιν, ὑφίστανται τὴν αὐτὴν ποινὴν, ὡς ἂν ἤθελον ἀρνηθῇ νὰ δικάσωσιν.

C. I. Ὁ Comparetti ἀνέγνω A]i κ' ἄλως ἀδίκως ἐνεκ[υρᾶ]σ[α]νς μὴ καρπὸς ἐ(ν)[ῆι τ]ᾶ[ς] τι[μ]ᾶνς τῶν ἐνεκύρων καταστασεῖ, ἂι Φεκάστω ἔγρατται.

Τὸ ἄλως θεωρεῖ ὡς συνώνυμον τοῦ δημηρικοῦ ἁλῶῃ (=Campi coltivati, orti, vigneti ecc.), νομίζει δὲ ὅτι πρόκειται περὶ ἐνεχυράσεως κτήματος μὴ ἔχοντος καρπὸν (mentre non siavi frutto sulle terre prese). Ἄλλ' οὔτε τὸ ἀδίκως ἐξηγεῖται κατὰ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, καὶ ἡ μετοχὴ ἐνεχυράσεως μένει ἄνευ τῆς προσηκούσης ἀποδόσεως.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ καρπώσεως κτήματος ἀμφισβητουμένου (ἴσως μεταξὺ συγκληρονόμων), οὗτινος ἀναγνωρίζεται εἰς ὡς νόμιμος κάτοχος μέχρι ἐκδικάσεως. Ἐὰν δὲ ἄλλος τις ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἀδίκως) προπωλήσῃ (ἐνεχυράσανς) τοὺς καρπούς, δὲν δύναται δὲ νὰ παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν προαγοράσαντα, καθὼς ἄλλου ὄντος τοῦ νομίμου κατόχου, ὑποβάλλεται εἰς ἀποζημιώσιν τοῦ προαγοράσαντος ἀλλαχοῦ ὀριζομένην (ἂι Φεκάστο ἔγρατται). Ἀναγνωστέον λοιπὸν ἁλ(λ)ος ἀντὶ ἁλως, καὶ ἐ(κ)[ηι] = ἔχη ἀντὶ ἐνῆι.

Ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ ἀποσπασματι τῆς αὐτῆς στήλης γίνεται λόγος περὶ ἐνεχυράσεως δούλου μήπω ἐπιδικασθέντος (ἀδίκως). Ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ὡς ἀνδραποδισμός, καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὰ ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ διατεταγμένα². Ἐὰν δὲ ἤθελον ἀφαιρέσῃ τι ἐκ τῆς στολῆς τοῦ δούλου, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὸ τριπλάσιον (τὰ τρίτρα) τῆς ἀξίας αὐτοῦ³.

C. II. Ἐν τῇ δευτέρᾳ στήλῃ περιέχονται ὅχι

¹ Ἀπολλ. Ρόδ. I 1235, III 238, 1160.

² I, 1-6 καταδικαστά το ἐλευθέρου δέκα στατέρας, το δόλο πέντε, ἥτοι τὸ ἥμισυ (ἐκς ἡμίνας).

³ Ὅχι ὁρθῶς ὁ Comparetti ἐρμηνεύει = τὸ ἐν τρίτον, διότι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν εἶνε τὸ τριπλάσιον τῆς ποινῆς τῆς ἐπιβαλλομένης ἐπὶ τῷ ἀνδραποδισμῷ ἐλευθέρου, ὡς νομίζει, ἀλλὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἀφαιρέθέντος πράγματος.

νόμοι, ἀλλὰ δύο ψήφισματα τοῦ δήμου ἐν περιλήψει. Διὰ τοῦ πρώτου κοινοποιεῖται ὅτι δύο φυτώρια ἀνήκοντα εἰς τὴν πόλιν παρεχωρήθησαν εἰς τινα ἐνοικιαστὴν. Πᾶσα πώλησις ἢ ὑποθήκευσις ὑπ' αὐτοῦ γενομένη εἶνε ἄκυρος. Οὐδὲ νὰ παραχωρήσῃ ὁ ἐνοικιαστὴς τὸ εἰσόδημα ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς ἐπιτρέπεται, ἐὰν ὁ προαγοράσας αὐτὸ δὲν παραδεχθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὸ μίσθωμα αὐτὸς διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐνοικιαστοῦ ([ἐπὶ τὸ] τὸ ἔκο[ν]τος κρήιος).

Ἐπὶ πολὺ εἶχομεν τὴν ὑποψίαν ὅτι καὶ ἐν τῇ I στήλῃ περιέχονται ὅχι νόμοι, ἀλλὰ ὅμοιον ψήφισμα περὶ ἐνοικιάσεως δημοσίου κτήματος, ἀπαγορεύεται δὲ εἰς τὸν ἐνοικιαστὴν ἢ ἀντὶ ἰδίας ὀφειλῆς παραχώρησις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ κτῆμα δούλων, ἀλλὰ μετέγνωμεν μὴ δυνήθοντες νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ἁλλος, ἐνῶ μόνος ὁ ἐνοικιαστὴς ἠδύνατο νὰ εἶνε, μηδὲ τὸ ὅτι διὰ τὴν παραχώρησιν τῶν δούλων ἐπιβάλλεται ποινὴ ἀντὶ νὰ κηρυχθῇ ἄκυρος ἡ παραχώρησις.

C. II σ. 11. ἐξ (Θ)ιοί. Τὸ ποταμῷ, αἶ κα κατὰ τὸ μέττον τὰν ῥοὰν θιθῇ, ῥῆν [κ]ατὰ τὸ Φὸν αὐτὸ θιθεμένοι ἄατον ἤμην. Τὰν δὲ ῥοὰν λει[π]εν ὅττον κατέκει ἂ ἐπ' ἀγορᾷ δέπυρα ἢ πλὶον μείον δὲ μή.

Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐν σ. 12 ῥοὰν δὲν εἶνε σαφές, καὶ ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς Κ ἢ πρὸς τὸ γορτυνικὸν Ρ ὅπερ δὲν ἔχει τὴν κάτω τοῦ τόξου οὐράν· μήπως γραπτέον κοάν; πρβλ. Σοφοκλ. Ἀπ. 469 Ἀχέροντος. . . ἄρσενας χοάς. Ἐν σ. 13-14 πιθανῶς γραπτέον ἄ(κ)ατον ἀντὶ ἄατον.

Πιστεύομεν ὅτι πλησίον τῆς Γόρτυνος ἔρρεεν ὁ Ληθαῖος εἰς τρεῖς βραχίονας, ὧν ὁ μέσος διήρχετο διὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ μόνος τῶν ἄλλων δὲν ἀπεξηραίνετο κατὰ τὸ θέρος. Τὸ ψήφισμα λοιπὸν διαλαμβάνει ὅτι δὲν ἀπαγορεύεται μὲν νὰ διοχετεύῃ τις εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα (κατὰ τὸ Φὸν αὐτὸ) ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὅταν οἱ πλάγιοι βραχίονες εἶνε ἀπεξηραμένοι, ἀλλ' ὀφείλει πάντοτε νὰ ἀφήσῃ τοῦλάχιστον τόσον ὕδωρ, ὥστε νὰ πληροῖ τὴν κοίτην, ὑπὲρ τὴν ὅποιαν ἦτο ἐκτισμένη ἢ ἐπ' ἀγορᾷ γέφυρα. Οὕτω μόνον ἡμεῖς τοῦλάχιστον δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν δυσερμηνευτον ἐπιγραφὴν¹.

¹ Παρομοία ἀστυνομικὴ διάταξις εἶνε ἡ ἀπαγορεύουσα τὴν ἐκκοπὴν δένδρων καὶ θάμνων ἐκτὸς ἀκανθῶν καὶ φρυγάνων ἐκ τινος δημοσίου τόπου, ὅχι βεβαίως ἱεροῦ τεμένους, ὡς ἐνόμισεν ὁ ἐκδότης (Bull. d. Corr. hell. IX σελ. 9 ἀρ. 8 bis).

Frammenti sparsi αρ. 1-2 (Museo ital. II σελ. 645) [αὶ καὶ τι ἀντρόπιον] ἡ θύκοι (τ)οῖς ἐπιτράπονσι [εἰ] ῥοὶ καὶ ἐπιτράποντι, μεδατέρους καταβλαπείθαι. Ἐδὲ καὶ παρῖοντι καὶ καθ' . . . ος γέγονται, ἐδδίκασ[ε]ν ἐν ταῖς τρ[ι]σὶ ἀμέραις. Αἱ [δὲ] καὶ με ἐδδίκασει αὐτὸν ἀτήθαι, ῥο<ι> καὶ ἐπιτράποντι τὸ κρέ[ι]ος ὑπὸ τοῦ μεμπομένο[ι] αἱ δὲ καὶ ἀμποτέροι οἱ κριν(ο)μένοι ἐπιτράποντι, ὑπ' ἀμποτέροις].

Ἀναμφισβήτητον θεωροῦμεν τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιτυχεστάτην συμπλήρωσιν τοῦ Comparetti, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι. Μόνον ἐν στίχῳ 4 ἀντὶ τῆς οὐδὲν νόημα παρεχούσης συμπληρώσεως αὐτοῦ καθ' [ἐν] ὃς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ καθ[ό]ς, ἥτοι καὶ καθ(θ)ώ-κος γένονται (= ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἀρχίσωσι τὴν διαδικασίαν). Ὡσαύτως ἐν στ. 10 συνεπληρώσαμεν ἀμποτέροι οἱ κριν(ο)μένοι, διότι δὲν ἦτο δυνατόν, νομίζομεν, νὰ ὀνομάζωνται ἀμφότεροι οἱ διάδικοι μεμπομένοι, ὡς συμπληροῖ ὁ Comparetti. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι ἐν στ. 7 παρελείφθη τὸ ὑπογεγραμμένον κατὰ παραδρομὴν ὑπὸ τοῦ χαράκτου¹. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Comparetti, καθ' ἣν ῥο καὶ ἐπιτράποντι τὸ κρήμιος ἀναφέρεται εἰς τὸ μεμπομένοι ἐννοουμένου τοῦ αὐτῷ (τῷ δικαστῇ) εἰς τὸ ἐπιτράποντι, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ὀρθή· διότι πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐπιτράποντι εἶνε προφανῶς οἱ διάδικοι², ἔπειτα δὲ οὐδὲ καθ' ἑαυτὴν εἶνε πιθανὴ ἡ γνώμη ὅτι ὁ δικαστής (δαιτητής) ἡδύνατο νὰ διορισθῇ ὑπὸ ἄλλων τινῶν ἐκτὸς τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων ἢ ἀμφοτέρων. Ὁρίζονται δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ, ὡς ἀνωτέρω Β, II, ποῖναι κατὰ τῶν δικαστῶν καὶ τῶν διαδίκων, οἵτινες παρακωλύουσι τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ἐὰν μὲν ἕνεκα συγγνωστοῦ κωλύματος δὲν παρευρεθῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, ἀπαλλάσσονται πάσης ποινῆς καὶ ὁ δικαστής (ῥο καὶ ἐπιτράποντι) καὶ οἱ διάδικοι (τοῖς ἐπιτράπονσι). Ἀλλ' ἐὰν οἱ διάδικοι προσέλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ γείνη ἡ προσήκουσα διαδικασία, ὁ δικαστής ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν· ἄλλως ὑπόκειται εἰς ποινὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἐνάγοντος, (ὑπὸ τοῦ μεμπομένοι) ἢ ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ἐὰν ἀμφότεροι διώρισαν αὐτὸν ὡς δαιτητήν.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΥΘΙΟΥ

(Museo ital. II σελ. 181-252).

Ἀριθ. 81 στίχ. 5 [Αἱ δ' ὁ μὲν ἡμ] ἐν πατρώια μωλῇ, ὁ δ' ἄλλῃ . . . Οὕτως ὁ Comparetti· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ: [Αἱ δὲ καὶ ὁ μ] ἐν πατρώια μολῇ κτλ. Πρβλ. Γορτ. Δωδ. I, 15 αἱ δὲ καὶ μολεῖ ὁ μὲν ἐλεύθερον, ὁ δὲ δόλον.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρονολογίας τῆς Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Kirchhoff καὶ πρὸ τῆς εὐρέσεως τοῦ δλου αὐτῆς καὶ μετὰ ταῦτα¹ τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς θαυμασίας κανονικότητος τῆς γραφῆς καὶ ἐκ τῆς ἱκανῶς ἤδη ἀνεπτυγμένης τέχνης τῶν τῷ αὐτῷ ἀλφάβητῳ ἐπιγεγραμμένων Κρητικῶν νομισμάτων, ἀνήγαγεν αὐτὴν εἰς τὰ μέσα τοῦ Ε'. αἰῶνος π. Χ., καίτοι ἡ βουστροφηδὸν διεύθυνσις τῶν στίχων, τὸ ἀρχαῖκόν σχῆμα πολλῶν στοιχείων καὶ ἡ ἐλλειψὶς τῶν μὴ φοινικικῶν γραμμάτων παρίστα εὐλογον τὴν ὑπόψιν ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἦτο πολὺ ἀρχαιότερα.

Ἦδη δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ἡμεῖς καὶ ἕτερον τεκμήριον, τὴν τέχνην τῆς ἐρμαϊκῆς παραστάδος, τῆς προερχομένης ἐκ τοῦ παλαιότερου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ ἡ Δωδεκάδελτος ἦτο ἀρχῇθεν ἀναγεγραμμένη². Ἡ παραστάς αὕτη ἀνήκει κατὰ τὸν Ἰταλὸν καθηγητὴν Milani³ εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε'. ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. αἰῶνος, ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ ἀρχαιότερα κατὰ τι. Καὶ ἡ γλῶσσα δὲ τῆς Δωδεκαδέλτου καίπερ διασώζουσα ἱκανοὺς ἀρχαῖσμούς οὐδαμῶς εἶνε ἀρχαϊκή, ὡς ἀποδεικνύει κάλλιστα ἡ ἤδη τελείως ἀνεπτυγμένη χρῆσις τοῦ ἄρθρου. Τούναντίον ὁ Comparetti⁴ ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ μὲν ἀρχαϊκώτεραι τῆς Δωδεκαδέλτου ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Πυθίου εἶνε παλαιότεραι τῶν μέσων τοῦ Ζ'. αἰῶνος, ἡ δὲ Δωδεκάδελτος ὄχι νεώτερα τῶν μέσων τοῦ Γ', αἱ δ' ἐν αὐτῷ τόπῳ εὑρεθεῖσαι, διακρίνουσαι δὲ τὸ Η ἀπὸ τοῦ Ε κατὰ τι νεώτεραι αὐτῆς. Τὰς δὲ βουστροφηδὸν μὲν, ἀλλ'

¹ Stud. z. Gesch. d. gr. Alphabets ἐκδ. δ' σελ. 78. Περὶ τῶν ἀρχαιωτέρων Κρητικῶν νομισμάτων ἴδ. W. Wroth, Catalogue of the Greek coins of Crete σελ. XIV.

² Museo Ital. II σελ. 583.

³ Museo Ital. II σελ. 566.

⁴ Museo Ital. I σελ. 582, II σελ. 250 ἐξ. Monum. ant. I σελ. 113-118

¹ Πρβλ. στ. 2 ῥο καὶ ἐπιτράποντι.

² Πρβ. στ. 10 ἀμποτέροι οἱ κρινόμενοι ἐπιτράποντι.

ἐν ἀλφάβητῳ ὁμοίῳ τῷ ἰωνικῷ γεγραμμένης¹ θεωρεῖ ἀνηκούσας εἰς τὸν Ε'. αἰῶνα. Τὸ κυριώτατον τεκμήριον, δι' οὗ ἐξήγησε νὰ κυρώσῃ τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτοῦ εἶνε ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαῖκαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου οὐδέποτε μνημονεύονται νομίσματα συνήθη, οἷον στατῆρες, δραχμαί, ὀβολοί, ὡς ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ, τούναντίον δὲ πλειστάκις λέβητες, ἅπαξ δὲ καὶ τρίποδες.² Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν Γορτυνικὸν οὐδ' ἀπλῶς Κρητικὸν νόμισμα φέρει παράστασιν λέβητος ἢ τρίποδος, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ τοῦτο λαβὼν τὴν ἐπωνυμίαν, συνεπέρανεν ὁ Comparetti ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις μνημονευόμενοι λέβητες καὶ τρίποδες δὲν δύνανται νὰ εἶνε νομίσματα, ἀλλὰ πραγματικὰ σκευὴ χρησιμεύοντα πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀντὶ νομίσματος. Ἐπομένως αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκείναι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ αἰγινήτικοῦ νομισματικοῦ συστήματος³, ἥτοι ἂν ὄχι παλαιότεραι, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὄχι πολὺ νεώτεραι τοῦ ἔτους 660 π. Χ., ὅτε ἐκόπη τὸ πρῶτον νόμισμα ὑπὸ Φεῖδωνος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναφερομένων λεβήτων εἶνε πολλάκις τοσοῦτον μέγας⁴, ὥστε δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἐννοῶνται πραγματικοὶ λέβητες, ἢ δ' ἀξία αὐτῶν φαίνεται πάντοτε ὠρισμένη, παρεδέχθη ὁ Comparetti⁵ ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος ἐγένετο χρῆσις τεμαχίων χαλκοῦ (pezzi di bronzo) μετὰ σφραγίδος ἢ ἄνευ σφραγίδος καὶ ὠρισμένου βάρους, ἅτινα ἀντικατέστησαν τοὺς πραγματικοὺς λέβητας. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐξ ἀργύρου νομίσματος οἱ χάλκινοι λέβητες περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν, ὥστε δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ καὶ ταῖς κατ' αὐτὴν ἐπιγραφαῖς, ἀλλὰ μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα, ἥτοι στατῆρες, δραχμαί, ὀβολοί. Κατὰ δὲ τὴν Δ'. ἑκατονταετηρίδα, ὅτε εἰσῆχθη ἡ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ νομίσματος ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἀναφαίνεται καὶ πάλιν τὸ ὄνομα λέβητες ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κνωσοῦ⁶, ἐν ᾗ γίνεται μνεία καὶ στατήρων καὶ τριωβόλων. Τοὺς τελευταίους τούτους λέβητας ἐκλαμβάνει ὁ Comparetti ὡς νόμισμα μικρᾶς ἀξίας, βεβαίως μικροτέρας πάντων τῶν ἄλλων ἐν

τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένων νομισμάτων· διότι ἀναγινώσκων αἱ κα κέ(ρ)[ατα κατ]ά(ξε)ε βοὸς ἀνθρώπος, πέντε λεβήτας [καταστα]σεῖ τῷ πάσται τῷ βοὸς προσθέτει¹ μικρὸν πρόστιμον διὰ μικρὰν βλάβην (piccola multa per piccolo danno).

Ἀλλὰ καίτοι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε λίαν λελωδημένη δυστυχῶς, ὥστε οὔτε νὰ ἀναγνωσθῇ ἀσφαλῶς οὔτε νὰ ἐρμηνευθῇ εἶνε δυνατόν, ἐν τούτοις ἐπειδὴ καὶ καθ' ἑαυτὸν θὰ ἦτο πολὺ παράδοξος νόμος προβλέπων καὶ τιμωρὸν τὴν ἀποκοπὴν τῶν κεράτων βοός, καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν γραμμάτων, ὡς ἐν τῷ ὁμοιότητῳ τοῦ Museo italiano φαίνονται, δύνανταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἐρμηνεία τοῦ Comparetti ἀδύνατον νὰ εἶνε ὀρθή.

Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων αἱ κα καρτα[ῖπος μ]ή(ρ)ω δεδαμναμένον πριάμενος ἀποδιώ[κημι αἱ ἐγ]ρατται, μὴ 'πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δε.λα] φαίνεται πιθανώτατον, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι καὶ ἐν ταῖς προηγούμεναις πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἥτοι τοῦ ἀποδιώκειν τὸ καρταῖπος ἐγένετο λόγος, καὶ δι' αὐτὸ ἥτινα εἰδικὴν περίπτωσιν αὐτοῦ ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῶν πέντε λεβήτων. Διότι ἀφοῦ ἀναγράφεται ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ τὴν πληρωμὴν τριῶν ὀβολῶν καθ' ἑκάστην ὡς ἀποζημιώσιν διὰ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους (μὴ 'πιθιθέτω τῶν νέργων τὰ τριώ[δε.λα]), ἂν τὸ ἀποδιωχθὲν κτήνος ἦτο ἄδμητον, ἐπομένως ἀνίσχοντο πρὸς ἐργασίαν, εἶνε φανερόν ὅτι προηγεῖτο ἡ διάταξις ὅτι ὁ ἀποδιώξας δεδμημένον κτήνος ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἐκτὸς τῆς ἄλλης ποινῆς καὶ τὴν ἡμερησίαν ἐργασίαν τοῦ κτήνους. Ἐπομένως οἱ πέντε λέβητες δὲν εἶνε piccola multa per piccolo danno, ἀλλὰ τὸ μεῖζον μέρος τῆς ποινῆς, εἰς ὃ προστίθεται καὶ τὸ τριωβόλον ἐν ὠρισμένη περιπτώσει.

Δὲν δικαιούμεθα λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν τοὺς λέβητας τῆς ἐκ Κνωσοῦ ἐπιγραφῆς ὡς ἔχοντας ἀξίαν μικροτέραν τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Πυθίου μνημονευομένων· πολὺ δὲ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὰ πράγματα φαίνεται νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ὄνομα λέβητες ὡς δηλωτικὸν νομισματικῆς ἀξίας ὑφί-

¹ Museo Ital. II σελ. 645-688 ἀριθ. 21-26

² [κατιστ]άμεν τρίποδα ἓνα Monum. ant. I σελ. 84 ἀριθ. 34.

³ "Id. Αθήν. IV 243, B.

⁴ Ὡς λ. χ. ἑκατὸν Museo Ital. II ἀρ. 47.

⁵ Monum. ant. σελ. 116.

⁶ Museo Ital. II (σελ. 677-78).

¹ Monum. ant. I, σελ. 118.

στατο μέχρι τοῦ Δ'. αἰῶνος παρὰ τὰ συνήθη ὀνόματα νομισμάτων, ἅτινα πιθανώτατα ἦσαν ἤδη ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου, ὡς καὶ κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα. Ἡ μνεία λεβήτων λοιπὸν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶνε παλαιότεραι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νομίσματος εἰς Κρήτην, οὐδὲ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν ὑπῆρχον στατήρες καὶ δραχμαί, διότι δὲν μνημονεύονται ἐν αὐταῖς, ἐπειδὴ οὐδ' ἡ Δωδεκάδελτος μνημονεύει λεβήτων, καίτοι τὸ ὄνομα βεβαίως ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατ' αὐτὴν καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος. Πιστεύομεν λοιπὸν ὅτι λέβητες ἦτο ἡ δημώδης ὀνομασία νομίσματος τινος τῶν ἀλλοθεν γνωστῶν ἐκ παλαιότερων χρόνων σωζομένη παρὰ τὴν συνήθη καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐπίσημον, ἀλλ' εὐχρηστοτέρα μὲν κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, σπανιωτέρα δ' ἔπειτα καταστᾶσα· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τρίποδες. Τοῦτο δ' ἴσως ἦτο τὸ αἷτιον, δι' ὃ ἐπὶ στατήρων διαφόρων πόλεων ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Ε'. αἰῶνος ἐξελέχθη ὡς ὑπερόσημον λέβης ἐκ τῶν ἀνω ὀρώμενος, ὡς καὶ ἡμεῖς μετ' ἄλλων πιστεύομεν ὅτι ἀπέδειξεν ὁ ἡμέτερος φίλος Ἰωάννης Σβορώνος¹.

Τὸ κυριώτατον ἐπιχείρημα λοιπὸν, δι' οὗ ὁ Comparetti ἐπίστευσεν ὅτι θὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Πυθίου καὶ τῆς βεβαίως ὄχι πολὺ ἀπ' αὐτῶν ἀφισταμένης Γορτυνικῆς Δωδεκαδέλτου, καταφαίνεται ἀνυπόστατον. Ἐπειτα τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι καθ' ἅπαντα τὸν Ε' αἰῶνα καὶ πολὺ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου εἰς Ἀθήνας οἱ Κρήτες εἶχον ἀποδεχθῇ αὐτὸ καθ' ὁλοκληρίαν, διετήρουν δὲ μόνον τὴν βουστροφηδὸν διεύθυνσιν τῶν στίχων, ὡς νομίζει ὁ Comparetti; Καὶ διὰ τί νὰ μὴ ἀποδώσωμεν τὰς οὕτω γεγραμμένας ἐπιγραφὰς εἰς τὸν Δ'. αἰῶνα, ἀφοῦ καὶ ἀλλαγῶς τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκονται παρόμοιαι ἐπιγραφαὶ ὄχι πολὺ ἀρχαιότεραι¹; Ἡμεῖς τοῦναντίον τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας θεωροῦμεν ὡς περιφανῆ ἀπόδειξιν τῆς βραδυτάτης ἀναπτύξεως τοῦ ἀλφαβήτου παρὰ τοῖς Κρησίν, διδάσκουσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῶμεν ὅτι κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα ἠδύνατο νὰ γραφῇ τόσον ἀρχαῖζουσα ἐπιγραφή, ὡς ἡ Γορτυνικὴ Δωδεκαδέλτος.

¹ Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Μαρτίου 1891.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

¹ Bull. de Corr. hell. XII σελ. 405-418. Πρβλ. Head Num. Chronicle 1889 σελ. 242 ἔξ. Babelon Revue Numism. 1890 σελ. 405 ἔξ. Ἡ ἐπιπολαιότητα παρατήρησις, νομίζομεν, ἀρκεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τὸ ἐν τοῖς νομίμασι τοῦτοις στρογγύλον ἀντικείμενον μετὰ μικρᾶς

καὶ πολὺ βαθείας κοιλότητος ἐν τῷ μέσῳ δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀσπίς, ὡς νομίζει ὁ Comparetti (Monum. ant. I σελ. 116), ἀλλὰ λέβης ἔξ ἁπαντος.

¹ Kirchhoff. Stud. z. G. d. gr. Alph.³ σελ. 90.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Περιηγούμενος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν Εὐβοίαν, ὅπως παρασκευάσω συλλογὴν τῶν εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν, ἀντέγραψα ἐν Ἐρετρίᾳ ψηφίσματά τινα ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν δημοσιεύω ἐνταῦθα δύο, τὰ ἀρχαιότατα. Φέρονται ταῦτα ὑπὸ διαφόρου ἐκάτερον χειρὸς ἀναγεγραμμένα ἐπὶ στήλης ἐπιχωρίου μαρμάρου εἰς δύο τεμάχια τεθραυσμένης καὶ ἐν τῷ

Δημαρχεῖω ἀποκειμένης, ἐχούσης δὲ ὕψ. 1.02, πλ. 0.43, πᾶχ. 0.07. Κορωνίδα ἢ στήλη δὲν ἔχει. Ἐν τῷ κενῷ χώρῳ ὑπὸ τὸ δεύτερον τῶν ψηφισμάτων ὑπάρχουσι κατ' ἀποστάσεις ἀπὸ 0.035 ἕως 0.040 ὁκτὼ ὀριζόντιοι γραμμαί, ὧν μία ἔχει ἐν τῷ μέσῳ σταυρόν.

	Θ		Ε		Ο		Ι																
	Ε	Δ	Θ	Ξ	Ε	Ν	Τ	Ε	Ι	Β	Θ	Υ	Λ	Η	Ι	Η	Γ	Ε	Λ	Θ	Χ	Θ	Ν
	Τ	Θ	Ν	Τ	Α	Ρ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Θ	Ν	Π	Ρ	Θ	Ξ	Ε	Ν	Θ	Ν	Ε	Ι
	Ν	Α	Ι	Κ	Α	Ι	Ε	Υ	Ε	Ρ	Γ	Ε	Τ	Η	Ν	Κ	Α	Ι	Α	Υ	Τ	Θ	Ν
5	Κ		Ι	Π	Α	Ι	Δ	Α	Σ	Κ	Α	Ι	Σ	Ι	Τ	Η	Ρ	Ι	Ν	Ε	Ι	Ν	Α
	Ι	Κ	Α	Ι	Α	Υ	Τ	Ω	Ι	Κ	Α	Ι	Π	Α	Ι	Ρ	Ι	Ν	Θ	Τ	Α	Ν	Ε
10	Α	Π	Α	Θ	Η	Ν	Α	Ω	Ν														
	Ε	Δ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Τ	Ε	Ι	Β	Ο	Υ	Λ	Ε	Ι	Κ	Α	Ι	Τ	Ο	Ι	Δ	Η
	Η	Ρ	Α	Κ	Λ	Ε	Ι	Τ	Ο	Ν	Τ	Ο	Ν	Τ	Α	Ρ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Ο	Ν
	Π	Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Ο	Ν	Ε	Ι	Ν	Α	Ι	Ε	Ρ	Ε	Τ	Ρ	Ι	Ω	Ν	Α	Υ
	Τ	Ο	Ν	Κ	Α	Ι	Ε	Κ	Γ	Ο	Ν	Ο	Υ	Σ	Ε	Ι	Ν	Α	Ι	Δ	Ε	Α	Υ
15	Π	Ρ	Ο	Ε	Δ	Ρ	Ι	Η	Ν	Κ	Α	Ι	Σ	Ι	Τ	Η	Ρ	Ι	Ν	Κ	Α	Ι	Α
	Τ	Ο	Ι	Κ	Α	Ι	Π	Α	Ι	Ρ	Ι	Ν	Ο	Σ	Ο	Ν	Α	Ν	Χ	Ρ	Ο	Ν	Ο
	Ε	Π	Ι	Δ	Η	Μ	Ε	Ω	Ρ	Ι	Ν	Κ	Α	Ι	Τ	Α	Α	Λ	Λ	Α	Κ	Α	Θ
	Α	Π	Ε	Ρ	Τ	Ο	Ι	Σ	Α	Λ	Λ	Ο	Ι	Σ	Π	Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν	Ο	Ι	Σ

1. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἡγελόχου τοῦ Ταραντίνου.

	Θ	ε	ο	ι.
	Ἐδοξεν τεῖ βουλῇ Ἡγέλοχον			
	τὸν Ταραντίνον πρόξενον εἶ-			
	ναι καὶ εὐεργέτην καὶ αὐτὸν			
5	κ[α]ὶ παῖδας καὶ σίτηριν εἶνα-			
	ι καὶ αὐτῶι καὶ παιρὶν ὅταν ἐ-			
	πι]δημέωριν καὶ ἀτελέην καὶ			
	προεδρίην ἐς τὸς ἀγῶνας ὡς σ-			
	υνελευθερώραντι τὴν πόλιν			
10	ἀπ' Ἀθηναίων.			

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν στίχῳ 8 γραφῆς τοῦ ἀγῶνας, παραβλεπομένων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄλλων τεκμηρίων, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου πρ. Χ. αἰῶνος. Ἐκ τῶν γραμμάτων (ὕψος αὐτῶν 0.012, διαστήματα μεταξὺ αὐτῶν 0.006) ἄξια σημειώσεως διὰ τὸ σχῆμά των εἶναι τὰ Β, Ε (ἡ μεσαία τούτου κεραία εἶναι ἰσομεγέθους ἢ ἐλάχιστα μικροτέρα τῶν λοιπῶν δύο), Κ, Ν, Ξ καὶ τὸ Θ = ο ἔχον στιγμὴν ἐν τῷ κέντρῳ¹

¹ Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ v. Wilamowitz - Möllendorf, Hom.

καὶ μὴ διαφέρουν τοῦ $\Theta = \theta$, ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα, καθὼς καὶ τὸ Ω , μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμάτων· εἴτα τὰ Γ , ρ καὶ τὸ Σ (μεῖζον συνήθως τῶν λοιπῶν). Ἡ γραφή ὁμοιάζει λίαν τῇ τῆς ἀπὸ 20 ἐτῶν γνωστῆς στήλης, ἣτις περιέχει συνθήκας περὶ συμμαχίας Ἐρετριέων καὶ Ἰστιαιέων (ἐξεδόθη ὑπὸ Εὐστρατιάδου, Ἀρχαιολ. Ἐφῆμ. 1872 ἀρ. 417 πίν. 54, ἐσχάτως δὲ ὑπὸ Bechtel, Die Inschriften d. ionischen Dialekts. Göttingen, 1887 σ. 8, ἀρ. 15). Διότι καὶ τὰ ἄλλα γράμματα εἶναι ὁμοιώτατα πρὸς τὰ τῆς νῦν ἐκδιδομένης ἐπιγραφῆς καὶ τὰ Β καὶ Ρ ἔχουσι τὰ σχήματα Β καὶ Ρ, τὸ Θ ὅμως εἶναι πανταχοῦ ἰσομέγεθες τοῖς λοιποῖς γράμμασι καὶ δὲν ἔχει στιγμὴν ἐν τῷ κέντρῳ. Ἀμφοτέρων δ' ἡ γραφή εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιμελὴς καὶ ὡραία, ὥς καὶ ἐν ταῖς συγχρόνοις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς. Ἡ ἐν τῇ Ἐφημερίδι ὅμως ἀπεικόνισις τοῦ κάλλιστα σωζομένου τμήματος τῆς περὶ τῆς συνθήκης ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ὁ Bechtel ἐπανέλαβεν ἐν τῷ βιβλίῳ του, δὲν ἀποδίδει οὔτε τὴν κανονικότητα καὶ κομψότητα τῆς ὅλης γραφῆς οὔτε τὸ σχῆμα πολλῶν γραμμάτων.¹

Ἀναβάλλων τὸν περὶ τῶν διαλεκτικῶν ἰδιότητων τῆς ἐπιγραφῆς λόγον εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἄρθρου, θέλω προσπαθῆσαι νῦν νὰ ὀρίσω ἀκριβέστερον τὰ περὶ τοῦ χρόνου αὐτῆς καὶ τῶν γεγονότων εἰς ἃ ἀναφέρεται. Παρετήρησα ἤδη, ὅτι ἕνεκα τῆς γραφῆς τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος· ὁ Ἡγέλογος λοιπὸν μετέσχε προφανῶς τῆς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 411 ἀπελευθερώσεως τῆς Ἐρετρίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, περὶ ἧς ὁ Θουκυδίδης (VIII, 95) ὥς ἐξῆς ἀναφέρει. Στόλος Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Ἀγησανδρίδαν ἔπλευσεν εἰς Ὠρωπόν, ὅπως ἀποστήσῃ τὴν Ἐρέτριαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ τάχος καὶ οὐχὶ καλῶς παρεσκευασμένοι, ἔπειψαν ἐκεῖσε στρατηγὸν τὸν Θυμοχάρη καὶ ναῦς. Μετ' ὀλίγον ἐγένετο ναυμαχία. Ἐξ Ἐρετρίας ἤρθη σημεῖον, ἰδὼν δ' αὐτὸ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀνήχθη ἐξ Ὠρωποῦ· τὰ πληρώματα τῶν ἀττικῶν νηῶν ἔτυχον τότε ἀγοράζοντα

τροφὰς εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς πόλεως, διότι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκ προνοίας τῶν προδιδόντων Ἐρετριέων οὐδὲν ἐπωλεῖτο· οὕτω ἐν ταραχῇ καὶ ὅπως εἶχον, ἠναγκάσθησαν νὰ ναυμαχίωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀντέστησαν μὲν ἐπὶ τινα χρόνον, εἴτα ὅμως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ κατεδιώχθησαν εἰς τὴν ξηράν· δεινότατα ἔπαθον οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν πόλιν, διότι κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων. Ἄλλοι ἐσώθησαν εἰς τείχισμά τι ὀχυρόν, πλοῖα δὲ τινα εἰς Χαλκίδα· εἴκοσι καὶ δύο ναῦς ὅμως ἔλαβον οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἔστησαν τρόπαιον. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀπέστη πᾶσα ἡ Εὐβοία, πλὴν τῆς πόλεως Ὠρεοῦ. Ἐνεκα τῆς ἥττης ταύτης κατελύθησαν ἐν Ἀθήναις οἱ τετρακόσιοι, ἄρξαντες περὶ τοὺς τέσσαρας μῆνας. Ταῦτα κατὰ Θουκυδίδην (πρὸς δὲ Διόδ. XIII 34. 36).

Ἀλλὰ πῶς ἔτυχεν ὁ Ταραντῖνος Ἡγέλογος νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας; Ὅτι ὡς ἰδιώτης ἀπλοῦς μετέσχε αὐτῆς, δὲν φαίνεται κατ' ἀρχὴν πιθανόν. Τὴν ἀπορίαν ταύτην λύει πάλιν ὁ Θουκυδίδης. Οἱ Ταραντῖνοι ἦσαν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον σύμμαχοι τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' οὗτοι ἔπλευσαν εἰς Σικελίαν, δύο πόλεις, ὁ Τάρας καὶ οἱ Λοκροί, δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς οὐ μόνον ἀγορᾷ οὐδὲ ἄστει, ἀλλ' οὐδὲ ὕδατι καὶ ὄρμῳ (Θουκυδ. VI 44, 2). Γινώσκουμεν πρὸς τοῦτο, ὅτι πλοῖα τῶν Ταραντίνων μετέσχον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων· διότι ὁ Θουκυδίδης (VIII 91, 2) ἀναφέρει ὅτι τὸ θέρος τοῦ 411 πρ. Χρ. «ἅμα γὰρ καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐτύγγχον Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες, ὧν ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαὶ τινες, ὁρμοῦσαι ἤδη ἐπὶ Λακωνικῇ καὶ παρασκευαζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὐβοίαν πλοῦν (ἤρχε δ' αὐτῶν Ἀγησανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης). Ὁ στόλος οὗτος, τὰς περαιτέρω κινήσεις τοῦ ὁποίου διηγείται ὁ Θουκυδίδης (VIII 92, 3 καὶ 94, 1 ἐξ.), ἦν ὁ αὐτός, ὅστις περικάμψας τὸ Σούνιον καὶ ὁρμισθεὶς μεταξὺ Θορικοῦ καὶ Πρασιῶν, ἔπλευσε κατόπιν εἰς Ὠρωπόν, ἡλευθέρωσε τὴν Ἐρέτριαν καὶ διέτριψεν ἐπὶ τινα χρόνον ἔτι ἐν τῇ εὐβοικῇ θαλάσῃ, μέχρις οὗ ἐλθὼν παρέλαβεν αὐτὸν ὁ Σπαρτιάτης Ἐπικλῆς· κατεστράφη δὲ περὶ τὸν Ἄθω ὑπὸ τριχυμίας (Θου-

Untersuchungen σ. 289⁵, ὅτι ἡ στιγμὴ αὕτη παρήχθη ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ σκέλους τοῦ διαδήτου, δι' οὗ ἐχαράσσετο ὁ κύκλος.

¹ Ἐν τῇ συνθήκῃ στ. 7 ἐξ. ἀναγινώσκεται: ἐπανανέσθαι δὲ τὸν ὄρκον κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα ἐκάστην τὰς ἀρχὰς ὀμνυούρας. Κατὰ ταῦτα συμπληρωτέον καὶ ἐν τῇ τεμαχίῳ ὁμοίᾳ ἐπιγραφῇ ἐν C. I. A, IV σ. 24. ἀρ. 116d στ. 7 ἐξ.: τὸς ὄρκους ἀνανε[ο]σθαι - - κα]τὰ τὴν Ὀλ[υ]μπιάδα ἐκάστην.

κυδ. VIII 107, 2. Διόδ. XIII 41). Ἀποῦ λοιπὸν μαρτυρεῖται ἡ συνεργία πλοίων ἐκ Τάραντος εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, μοι φαίνεται πιθανὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἡγέλογος, εἰς ὃν οἱ Ἐρετρίαις ὡς συνελευθερώσαντα τὴν πόλιν τῶν ἀπονέμουσι καὶ ἄλλας τιμὰς καὶ τὴν προξενίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ εὐεργέτου, εἶναι ὁ στρατηγὸς τούτων τῶν ἐκ Τάραντος πλοίων· ἴσως δ' ὡς τοιοῦτος συνετέλεσε πλέον ἄλλων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων εὐλόγως, νομίζω, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγέλογου ψήφισμα ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας, καὶ κατ' ἀκολουσίαν ὅτι ἔχομεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀρχαιοτάτην σωζομένην δημοσίαν ἐπιγραφὴν τῆς Ἐρετρίας, διότι ἡ συνθήκη τῶν Ἐρετρίων καὶ Ἰστιαίων, ἥς μέρος ἐσώθη ἡμῖν ὡσαύτως, πρέπει νὰ ᾔναι χρόνον τινὰ ὑστερωτέρα τῆς ἀποστάσεως διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον τὴν πόλιν Ὡρεὸν καὶ μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῆς λοιπῆς νήσου (Θουκυδ. VIII 95, 7 καὶ Ἀριστοτ. ἐν τῇ νεωστὶ ἀνακαλυφθείσῃ Ἀθηναίων πολιτείᾳ 33, ἐνθα αὐτολεξεῖ ἐπαναλαμβάνονται τὰ τοῦ Θουκυδίδου).

Ὑπολείπεται μία παρατήρησις περὶ τῶν πρώτων λέξεων τοῦ ψηφίσματος. Ὁ τύπος ἔδοξεν τεῖ βουλῇ δηλοῖ ὅτι εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς, λίαν ἀμφίβολον ὅμως εἶναι, ὅτι μόνῃ ἢ βουλῇ ἐψηφίσεν αὐτό· πιθανῶς πρόκειται περὶ προβουλευματος τῆς βουλῆς κυρωθέντος ὑπὸ τοῦ δήμου, ἂν καὶ αἱ πρώται λέξεις χαρακτηρίζουσιν αὐτὸ ὡς ψήφισμα μόνῃς τῆς βουλῆς. Διότι οὐδέποτε καὶ οὐδαμῶς ἡδύνατο ἢ βουλῇ μόνῃ ν' ἀνακηρύξῃ προξένους καὶ εὐεργέτας ἄνευ τῆς τοῦ δήμου συναινέσεως· τοῦτο ἔπραττεν ὁ δῆμος μετὰ προβούλευμα τῆς βουλῆς. Πάντα τὰ λοιπὰ ἐξ Ἐρετρίας ψηφίσματα, ἐν οἷς ἀναγράφονται πρόξενοι καὶ εὐεργέται, δηλοῦνται ὡς ψηφίσματα τοῦ δήμου ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου¹,

¹ Ὁ τύπος ἔδοξεν τῷ δήμῳ ἀπαντᾷ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι ὑπὲρ Γλαυκίππου Ἰπποδάμαντος καὶ Ἀπολλωνίου ἐξ Ἀντιγονείας καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Τσούντα ἐκδοθέντι ὑπὲρ Εὐνόμου Καρυστίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἐξ.)· συμπληρωτέος δ' ἐν τῷ ὑπὸ P. Girard (Bull. de corr. hell. II σ. 277) δημοσιευθέντι καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Καβδαδία (Δελτ. ἀρχαιολ. 1889 σ. 103 ἐξ.) ἐκδοθέντι· δεδῶχθαι τῷ δήμῳ ἐν τῷ ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ. 1877 σ. 79 ἐξ.)· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἐν τῷ ὑπὸ Εὐστρατιάδου ἐκδοθέντι ψηφίσματι (Ἐφημ. ἀρχ.

καθὰ καὶ τὸ ἀμέσως ἐπὶ τῆς στήλης ἐπόμενον. Μόνον τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγέλογου εἶναι ψήφισμα τῆς βουλῆς. Ἰσως θελήσῃ τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπόστασιν ἀναμφιβόλως συμβᾶσαν, ἡ βουλὴ περιεβλήθη ἑκτακτον ἐξουσίαν· πιθανώτερον ὅμως θεωρῶ ὅτι καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡγέλογου ψήφισμα πρέπει νὰ κριθῇ ὅπως ἀττικά τινα, τὰ ὅποια ὡσαύτως τὸν τύπον ἔδοξεν τῇ βουλῇ φέρουσι καὶ τὰ ὅποια ὅμως, ὡς φαίνεται, τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχουσιν, ἣν καὶ τὰ φέροντα τὸν τύπον ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. Τὰ ψηφίσματα συνετάσσοντο ἐπὶ τῇ βάσει προτάσεων, ἥτοι συνήθως τῶν προβουλευμάτων τῆς βουλῆς², ὅταν δὲ δημοσίᾳ ἀνεγράφοντο ἐν στήλαις καὶ ἰδρύοντο, καὶ ἐὰν ἀκόμη μόνον ὡς ψηφίσματα τῆς βουλῆς ἐσημειοῦντο, ὅμως αὐτὸ τὸ γεγονός τῆς δημοσίας ἀναγραφῆς τῶν ἦν βεβαίως ἐγγύησις ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐγένοντο, ἥτοι ψήφῳ τοῦ δήμου².

2. Ψήφισμα ὑπὲρ Ἡρακλείτου τοῦ Ταραντίνου.

Ἔδοξεν τεῖ βουλεῖ καὶ τοῖ δήμοι
Ἡράκλειτον τὸν Ταραντίνον
πρόξενον εἶναι Ἐρετριῶν αὐ-
τὸν καὶ ἐκγόνους· εἶναι δὲ αὐτοῖ
προεδρίην καὶ σίτηριν καὶ αὐ-
τοῖ καὶ παιρὶν ὅσον ἂν χρόνον
ἐπιδημέωριν καὶ τὰ ἄλλα καθ-
άπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὡς παρατηρήσαμεν ἤδη, ἐχαράχθη ὑπ' ἄλλης ἢ τὸ ὑπὲρ Ἡγέλογου χειρὸς καὶ εἶναι, ὡς διάφοροι λόγοι πείθουσιν, νεώτερον ἐκείνου. Τὰ γράμματα (ὕψος αὐτῶν 0,011, διαστάματα μετὰξὺ αὐτῶν 0,010) εἶναι στοιχηδὸν διατεταγμένα, ἀλλ' ἥττον ὠραῖα καὶ ἀμελέστερα,

1872 ἀρ. 418) καὶ ἐν ἄλλῳ ἀνεκδότῳ· τύπος τοιοῦτος λείπει ὅλως ἐν τῷ ψηφίσματι (C. I. G. II σ. 1077 ἀρ. 2144^b), ὃ ἐγὼ ἀνεῦρον πάλιν ἐν Ἐρετρίᾳ ἐν τινὶ οἰκίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι πρὸς τιμὴν τοῦ Μακεδόνος Ἀρριδαίου.

¹ Πρβλ. H. Swoboda, Die griech. Volksbeschlüsse, Leipzig 1890 σελ. 4.

² Περὶ τῶν ψηφισμάτων τούτων θὰ πραγματευθῶ προσεχῶς ἄλλᾳ χοῦ. Ὅρα ἐν τοσούτῳ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Arm. Max. Dittmar, De Atheniensium more exteros coronis publice ornandi diss. Lips. 1890 σ. 99 ἐξ., ἃς ὅμως πάσας δὲν ἀποδέχομαι καὶ αἰτινες οὐδ' ἐξαντλοῦσι τὸ θέμα.

τὸ δὲ σχῆμα αὐτῶν ὀλίγον τι νεώτερον ἢ τοῦ πρώτου ψηφίσματος ἦτοι Β, Ε· Ο Ο εἶναι ὀλίγον μικρότερα τῶν λοιπῶν γραμμάτων Ξ, Ρ, Σ καὶ Σ. Ὅτι ὁμοῦς ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀρχαιοτέρα τῶν λοιπῶν ἐξ Ἑρετρίας τέως γνωστῶν προξενικῶν ψηφισμάτων, ἀποδεικνύεται ἐκ δύο λόγων· πρῶτον ἐκ τῆς ἰδιαζούσης καὶ συντόμου συντάξεως, ἥτις εἶναι κοινὴ τοῖς ὑπὲρ Ἡγελόχου καὶ Ἡρακλείτου ψηφίσμασι καὶ ἥτις διαφέρει τῆς συνήθως ἐν ἄλλοις ψηφίσμασι ἀπαντώσης· ἔπειτα ἐκ τῆς χρήσεως τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, διότι πλὴν τῆς μνημονευθείσης ἤδη συνθήκης Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαιέων πάντα τὰ λοιπὰ τέως ἐξ Ἑρετρίας γνωστὰ ψηφίσματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν κοινὴν καὶ μόλις διασώζονται εἰς τινὰ ἐξ αὐτῶν ἰχνη τοῦ ἐπιχωρίου ιδιώματος. Ἡ ἐπιγραφή λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὸν 4^{ον} αἰῶνα καὶ δὴ, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς γραφῆς τῶν δύο ψηφισμάτων, δυσκόλως εἶναι ἀρχαιότερα τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος δὲν πρέπει νὰ κατέλθωμεν. Καὶ ὁ διὰ τούτου τοῦ ψηφίσματος τιμώμενος εἶναι Ταραντῖνος· ὁ ὑπὸ τὸ πρῶτον ψήφισμα κενὸς χώρος ἐχρησίμευσεν εἰς ἀναγραφὴν ἐτέρου ὑπὲρ συμπολίτου τοῦ Ἡγελόχου ψηφίσματος. Περὶ τοῦ Ἡρακλείτου, ὃ οἱ Ἑρετρίαις ἀπένειμαν τὴν προξενίαν μετ' ἄλλων τιμῶν, οὐδὲν βέβαιον γινώσκωμεν. Ἡράκλειτόν τινα Ταραντῖνον ζῶντα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἀναφέρουσιν ὁ μὲν Ἀθήναιος (ΧΙΙ σ. 538 ἐξ) ὡς καθαρωδόν, ὁ δὲ Διογένης Λαέρτιος (ΙΧ 1, 13) ὡς σπουδογάλοισιν· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ χρόνοι δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν ταυτότητα τῶν προσώπων, ὁμοῦς ὁρθότερον εἶναι ν' ἀφῆνωμεν κατὰ μέρος τοιαύτας ὅλως ἀβεβαίους εἰκασίας.

Ἐν τοῖς δημοσιευομένοις ψηφίσμασι προσκτώμεθα δύο νέα μνημεῖα τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ἥτις τέως ἦν γνωστὴ κυρίως ἐκ τῆς συνθήκης Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαιέων καὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1885 σ. 93 ἐξ. Ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιγραφαῖς ὀλίγα καὶ μεμονωμένα ἰχνη τοῦ ιδιώματος σώζονται, τὰ πλεῖστα δὲ πάλιν ἐν τῷ μεγάλῳ καταλόγῳ τῷ ὑπὸ Τσουντα ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σ. 82 ἐξ. δημοσιευθέντι. Ἡ ἐρετρικὴ διάλεκτος (πρβλ. περὶ αὐτῆς v. Wilamowitz-Moellendorf περὶ τοῦ ἱεροῦ

νόμου ἐξ Ὀρωποῦ Hermes XXI σελ. 91 ἐξ. καὶ Bechtel, Die Inschr. d. ionisch. Dialektes σ. 12 ἐξ.) εἶναι ὡς γνωστὸν ἰωνικὴ. Ἰωνικοί, οὐχὶ μόνον τοῖς Ἑρετρίευσιν ἴδιοι, εἶναι οἱ ἐν τοῖς δυοῖν ψηφίσμασιν ἀπαντῶντες τύποι ἀτελέην, προσεδρίην· Ἀθηναίων ἀντὶ Ἀθηναίων, ὡσαύτως ἀτελέην (πρβλ. G. Meyer Griech. Gramm.² § 155, Bechtel ἔ. ἀ. ἐν ἀριθ. 7, 17, 19¹⁴¹, 54)· ἐπιδημέωριν ἀντὶ τοῦ ἐπιδημῶσιν, τοῦ εἰς μένοντος ἀσυναϊρέτου (πρβλ. ὑποτελέων ἐν τῇ συνθήκῃ Ἑρετριέων καὶ Χαιρεφάνους Ἐφημ. Ἀρχ. 1869 ἀρ. 408^α στ. 6). Χαρακτηριστικὰ ὁμοῦς ἐν τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι δύο τινὰ· πρῶτον ὁ ῥωτακισμός, ὃν καὶ μαρτυραὶ τῶν ἀρχαίων ὡς ἴδιον αὐτῇ ἀναφέρουσι· παραδείγματα ἐκ τῶν δύο ἐπιγραφῶν· σίτηριν, παίριν, ἐπιδημέωριν, συνελευθερώραντι· ἐκ τοῦ τελευταίου καταφαίνεται, ὅτι οὐδὲ τὴν κακοφωνίαν τῶν δύο ἀλλεπαλλήλων ρ ἀπέφευγον, ἐν ᾧ ἐν τῇ τοῦ Ὀρωποῦ ἐπιγραφῇ γράφεται θησαυρὸς οὐχὶ δὲ θηρανρὸς. Ἰδιον ἔπειτα τῇ ἐρετρικῇ διαλέκτῳ εἶναι ὅτι τὰς μακρὰς διφθόγγους ηἰ καὶ ωι βραχύνει εἰς εἰ καὶ οἰ, ἴδιον δὲ κυρίως, ὡς ὁρθῶς ἤδη παρατηρήθη, καὶ ὅσον αὕτη ποιεῖ τοῦτο μετὰ σταθερότητος· διότι τὸ φαινόμενον καὶ αὐτὸ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἄλλοις ἰωνικοῖς ιδιώμασιν· ἐν τῷ ἀττικῷ βραχύνεται ἰδίως ἡ ηἰ εἰς εἰ, ἀλλὰ καὶ τῆς βραχύνσεως τῆς ωι εἰς οἰ εὐρίσκονται ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς σποράδην παραδείγματα (πρβλ. Meisterhans Gramm. der att. Inschr.² § 15 b 3 ἐξ. § 21 c 11, Blass Ueber die Ausspr. des griechischen³ σ. 45 ἐξ.). Ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡγελόχου ψηφίσματι εὐρίσκομεν γεγραμμένον τεῖ, παρ' αὐτῷ ὁμοῦς βουλήῃ καὶ αὐτῶι· ἐν τῇ ὀλίγῳ ὑστερωτέρᾳ συνθήκῃ Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαιέων ἐν ἑκατέρῳ τεῖ πόλει, ἐν στήλει, ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Κηραίῳ. Ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφιαρείου ὁμοῦς γράφεται πάντοτε εἰ καὶ οἰ ἀντὶ ηἰ καὶ ωι, ὡσαύτως δ' ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι τεῖ βουλεῖ καὶ τοῖς δήμοι καὶ δις αὐτοῖ. Βλέπομεν λοιπὸν σαφῶς ἐκ τῆς χρονολογικῆς τάξεως τῶν τεσσάρων τούτων μνημείων τῆς ἐρετρικῆς διαλέκτου, ὅτι ἡ γραφή, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀμφιβόλως κατόπιν δὲ μετὰ σταθερότητος, ἤκολούθησε τῇ μεταβολῇ τῆς προφορᾶς.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν γλῶσσαν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν δύο τινὰ ἔτι· πρῶτον ὅτι ἐν ἀμφοτέροις

τοῖς ψηφίσμασι κεῖται εἶναι, οὐχὶ εἶναι ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαιέων καὶ ἐν τῷ ἱερῷ νόμῳ τοῦ Ἀμφιαρείου, ἐν αὐτῷ ὅμως καὶ ἐξεῖν. Ὁ τύπος εἶναι, ὁ ἐν τῇ συνθήκῃ τῶν Χαλκιδέων πρὸς Ἀμύνταν (Dittenberger Sylloge 60 καὶ Addenda, Bechtel Die Inschr. d. ion. Dialekts ἀρ. 8) τρεῖς ἀπαντῶν, εἰσέδουσε καὶ εἰς δύο ἐρετρικά ψηφίσματα γεγραμμένα ἐν τῇ κοινῇ, ἥτοι ἐν στ. 10 τοῦ ψηφίσματος τοῦ ὑπὸ Τσουντα (Ἐφ. Ἀρχ. 1887 σ. 77 ἐξ.) ἐκδοθέντος¹ καὶ κατὰ τὴν ὁρθὴν τοῦ Τσουντα παρατήρησιν καὶ ἐν στ. 8 τοῦ ὑπὸ Εὐστρατιάδου (Ἐφ. Ἀρχ. 1872 ἀρ. 418) δημοσιευθέντος. Δεύτερον ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου ψηφίσματι Ἑρετριῶν ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ὑστερωτέροις συνήθους Ἑρετριέων συμφωνεῖ δὲ τούτῳ, ὅτι καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις τῶν Ἑρετριέων καὶ Ἰστιαιέων ἀπαντῶμεν τοῖς συνηρημένοις τύποις Ἑρετριᾶς καὶ Ἰστιαιᾶς. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ κατὰ μὲν τὸν πέμπτον αἰῶνα συνειθίζοντο οἱ συνηρημένοι τύποι τῶν εἰς -μενς ληγόντων ὀνομάτων, βραδύτερον δὲ ἐπεκράτησαν οἱ ἀσυναίρετοι (ὅρα Meisterhans Gramm. d. att. Inschriften² § 55, 9).

¹ Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

I

Τὸ ἐπόμενον τεμάχιον ἀττικοῦ ψηφίσματος εὐρέθη ἐν ἔτει 1840 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκρο-

πόλεως καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Πιττάκη ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1840 ἀρ. 378, ὑπὸ Παγκαβῆ Antiquités hell. II σ. 532 καὶ ὑπὸ Köhler C. I. A. II ἀρ. 492. Νῦν εἶναι ἄγνωστον ποῦ εὐρίσκεται ὁ λίθος.

	Λ	Α	Σ	Χ	Α	Ι	
	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Ε	Υ
	Ε	Ν	Δ	Ε	Κ	Α	Τ
	Υ	Τ	Α	Ν	Ε	Ι	Α
5		Π	Ρ	Ο	Ε	Δ	Ρ
	Α	Τ	Η	Σ	Φ	Λ	
		Ι	Κ	Α	Ι	Τ	
		Ε	Ρ				

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Παγκαβῆς ἔχει ΧΑΙ, ὁ Πιττάκης ΧΑΤ, ὃ ἀκολουθῶν καὶ ὁ Köhler παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: vs. 1 quæ extant vix recte exscripta. Legendum esse videtur --]ης Χα[--. Ὁρθότερον εἰκάζει ὁ G. Unger (Attische Archonten ἐν Philologus, Supplementband V σελ. 675) -λας Χαί[- ἢ Χα[ρ. Τὸ ὄνομα δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἐκ τοῦ ἐν Ἀμφιαρείῳ ἀνακαλυφθέντος ψηφίσματος τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Λεονάρδου ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1889 σ. 13 ἐξ. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὡς γραμματεὺς τοῦ ἐπὶ Νικοκράτους ἀρχοντος (333/2) ἐνιαυτοῦ ὁ Ἀρχέλας Χαίριου Παλληνεύς. Διὰ τούτου ἀποδεικνύεται συγχρόνως, ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 333/2 καὶ οὐχὶ ὡς ὑπέθεσεν ὁ A. Reusch (Hermes XV σ. 341) καὶ Unger (ἐ. ἀ.) εἰς τὸ 327/6, καθ' ὃ ἤρχεν ὁ Ἡγήμων. Συμπληρωτέον δὲ ὡς ἐξῆς:

	Ἐ	π	ι	Ν	ι	κ	ο	κ	ρ	ά	τ	ο	υ	ς	ἄ	ρ	χ	ο	ν	τ	ο	ς	ἔ
	π	ι	τ	ῆ	ς	.	.	.	.	.	ι	δ	ο	ς	τ	ε	τ	ά	ρ	τ	ῆ	ς	π
	ρ	υ	τ	α	ν	ε	ί	α	ς	ῆ	ι	Ἀ	ρ	χ	έ	Λ	Α	Σ	Χ	Α	Ι	ρ	ί
	ο	υ	π	α	λ	λ	ῆ	ν	ε	ὺ	ς	ἔ	γ	ρ	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Ε	Υ	ε	ν,
5	Μ	α	ι	μ	α	κ	τ	ῆ	ρ	ι	ῶ	ν	ο	ς	Ε	Ν	Δ	Ε	Κ	Α	Τ	ῆ	ι,
	ἔ	ν	δ	ε	κ	ά	τ	ῆ	ι	τ	ῆ	ς	π	ρ	Υ	Τ	Α	Ν	Ε	Ι	Α	ς,	ἔ
	κ	κ	λ	ῆ	σ	ί	α	κ	υ	ρ	ί	α	τ	ῶ	ν	Π	Ρ	Ο	Ε	Δ	Ρ	ω	ν
	ἔ	π	ε	ψ	ή	φ	ι	ζ	ε	ν	.	.	.	.	.	Α	Τ	Η	Σ	Φ	Λ	υ	ε
	ύ	ς	ἔ	δ	ο	ξ	ε	ν	τ	ῆ	ι	Β	ο	υ	λ	ῆ	Ι	Κ	Α	Ι	Τ	ῶ	ι
10	δ	ή	μ	ω	ι	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Ε	Ρ	.	.	.	.	.	.

¹ Ἐξεδόθη καὶ ἐν Ἀθ. Ἰ. σ. 621 ἐξ. ὑπὸ Γ. Παπαδασιλείου, ὅστις στ. 27 ἐξ. ὁρθότερον τοῦ Τσουντα ἀνέγνωσε: τὴν ἀρχὴν τὴν αἰεὶ πρόκαθημένην. [Καὶ τοῦ Τσουντα τὸ μεγαλογράμματον κείμενον οὕτως

ἔχει· ἐσφαλμένη δὲ εἶναι ἡ μεταγραφή. Σ. Ε.]. Οὐχὶ ὁρθὰ ὅμως θεωρῶ τὰ ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Παπαδασιλείου λεγόμενα: α' Ἐν τῷ ἐνάτῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ πλήρους ΕΙΝΑΙ ὁ χαρακτὴς ἐξ ἀπροσεξίας ἐχάραξε

Ὅτι τὸ ἔτος τοῦ ἄρχοντος Νικοκράτους ἦν ἐμβόλιμος, ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II, 169 ἐπιγραφῆς καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου, ἐν ᾗ στ. 5 ἀναφέρεται ἡ 39^η ἡμέρα τῆς πρυτανείας¹. Ἐν στ. 3 τῆς ἐπιγραφῆς, περὶ ἣ ἐνταῦθα ὁ λόγος, μόνον *Μαιμακτηριῶνος* δύναται νὰ συμπληρωθῇ, ὡς παρετήρησαν ἤδη ὁ τε Reusch καὶ ὁ Unger. *Μεταγεινιῶνος* δὲν δύναται νὰ τεθῇ, διότι ἡ ἐνδεκάτη τοῦ μηνὸς τούτου, ὅταν τὸ ἔτος εἶναι ἐμβόλιμος, δὲν συμπίπτει μετὰ τῆς 11^{ης} ἢ 12^{ης} τῆς δευτέρας πρυτανείας· ἐν στ. 4 ὅμως μόνον ἐνδεκάτη ἢ δωδεκάτη δύναται νὰ συμπληρωθῇ.

Ἄλλ' ἡ ἐκ τοῦ Ἀμφιαρείου ἐπιγραφῆ διδάσκει καὶ πῶς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἡ χρονολογία τοῦ ἐν C. I. A. II 169 ψηφίσματος. Ἐν αὐτῷ στ. 5 ἐξ. μετὰ βεβαιότητος συμπληροῦνται τὰ ἐξῆς:

Μεταγεινιῶνος ἔκτ[η] φθίνοντος (χάσμα ἐπὶ τὰ γραμμάτων) καὶ δ[εκάτη] τῆς πρυτανείας. Ἡ ἕκτη φθίνοντος τοῦ δευτέρου μηνὸς εἶναι ἡ 55^η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη πρυτανεία ἐν τῷ ἐπὶ ἄρχοντος Νικοκράτους ἐνιαυτῷ ἤρξε τοῦλάχιστον 39 ἡμέρας, εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπληρώσωμεν ἐβδόμη, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀδύνατον ὀγδόη καὶ δ[εκάτη]· ἡ μόνη δυνατὴ συμπλήρωσις εἶναι ἕκτη φθίνοντος, πέμπτη καὶ δεκάτη τῆς πρυτανείας, ὡς προέτεινεν ἤδη ὁ Usener ἐν Rhein. Mus. XXXIV σ. 391 ἐξ. Συγχρόνως δ' ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ πρώτη πρυτανεία ἤρξεν οὐχὶ 39 ἀλλὰ 40 ἡμέρας.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἐν C. I. A. II 492 ἐπιγραφὴν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἐνδεκάτη τοῦ *Μαιμακτηριῶνος* εἶναι ἡ 129^η ἡμέρα τοῦ ἔτους· ἐὰν ἐν στ. 4 συμπληρώσωμεν, ὅπως εἶναι πιθανώτερον, ἐνδεκάτη τῆς πρυτανείας, τότε ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη πρυτανεία ἤρξαν ὁμοῦ 78 ἡμέρας, δηλαδή

ἡ 40 ἡ δευτέρα, ὡς ἡ πρώτη, καὶ 38 ἡ τρίτη — καὶ ἡ διανομὴ αὕτη εἶναι ἡ πιθανωτέρα — ἡ 39 ἡμέρας ἑκατέρα· ἡ συμπλήρωσις δωδεκάτη τῆς πρυτανείας θὰ προϋπέθετεν, ὅτι μία τῶν δύο τούτων πρυτανειῶν ἤρξε 39 ἡμέρας, ἡ ἑτέρα 38.

II

Τὸν ἐκδότην τοῦ ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. σ. 151 ὑπ' ἀριθ. 2 δημοσιευθέντος ψηφίσματος διέφυγεν, ὅτι ὁ ἄρχων Εὐνικός εἶναι γνωστός ἤδη ἐκ τοῦ ὑπὸ Köhler (C. I. A. II, 975) ἐκδοθέντος τεμαχίου κωμικῶν διδασκαλιῶν καὶ ὅτι ὁ Homolle ὥρισεν (Bull. d. corr. hell. X σ. 6 ἐξ.) ὡς ἐνιαυτὸν τοῦ ἄρχοντος τούτου τὸ ἔτος 169/8 π. Χρ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐκδοθὲν ψήφισμα εἶπεν ὁ Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος· βεβαίως ὁ αὐτὸς Ξενοκράτης Ξενοκράτου Ἐλευσίνιος, ὅστις καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1890 σ. 125 ἐξ.) δημοσιευθέντι ἐξ Ἐλευσίνιος ψηφίσματι τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἄρχοντος Πέλοπος ἐν στ. 30 ἀναφέρεται πάλιν ὡς ῥήτωρ. Ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ἄρχων Πέλοψ, ὡς ἐνόησεν ἤδη ὁ Fougères (Bull. de corr. hel. XIII σ. 250) ἤρξε κατὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου π. Χρ. αἰῶνος. Ἐκφράζω ἔτι τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ δήμαρχος Ἐλευσινίων Πάμφιλος Ἀρχοντος Ἐλευσίνιος, ὑπὲρ οὗ τὸ ὑπὸ Φιλίου ἐκδοθὲν ψήφισμα ἐγένετο, εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀρχοντος, ὅστις εἶναι γνωστός ὡς ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηναίων ὡσαύτως κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ὀλίγους πρὸ τῶν μέσων τοῦ δευτέρου αἰῶνος (ἴδε Bull. de corr. hell. XIII σ. 420 ἐξ.).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Φεβρουαρίου 1891.

ADOLPH WILHELM

μόνον ΕἰΝ παραλείπον τὰ γράμματα ΑΙ. Εἴτα δὲ χαράξας τὴν ἐπομένην λέξιν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε χώρον νὰ προσθέσῃ τὰ παραλειφθέντα δύο γράμματα, συνήνωσε δι' ὀριζοντίου γραμμῆς τὰς δύο πρώτας κεραίας τοῦ Ν καὶ οὕτω διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος παρέστησε καὶ τὰ παραλειφθέντα. Ἡ γραμμὴ μεταξὺ τῶν δύο κεραίων τοῦ Ν φαίνεται ὅτι εἶναι τυχαία βλάβη τοῦ λίθου· διότι κατ' ἀρχὴν ἐντελῶς ἀπ' ἄνω

εἶναι ὅτι προσεπάθησεν ὁ χαράκτης νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα τοῦ διὰ τρόπου τὸσον περιέργου.

¹ Στ. 31 συμπληρωτέον ὀγδόη καὶ τριακοστῇ, πρὸ αὐτοῦ ἴσως ὀγδόη ἰσταμένου. Εἰκάζω δὲ, ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο ψήφισμα, τὸ γενόμενον τὴν προτεραίαν τοῦ ἐν ἀρχῇ ἀναγεγραμμένου ψηφίσματος τοῦ δήμου, εἶναι τὸ προδούλευμα τῆς βουλῆς, τὸ κατὰ νόμον προηγηθὲν ἐκείνου.

ΓΛΥΠΤΑ ΕΡΓΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(πίν. 10, 11, 12, 13).

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τῶν καλῶν εὐρημάτων τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῶν εἶναι καὶ τὸ ἐν τοῖς πίναξιν 10 καὶ 11 ἀπεικονιζόμενον ἄγαλμα μελλεφθήβου ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου. Συνέβη δὲ καὶ ἐν τούτῳ ὅ,τι ἐν πολλοῖς ἔργοις ἐν Ἐλευσίνι εὐρεθεῖσι, ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ δηλ. εὐρέθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἀνασκαφῶν (1882) ἔξω τοῦ ἀρχαιοτέρου περιβόλου μετὰξὺ τούτου καὶ τοῦ κατόπιν κτισθέντος (κατὰ τὴν θέσιν ἣν ἀφορίζουσιν οἱ τοῖχοι X'-X-Φ-Φ''-Α'''-Ψ''')¹ ὁ δὲ κορμὸς καὶ ἡ εἰς αὐτὸ πιθανῶς ἀνήκουσα, ἀλλὰ μὴ προσαρμόζουσα, ὡς εἰκός, ἀριστερὰ κνήμη κατὰ τὸ 1887^{ον} ἔτος, τῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἀνασκαπτομένης².

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης πλὴν τῆς κεφαλῆς τὰ ἄλλα ἄκρα εἶναι ἀποκεκρουσμένα³, ὁ δεξιὸς βραχίων ὁλόκληρος μετὰ τοῦ πήγχεως καὶ τῆς χειρός, ὁ ἀριστερὸς ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ καὶ κάτω, τὸ ἀριστερὸν σκέλος ἐπίσης ὁλόκληρον, πλὴν εἰ μὴ ἡ διασωθεῖσα κνήμη τούτου ὄντως εἶναι μέρος, καὶ τὸ δεξιὸν ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω. Ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλὴ ἀλώδης δὲν περιῆλθεν ἡμῖν· ἡ ρὶς εἶναι ἀποκεκρουσμένη ὡς καὶ τὸ ἄκρον πηγούνιον, ἐν μέρει δὲ καὶ τὰ ὦτα, βεβλαμμένη δὲ ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμάρου ἐν ταύτῃ τε καὶ καθ' ὅλον τὸν κορμὸν καὶ τοῦτο ἐλαττοῖ ἀναντιρρήτως τὴν ἄλλως λίαν εὐάρεστον ἀπὸ τῆς θέας τοῦ ἔργου ἐντύπωσιν. Φέρει δὲ αὕτη (ἡ κεφαλὴ) κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον τὰ ἔχνη puntello, ὡς κοινῶς τὸ πρᾶγμα λέγεται, καταφανῆ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι (πίν. 10).

Δύο ἔτι ὑπάρχουσιν ἔργα παῖδα ἐπίσης καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον εἰκονιζόμενα⁴, τὸ μὲν ἐν Λονδίῳ, οὗ

μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἐδημοσιεύθη φωτοτυπικὴ εἰκὼν ἐν τοῖς ὑπὸ Brunn διὰ Bruckmann ἐκδοιδομένοις Denkmäler (ἀρ. 46) τὸ δὲ ἐν τῇ Συλλογῇ Baracco ἐν Ρώμῃ, οὗ ἔχω ἐπίσης φωτογραφικὴν εἰκὼνα εἰλημμένην ἐκ τοῦ ἐν Βερολίῳ γυψίνου αὐτοῦ ἐκμαγείου καὶ τὸ ἐν τῇ τοῦ καθηγητοῦ Kekulé πραγματεῖᾳ (Winckelmanns Programm, 1889), τῇ περὶ τοῦ καλουμένου Idolino, δημοσιευθὲν σκαρίφημα. Καὶ τὸ μὲν ἐν Λονδίῳ ἔργον καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη σῶον (κατὰ τὰς τοῦ κ. Wolters χειρογράφους σημειώσεις, ἃς μετὰ πάσης ἐλευθεριότητος ἐπέτρεψέ μοι νὰ καρπωθῶ, μόνον κατὰ τὸ πηγούνιον ὑπάρχει τις νεωτέρα συμπλήρωσις, νέος δὲ εἶναι ἐν μέρει καὶ ὁ ἀριστερὸς πούς), στερεῖται ἐπίσης τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἀποκοπέντος ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ ἀπὸ τῆς ρίζης· ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ βραχίων σφύζεται ὁλόκληρος (ἐκ πολλῶν ὅμως συγκεκολλημένος τεμαχίων) μετὰ καὶ τῆς χειρός δι' ἐρεισματίου (puntello) ἐπὶ τοῦ γλουτοῦ ἐπερειδομένης¹. Τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔπαθε πλείονας ὑπὸ τοῦ χρόνου βλάβας· ἀπέβαλε δηλ. οὐ μόνον τὸν ἀριστερὸν βραχίονα σχεδὸν ὁλόκληρον (σφύζεται καὶ τούτου ἴσον περίπου μέρος ὅσον καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, ἀλλ' ὅχι καθ' ὅλον τὸ πάχος του, σφύζεται δὲ καὶ τοῦ ἐρεισματίου λείψανον κατὰ τὸν γλουτὸν εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίζετο) ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριστερὸν σκέλος καὶ τοῦ δεξιοῦ τὸ ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ κάτω, ἀποκεκρουσμένη δὲ εἶναι καὶ ἡ ρὶς αὐτοῦ καὶ μικρὰς τινας βλάβας ἔπαθε καὶ αὐτὸς ὁ κορμὸς κατὰ τὸν δεξιὸν μάλιστα μαστόν. Σφύζει ὅμως τοῦτο τὸν δεξιὸν βραχίονα ὁλόκληρον μέχρι τῆς ρίζης τῆς

ἐπὶ λέξει φέρονται τὰς ἀναγεγραμμένας. «Jünglingsstatue aus Eleusis. Δελτίον, 1888 s. 177, 2. Bemerkung von Dr. Wolters: Replik des Polykletischen sich den Kranz aufsetzenden Siegers: Siehe Brunn, Denkmäler, 46; vergl. Kekulé, Idolino Taf. IV, 2-3». Παράβαλε παρένθετ. πίνακα ἀριθ. 5 καὶ 6.

¹ Φαίνεται οὖσα καὶ αὕτη (ἡ χεὶρ) ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου πεποιημένη. ἀλλ' ἂν εἶναι καὶ ὄντως ἀρχαία εἶναι ἀμφίβολον, καθ' ὅς ἔχω φιλικὰς πληροφορίες.

¹ Παράβ. διάγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{ον}.

² Παράβ. Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887^{ον} καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν 1.

³ Αἱ φωτοτυπικαὶ εἰκόνες εἶναι ἐπιεικῶς καλά· ἀλλ' ἡ ἴδρσις τοῦ ἀγάλματος ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ του βάρους φαίνεται οὕσα μὴ ὀρθὴ καὶ ἐντεῦθεν ἐν τῇ ἐτέρᾳ αὐτῶν (πίν. 11) φαίνεται οἰονεὶ κλίνον πρὸς τὰ ἐμπρός.

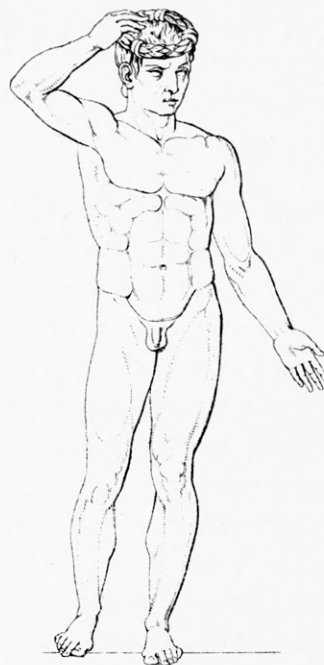
⁴ Παράβ. Griechische Marmorstudien, σελ. 83 ἀριθ. 164, ἐνθα

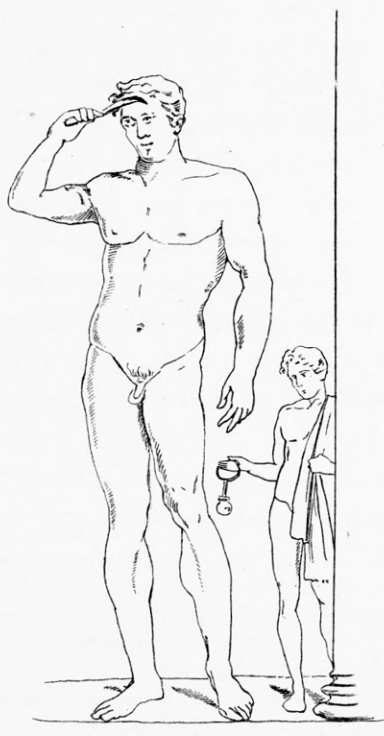
1

2

3

4

5

6

χειρός, ἥτις, ἂν καὶ αὐτὴ ἐσφύζετο, θὰ ἦτο δυνατόν ἴσως ἀσφαλῶς ἐκ τῶν δύο τούτων συμπληρῶντων ἀλλήλα ν' ἀναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας τὸ ἐν ἐκείνῳ, οὗ καὶ ταῦτα εἶναι ἀντίγραφα καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον ἐλευθερωτέρα μίμησις.

Περὶ τοῦ Λονδινείου ἔργου ἔχει γίνεαι πρὸ πολλοῦ λόγος ὑπὸ τοῦ Petersen μάλιστα¹ πρὸς τὴν τοῦ Friederichs γνώμην ἀντιστρατευσαμένου καὶ προσπαθήσαντος ν' ἀποδείξῃ ἐν αὐτῷ μᾶλλον τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου· «Εἰκονίζει δὲ τὸ ἄγαλμα τοῦτο» λέγει ὁ Petersen «γυμνὸν ἔφηβον νεανικώτερον καὶ ἀθρότερον τοῦ ἀθλητοῦ ἐκείνου» (τοῦ εἰκονιζομένου διὰ τοῦ τῆς Νεαπόλεως ἀγάλματος δηλ., ὃ ὁ Friederichs ὡς τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου ἀπέδειξε) «ἀλλ' ἱκανῶς ρωμαλέον διὰ viriliter puerum, διὰ τὴν παλαιστράν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Στήριζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, ἐνῶ τὸ δεξιὸν ψαύει διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος ἐν τῇ ἀβιάστῳ καὶ ὅλως φυσικῇ ἐκείνῃ ἀδρανείᾳ τῇ ὅχι ἀσυνήθει ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις· ὁ δεξιὸς βραχίον ἐξέλιπεν ὅλως, ἀλλ' ὁ κατ' αὐτὸν ὤμος ὑψωμένος ὅπως εἶναι, ἡ ὅλη στάσις καὶ πρὸς τούτοις ἡ κεφαλὴ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ κεκλιμένη οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡρείδετο ἐπὶ δόρατος ἢ ἐπὶ κοντοῦ, ὅπερ ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐκράτει εἰς ὕψος περὶ τοῦ τῆς κορυφῆς τοῦ κρανίου· ὁ ἀριστερὸς βραχίον ἦν καθευμένος ἀδρανῆς, ὥστε καὶ ἐν τοῖς βραχίονσι ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις ἡρεμίας καὶ ἐντάσεως καὶ μόνον ἡ θέσις ἀντηλλάχθη». Ἐξαίρων δὲ κατωτέρω τὸ ἔργον ὁ Petersen διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ μορφήν, τὸ θαυμασίως ἀκριβὲς περιγράμμα καὶ τὰς λαμπράς του ἀναλογίας παρατηρεῖ ἰδίως ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου τῆς πρὸς τὴν τοῦ καλομένου Θησέως τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος μάλιστα προσομοιάζει.

Περὶ τοῦ ἔργου τῆς Συλλογῆς τοῦ Baracco ἔκαμε λόγον τὸ πρῶτον ὁ Helbig² καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος ἐκράτει τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ ληκύθιον, ἐξ οὗ ἔχεν ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστεράν, ὅτι ἔπραττε δηλ. ὅτι ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάρχου, ἀπέδωκε τὸ ἔργον εἰς τὸν Μύρωνα καὶ συνεπέρανεν ὅτι τὸ εὔρημα ἦν πολῦτιμον ἅτε συμπληροῦν κατ' αὐτὸν

χάσμα τι ἐνυπάρχον ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ τοῦ εἰρημένου ἀθλητοῦ πραγματείᾳ τοῦ Brunn¹, καθόσον δηλ. τοῦτο μάλιστα ἐδείκνυε πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν δισκοβόλον Lancellotti ἐν τε τῷ σχηματισμῷ τοῦ προσώπου καὶ ἐν τῇ διαπλάσει τῶν γυμνῶν μερῶν τοῦ σώματος.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἔργον, οὗ νῦν σὺν τῷ Ἐλευσινιακῷ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα δὲν εἰκόνιζε παῖδα προαλειφόμενον, ἥτοι τῇ δεξιᾷ ἔλαιον εἰς τὴν ἀριστεράν χέοντα, φανερόν ἐκ τοῦ ἐν Λονδίῳ μάλιστα ἀντιγράφου· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντιγραφὸν μαρτυρεῖ σαφῶς, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ὅτι ἡ ἀριστερὰ τοῦ χεὶρ καθ' ὁμοίον τρόπον ἐπὶ τὸν γλουτὸν ἐστηρίζετο καὶ μόνον περὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἀντιγράφου ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἀφοῦ κατὰ τὸν ἀριστερὸν γλουτὸν, σφωζόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον, οὐδαμοῦ παρατηροῦνται ἔχνη ἐρεισματοῦ· ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ σφωζόμενον μέρος τοῦ βραχίονος μαρτυρεῖ ἱκανῶς σαφῶς ὅτι ἐπίσης ἦν καθευμένος καθεύτως πρὸς τὰ κάτω, εἰ καὶ ἡ χεὶρ ἴσως ἄλλοῦ που ἢ εἰς τὸν γλουτὸν δι' ἐρεισματοῦ ἐστηρίζετο. Περὶ παιδὸς λοιπὸν ἀθλητοῦ προαλειφόμενον εἰς τὸν ἀγῶνα δὲν πρόκειται, ταύτην δὲ τὴν γνώμην ὑποστηρίζει ἀκόμη καὶ αὐτὴ τῆς κεφαλῆς ἡ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ δεξιὰ κλίσις, ἐνῶ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Μονάρχου στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἀριστερὰ παρακολουθῶν οὕτω, ὡς εἰκός, διὰ τοῦ βλέμματος τὴν εἰς τὴν ἀριστεράν γύσιν τοῦ ἐλαίου. Ἀλλὰ τί τότε εἰκόνιζε τὸ ἔργον, οὗ τρία ἔχομεν ἀντίγραφα μαρτυροῦντα ὅτι οὔτε τυχαῖον οὔτε τυχαίου τινὸς τεχνίτου ἦν πόνημα;

Ὅτε τὸ πρῶτον συμπληρωθέντος τοῦ ἀγάλματος καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἀνηκούσης καὶ προσαρμοζούσης αὐτῷ κεφαλῆς ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ τοῦ πράγματος ὁμολογῶ ὅτι εἰς ἀπορίαν ἐγενόμην μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσω τὰ τῶν χειρῶν καὶ τὰ κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον λείψανα τοῦ ἐρεισματοῦ ἐκείνου. Ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ ἀθλητοῦ εἰκὼν μοι ἐπῆλθε κατὰ νοῦν, ἀλλὰ καὶ πῶς οὗτος εἰκονίζετο δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω σαφῶς ὅτε κατ' εὐτυχίᾳ συγκαιρίαν ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ὑπὸ Mau ἐν ταῖς R. Mittheilungen (1888, σελ. 199) δημοσιευθὲν ἀπλοῦν σχεδιάσμα

¹ Archaeol. Zeitung, 1863, σελ. 131-132.

² Παράβ. Bullettino dell' Instituto, 1885, σελ. 76.

¹ Παράβ. Annali dell' Instituto, 1879, σελ. 201-222.

τοιχογραφίας ἐκ Πομπηίας, ἣς ἔχει ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων σκαρίφημα (παρένθ. πίν. ἀρ. 4).¹ Ἡ ὁμοιότης τῆς εἰκόνος πρὸς τὸ ἡμέτερον ἄγαλμα ὡς πρὸς τὴν ὅλην στάσιν μ' ἐξέπληξε καὶ ἡ ἔννοια ὅτι ἠδύνατο καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον καθ' ὁμοίον τινα τρόπον ἀποξυόμενον νὰ εἰκονίζε μοι ἐπὶ ἤλθεν αὐτόματος εἰς τὸν νοῦν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν εὕρισκόν τινας δυσκολίας εἰς σαφῆ ἀντίληψιν τῆς θέσεως τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἔμεινα ἀναποφάσιτος ὅτε ἡ ἄνω παρατεθεῖσα (σελ. 207, σημ. 4) σημειώσις τοῦ κ. Wolters, ἐξ ἧς καὶ τὸ πρῶτον ἐγὼ ἐμάνθανον τὴν ὑπαρξίν τῶν δύο ἐκείνων ὁμοίων ἔργων, μ' ἐνέβαλεν, ὡς εἰκός, εἰς νέους δισταγμούς. Ἔργον τοῦ Πολυκλείτου ἢ τῶν διασήμεων μαθητῶν τοῦ τινος ἀθλητὴν παῖδα εἰκονίζοντα τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιθέτοντα δὲν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι, ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν βεβαίως θέλων ν' ἀποτυπώσῃ ὁ Ἀργεῖος τεχνίτης (καὶ ἴσως πρὸ αὐτοῦ ἤδη αὐτὸς ὁ Φειδίας¹) εἶχε ποιήσῃ τὸν Διαδόμενον· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀμρότεροι οὗτοι οἱ λόγοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀναιρέσωσιν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἃν ὄντως οὕτως εἶχον, ὡς κοινῶς ἐπιστεύοντο. Ἀλλ' εἰκονίζουσι ἄρ' αὖτε ὄντως τὰ ἐν λόγῳ ἔργα ἀθλητὴν παῖδα στέφοντα ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης; Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μόνον τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀντίγραφον ἠδύνατο ἴσως νὰ μᾶς λύσῃ τὴν ἀπορίαν, τούτου δὲ ἐγὼ οὐδὲ φωτογραφικὸν ἀπείκασμα² εἶχον τότε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε αἱ ἀμφιβολίαι ἐγένοντο ἐν τῷ νῷ μου. Ἐγραψα λοιπὸν εἰς τὸν καλὸν κἀγαθὸν φίλον Sauer ἐν Ρώμῃ διατρίβοντα παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μοι ἀποστείλῃ εἰ δυνατόν φωτογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου καὶ συνάμα νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ ἐν παραβολῇ πρὸς φωτογραφικὸν ἀπείκασμα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ νὰ μοι γράψῃ ἰδίως, ἃν καὶ ἐν τούτῳ διεκρίνοντο κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον ἴχνη ὁμοίου τινὸς ἐρεισματίου. Τὴν φιλόφρονα καὶ ἐννοίας μεστὴν ἀπόκρισίν του παρατίθημι ὧδε ἐν μεταφράσει ὁλόκληρον. « Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος θέσει puntello οὕτε ὑπάρχει, οὕτε ὑπῆρξέ ποτε· ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἡ κόμη δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπεξεργασμένη· σῶμά τι

τῇ κεφαλῇ ἐγγύτατα προσκείμενον ἐκώλυε τὴν ἐλευθέραν τῆς σμίλης κίνησιν. Ἡ στάσις λοιπὸν (Situation) δύναται νὰ ᾖ ἡ αὐτή, οἷα καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου. Πάντως ὁμοῦ δὲν ἦτο δυνατόν αὐτὴ ἡ χεὶρ¹, ἧς ἡ ρίζα σφύζεται, νὰ ἐξικνεῖτο μέχρ' ἐκεῖνου τοῦ σημείου· προσκεκλιμένη αὕτη (ἡ χεὶρ) πρὸς τὸν πῆχυν (αἱ πτυχαὶ τοῦ δέρματος εἶναι σφόδρα δεδηλωμέναι) προὐχώρει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν δεξιὸν κρόταφον ἀντιπαρερχομένη. Ταύτην δ' ἔχουσα τὴν θέσιν ἐλαφρόν τι ἠδύνατο νὰ κρατῇ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπλησίαζεν ὅπισθεν αὐτῆς τὴν κεφαλὴν, ὥστε καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐντελῇ ἐπεξεργασίαν τῆς κόμης κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ὁ νοῦς μου ἀνέτρεξε εἰς τὴν στλεγγίδα τοῦ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου τοῦ Πρίκωνος² (Ich musste an die Strigel des Grabmales des Prikon denken). Ἐθν. Μουσεῖον ἀριθ. 145. Ὁ δεξιὸς ὤμος εἶναι ἥττον ὑψωμένος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον κεκλιμένη ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ· ὁ ἀριστερὸς βραχίον ἦν, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ σωθέντα λείψανα ἐρεισματίου (puntello) κατὰ τὸν γλουτόν, εἰς ὃ ἡ χεὶρ ἐστηρίζετο, καθεμιένος πρὸς τὰ κάτω· ἡ ἔννοια λοιπὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἐγγύσεως ἐλαίου εἰς ταύτην (τὴν ἀριστερὰν χεῖρα) εἶναι ἀδύνατος. Σημειώσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ βαθεῖα κοιλότης ἐν τῷ δεξιῷ γλουτῷ· οἱ μὲς ἦσαν λοιπὸν οὐχὶ ἀδρανεῖς, ἀλλὰ τεταμένοι. Ἡ διάπλασις καθόλου (Formgebung) εἶναι αὐστηροτέρα, ἀρχαϊκωτέρα ἢ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ, ὅπερ φαίνεται μοι ὅν ἐλευθερώτερα ἀπομίμησις (freiere Variante) τοῦ αὐτοῦ τύπου. Ὑψος ἀκριβῶς 1,00 Γ. Μ. Φωτογραφικὴν αὐτοῦ εἰκόνα δὲν δύναμαι ἀτυχῶς νὰ πέμψω ὑμῖν. . . ». Καὶ ὁ Sauer λοιπὸν ἀπροκατάληπτος ἐξετάσας τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν αὐτὴν ἤλθεν ἐννοίαν, ὅτι δηλ. δυνατόν ἦτο ὁ παῖς στλεγγίδα νὰ ἐκράτῃ τῇ δεξιᾷ καὶ ταύτην ἐξήνεγκεν, ὡς εἰκός, μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως, διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἀποδεικνύεται, ὡς ὁ ἴδιος κατόπιν μοι ἔγραψε ἐν ἐπιστολικῷ δελταρίῳ συντόμως εἰς δευτέραν ἀποκρινό-

¹ Κατὰ τὸ θραῦσμα λείψανον λείας ἐπιφανείας· ἡ χεὶρ ἦτο λοιπὸν πρόσθετος (σημ. Sauer).

² Ὁ Πρίκων κρατεῖ τὴν στλεγγίδα τῇ δεξιᾷ ὑψωμένη κατὰ τὸν ἀγκῶνα μόνον πολὺ μακρὰν κατ' ἀκολουθίαν τοῦ μετώπου καὶ ἀπλῶς ὡς σύμβολον ἀναμφιδόλως τῆς ἐν τῇ παλαίστρᾳ εἰσαγωγῆς καὶ εὐδοκιμίας τοῦ. Τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ ληκυθίον. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα δύο ἢ τρία ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσείῳ νεκρικὰ μνημεῖα ἐν οἷς οἱ κρατοῦντες κατὰ διαφόρους κρατοῦσι θέσεις τὴν στλεγγίδα.

¹ Παράβ. C. Robert, *Archaeologische Maerchen*, σελ. 109.

² Ταύτην μοι ἐπρομήθευσε βραδύτερον ὁ κ. Wolters, ἐφ' ᾧ ἐκφράζω αὐτῷ καὶ δημσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου.

μενος ἐπιστολήν μου. Καὶ ἀληθῶς, ὡς περιεσώθησαν ἡμῖν τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, τὸ πρᾶγμα, ἂν μὴ ἀδύνατον, δύσκολον πάντως εἶναι νάποδειχθῇ. Ἄν, ὡς καὶ ἀρχόμενος τοῦ λόγου εἶπον, τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου ἐσώζετο καὶ ἡ χεὶρ τοῦ δεξιῦ βραχίονος ὀλόκληρος, ἴσως, ἀλλὰ καὶ τότε ἴσως μόνον (πλὴν ἐὰν καὶ τῆς σπλεγγίδος μέρος ἐσώζετο) θὰ ἠδύνατο πᾶσα νὰ ἐκλίπη ἀμφιβολία. Καὶ ὅμως, καὶ οὕτως ἐχόντων τῶνπραγμάτων, ἐγὼ δὲν δύναμαι ἢ χάριτας νὰ ὁμολογήσω καὶ ἐνταῦθα τῷ Sauer, διότι διὰ τῆς ἀνεξαρτήτως τῶν ἐμῶν σκέψεων εἰκασίας του περὶ τῆς σπλεγγίδος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ παρατηρήσεων διστάζοντα μὲ ἐστήριξεν εἰς τὴν πρώτην μου ἐκείνην γνώμην, ἥτις, καίπερ, ὡς ἐρρήθη, δυσκόλως, τὸ γε νῦν ἔχον, ὑπὸ τῶν πραγμάτων κυρουμένη, φαίνεται μοι οὐδὲν ἥττον μετὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεστέραν τοῦ θέματος ἐξέτασιν, ἐν ᾧ γράφω¹ τόπω, ὅχι ἀβάσιμος, οὐδὲ τῆς ἄλλης τῆς μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον κρατούσης ὑποθέσεως ἀπιθानωτέρα, πάντως δὲ ἀξία ἀναγραφῆς ἐνταῦθα καὶ περαιτέρω συζητήσεως, ἀφοῦ ἀποδεκτὴ γενομένη θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ὅχι εὐκαταφρόνητα συμπεράσματα.

Καὶ τῷ ὄντι, ὅσον ἐγὼ οἶδα, πρῶτος ἐξενεγκὼν τὴν γνώμην ὅτι τὰ δύο ἐκεῖνα τὰ μέχρι τότε γνωστὰ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ τύπου, τὸ ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, εἰκονίζον νεανίσκους ἀθλητὰς στέφαντος ἑαυτοὺς τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης εἶναι ὁ κ. Winnefeld², ὅστις θέλων νὰ καταστήσῃ σαφεστέραν τὴν ἣν εἶχεν ἀντίληψιν τοῦ πράγματος προσέθηκεν ὅτι τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἔργων δύναται τις νὰ ποιήσῃ διὰ τῆς φαντασίας του κατὰ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Museo Pio Clementino τὸ ὑπὸ Visconti ἐκδοθέν³. Ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἔργα τὰ εἰκονίζοντα ἀθλητὰς τὸν στέφανον ἐπιτιθεμένους⁴ (ὧν παραθέτομεν ὧδε σκα-

ριφήματα, παρένθ. πίν. ἀρ. 1, 2, 3) μαρτυροῦσι σαφῶς ὅτι πολὺ ἀπλούστερον καὶ φυσικώτερον ἠδύνατο, ἂν ἤθελεν ὄντως ὁ τεχνίτης ταύτην νὰ ἀποτυπώσῃ τὴν ἔννοιαν, νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του· ὁ στέφανον ἐπιτιθέμενος ἀδύνατον νὰ εἶχεν, ὅπως εἶχον ἀναμφιβόλως τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔργα, τὴν χεῖρα πρὸς τὸν πῆχυν προσκλίνουσιν καὶ θέσιν ἔχουσιν, οἷαν ἡ χεὶρ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ἣν τόσον εὐστόχως ἀνωτέρω περιέγραψεν ὁ Sauer (θὰ εἶχε δ' ἀναμφιβόλως τὴν αὐτὴν θέσιν ἡ χεὶρ καὶ ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ ἔργῳ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὅπως εἰς τὸ ἐρεισμάτιον στηριχθῇ ὀλίγον τι ὑψηλότερον θὰ ἔκειτο καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὁ ὦμος μᾶλλον ὑψωμένος ἐν τούτῳ εἶναι) τὸν ἰδίως βραχίονα ἐστραμμένον, ὡς ταῦτα ἔχουσιν αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω νεύουσιν¹.

Περὶ ἀθλητοῦ λοιπὸν παιδὸς στέφαντος ἑαυτὸν τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προῦκειτο κατὰ τὴν γνώμην μου², περὶ προαλειγομένου οὐδὲ

Hellén. 1881, πίν. 3. Gazette Archéol. 1885, πίν. 29, σελ. 234. Φαίνεται δὲ ὅτι καθ' ὁμοίον τινα τρόπον εἰκονίζεται ἐν νεκρικῷ ἀναγλύφῳ ἐκ Πειραιῶς ἐν Νικαίᾳ νῦν εὗρισκομένη καὶ τις Πλωτὶς πολλὰ καμὼν ἐν γυμνασίῳσι φιλάθλοις κτλ. C. I. A. III, 2, 1344. Arch. Zeitung. 1874, σελ. 148. Πάσας ταύτας τὰς παραπομπὰς ὀφείλω εἰς τὸν κ. Wolters.

¹ Τὸ ὅτι οὐχὶ στεφάνου (οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ ᾤ καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μετάλλινος), ἀλλ' οὕτε ἐνδείξεως τίνος οἰασθῇποτε ἔχῃ ὅτι περὶ ἐπιθέσεως στεφάνου προῦκειτο, δὲν φέρουσιν οὕτε τὸ Ἐλευσινιακὸν οὕτε τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον δὲν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀποχρῶν λόγος εἰς ἀπόρριψιν τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμνημόνευσα αὐτοῦ· προληπτικῶς ἠδύνατο οἱ ταῦτα ποιήσαντες νὰ ἐπεξεργασθῶσιν οὕτως τὴν κόμην (ἐν τῷ Ἑρμῇ τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῷ ἀθλητῇ τοῦ Μονάχου παρατηρεῖται τοιαύτη τις αὐλακοειδὴς ἐντομή πρὸς ἐνθεσιν στεφάνου, ὡς πιστεύεται, Kekulé, der Kopf des Prax. Hermes. σελ. 12) ἀλλ' ἠδύνατο καὶ νάμελῃσιν ἴσως τοῦ πράγματος. Ἄν δὲ τὸ Λονδίνιον ἀγάλμα ἔχον τοιαύτην τινα κατὰ τὰ ὅσα μόνον καὶ ὅχι δι' ὅλου τοῦ κρανίου αὐλακοειδὴ ἐντομήν τῆς κόμης (κατὰ τὴν τοῦ κ. Wolters σημείωσιν, ἣν φαίνεται πως κυροῦσα καὶ ἡ εἰκὼν, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σαφῶς ἐν ταύτῃ δὲν διακρίνεται) πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν τὴν εἶχε, ἀμφιβάλλω. Ἀλλὰ καὶ ἂν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πάλιν δὲν εἶναι ἱκανὸν νάναίρεσθαι τάνωτέρω κατὰ τὴν κρίσιν μου. Ὅτι δὲ αἱ παρατηρούμεναι ἐν τῇ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου κεφαλῇ κατὰ τὸ κατ' ἰνὸν ὅσοῦν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ αὐχένος αὐλακοειδὴς ἐντομαὶ πρὸς τοιοῦτόν τινα δὲν ἐγένοντο σκοπὸν, περιττόν καὶ νὰ τὸ εἴπω.

² Τὴν ἔνστασιν, ἣν ἴσως θὰ ἤθελε τις νὰ μοι ἀντιτάξῃ, ὅτι εἰκονίζοντο οἱ ἀθληταὶ οὗτοι παῖδες κρατοῦντες ἀπλῶς στέφανον ἢ καὶ ταῖναι τῇ δεξιᾷ χεὶρὶ ἀπλῆς ἐπιδείξεως χάριν ὑπολαμβάνω ὅχι σπουδαίαν καὶ κατ' ἀκολουθεῖν μὴ ἀξίαν ἀναίρεσιν. Λόγον ποιοῦμενος ὁ κ. Treu (Jahrb. d. D. Instit. 1889, Anzeiger σελ. 57) περὶ τοῦ Idolino, τοῦ λεγομένου Δορυφόρου τῆς Δρέσδης καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ ἔργου ἄλλως πως ἔννοσι βεβαίως τὸ πρᾶγμα λέγων «Die selben seien nach Analogie der verwandten Baraccoschen Statue eines sich bekränzenden Jünglings vielleicht so zu ergänzen, dass

¹ Ὅπως ἀσφαλέστερον κρίνῃ τις περὶ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖον θὰ ἦτο γύψινον ἔκμαγμα τοῦ Ἐλευσινιακοῦ μάλιστα ἀγάλματος νὰ συνεπληροῦτο κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὑπὸ ἱκανοῦ γλύπτου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλῳ παρ' ἡμῖν. Ἀλλὰ καὶ ἀπλὴν ἀκόμη εἰκόνα συμπληρωμένην κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν τοῦ ἔργου τοῦ Ἐλευσινιακοῦ δὲν ἠδυνήθημεν καίπερ θελήσαντες νὰ παράσχωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἐφημερίδος, τοῦ κ. Gillieron ἀποδεχομένου μὲν τὸ πρᾶγμα ὡς ὀρθόν, μὴ εὐκαιρήσαντος ὅμως εἰς ἐκπόνησιν τῆς εἰκόνης.

² Hypnos σελ. 30-31 καὶ σελ. 31, σημ. 1.

³ Museo Pio Clementino, πίν. XXXVI, σελ. 224. Παρένθ. πίν. ἀρ. 3.

⁴ Παράβ. Archæol. Zeitung 1861, πίν. 153. Bulletin de Cor.

λόγος δύναται νά γίνη καθώς και περί δορυφόρου διά τὰ δύο τουλάχιστον, διά τὸ Ἐλευσινιακὸν καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, ἔργα, θεὸν δὲ τινα ἢ δαίμονα (Ὑπνον λ. γ.) δὲν φαίνεται νά εἰκονίζον ταῦτα καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον, οὗ εἶναι ἀντίγραφα¹. Οὐδὲν λοιπὸν τὸ κωλύον νά δεχθῶμεν ὅτι εἰκονίζον ἀθλητὴν παῖδα τὸ ἐκ τῆς παλαιστρας εὐπλαστον αὐτοῦ σῶμα ἐπιδεικνύμενον καὶ δὴ καὶ τὸν ἐκ ταύτης κονιορτὸν καὶ ἰδρῶτα ἀπὸ τοῦ μετώπου ἐτοιμαζόμενον νάποξύση διὰ τῆς σπλεγγίδος, ἣν ἐκράτει τῇ δεξιᾷ ὑψωμένη τῆς κεφαλῆς πλησιέστατα.

Καὶ ὁ ἀναγνώστης, τῶν ἀνωτέρω γραμμῶν μὴ λησμονῶν καὶ τὴν κρατοῦσαν περὶ τῶν δύο ἐκείνων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἔργων γνώμην μαρτυρεῖ ἀναμφιβόλως διατί χωρὶς νά δύνωμαι καὶ νά τὸ ἀποδείξω, πιστεύω ἐντούτοις ὅτι πᾶς ἀποξυόμενος ἢ, ὅπερ τὸ αὐτό, ἐτοιμαζόμενος νάποξύση ἀπὸ τοῦ μετώπου τὸν κονιορτὸν καὶ τὸν ἰδρῶτα διὰ τῆς σπλεγγίδος, εἰκονίζετο δι' αὐτῶν, ὃν βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς Πομπηϊανῆς τοιχογραφίας εὐκόλως δυνάμεθα νάναπλάσωμεν διὰ τῆς φαντασίας. Καὶ τῷ ὄντι ἡ κρατοῦσα περὶ αὐτῶν γνώμη εἶναι ὅτι καὶ ταῦτα, ἢ, ὁρρότερον εἰπεῖν, τὸ πρωτότυπον αὐτῶν ἦν ἔργον τῆς Πελοποννησιακῆς Σχολῆς τῆς κατὰ Πολύκλειτον καὶ ἴσως αὐτοῦ τούτου πόνημα², ἢ δὲ γνώμη αὕτη φαί-

sie in der gesenkten Hand den Siegeskranz oder die Siegerbinde hielten, auf welche sie hinablickten» καὶ μόνον ἴσως διέλαθεν αὐτὸν ὅτι τὸ ἐν Λονδίῳ ἔργον δὲν εἶχε τὴν δεξιάν (περὶ δὲ ταύτης καὶ μόνης ἀναμφιβόλως πρόκειται) gesenkt. Λόγον δὲ ποιούμενος ὁ κ. Kekulé περὶ τῶν δύο μόνων ἔργων τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ (Idolino σελ. 13) καὶ γράφων ὅτι «Zu den Umbildungen oder Fortbildungen gehört der Knabe, der, wie man vermutet, einen Kranz in der rechten Hand hielt» καὶ κατωτέρω (σελ. 14) «Ich bin nicht ganz sicher, ob der Kranz in der rechten Hand völlig ausreicht, um die Gesamthaltung zu erklären» ὑποθέτω ὅτι ἐν νῷ εἶχε πάντοτε ὅτι πρόκειται περὶ παιδὸς στέφαντος ἑαυτὸν, ἢτοι κρατοῦντος τῇ ὑψωμένη δεξιᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὸν στέφανον καὶ ἐπιθέτοντος αὐτὸν ἐπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται ἡ θέσις τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς καὶ τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἔργου καὶ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἀδύνατον νά ᾔτο τοιαύτη, πρὸς τὴν τούτων δὲ ὁμοία θὰ ᾔτο ἀναμφιβόλως ἡ θέσις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ ἔργου.

¹ Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. κτλ.

² Παράβ. Winnefeld ἔ. ἀ. Treu ἔ. ἀ. Wolters ἔ. ἀ. Ὁ Helbig (ἔ. ἀ.) εἶχεν ἐκλάβει ἀληθῶς τὸ ἔργον τῆς Συλλογῆς Baracco κατὰ τὴν πρώτῃν ἐμφάνισίν του ὡς Μυρῶνιον, ἀλλ' ἂν ἐμμένῃ καὶ νῦν εἰς τὴν πρώτῃν του ἐκείνῃ ἐντύπωσιν ἢ μετέβαλε γνώμην ἀγνοῶ. Μόνος λοιπὸν κυρίως ὁ καθηγητὴς κ. Kekulé, ὅσον οἶδα, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι καὶ τούτων τὸ πρωτότυπον Μυρῶνιον ἦν μᾶλλον ἔργον ὑπὸ μεταγενε-

νεται καὶ εἰς ἐμὲ λίαν βάσιμος, καθόσον τοῦλάχιστον δύναμαι νά κρίνω ἐκ τῶν εἰκόνων. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὸ τε ἐν Λονδίῳ καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, συγκρινόμενα πρὸς τὸν Δορυφόρον καὶ τὸν Διαδοῦμενον δεικνύουσιν ἐν τῇ καθόλου διαπλάσει τοῦ σώματος πολλὴν τὴν ὁμοιότητα καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κεφαλὴ ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου μάλιστα πρὸς τὰ Πολυκλείτεια ἔργα φαίνεται ἔχουσα ὁμοιότητα, ἢ δὲ τῆς κόμης διάταξις ἔμπροσθεν ἔχει τὸ τριγωνοειδὲς ἐκεῖνο σχῆμα τὸ προσιδιάζον ἐπίσης κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρῶν εἰδημόνων¹ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον αὐτῶν μακρὸς λόγος εἶναι περιττός ἐνταῦθα. Τὸ Λονδίνιον ἀντίγραφον ἔχει τί τὸ ξηρόν ἐν τῇ ἐργασίᾳ καίπερ ἴσως ἐν νεωτέροις ποιηθὲν χρόνοις ἢ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco, οὗ ἡ διασκευὴ τῆς κόμης ἀρχαϊκώτερα τις φαίνεται οὔσα καὶ τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον μάλιστα ἀπομιμουμένη. Ἐὰν δὲ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον ἀβρότερον καὶ λεπτότερον εἶναι περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ὅλου σώματος² καὶ ἐὰν τινες εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῷ ὁμοιότητας ἐν τῇ ἐκφράσει καὶ ἰδίως τῷ βλέμματι πρὸς τὰ ἀπτικά ἀνάγλυφα τοῦ Δ^{ου} π. Χ. αἰῶνος οὐδὲν τὸ παράδοξον.

στέρου τεχνίτου, θέλοντος νά καταστήσῃ αὐτὸ διὰ τῆς χρήσεως τῆς Πολυκλείτειου τῶν σκελῶν θέσεως λεπτότερον καὶ χαριέστερον, τροποποιηθὲν (Idolino, σελ. 14). Ἡ θέσις τῶν βραχιόνων, λέγει ὁ σοφὸς καθηγητής, τοῦ ἐτέρου κεκινημένου, τοῦ δὲ ἐτέρου ἡρεμοῦντος, δὲν εἶναι εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὴν θέσιν τῶν ποδῶν, θὰ ᾔτο δὲ ἂν ἀμφότεροι οὗτοι κατὰ Μυρῶνιον τρόπον ἐν breitem freiem Stande kräftig aufstünden. Ἀλλ' ὁ ἴδιος παρατηρεῖ κατωτέρω, οἰοῦντι ἀμφιβάλλων περὶ τῆς γνώμης του, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ δόρατος στηριζομένη Ἀμαζὼν (Jahrbuch. 1886, σελ. 28) δεικνύει παράδοξον ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, ὡς πρὸς τὴν καθόλου στάσιν, αὕτη δὲ πάλιν gehört zur Myronischen Reihe.

¹ Παράβ. Kekulé, Idolino, σελ. 13.

² Ὁ ἐμὸς φίλος καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐν Βερολίῳ Πανεπιστημίῳ Α. Kalkmann μοι ἐπέστειλε κατὰ παράκλησίν μου τὰδε τὰ μέτρα. Ἀπὸ τοῦ κρανίου ἕως τῆς ἡδῆς ἔχουσι μήκος ἐκεῖνα μὲν 0,712-0,715 Γ. Μ. τὸ δὲ Ἐλευσινιακὸν (ὅπερ εἶχε μετρήσει ἐν μέρει κατὰ τὴν ἐνταῦθα πέρυσιν διαμονήν του) 0,612 περίπου. Ἡ τῆς κοιλίας στενωτέρα θέσις (ἐκ πλαγίου μετρηθεῖσα) ἐν ἐκείνοις μὲν μετρεῖ 0,247, 0,248, ἐν δὲ τούτῳ μόνον 0,232. Ἀπόστασις τῶν θηλῶν ἐν τῷ Λονδινίῳ 0,202, ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ 0,191. Ἀπόστασις ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς ἀριστερᾶς 0,213, 0,212, ἐν τῷ Ἐλ. 0,180. Ἀπόστασις τοῦ ὀμφαλοῦ ἀπὸ τῆς θηλῆς τῆς δεξιᾶς τοῦ Λονδ. ἀντιγρ. 0,232. τοῦ Ἐλευσινιακοῦ 0,230. Κατὰ τὰ μέτρα λοιπὸν ὄντως τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον εἶναι ὅλως διάφορον τῶν ἄλλων δύο. Περὶεργα δ' εἶναι ἀληθῶς τὰ τρία τελευταῖα μέτρα 191, 180, 230 χιλιοστά τοῦ μέτρου ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ, 202, 213 καὶ 232 ἐν τῷ Λονδινίῳ· διαφορὰ ἐν τῷ πρώτῳ μέτρῳ 11 χιλιοστά, ἐν τῷ δευτέρῳ 33 ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μόνον 2 χιλιοστά, ἢτοι σχεδὸν οὐδεμία.

ἐν αὐτῷ ἐλευθέρῳ ὄντι ἀπομιμήσει καὶ ὄχι δουλικῇ ἀντιγραφῇ τοῦ πρωτοτύπου ἐπέδρασαν ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος, ἐν οἷς ἐποιήθη. Καὶ ὅμως καὶ αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ (καὶ εἶναι ἴσως αὕτη καὶ ἐν τῇ οὐχὶ ἐντελεῖ ἐπεξεργασίᾳ τῆς κόμης τῆς τὸ κάλλιστον τοῦ ὅλου ἔργου μέρος, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἐκ τῶν ὀπισθεν μάλιστα ὁρώμενον, ἔνθα ἦττον λελωδημένη εἶναι ἢ ἐπιδερμὶς τοῦ μαρμάρου, δοκιμώτατον μαρτυρεῖ τὸν ἀπεργασάμενον αὐτὸ) καὶ αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ, λέγω, ἔχει τι κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρανίου τὸ Πολυκλείτειον, ἃν οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκ προκαταλήψεως δὲν μὲ ἀπατώσι, αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεται μοι πρὸς τὰ κάτω πλατύτερον καὶ εὐσαρκότερον (γνώρισμα καὶ τοῦτο τῶν Πελοποννησιακῶν ἔργων) ἢ τὸ τοῦ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργου, ὅπερ ὡσεὶ δέστερον φαίνεται ἔχον τὸ περίγραμμα τοῦ προσώπου, τοῦ καὶ μεστοῦ ἀληθῶς χάριτος, ἔνεκα τῆς ἐπιπνεύσεως ἐπ' αὐτοῦ παιδικῆς ζωῆς καὶ ἀφελείας.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων θὰ ἦτο ἄρά γε τολμηρὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς περιστοιχισμένοις ἡμῖν ἔργοις ἔχομεν ἀντίγραφα τοῦ ἀποξυομένου τοῦ Πολυκλείτου; Ὁ Πλίνιος (34, § 55) δὲν περιγράφει βεβαίως ἡμῖν αὐτὸν ἀπλῶς λέγων fecit et destringentem se μεταχειριζόμενος δηλ. τὴν αὐτήν, ἣν καὶ περὶ τοῦ ἀποξυομένου τοῦ Λυσίππου φράσιν (34, § 62). Ἀλλὰ τούτου γε ἔνεκα οὐδεὶς βεβαίως ποτὲ ἐσκέφθη νὰ φαντασθῇ κατὰ τὸν τούτου ἀποξυόμενον πεποιημένον καὶ τὸν τοῦ Πολυκλείτου. Ποῖον ὅμως τύπον ἐπιτηδειότερον εἰς ἀποτύπωσιν τοῦ στοχασμοῦ του καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς του συμφωνότερον θὰ ἔδιδε εἰς τὸν ἀποξυόμενόν του ἢ τὸν τῶν προκειμένων ἔργων ὁ Πολύκλειτος, ὁ paene ad unum exemplum¹ ποιῶν τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἡρε-

μίαν ὡς οἶόν τε μείζονα θέλων νὰ παρέχῃ αὐτοῖς; Ὅτι δὲ οὗτος (ὁ ἀποξυόμενός του) οὔτε τινα viriliter puerum, οὔτε τινα molliter juvenem εἰκονίζεν, ἀλλ' ἀπλῶς παῖδα, ἀνάγκη μάλιστα νὰ δεχθῶμεν, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἀναλογιζόμενοι ὅτι, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ Πολύκλειτος ἐν τῇ ποιήσει ἀνδριάντων ἀθλητῶν παίδων ἡυδοκίμησε¹, ὥστε νὰ νᾶζήτῃ καὶ εὖρη καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν τύπον ἐνός τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ἔργων.

Τούτων λοιπὸν ἀντίγραφον μετὰ τινος ὅμως ἐλευθερίας περὶ τὴν ἀντιγραφὴν πεποιημένον εἶναι πιθανώτατα καὶ τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον τῆς ἀριστερᾶς κνήμης τοῦ ὁποίου παραθέτοντες ὡς ζιγκογράφημα περιττὸν ἴσως δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐξῆς πρὶν καταστρέψωμεν τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον.

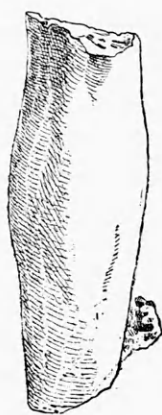
Ὡς δηλ. καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη ἰχνη ἐρεισματίου (puntello) τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κατὰ τὸν γλουτὸν δὲν ὑπάρχουσι, εἰ καὶ οὗτος σχεδὸν ὁλόκληρος σφύζεται. Ἴσως ὑπῆρχε τοιοῦτον ὀλίγον κατωτέρω κατὰ τὸ ἰσχίον ἴσως δὲ καὶ ἐστηρίζετο αὕτη ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ

ἀριστερὸν σκέλος ὑψουμένου ποτὲ μεγάλου στηρίγματος, οἷον σφύζεται ἐν τῷ ἐν Λονδίῳ ἀντιγράφῳ καὶ οἷον θὰ εἶχεν ἐπίσης καὶ τὸ τῆς Συλλογῆς Baracco ἔργον, ὅπερ ὅμως, ὡς εἰκός, οὐδόλως ἔχρηζε τὸ χαλκοῦν πρωτότυπον. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο θὰ διέφερε κατὰ τι, ὡς φαίνεται, τὸ Ἐλευσινιακὸν ἔργον. Ἡ κνήμη δηλ. αὐτοῦ ἢ ἀριστερὰ περιφερικῶς ὅλως εἰργασμένη συνενεοῦτο πρὸς τὸ στήριγμα ἐκεῖνο δι' ἐρεισματίου (puntello) καὶ τούτου φαίνονται λείψανα ὄντα, κατὰ τὴν κρίσιν καὶ ἄλλων, τὰ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι ὁρώμενα ἰχνη ἐξέχοντός τινος πράγματος.

Τὰ ἐν τοῖς πίναξιν 12, 13 ἀπεικονιζόμενα εἶναι ἀντίγραφα ἐκεῖνα περὶ ὧν ἐγένετο ἡδὴ λόγος².

¹ Παράβ. Brunn, Künstl. Gesch. 1, σελ. 244 καὶ ἐξῆς. Τοῦς ἀστραγαλίζοντας παῖδας ἴσως ὁ νεώτερος ἐποίησε Πολύκλειτος.

² Παράβ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 124, σημ. 1 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

¹ Ἀποδέχομαι τὴν γνώμην ἐκείνων ὅσοι νομίζουσιν ὅτι ἡ φράσις τοῦ Πλινίου οὕτω μόνον γεγραμμένη δύναται νὰ ἔχῃ ἔννοιάν τινα (παράβ. Michaelis, Annali dell' Instituto, 1878, σελ. 29-30) καὶ ταύτην οὐχ' οὕτως στενὴν βεβαίως, ὥστε νὰ νομίζωμεν λ. γ. ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα ἔργα ἔχοντα ὅπως ἔχουσι τοὺς βραχίονας τὸν μὲν ἐν ἀπολύτῳ σχεδὸν ἡρεμῶν τὸν δὲ ἐν ἐνεργείᾳ δὲν δύναται νὰ ἀναφέρωνται εἰς ἔργον τοῦ Πολυκλείτου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 215, σημ. 2) καίπερ ὡς πρὸς τὴν τῶν σκελῶν θέσιν κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πεποιημένα. Τούναντίον μάλιστα ἐν τούτῳ θὰ ἔβλεπον ἐγὼ ἕνα ἔτι λόγον εἰς στηρίξιν τῆς ὑποθέσεώς μου, ὡς καὶ ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται, ὅτι ὁ Πολύκλειτος οὕτω καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ τὸν ἀποξυόμενόν του uno crure stantem πάντοτε, τοὺς δὲ βραχίονας ἔχοντα, τὸν μὲν δεξιὸν ὑψωμένον καὶ κατ' ἀνάγκην ἐν κινήσει τοσαύτη ὥστε ἔχρηζε ἵνα δείξῃ τὸν σκοπὸν του, τὸν δὲ ἀριστερὸν ἐν ἡρεμίᾳ.

Καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ πίν. 12 ἀπεικονισθὲν ἀνεγνωρίσθη ἔκτοτε¹ ὡς ἀντίγραφον τοῦ ἔτι κατὰ χώραν ὑπάρχοντος συμπλέγματος² ἐν τῷ δυτικῷ ἀετώματι τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ δὲ ἐν τῷ πίν. 13 δεξιὰ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀντίγραφον γλυφῆς τινος τοῦ Ἑρεχθείου³ μᾶλλον, τῶν γλυφῶν δ' αὐτοῦ ἐπίσης πιθανώτατα ἀντίγραφον εἶναι καὶ ἡ ἑτέρα ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ἀπεικονισθεῖσα μορφή⁴. Εὐρέθησαν δὲ πάντα περὶ τὴν θριαμβικὴν ἀψίδα⁵, ἐκεῖνο μὲν 4-5 βήματα βορειότερα τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ μαρμαρίνου κρηπιδώματος τῆς προσκειμένης τῇ ἀψίδι δεξαμενῆς κατὰ τὸν ἐκεῖ δρομίσκον ὑπὸ ἐπίχυσιν μόλις 0,40-0,50 Γ.Μ., ψαῦον δὲ τὸ λιθόστρωτον ἔδαφος τῶν μεγάλων Προπυλαίων, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἀνασκαπτομένου τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἀψίδος χώρου, ἔνθα οἶονεῖ λουτροῦ τινος λείψανα φαίνονται σφιδόμενα.

Ἡ ἐργασία αὐτῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος εἶναι καὶ μάλα καλὴ καὶ μαρτυρεῖ δόκιμον τὸν ἀντιγραφέα· εἶναι δὲ καὶ κατὰ τὰ ὅπισθεν ἐπιμελής⁶, ἔνθα δὲν παρατηρεῖται ἐν τῇ νῦν τοῦλάχιστον καταστάσει των οὔτε ἰσοπέδωσίς τις⁷, οὔτε ἄλλο τι σημεῖον τῆς προσαρ-

¹ Ὑπὸ τοῦ φίλου μου Kalkmann τὸ πρῶτον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐπισκεφθέντος με.

² Ἐν ἐκείνῳ ὁ ἀνὴρ ἐστῆριζε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῶν σπειρῶν ὅπως ὡς ἡδυνήθη καὶ νεωστὶ ὁ Sauer νὰ βεβαιώσῃ (Mittheil. 1891, σελ. 64, 5) ἐνῶ ἐν τῷ Ἑλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ ἡ χεὶρ ἐπακουμβᾷ ἐπὶ βραχίονας ἀπλῶς ἐδάφους· ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις παρατηρεῖται διαφορὰ, ἂν τὰ ὑπὸ Michaelis λεγόμενα (Parthenon πίν. 8, σελ. 193) ἔχουσιν ὀρθῶς· ὅτι δηλ. ἐν τῷ Ἑλευσινιακῷ ἀντιγράφῳ τὰ σκέλη καλύπτονται ὑπὸ τοῦ ἐνδύματος μέχρι τῶν ποδῶν ὁλόκληρα καὶ ὅχι theilweise. Ἀλλὰ καὶ ὁ Bötticher (Arch. Zeit. 1871 πίν. 35, σελ. 62) λέγει ὅτι ἡ γλαμὺς ἐσκέπαζε καθ' ὅλοκληρίαν τὰ σκέλη, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκεῖ εἰκόνος ὅτι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα.

³ Παράβ. R. Schöne, Griech. Reliefs, πίν. I-IV, 1A, ἀριθ. 2.

⁴ Παράβ. Schöne ἔ. ἀ. 4, 7, 27.

⁵ Παράβ. Διάγραμμα Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{ου}.

⁶ Ἰδίως τοῦ ἀντιγράφου τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος.

⁷ Τοιαύτην τινὰ ἰσοπέδωσιν ἔχουσιν αἱ τοῦ Ἑρεχθείου γλυφαὶ ὅπισθεν καὶ πρὸς τούτοις καὶ τόρμους εἰς οὓς οἱ σύνδεσμοι εἰσῆρχοντο οἱ συνδέοντες αὐτάς πρὸς τὸν Ἑλευσινιακὸν λίθον τοῦ τοίχου τῆς ζωοφόρου (Schöne, ἔ. ἀ. σελ. 1). Σώζονται ὅμως ἐν τῇ ἑτέρᾳ μορφῇ (πίν. 13, δεξιὰ) σιδηρῶν ἡλίων ἔχνη κατὰ τὸ θραῦσμα τοῦ δεξιοῦ ὅμου (θραυσθεὶς ἴσως συνεκολληθῇ ἐκεῖ ὁ βραχίον) καὶ κατὰ τὸ ἀριστερόν ἰσχίον (ἐκεῖ ἴσως τοῦ παιδὸς ἡ χεὶρ συνεκολληθῇ θραυσθεῖσα). Ἐνῶ δὲ τῆς καθημένης γυναίκος καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν γονάτων κρατούσης τὸ κάθισμα εἶναι κατὰ τὸν Schöne, formlos (ἔ. ἀ. σελ. 6, ἀριθ. 2) τοῦ Ἑλευσινιακοῦ ἀντιγράφου τὸ κάθισμα ἔχει τὸ σχῆμα ἐκεῖνο τὸ σπονδυλοειδὲς (ὅπισθεν ὅχι ἐπεξεργασμένον) ἐπ' οὗ συνὰ ἀπαντᾷ ἡ Δημήτηρ μάλιστα καθημένη (παράβ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1886, σελ. 21, πίν. 3, 1). Τῆς ἄλλης μορφῆς τὸ κάθισμα καὶ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῷ Ἑλευσινιακῷ δύναται ἀληθῶς ἐπίσης formlos νὰ κληθῇ.

μογῆς των εἰς τι οἰονδήποτε μέρος. Πότε λοιπὸν καὶ πρὸς τίνα ἐποιήθησαν σκοπὸν; Κατὰ τὰ μέτρα (ἀκριβῶς τὸ $\frac{1}{3}$ ἐν τοῦ πρωτοτύπου) θὰ ἡδύνατο λ. χ. τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος νὰ κοσμήῃ ἀέτωμα οἰκοδομήματος ἔχον μῆκος 9,50 Γ.Μ. ἤτοι τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ μήκους τοῦ αἵματος τοῦ Παρθενῶνος, τοσοῦτον δὲ μακρὸ ἀέτωμα θὰ εἶχε (κατὰ τὰς τοῦ κ. Dörpfeld προφορικὰς ἀνακρινώσεις) τὸ οἰκοδόμημα τὸ διὰ τοῦ γράμματος Η' σημειούμενον ἐν τῷ διαγράμματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1887^{ου}, ἡδύνατο δὲ νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ ἡ θριαμβικὴ ἀψίς. Ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ ἀέτωμα δὲν θὰ ἤρμοζον αἱ ἄλλαι δύο γλυφαὶ (πίν. 13) αἵπερ εἶναι ἴσαι πρὸς τὰ πρωτότυπα κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ συγχρόνως ἔχουν, ὡς φαίνεται, τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Παρθενῶνος. Πιθανὸν λοιπὸν νὰ εἶχον ποιηθῇ ὅλα ὅμοῦ ὅπως κοσμήσωσι τὴν στέγην μᾶλλον οἰκοδομήματος τινος ἢ πρὸς ἄλλον τινα παραπλήσιον σκοπὸν εἰς χρόνους, ὡς ἡ ἐργασία των μαρτυρεῖ, ὅχι πολὺ μεταγενεστέρους, τοὺς πρώτους τὸ πολὺ Ρωμαϊκοὺς καὶ ὅχι τοὺς κατόπιν καὶ μάλιστα τοὺς Ἀδριανεῖους, εἰ καὶ τότε μάλιστα ἢ πρὸς τὰ ἀρχαῖα μίμησις ἦν μεγάλη καὶ παράδειγμα αὐτὰ τὰ μεγάλα ἐν Ἑλευσίνι Προπύλαια ποιηθέντα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν Προπυλαίων¹.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὀνομασίας τῶν γλυφῶν τῶν κοσμουσῶν ποτε τὸ δυτικὸν ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος δὲν φαίνεται συντελοῦν εἰς τι τὸ Ἑλευσινιακὸν ἀντίγραφον. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς νέας εἰκασίας, αἱ δὲ παρατηρούμεναι διαφοραὶ μαρτυροῦσιν ἀπλῶς ὅτι ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον οἱ ἀντιγραφεῖς ἡδύνατο καὶ νὰ μὴ ὦσι κατὰ πάντα ἀκριβεῖς εἶτε ἐξ ἀπροσεξίας εἶτε ἐξ ἄλλων οἰωνδήποτε λόγων².

Πλὴν δὲ τῶν ὧδε δημοσιευομένων καὶ ἄλλου τινὸς συμπλέγματος λείψανον (ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ ἦσαν γυναικεῖαι) εὐρέθη ἐν Ἑλευσίνι κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου τόπους, ἐπίσης κατὰ τὴν γνώμην

¹ Ἰδε Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887^{ου}, σελ. 52, σημ. 1.

² Ἡ ἀπόστασις δὲν πιστεύω νὰ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, διότι τοσοῦτον ἄλλως πιστὴ ἀντιγραφὴ δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ γίνῃ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐκ τοιαύτης ἀποστάσεως. Ἄν αὐτὸ τὸ πῆλινον παράδειγμα δὲν ἐσφύζετο, θὰ ὑπῆρχον ἄλλα ἀντίγραφα, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἡμέτερος Ἑλευσίνιος ἀντιγραφεὺς ἀντέγραψε.

μου αντιγράφου ἀρχαιοτέρου ἔργου· τίνος ἀγνοῶ καὶ μὴ δυνήθεις ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ παράσχῃ καὶ τούτου εἰκόνα θεωρῶ πάντα ἐνταῦθα μακρότερον λόγον περιττόν.

Ἐν Ἐλευσίνῃ τῇ 16ῃ Μαΐου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΗΨΙΑΣ

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1862 ἐξέδωκα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (Περίοδ. Β', τευχ. ΙΑ', σελ. 259-267, ἀριθ. 228-240) τρεῖςκαίδεκα νησιωτικὰς ἐπιγραφάς, ὧν δέκα μὲν εὑρηγνται ἐν Πάτμῳ, δύο δὲ ἐν Ληψίᾳ, καὶ μία ἐν Κῷ. Νῦν δὲ ἐκδίδωμι καὶ ἄλλην νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ληψίᾳ, ἥς πιστὸν ἀπόγραφον ἀπέστειλέ μοι πρὸ μικροῦ ὁ φίλος Γ. Α. Ἀσημίτης δῆμαρχος Πάτμου. Εἶναι δὲ αὕτη:

ΑΡΧΙΑΣΔΙΟΣΚΟΥ[ΡΟΥ]

ΕΠΙΣΤΕΦΑΝΗΦΟ
ΡΟΥΜΕΝΕΚΛΗ
ΟΥΣΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ

Καὶ ἐκ ταύτης λοιπόν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 238, μανθάνομεν ὅτι ἡ καθεστῶσα ἐν τῇ νήσῳ πολιτικὴ ἀρχὴ ἦν ἡ τοῦ Στεφανηφόρου, ἡ δὲ στρατιωτικὴ ἡ τοῦ Φρουράρχου.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἥς ἡ ἀρχουσα συλλαβὴ διφθογογραφεῖται (Λειψῶ) ἐν τοῖς βασιλικαῖς χρυσοβούλλοις τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾶς μονῆς, ἥς καὶ ἦν ἰδιοκτησία ἐξ αὐτοκρατορικῆς δωρεᾶς Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀφ' ἧς ἀφῆρέθη δυναστικῷ τῷ τρόπῳ παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, κατοικεῖται νῦν ὑπὸ τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα οἰκογενειῶν ἀποίκων ἐκ Πάτμου.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ ὠρολογίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κυβερνήτου πλὴν ἄλλων ἀρχαίων καὶ οἱ ἐξῆς δύο ἐνεπίγραφοι λίθοι.

1.

Θ) ε ο (i.
Ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Κεκροπίδ(ος ἑκτης; πρῶ)τανείας, ἡ Φίλιππος Κηφισοδώρου.
ἐργα) μύκτηεν, Βοηδρομιῶνος ἔκτει μετ' (εἰκάδ-
5 ας, ἑκτ)ει καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας ἐκκλησίᾳ
. τῶν προέδρων ἐπεψήφισε(ν . . .
. . . Ἀναφ)λύστιος (κα)ὶ συμπ(ρ)έεδρ(οι . . .
. Ι. Ἀρτ . . .
. . . η . . .
.

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ' ἀετωματίου πάντοθεν ἡκρωτηριασμένον ἔχει τ' ἀνωτέρω. Ὑψος 0,23, πλάτος 0,41, πάχος 0,17. Χάραξις γραμμάτων ἔχει ἡ ἀκριβῶς στοιχειθὸν, ἄλλως δ' ἡ κανονικὴ τῶν μέσων Μακεδονικῶν χρόνων· ὅθεν νομίζομεν, ὅτι ὁ ἄρχων Θεόφιλος θὰ εἶναι ὅχι ὁ τοῦ α' ἔτους τῆς ρη' Ὀλυμπιάδος (=348/7 πρὸ Χρ.) ἀλλ' ὁ ὁμώνυμος ὁ τιθέμενος εἰς τῆς ρλβ' Ὀλυμπ. τὸ βον' ἔτος (=251/50 πρὸ Χρ.).

Ἐκ τοῦ πάχους δὲ τῆς στήλης τεκμαιρόμεθα, ὅτι θὰ ἦτο ποτε καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀνάλογον καὶ πολύστιχον τὸ ψήφισμα, οὗ τῆς ὑποθέσεως νῦν οὐδὲ μίαν λέξιν ἔχομεν περισωθεῖσαν.

2.

Πωληταὶ οἱ ἐπὶ Ἀναξικρά (τους ἄρχοντος κληρωθέντες μέταλλα τάδε ἀπέδοντο· (ἐπὶ τῆς ἰδὸς πρώτης πρυτανείας (. ὧνος δευτέραι) ἰσταμένου Π
5 .. Σ; ρακ
.

Στήλης λίθου Ὑμηττίου τεμάχιον μετ' ἀετωματίου κατὰ τὸ ἡμισυ σωζομένου (ἐν ᾧ καὶ ἀσπὴρ γλυπτός) ἔχει τ' ἀνωτέρω. Ὑψος 0,23, πλάτος 0,21, πάχος 0,05 1/2. Σχῆμα γραμμάτων ὁρᾶται τὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, δηλούμενον καὶ ἐκ τοῦ ἐνόματος τοῦ ἄρχοντος Ἀναξικράτους, καὶ δὴ

μᾶλλον τοῦ ἐν Ὀλυμπιάδος ριγ' β' ἔτει (πρὸ Χρ. 307/6) ἄρξαντος ἢ τοῦ ἐν Ὀλυμπ. ρκε,β. (= πρὸ Χρ. 279/8) ὁμωνύμου.

Ὁ β' στίχος παρεκκλίνει τῆς στοιχηδὸν γραφῆς κατὰ τι, ἀπὸ τοῦ γ' δὲ στίχου καὶ ἐξῆς γίνονται τὰ γράμματα ἀραιότερα καὶ ἀκριβῶς στοιχηδόν.

Τὴν μετοχὴν κληρωθέντες ἐν τῷ α' στίχῳ ἐθεώρησά ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω συμπληρωματικῶς, διότι κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν ἐκληροῦντο οἱ πωληταί, ὄντες δέκα, εἷς ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης, καὶ ἵνα λάβῃ τὸ σύμμετρον μῆκος ὁ στίχος, φανεροῦ ὄντος ἐκ τῶν ἐπομένων ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἀετωματίου ὅτι ἀπώλεσεν αὐτό ποτε κατὰ τὸ ἡμισὺ περίπου. — Ὁ δὲ ἔχων τὰ ἐξῆς γράμματα λίθος εὑρεθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις (ἄγνωστον δ' ἀκριβῶς, ποῦ) ἡγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

3.

-
 .. τὰς θ)υσίας ἔθ(υσεν τὰς πατρίους ..
 .. ἐν τ)οῖς καθήκο(ουσιν χρόνοις ..
 .. καλ)ῶς καὶ μεγαλο(μερῶς ..
 .. ἐπ)ὶ ἄρχοντος Ἀρχο Ν ; ..
 5 κεν οὐκ ὀλίγα χρήμ(ατα ..
 .. ἐνιαυτῶι κατασταθε(ῖς ..
 .. ονίας πᾶσαν δαπάνη(ν ..
 .. ἴην ἐκτενεῖας παρακλη(θεῖς ..
 .. ἀγ)ωνοθεσίαν τῶν Παναθηναίων ..
 10 τοῦ εἰς τὴν συντέλειαν τῆς παΡ;(ασκευῆς
 .. ω)ν προσόδων μὴ συνεκποιουσῶν ε ..
 .. σ)κῆψιν οὐδεμίαν ποιησάμενος αμε ..
 .. α ἄτοκα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἐκ τῶν ἰδι(ων ..
 .. ερῆσαι τὸν δῆμον μηθενὸς τῶν Ι ..
 15 .. τὰ τε ἐν ἀκροπόλει προσδεόμε(να ἐπισκευῆς
 καὶ τὰ ἐν τῶι Ἀν)ακείῳ ἐπεσκεύασεν προση(κόντως; ..
 .. τὰ λοιπὰ τὰ ἐλλείποντα πρ ..
 .. ατα πρὸς τὴν πομπὴν καὶ τ ..
 .. ἐπο)ίησεν μεγαλομερῶς καὶ Γ ..
 20 Ι τοῦ χειροτονήσαντος ..
 .. Ι τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρ(α ..
 .. διὰ)φορα πλείονα συνετέλ(εσεν ..
 .. τὴν δαπάνην ἀπασα(ν ..
 .. ν στοᾶν οὔσαν α ..
 25 ν καὶ τῆς χρεια ..
 .. ἐπηγ)γείλατο, ἀλλὰ ..
 .. χ)ορηγίας τῆς Γ ..

.. το τῶι δῆμ(ωι ..

.. Α; ἵνα εἰς τ ..

.. ε παιδ ..

.. ΙΛΙ ..

.....

30

Στήλης λίθου Πεντελικοῦ τεμάχιον πάντοθεν κεκολοβωμένον εἶναι τὸ ἔχον τὰ ἀνωτέρω. Ὑψος 0,36, πλάτος 0,27, πάχος 0,13 1/2. Τὰ γράμματα φαίνονται βεβαίως τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ἀλλὰ ἂν τοῦ 8ου ἔτι πρὸ Χρ. αἰῶνος ἢ τοῦ γ' ἴσως ἀρχομένου, ἔχω ἀμφιβολίαν. Ἀδελον εἰς ἐμέ ὡς αὐτῶς καὶ εἰς τίνος ἀνδρὸς τιμὴν ἐγράφη, πολίτου δὲ πάντως ἐπισήμου, τὸ τόσον πολλὰ καὶ ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ τεμαχίῳ περιέχον ψήφισμα. Ἐν τῷ κγ' στίχῳ ὁ χαρακτὴς ἐσφάλη, παραλιπὼν τὸ Ν πρὸ τοῦ Δ καὶ χαράξας ὕστερον αὐτὸ μικρότερον ὑπεράνωθεν τοῦ Η ἐν τῷ διαστήχῳ. Ὑποπτεύω καὶ ἄλλο σφάλμα ἐν τέλει τοῦ 8ου στίχου, ἔνθα ἴσως εἶναι διττογραφία τὰ αρχο Ν; ἐπειδὴ ἄγνωστον μοι εἶναι ὄνομα ἄρχοντος ἐπωνύμου Ἀθηναίων, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν Ἀρχον ἢ Ἀρχομ ἐν τῇ γενικῇ πτώσει, ἔξω ἂν λανθάνῃ τις ἐκεῖ ἄλλη λέξις, περὶ οὗ ὡς καὶ περὶ ἄλλων τινῶν τοῦ ὅλου κειμένου ἀφίνω εἰς τοὺς μελετήσοντάς αὐτὸ νὰ εἴπωσι τὰ αὐτοῖς δοκούντα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 9 Ἰουνίου 1891.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

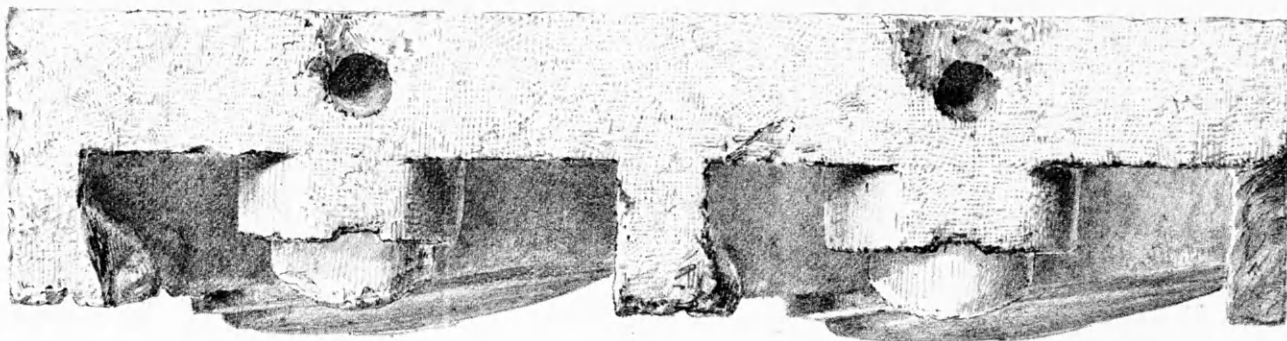
Τὸ περὶ τῆς ἐν πίνακι 9ῳ ἀπεικονισμένης μαρμαρίνης λάρνακος ἄρθρον δὲν παρεδόθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τῆς Ἐφημερίδος Ἐπιτροπὴν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συνετελέσθη ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Δου καὶ τελευταίου τούτου τεύχους τοῦ ἔτους 1890. Ἡ λάρναξ (μήκους 2.10, πλ. 0.96, ὑψ. 0.95), εὑρεθεῖσα ἐν Πάτραις καὶ ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατετέθη ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ κεντρικὸν Μουσεῖον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1890 (ἴδε Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1890 σελ. 5 ἀρ. 3, σελ. 139 ἀρ. 5, ὅπου καὶ περιγράφεται).

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

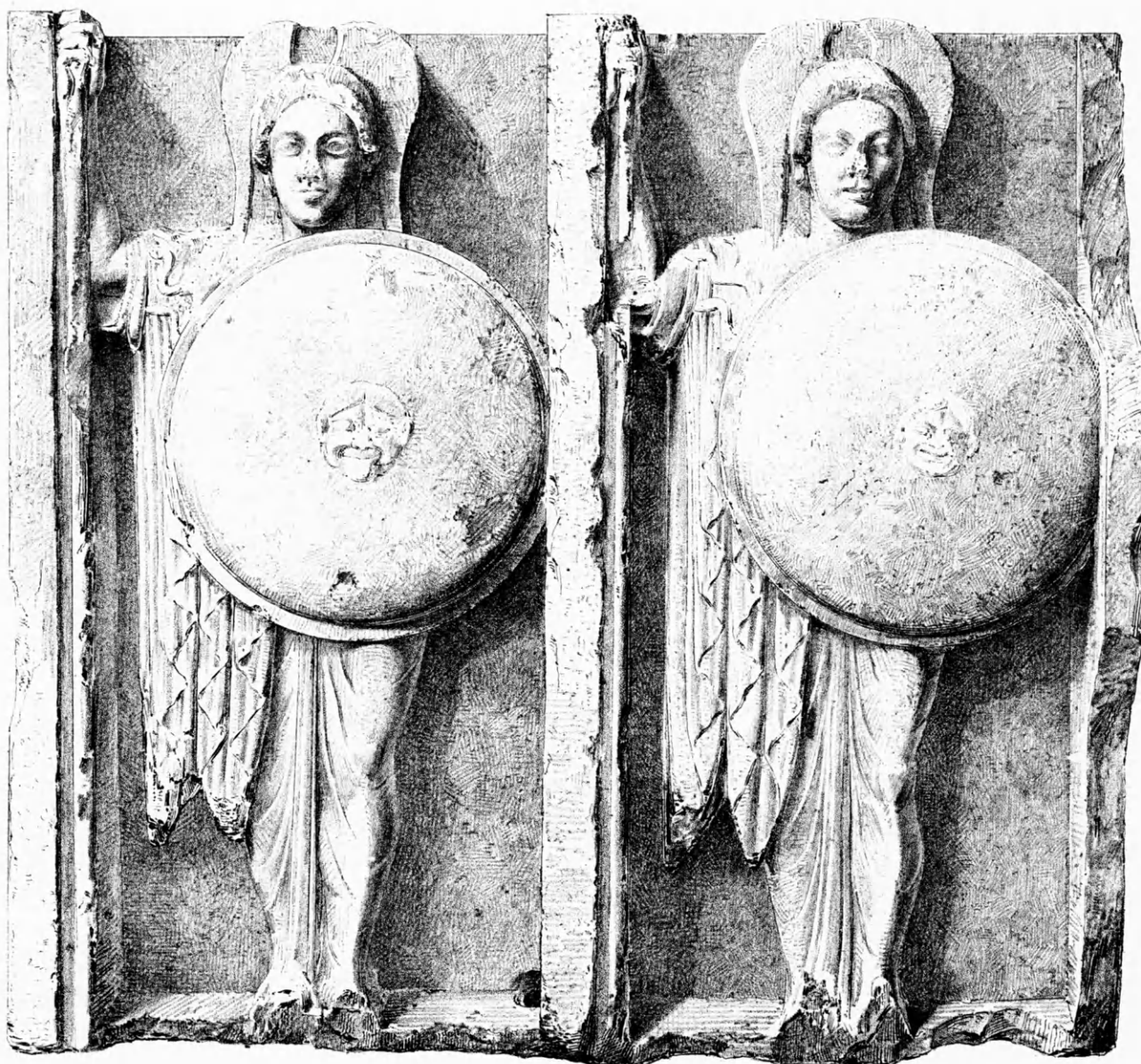
Σελ. 217 σημ. 1 ἀντὶ stantem ἀνάγνωθι insistentem

(Ἐξεδόθη τῇ 20ῇ Ἰουνίου 1891).

1

2

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

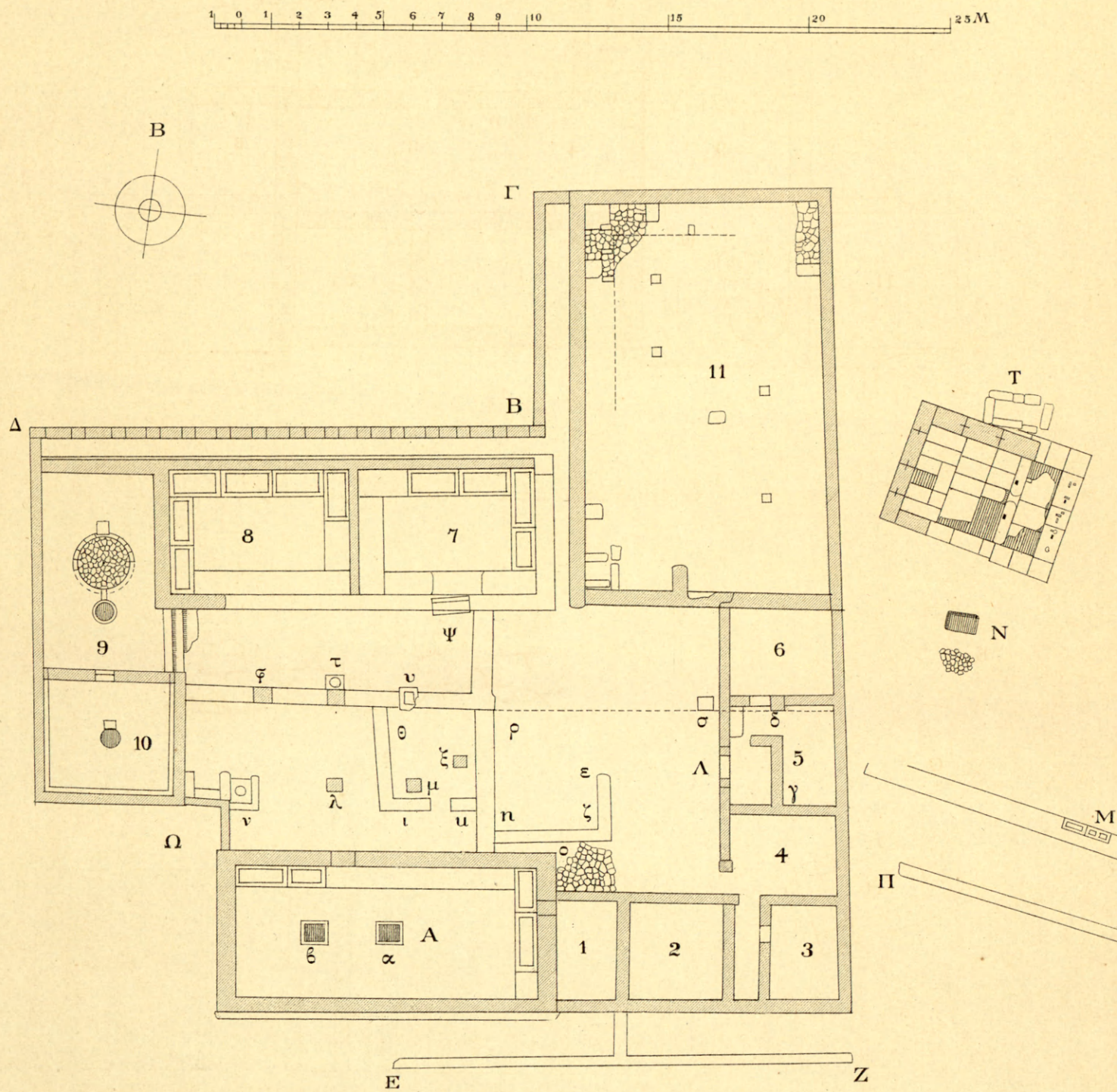

ΚΥΛΙΞ ΠΑΜΦΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΣ ΕΡΜΟΚΡΑΤΟΥΣ

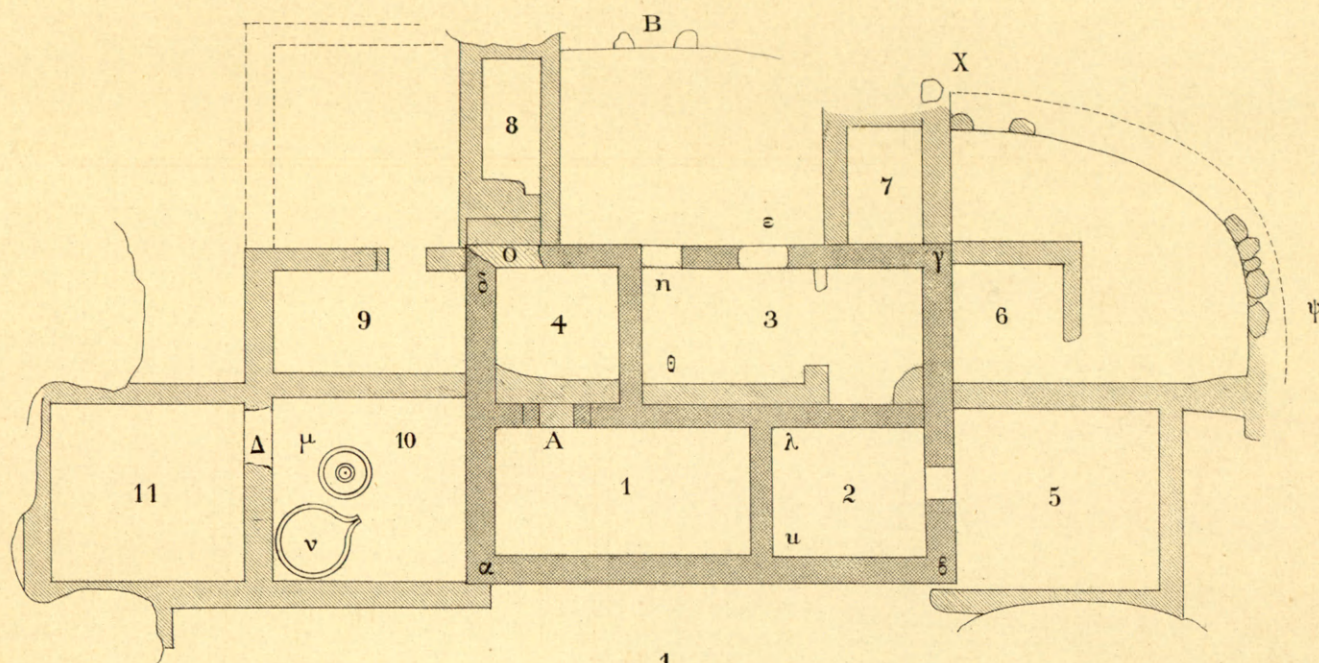
Φωτοτυπία Ἀδελφῶν Ρωμαϊδῶν

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

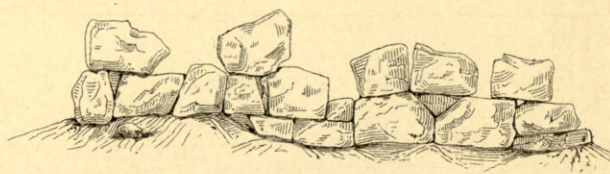
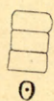
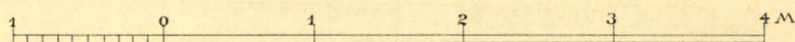

3.

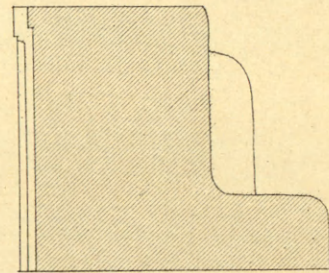
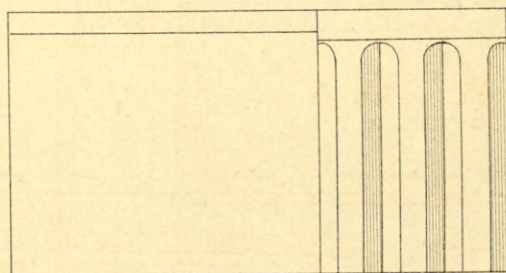
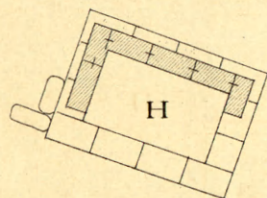
Γ. Καθεράου έσχεδιάσε

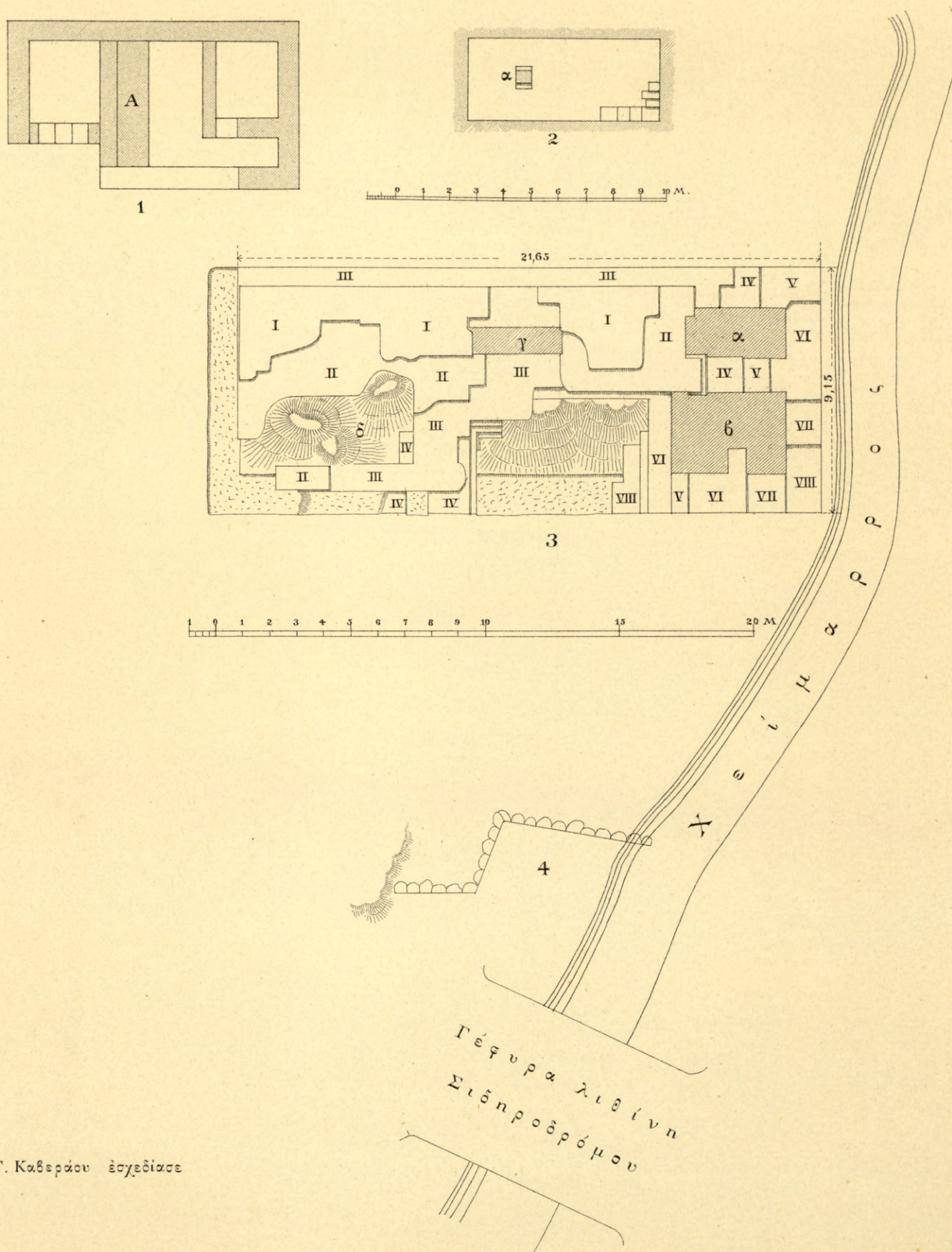
1.

2

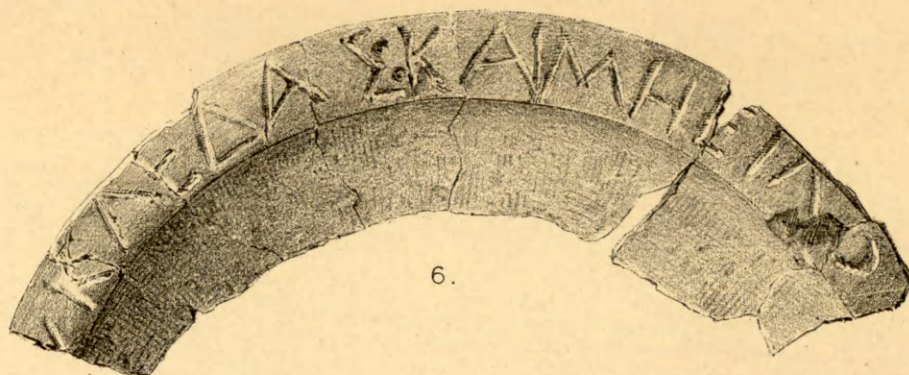
Τρίγλυφος

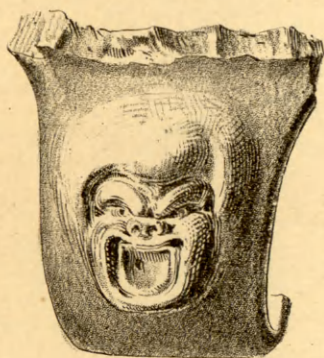
Γ. Καβεράου έσχεδίασε

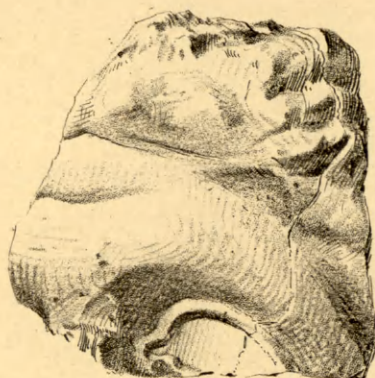
2.

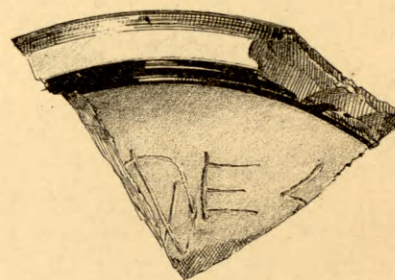
6.

5.

3.

7.

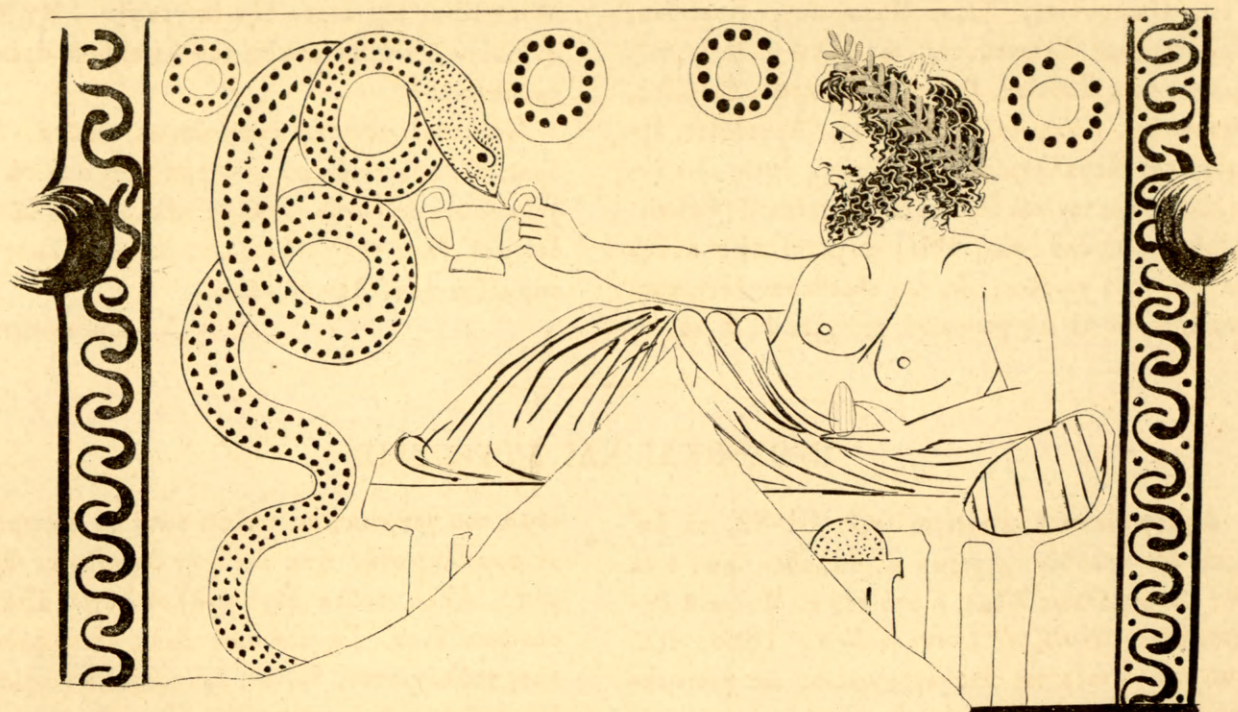

1.

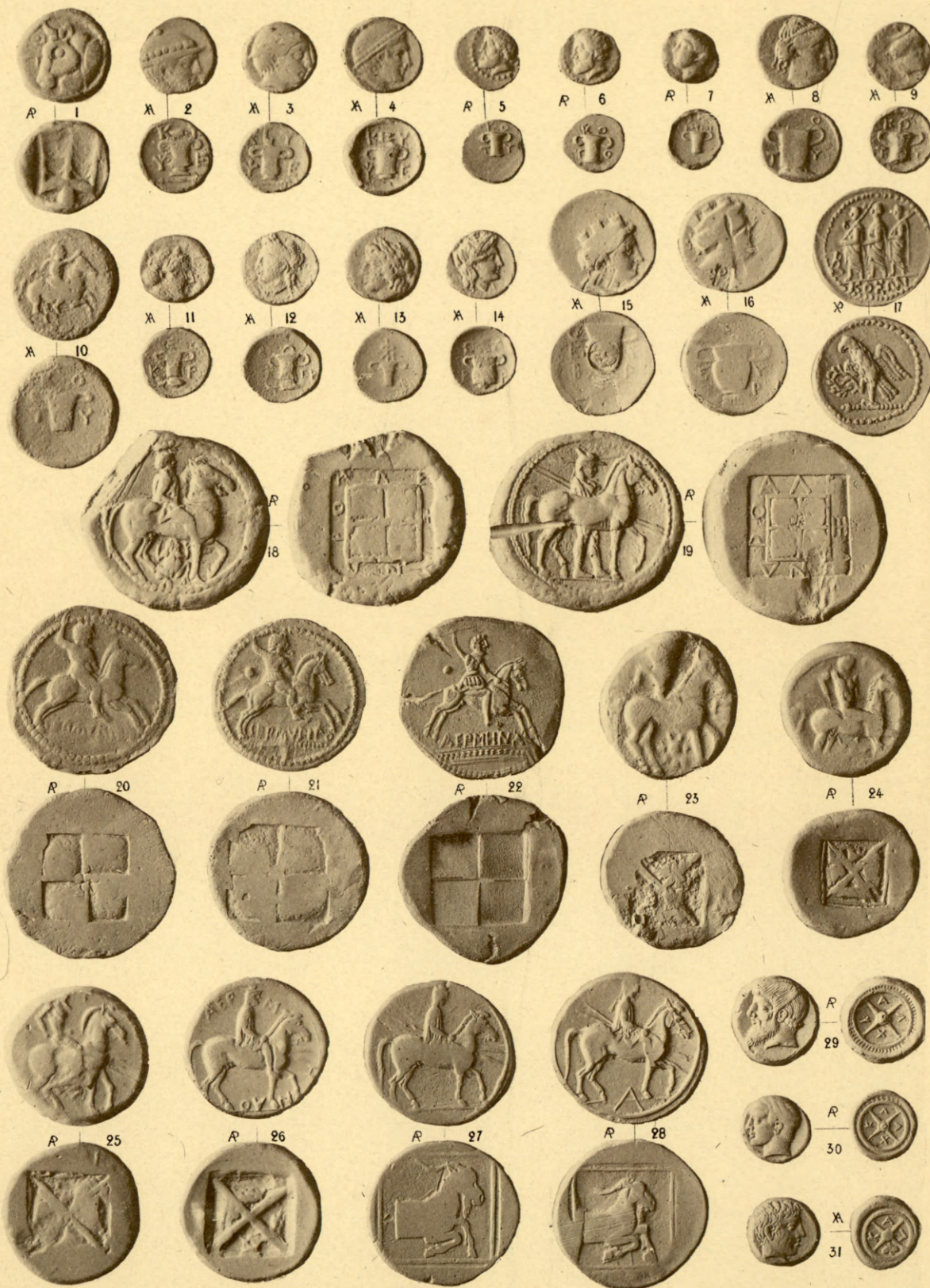

4.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ

ΑΓΓΕΙΟΝ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Φωτογραφία Ἀγάλων Ῥωμαίων.

ΛΑΡΝΑΞ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

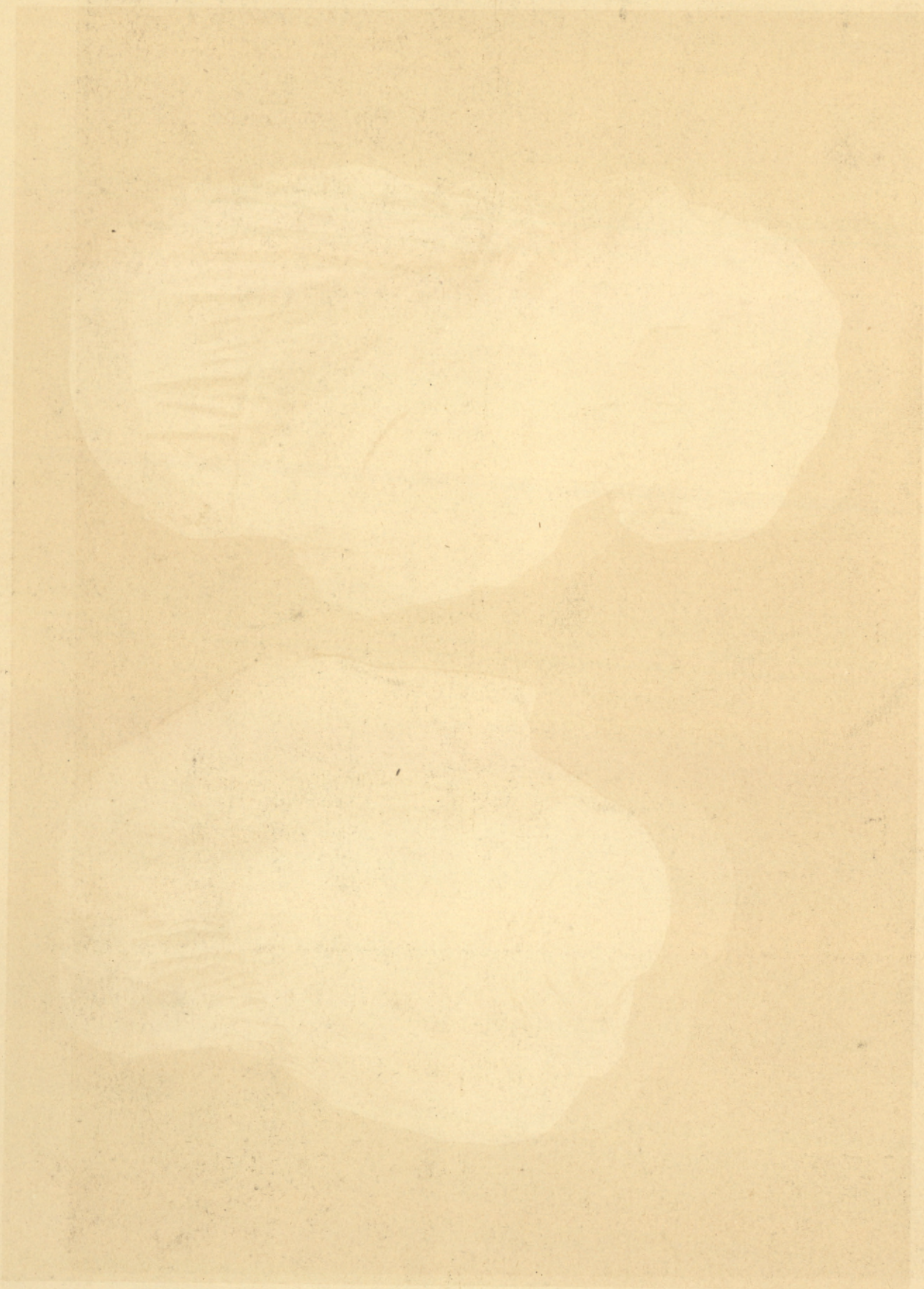

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

QUALITY EL EVELXINON

ΓΛΥΠΤΑ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

